

ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับการ
สนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

**Monitoring and Evaluating Community Health Development Project :
Case Study The Project Supported by The Thai Health Promotion Foundation
and Thai Research Foundation**

ฮามิดะ หวันนุรัตน์

Hamida Wannurat

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Science in Health System Management
Prince of Songkla University**

2557

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน กรณีศึกษา โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ผู้เขียน	นางสาวฮามีตะ หวันนุรัตน์
สาขาวิชา	การจัดการระบบสุขภาพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ สติธิปัญญา)

(ดร.วันลภ ดิษสุวรรณ)

.....กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ สติธิปัญญา)

.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภก.พงศ์เทพ สุธีรุฒิ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภก.พงศ์เทพ สุธีรุฒิ)

.....กรรมการ

(นพ.อมร รอดคล้าย)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบ
สุขภาพ

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณ
บุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ สติรปัญญา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นางสาวฮามีตะ หวันนุรัตน์)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวฮามีตะ หวันนุรัตน์)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ผู้เขียน	นางสาวฮามีตะ หวันนุรัตน์
สาขาวิชา	การจัดการระบบสุขภาพ
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบและความพึงพอใจต่อระบบติดตามประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่ได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กลุ่มตัวอย่างคือโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนจากทั้งสองแหล่งทุน เก็บข้อมูลจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่โครงการ พี่เลี้ยงติดตามประเมิน และผู้ดำเนินโครงการ จำนวน 32 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตามกรอบ CIPP Model ตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.7 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสรุปอุปนัยและวิเคราะห์ส่วนประกอบเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของระบบติดตามประเมินโครงการทั้งสองแหล่งทุน ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ระบบติดตามประเมินโครงการตามองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต มีความเหมือนกัน คือ 1) บริบท มีการจัดเวทีอบรมให้ความรู้การเขียนโครงการ เชิญพื้นที่ตัวอย่างมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายการสนับสนุนทุน พี่เลี้ยงลงพัฒนาโครงการในพื้นที่ 2) ปัจจัยนำเข้า ผู้ดำเนินโครงการเป็นคนในพื้นที่ พี่เลี้ยงมีมนุษยสัมพันธ์แนะนำการทำโครงการได้ดี งบประมาณส่งตรงถึงชาวบ้าน และมีคู่มือแนะนำการทำโครงการ 3) กระบวนการ คือการพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการโดยจัดเวทีประชุมเครือข่าย ลงติดตามหนุนเสริมในพื้นที่ ผู้ดำเนินโครงการประเมินโครงการด้วยตนเอง และมีทีมช่วยสังเคราะห์ผลโครงการ 4) ผลผลิตที่ต้องการเหมือนกัน คือ โครงการเสร็จในเวลา เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนทางสุขภาวะที่ดีด้านคน สิ่งแวดล้อมและกลไกในพื้นที่ ส่วนระบบที่ต่างกัน คือ 1) บริบท เนื้อหาในการอบรมเขียนโครงการ สสส.เน้นการวิเคราะห์ข้อมูล ภาย จิต สังคม ปัญญา และปัจจัยกำหนดสุขภาพ ในโครงการ (สกว.) พี่เลี้ยงมีบทบาทหลักทั้งจัดอบรมและลงพื้นที่ช่วยพัฒนาโครงการ 2) ปัจจัยนำเข้า โครงการ สสส.กำหนดให้ทีมผู้ดำเนินโครงการอย่างน้อย 1 คนใช้คอมพิวเตอร์และเขียนรายงานได้ พี่เลี้ยงทำงานนอกเวลา (Part-time) มีคู่มือแจกให้ทุกคนและมีเว็บไซต์ติดตามการทำ

กิจกรรมและส่งรายงานการเงิน ส่วนในโครงการ สกว. พี่เลี้ยงทำงานเต็มเวลาและหัวหน้าโครงการ จะได้รับคู่มือการบริหารโครงการวิจัย 3) กระบวนการ คือการพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยง สกว. จะเรียนรู้ผ่านพี่เลี้ยงรุ่นพี่ที่ทำงานด้วยกันและหนุนเสริมผู้ดำเนินโครงการโดยทำให้ดูเป็นตัวอย่างช่วง ลงติดตามโครงการ โดยลงติดตามทุกกิจกรรม ประเมินผลร่วมกันโดยวิธีการถอดบทเรียนและ ประสานผู้เชี่ยวชาญลงสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ แต่ในโครงการ สสส. พี่เลี้ยงติดตามโครงการอย่างน้อย 3 ครั้ง มีแบบฟอร์มให้ประเมินโครงการผ่านเว็บไซต์ และมีทีมสังเคราะห์ลงมาในพื้นที่ 4) ผลผลิต สำหรับโครงการ สกว. ต้องเขียนบทความงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้เพื่อเผยแพร่ ผลงานวิจัย

ความพึงพอใจต่อระบบติดตามประเมินโครงการ ในโครงการ สสส. มีความพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.8, SD=0.5$) ส่วนโครงการ สกว. มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.2, SD=0.4$) แยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริบทความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอง แหล่งทุนโดยโครงการ สกว. พึงพอใจมากกว่าโครงการ สสส. เล็กน้อย ($\bar{x}=3.9, SD=0.6$ และ $\bar{x}=3.8, SD=0.5$ ตามลำดับ) ด้านปัจจัยนำ ความพึงพอใจต่อโครงการ สสส. อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.8, SD=0.5$) ส่วนโครงการ สกว. อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.2, SD=0.4$) ด้านกระบวนการ ทั้งสองแหล่งทุนมีความพอใจในระดับมากโดยโครงการ สสส. พึงพอใจมากกว่าโครงการ สกว. ($\bar{x}=3.8, SD=0.5$ และ $\bar{x}=3.4, SD=0.4$ ตามลำดับ) และด้านผลผลิต โครงการ สสส. มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.1, SD=0.7$) โครงการ สกว. อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.3, SD=0.4$)

Thesis Title Monitoring and Evaluating Community Health Development Project
: Case Study The Project Supported by The Thai Health Promotion
Foundation and Thai Research Foundation

Author Miss Hamida Wannurat

Major Program Health System Management

Academic Year 2013

ABSTRACT

The objective of this study was to monitor and evaluate the satisfaction of staff of a community health development project supported by the Thai Health Promotion Foundation (THPF) and Thai Research Foundation (TRF). The subjects consisted of 32 persons, consisting of an administrator, program officer, and staff to monitor and evaluate and project management teams. The data was collected by questionnaire on a 5 point satisfaction rating scale, study from document and in-depth interview on concept CIPP model to check quality tools by expert and to analyzed index of item objective congruence (IOC). The qualitative data were inductively analyzed and compared component similarities and differences of both foundations. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of the study found that the monitoring and evaluating had 4 components, namely context, input, process and product. The similarities between the two foundations were 1) Context : training to develop a project, exchanging of experiences from the community, building an understanding of the goals of funding and staff helping to develop projects in the area, 2) Input : the project management teams are people in the community, staffs have good relationships and make recommendations for the project, budgets are sent to community and have manual distributed. 3) Process : capacity development of staff and project management teams by participatory network meetings, the staffs closely monitored in the area, the project management teams self – evaluation and the team helps synthesize project results. 4) Product : trying to finish the project in time and

follow to the objectives, and outcomes were improved health of people better environment and mechanisms for implementing policies for the community.

The differences between the foundations were 1) Context : the training to develop a project by THPF emphasized on the content were body, mind, social and spiritual determinants of health while TRF staff have a role in both the area of training and development of the project. 2) Input : THPF assigned team project management teams at least one person using a computer and writing a report, staff work part-time with a manual distributed to everyone and develop websites to monitor the activities and financial reporting while TRF staff work full-time and only project management teams will own a manual managing the research project. 3) Process : TRF capacity development learn through senior mentors who work together and reinforce the implementation of the project management teams by a following-up and monitoring every activity with joint evaluation by way of lessons and data syntheses in the project while THPF staff monitor at least 3 times and have a form to evaluate the program through the website and synthesis of the team in the area. 4) Output : TRF have to write a research article to disseminate their research results.

The level of satisfaction in THPF was high ($\bar{x}=3.8, SD=0.5$) while in TRF was medium ($\bar{x}=3.2, SD=0.4$). The level for the context component was slightly higher for TRF compared to THPF ($\bar{x}=3.9, SD=0.6$ vs $\bar{x}=3.8, SD=0.5$ respectively). The level of satisfaction for input component in THPF was high ($\bar{x}=3.8, SD=0.5$) and TRF was medium ($\bar{x}=3.2, SD=0.4$). Process component had a high level of satisfaction for both THPF ($\bar{x}=3.8, SD=0.5$) and TRF ($\bar{x}=3.4, SD=0.4$). Satisfaction for product THPF was high ($\bar{x}=4.1, SD=0.7$) and for TRF was medium ($\bar{x}=3.3, SD=0.4$).

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญ.....	(10)
รายการตาราง.....	(12)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของการวิจัย.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
สุขภาวะชุมชน.....	8
โครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน.....	12
ระบบติดตามและประเมินโครงการ.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
จรรยาบรรณนักวิจัย.....	47

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	48
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและโครงการ.....	48
ระบบติดตามประเมินโครงการ.....	52
บริบทของระบบติดตามประเมินโครงการ.....	53
ปัจจัยนำเข้าของระบบติดตามประเมินโครงการ.....	65
กระบวนการติดตามประเมินโครงการ.....	86
ผลผลิตของระบบติดตามประเมินโครงการที่แหล่งทุนต้องการ.....	110
ความพึงพอใจและข้อเสนอแนะต่อระบบติดตามประเมินโครงการ.....	113
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	126
สรุปผลการวิจัย.....	126
อภิปรายผล.....	133
ระบบติดตามประเมินโครงการที่ควรจะเป็น.....	140
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	144
บรรณานุกรม.....	145
ภาคผนวก.....	151
ฉบับที่ 1 ผู้ดำเนินโครงการ.....	152
ฉบับที่ 2 พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ.....	159
ฉบับที่ 3 เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ.....	167
ฉบับที่ 4 ผู้บริหารแผนงานโครงการ.....	170
ประวัติผู้เขียน.....	173

ตาราง	หน้า
1. การประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP Model.....	27
2. ประมวลผลการทบทวนการติดตามประเมินโครงการ.....	29
3. จำนวนข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	49
4. บริบทของระบบติดตามและประเมินโครงการ.....	53
5. ปัจจัยนำเข้ด้านผู้ดำเนินโครงการ.....	66
6. ปัจจัยนำเข้ด้านพี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ.....	69
7. ปัจจัยนำเข้ด้านงบประมาณสนับสนุนการทำโครงการ.....	75
8. ปัจจัยนำเข้ด้านเครื่องมือแนวทางการทำโครงการ.....	78
9. กระบวนการติดตามประเมินโครงการด้านการพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยง และผู้ดำเนินโครงการ	86
10. กระบวนการติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่.....	96
11. กระบวนการประเมินโครงการ.....	104
12. กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงการ.....	107
13. ผลผลิตของระบบติดตามประเมินโครงการที่แหล่งทุนต้องการ.....	110
14. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจด้านบริบท ของชุมชนที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ.....	113
15. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจด้านปัจจัยนำเข้ ของระบบติดตามประเมินโครงการ.....	116
16. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจด้านกระบวนการ ติดตามประเมินโครงการ.....	121
17. ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านผลผลิตของระบบติดตามประเมิน โครงการที่แหล่งทุนต้องการ	125

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

กระแสโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ทำให้โลกตกอยู่ในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมือง เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ส่งผลให้ชุมชนขาดพลังความเข้มแข็งไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ ในประเทศไทยเองก็ประสบกับปัญหาภาวะหนี้สินจากต่างประเทศ หนี้สาธารณะ ทำให้เกิดการว่างงานและปัญหาความยากจน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554)

วิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าวนำมาสู่การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนา และปรับแนวคิดการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีขึ้น และได้รื้อฟื้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม จนกระทั่งเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เกิดเป็นยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ เน้นความสำคัญกับการจัดกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมให้เกิดการร่วมคิด และร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลายด้วยการจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมของความต้องการในพื้นที่ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2552 – 2554)

ในปัจจุบันองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการสนับสนุนในรูปแบบการทำกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อหนุนเสริมการทำงานภาคประชาชนให้เข้มแข็ง สามารถจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยพลังของชุมชนเองได้ (เนาวรัตน์ พลายน้อย และธีรเดช ฉายอรุณ 2551) ปัจจุบันมีการดำเนินโครงการพัฒนาจำนวนมากที่ถูกออกแบบโดยหน่วยงานผ่านยุทธศาสตร์การทำโครงการและกิจกรรมรองรับเพื่อให้สามารถนำไปสู่การพัฒนาสุขภาวะชุมชนได้ จากการศึกษาเอกสารการจัดทำโครงการยังพบว่าความสำเร็จในการบริหารจัดการโครงการมีปัจจัยความสำเร็จอยู่มากมาย ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการดำเนินไปตามแผนงาน เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ที่วางไว้ คือ การมีระบบติดตามและประเมินโครงการที่ดี

การติดตามและประเมินโครงการ ทำให้ทราบประสิทธิภาพและผลการดำเนินโครงการ โดยดูจากตัวชี้วัดที่กำหนดร่วมกันในโครงการ (บุญยัง หมั่นดี 2550) ความสำคัญของการติดตามผลการดำเนินโครงการมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการดูงานที่ทำได้บรรลุเป้าหมายไว้หรือไม่ และ

ยังเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนร่วมโครงการในทุกระดับสามารถเสนอแนะและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการได้ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้ถึงบทเรียนที่ได้จากการทำงานร่วมกันและช่วยให้ทราบถึงหลักฐานที่บ่งบอกถึงรูปแบบหรือตัวอย่างของการปฏิบัติที่ดี สามารถนำไปขยายผลโดยภาครัฐหรือองค์กรอื่น ๆ ได้ เป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ราเชล เบร์รี่ 2548)

ระบบติดตามและประเมินโครงการมีหลายรูปแบบ จากการทบทวนพบว่า มีทั้งการใช้ระยะเวลาดำเนินโครงการเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาวงระบบ โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินงานโครงการ และหลังดำเนินโครงการ และการติดตามประเมินที่คำนึงถึงตัวบุคคลในโครงการเป็นหลัก เป็นรูปแบบการประเมินภายใน การประเมินภายนอก และการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมผลที่ได้จากการประเมินโครงการจะตอบโจทย์การแก้ไขที่มุ่งแก้ปัญหาของกลุ่มคนหรือโครงการเป็นหลักดังนั้นการติดตามและประเมินผลจึงทำให้เห็นภาพรวมของโครงการตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ระยะเวลา ปัจจัยด้านกระบวนการ และผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ คือ ทำให้ทราบความพึงพอใจของผู้ร่วมทำโครงการ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อโครงการ และเห็นความสำคัญของการทำโครงการว่ามีความเร่งด่วนและจำเป็นต้องทำ การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นก่อให้เกิดการเรียนรู้ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ทำให้เห็นผลการดำเนินงานของโครงการว่าเป็นไปตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้(มารุต คำชะอม และคณะ 2551)

ระบบติดตามประเมินโครงการมีความสำคัญต่อการดำเนินโครงการที่หลายหน่วยงานได้นำมาใช้เพื่อประเมินผลโครงการ นอกจากการให้ความสำคัญในการสนับสนุนโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ยังมีองค์กรที่ให้ทุนสนับสนุนโดยเน้นความสำคัญของคนในการเรียนรู้เพื่อยกระดับต่อการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ และเป้าหมายของการพัฒนาสุขภาวะชุมชนจะไม่สามารถทำได้ตามลำพังของหน่วยงานหรือองค์กรอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของ 3 ภาคส่วน ประกอบด้วย ภาคสังคมหรือประชาชน หน่วยงานภาครัฐที่กำหนดนโยบาย และ ความรู้ ตามแนวคิดสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ของนายแพทย์ประเวศ วะสี กลไกทั้ง 3 ภาคส่วนจะเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่เชื่อมโยงกันใน 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม และปัญญา (จิตใจ) สำหรับองค์กรแหล่งทุนที่สำคัญในการสนับสนุนกระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะชุมชนต่อการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ภายใต้ชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ จัดขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ.

2544 ทำหน้าที่จุดประกาย กระตุ้น สนับสนุนและประสานความร่วมมือกับกลุ่มบุคคล องค์กรและชุมชนทั่วไปโดยมุ่งหวังให้คนไทยมีสุขภาพดีครบสี่ด้าน คือ กาย จิต สังคมและปัญญา เพื่อร่วมสร้างประเทศไทยให้น่าอยู่ สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็งผ่านการจัดทำโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ (พงค์เทพ สุธีรัฐ และคณะ 2554) สำหรับในภาคใต้มี สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.มอ.) เป็นผู้ประสานงานติดตามและประเมินผล โดยมียุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งของชุมชน 3 แนวทางด้วยกัน คือ 1) การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง 2) การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน และ 3) เสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกัน มีกระบวนการตั้งแต่การพัฒนาโครงการ การติดตามและประเมินโครงการ และเมื่อโครงการสิ้นสุดลงสามารถยกระดับพัฒนาสู่นโยบายสาธารณะเพื่อการจัดการสุขภาวะในต่อไป

ส่วนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นหน่วยงานในกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรีมีบทบาทในการสนับสนุนการวิจัยผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้สร้างนักวิจัยและสร้างระบบการวิจัย เพื่อตอบคำถามและเสนอทางเลือกให้สังคมได้นำไปใช้ประโยชน์ มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ และสามารถจัดการกับปัญหาหรือโอกาสในอนาคตได้อย่างเท่าทัน เป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการให้ทุนทำวิจัยกับชาวบ้านในท้องถิ่น (สุภาวิณี ทรงพรพาณิชย์ 2543) ลักษณะงานวิจัยจะเน้นให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการ ร่วมคิด ร่วมทำ ในการตั้งคำถาม วางแผนและหาคำตอบโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง เพื่อแก้ไขปัญหของตนเอง เป็นงานวิจัยที่ต่างจากงานวิจัยโดยทั่วไป เพราะเน้นที่กระบวนการมากกว่าผลงานวิจัย เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในท้องถิ่นเพื่อร่วมกันหาคำตอบ (อวารณ์ โอภาสพัฒนกิจ 2552) กลไกสำคัญงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคือ เสริมและหนุน การทำงานของชุมชนอย่างใกล้ชิด โดยมีศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นที่เลี้ยงสนับสนุนการทำวิจัยชุมชน มีหลักสำคัญ 3 อย่าง คือ โจทย์ต้องมาจากชุมชน ชุมชนต้องเป็นนักวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการทดลองแก้ปัญหา งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างพลังชุมชน ให้มาร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการท้องถิ่นของตนเอง นำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยมาตัดสินใจสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา นำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ทั้ง สสส.และ สกว. เมื่อให้การสนับสนุนการทำโครงการ จะมีระบบการติดตามและประเมินโครงการ เป็นการติดตามที่มุ่งให้คนในชุมชนท้องถิ่นทำโครงการ เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ไปพร้อมกับการทำกิจกรรมในโครงการ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ระบบติดตามและประเมินโครงการนั้นทำให้โครงการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ และสำเร็จตามตัวชี้วัดของโครงการ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจาก สสส.ภายใต้โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้และ

โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น กรณีศึกษาเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสงขลา ศึกษาถึงระบบการติดตามและการประเมินโครงการของทั้ง 2 องค์กร ว่ามีวิธีการและรูปแบบของระบบติดตามประเมินโครงการอย่างไรที่ทำให้โครงการนำไปสู่การพัฒนาสุขภาวะชุมชน การติดตามโครงการให้ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน เสร็จในระยะเวลา และเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดในโครงการและตรงกับเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ขององค์กรแหล่งทุน และเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อระบบติดตามประเมินโครงการของทั้ง 2 แหล่งทุน อันจะนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะหรือการปรับปรุงระบบติดตามและประเมินโครงการในต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนทุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พื้นที่จังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร
2. ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สสส.และ สกว. มีความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะอย่างไรต่อระบบติดตามประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนทุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในพื้นที่จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อระบบติดตามและประเมินโครงการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำวิจัย

ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบติดตามและประเมินโครงการใน 2 องค์กรแหล่งทุน และให้ข้อเสนอแนะนำไปสู่การพัฒนาระบบให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจาก 2 องค์กร ที่ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดสงขลา ในช่วงปี พ.ศ. 2553 – 2555 คือ

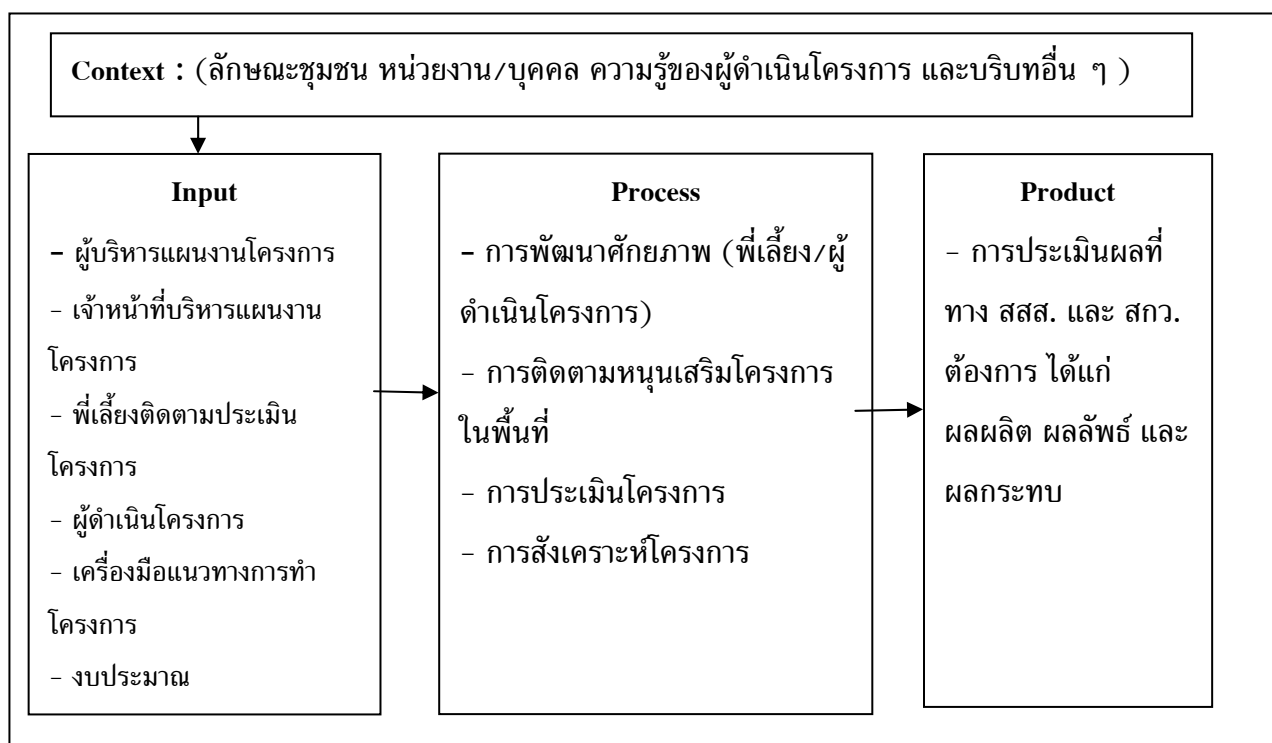
1. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ โดยมีสถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประสานและดำเนินการโครงการในพื้นที่ภาคใต้ และเลือกศึกษาเฉพาะโครงการที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 12 โครงการ

2. โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประสานติดตามการให้ทุนชาวบ้าน เลือกศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 10 โครงการ

รวมทั้งสิ้น 22 โครงการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ทฤษฎีระบบติดตามและประเมินโครงการ CIPP Model ของ Daniel L. Stufflebeam แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) Context คือ บริบทของชุมชนที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ (2) Input คือ ปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการติดตามประเมินโครงการ ประกอบด้วย ผู้บริหารแผนงานโครงการ เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ ผู้ดำเนินโครงการ งบประมาณสนับสนุนการทำโครงการและเครื่องมือแนวทางการทำโครงการ (3) Process คือ กระบวนการติดตามประเมินโครงการ (4) Product คือ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดจากการติดตามประเมินโครงการ (Daniel.L Stufflebeam 2007) สามารถเขียนสรุปกรอบแนวคิดในตารางได้ ดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบติดตามประเมินโครงการ หมายถึง การจัดการให้มีปัจจัยนำเข้า และ กระบวนการ ในช่วงพัฒนาโครงการ และระหว่างดำเนินโครงการ เพื่อให้เกิดผลผลิตคือ การบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโครงการ โครงการเสร็จทันเวลา และผลลัพธ์ด้านอื่น ๆ

บริบท หมายถึง สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ

ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการและการติดตามประเมินโครงการ ดำเนินไปได้ ประกอบด้วย ผู้บริหารแผนงานโครงการ เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ ผู้ดำเนินโครงการ พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ งบประมาณ เครื่องมือในการติดตามประเมินโครงการ และ ทรัพยากรอื่น ๆ

กระบวนการ หมายถึง วิธีการ รูปแบบในการติดตามประเมินโครงการ ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ การติดตามหนุนเสริมโครงการในพื้นที่ การประเมินโครงการ และการสังเคราะห์ผลจากการทำโครงการ

ผลผลิต หมายถึง ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการติดตามประเมินโครงการ ทั้ง ด้านผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

ความพึงพอใจ หมายถึง ข้อคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาระบบติดตามประเมินโครงการ

ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ หมายถึง ผู้บริหารโครงการ เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ ผู้ดำเนินโครงการ พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ

ผู้ดำเนินโครงการ หมายถึง ผู้รับทุนในโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ (สสส.) และนักวิจัยท้องถิ่นในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)

โครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน หมายถึง โครงการที่ได้รับการสนับสนุน สสส. สำนัก 6 ภายใต้โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ มี สจรส.มอ.ทำหน้าที่ประสานงานติดตามและประเมินโครงการ และโครงการที่ได้รับทุนจาก สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในพื้นที่จังหวัดสงขลา

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ.2544 อยู่ภายใต้การ กำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ จุดประกาย กระตุ้น สนับสนุน และประสานความร่วมมือกับกลุ่มบุคคล องค์กร และชุมชนทั่วไป โดยมุ่งหวังให้คนไทยมีสุขภาพดี (ที่มา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ.2535 เป็นหน่วยงานของรัฐภายใต้การกำกับดูแลของสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีประกอบด้วยฝ่ายนโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ ฝ่ายเกษตร ฝ่ายสวัสดิภาพสาธารณะ ฝ่ายชุมชนและสังคม ฝ่ายอุตสาหกรรม ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องศึกษาระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนกรณีศึกษาโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยได้ดังนี้

1. สุขภาวะชุมชน
2. โครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน
3. ระบบติดตามและประเมินโครงการ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของระบบติดตามและประเมินโครงการ

1. สุขภาวะชุมชน

1.1 ความหมายของสุขภาวะชุมชน

สุขภาวะ หมายถึง สุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ (ปัญญา) มีความเชื่อมโยงกันเป็นสุขภาวะองค์รวม การเกิดสุขภาวะที่ดีต้องมีการปัจจัยความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงด้วยกัน ดังที่ (สุรเกียรติ์ อาชานุกาพ 2551) ได้อธิบายสุขภาวะที่สมดุลต้องเชื่อมโยงกันใน 4 มิติ ซึ่งอธิบายได้ตรงกับองค์การอนามัยโลก คือ

1. สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่แข็งแรง มีกำลังคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง แม้ว่าจะมีโรคทางกายอยู่ก็ตาม รวมทั้งผู้ที่มีความพิการทางกายที่ได้รับการดูแลรักษาจนสามารถประกอบกิจกรรมได้เหมือนคนปกติหรือเกือบเท่ากับคนปกติทั่วไป

2. สุขภาวะทางจิต หมายถึง การมีสุขภาวะจิตที่ดี มีความสบายใจ มีความสดชื่น แจ่มใส นอนหลับดี ไม่มีความเครียด วิตกกังวล ความคิดฟุ้งซ่าน อารมณ์ซึมเศร้าหรือความคิดอยากฆ่าตัวตาย ไม่เสพยาอนหลับและสารเสพติดรวมทั้งแอลกอฮอล์

3. สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดีกับผู้อื่นทั้งในครอบครัว สถานศึกษา ที่ทำงาน ชุมชนและสังคมต่าง ๆ โดยมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน เอื้ออาทรและช่วยเหลือกัน รวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่มีการทะเลาะวิวาท รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี นำมาซึ่งการมีครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมมีความยุติธรรม

4. สุขภาวะทางจิตวิญญาณหรือปัญญา หมายถึง การมีความสงบสุขหรือสันติสุขภายในด้วยการมีสติและปัญญาสมบูรณ์ มีความฉลาดรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ เข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เข้าถึงความดีงามความถูกต้อง มีคุณธรรมและไม่เห็นแก่ตัว

การเชื่อมโยงกันของสุขภาวะทั้ง 4 มิติ ต้องมีความสอดคล้องกับ 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม และระบบบริการสาธารณสุข ถึงจะเป็นสังคมที่มีสุขภาวะที่สมดุล นำไปสู่สุขภาวะทางสังคม (ประเวศ วะสี 2545) ให้ความหมายสุขภาวะทางสังคมว่า สุขภาวะที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันด้วยดีของกลุ่มคน มีองค์แห่งสุขภาวะทางกาย ทางจิต และทางจิตวิญญาณ เชื่อมโยงอยู่ด้วยกัน นิยามของสังคมคือ ครอบครัวและชุมชน มีร่วมมือสนับสนุนกันในสังคม จนเกิดเป็นวิถีชีวิตในทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและจิตวิญญาณ เรามักจะพบว่าในสังคมหรือชุมชนหนึ่งจะมีความเชื่อ มีความนับถือต่อผี วิญญาณ นับถือศาสนาเดียวกัน ประกอบอาชีพและมีประเพณีวัฒนธรรมเดียวกัน ที่เชื่อมโยงไปสู่การดำเนินชีวิต ถือเป็นสิ่งที่มีความค่าต่อสุขภาวะของคนในชุมชน ดังที่ (พัชรี ดำรงสุนทรชัย 2550) ให้นิยามสุขภาวะชุมชนว่าหมายถึง ชุมชนเป็นสุขหรือภาวะที่เป็นสุขของชุมชน ทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา (จิตวิญญาณ) ซึ่งมีความเชื่อมโยง มีความสัมพันธ์ส่งผลซึ่งกันและกันโดย สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง และมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างถูกต้อง สุขภาวะทางใจ หมายถึง การมีจิตใจร่าเริง เบิกบาน มีความสงบ สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การมีอยู่มีกินอย่างพอเพียง การมีอาชีพที่มั่นคง มีครอบครัวที่อบอุ่นอยู่ร่วมกันด้วยดี สุขภาวะทางปัญญา (จิตวิญญาณ) หมายถึง จิตที่ได้รับการพัฒนาทำให้รู้คุณค่าและความหมายของชีวิต แสดงออกโดยการลดละความเห็นแก่ตัว

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าชุมชนที่ดีจึงเป็นชุมชนที่มีสุขภาวะที่ดีเชื่อมโยงกัน 4 มิติ ทั้งทางกาย ทาง จิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ สอดคล้องกับระบบปัจเจกบุคคล สภาพแวดล้อม และการบริการสาธารณสุข ซึ่งตรงกับพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้ให้ความหมายสุขภาพว่า หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญาและทางสังคมเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล

1.2 ปัจจัยกำหนดสุขภาพ

จากความหมายของสุขภาพหรือสุขภาวะที่กล่าวโดยรวมคือ ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของมิติทั้ง 4 กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ (ปัญญา) ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ จะมีระบบที่เข้ามาเกี่ยวข้องและส่งผลให้มนุษย์มีความสุขหรือความทุกข์ ทำให้สุขภาวะทั้ง 4 มิติ

ไม่เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน อาจจะเป็นผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพ มีปัญหาด้านการติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคม หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพตนเองได้(อำพลจินดาวัฒนะ สุรเกียรติ อาษานุกภาพ และ สุรณี พิพัฒน์โรจนกมล 2550) ได้กล่าวถึงปัจจัยกำหนดสุขภาพมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ

1. ปัจเจกบุคคลมีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพะ ปัจจัยภายในประกอบด้วยปัจจัยด้านชีวภาพ จิตใจ และพฤติกรรม เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดโรคเรื้อรังแทรกซ้อนอยู่ในตัวบุคคล เช่น ผู้ที่เป็นโรคเบาหวาน ภูมิแพ้ หรือโรคมะเร็ง ทำให้ร่างกายอ่อนแอ ขาดความสุขด้านจิตใจหรืออาจถูกรังเกียจจากสังคม การเกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ อาจเป็นผลที่มาจากปัจจัยด้านจิตใจ คือมีความเชื่อหรือมีทัศนคติรวมทั้งค่านิยมในตัวบุคคลหรือสังคม ดังจะเห็นในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคสังคมบริโภค ผู้คนดิ้นรนทำงานเพื่อเก็บเงินให้ได้มากที่สุด จนไม่มีเวลาดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว เกษตรกรที่ใช้สารเคมีทำการเกษตร อาจส่งผลให้เกิดสารพิษสะสมจนเป็นโรคมะเร็ง หากว่าเขาสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความเชื่อต่อการใช้สารเคมีว่ามีโทษต่อร่างกายมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับเป็นเงินทอง สุขภาวะในมิติบุคคลก็จะเชื่อมโยงกันใน 4 มิติได้

2. สิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ ประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิต การคมนาคม สารเสพติด สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อมด้านชีวภาพ เป็นสิ่งที่มีชีวิตประกอบด้วย เชื้อโรค พืช สัตว์และมนุษย์ อาจอยู่ในสารเคมีที่เป็นยาฆ่าแมลงปะปนในผักผลไม้ เมื่อทานเข้าไปทำให้ร่างกายซึมซับและสะสมสารพิษจนเกิดเป็นโรคมะเร็งในที่สุด และสิ่งแวดล้อมด้านสังคม ประกอบด้วย ครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต การถ่ายทอดผ่านคำสอนจากครอบครัวไปสู่ชุมชนและสังคม เกิดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นคุณค่าทางจิตใจที่ทำให้สุขภาพมีความสมบูรณ์ ผู้ที่ประสบกับโรคเรื้อรังต่าง ๆ หากได้รับกำลังใจ การดูแลจากครอบครัวและความห่วงใยของคนในชุมชน จะทำให้เขาสามารถดูแลร่างกายจนหายขาดจากโรคได้ การเกิดปัญหาต่างๆ ในชุมชน หากมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มจะทำให้สามารถขับเคลื่อนปัญหานั้นให้ได้รับการแก้ไขได้

3. ระบบบริการสาธารณสุข ทางารแพทย์แบ่งสุขภาพะร่างกายออกเป็น 5 ชั้น คือ ระยะเวลา ระยะเวลาเสี่ยง ระยะเวลาป่วย ระยะเวลาโรคแทรกซ้อนหรือพิการ และตาย การให้บริการสาธารณสุขจะทำการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. การส่งเสริมสุขภาพ คือ การหาแนวทางส่งเสริมให้ร่างกายแข็งแรง ด้วยการหลีกเลี่ยงหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อไม่ให้เกิดโรค รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพจะกระทำในการให้การศึกษาแก่คนปกติที่ไม่ได้ป่วย เพื่อให้เกิดความรู้และตระหนักต่อการมีสุขภาพที่ดี

2. การป้องกันโรค คือ การหามาตรการหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดโรค โดยเน้นบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย เช่น การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก การฉีดยาป้องกันโรคต่าง ๆ เป็นต้น

3. การรักษาพยาบาล การรักษาเริ่มจากการตรวจคัดกรองเมื่อผู้ป่วยมีอาการ เพื่อวิเคราะห์ว่าจะทำการรักษาโดยการให้ยาหรือผ่าตัด หรือวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสม ในการวินิจฉัยโรคมีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีการแพทย์ที่เหมาะสม

4. การฟื้นฟูสุขภาพ คือ การฟื้นฟูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น กายภาพบำบัด การให้ยา ผ่าตัด เมื่อเกิดโรคแทรกซ้อนขึ้นในตัวบุคคล

ในปัจจุบันระบบบริการสาธารณสุขยังมีข้อจำกัดในการป้องกันและควบคุมโรคที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูงและเกิดผลข้างเคียงจากการรักษา รวมถึงปัญหาด้านการจัดการ เช่น การบริการไม่ทั่วถึง เกิดความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงบริการของประชาชน ปัญหาการขาดแคลนแพทย์และสาธารณสุขในชนบท การแย่งชิงทรัพยากรระหว่างเมืองกับชนบทและระหว่างภาครัฐกับประชาชน การดูแลรักษาสุขภาพยังมองเรื่องการซ่อมสุขภาพมากกว่าการสร้างเสริมสุขภาพ ให้ความสำคัญมิติทางร่างกายมากกว่ามิติทางจิตใจและสังคม ซึ่งเป็นการมองปัญหาแบบแยกส่วน ทำให้การบริการสุขภาพไม่มีประสิทธิภาพ เกิดช่องว่างและประชาชนบางส่วนต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่สูง จนทำให้เกิดการเรียกร้องให้มีการปฏิรูประบบสาธารณสุขให้เกิดความเป็นธรรม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของแพทย์และสาธารณสุขให้หันมาเสริมสร้างสุขภาพโดยให้ความสำคัญมิติทางจิตใจและสังคมให้มองปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นองค์รวม

สุขภาพใน 4 มิติของมนุษย์ครอบคลุมทั้งทางกาย จิต สังคมและปัญญา ทำให้ร่างกายสมบูรณ์ มีความสุขปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ในการดำเนินชีวิตในแต่ละวันจะมีปัจจัยกำหนดสุขภาพอยู่ 3 อย่าง คือ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านระบบบริการสาธารณสุข ปัจจัยแต่ละด้านจะมีความเชื่อมโยงเป็นพลวัตต่อกัน มีอิทธิพลต่อระบบสุขภาพหรือเรียกว่าระบบสุขภาพ ที่มีความหมายเช่นเดียวกับที่พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 มาตราที่ 3 ให้ความหมาย ระบบสุขภาพว่า คือระบบความสัมพันธ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

2. โครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน

2.1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกองทุน จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 มีหน้าที่ริเริ่ม ผลักดัน กระตุ้น สนับสนุน และร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคม ในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้บรรลุผลในการลดอัตราการเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควร กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและความเชื่อ และการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อคุณภาพชีวิต ช่วยลดภาระทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สนับสนุนให้คนไทยมีสุขภาวะที่ยั่งยืนตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ของ สสส. ใช้ยุทธศาสตร์ไตรพลัง ประกอบด้วย พลังปัญญา พลังสังคม และพลังนโยบายทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนให้คนไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาวะที่ดีและสามารถแก้ปัญหาสุขภาวะในปัจจุบันได้ (รายงานประจำปี สสส. 2553)

การสนับสนุนโครงการ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีบทบาทหลักในการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาวะ ผ่านกลไกการสนับสนุนให้หน่วยงานต่าง ๆ ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาสุขภาวะโดยใช้ความรู้เป็นตัวนำ เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทัศนคติ และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นำไปสู่การจัดการปัญหาที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ตามยุทธศาสตร์ของ สสส. ในการทำงานสร้างเสริมสุขภาพที่กำหนดไว้มี 4 ประการด้วยกัน คือ การสนับสนุนขบวนการพัฒนางานเชิงรุกและงานเชิงระบบ รูปธรรมการสร้างเสริมสุขภาพต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน และการสร้างความเข้มแข็งให้มีทุนทางสังคมที่จำเป็น (คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างเสริมสุขภาพ 2550) ซึ่งทาง สสส. ได้แบ่งโครงการที่สนับสนุนออกเป็น 2 ส่วน คือ โครงการเชิงรุก และโครงการเปิดรับรับทั่วไป (คู่มือการดำเนินงานแผนงานโครงการเชิงรุก 2550)

โครงการเชิงรุก เป็นโครงการขนาดใหญ่มีงบประมาณสูงกว่าโครงการเปิดรับทั่วไป เป็นโครงการด้านการควบคุมปัจจัยเสี่ยง หรือการยกระดับสุขภาวะ การสนับสนุนจะเชิญบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละเรื่องเข้ามาร่วมปฏิบัติการ ดำเนินงานในระดับประเทศ มีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ลักษณะการสนับสนุนจะเป็นโครงการด้านพัฒนาและปฏิบัติการ โครงการศึกษาวิจัย และโครงการสนับสนุนกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาวะด้านกีฬา ด้านศิลปวัฒนธรรม หรือด้านอื่น ๆ

โครงการเปิดรับทั่วไป เป็นโครงการที่ผู้สนใจเขียนโครงการเข้ามายัง สสส. เพื่อขอรับการสนับสนุนในการทำโครงการ เป็นโครงการที่กลุ่มคนหรือองค์กรสนใจที่จะทำเพื่อนำไปสู่การสร้างสุขภาพของคนในชุมชนของตนเองให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น และเป็นโครงการที่เกิดนวัตกรรมใหม่ในการสร้างเสริมสุขภาพ

สำหรับโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่นั้นเป็นโครงการที่อยู่ในแผนงานเชิงรุกของ สสส. สำนัก 6 สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม แนวคิดการเกิดชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานหลักของสังคม ชุมชนที่น่าอยู่ คือ ประชาชนในพื้นที่ได้มาร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ ผ่านการศึกษาข้อมูลทั้งข้อมูลในชุมชนและข้อมูลทางวิชาการ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ร่วมกันในการพัฒนาเรื่องต่าง ๆ เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการบริโภค ทัศนคติ และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขบนวิถีการดำเนินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง มีการพึ่งพาตนเองได้ในด้านสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จะทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีสุขภาวะที่ดี และถ้าหากประชาชนทุกพื้นที่ในประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองได้ ประเทศไทยก็จะเกิดการพัฒนายั่งยืน ซึ่งแนวคิดนี้นำมาสู่การเกิดขึ้นของโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ ในปี 2553 โดยให้ความสำคัญกับคนในชุมชนท้องถิ่น เขียนโครงการเข้ามายัง สสส. (คนได้สร้างสุข www.happynetwork.com, 06/04/2556)

การเกิดขึ้นของโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ เพื่อจะรุกเข้าไปสนับสนุนการทำโครงการให้กับคนในพื้นที่ได้มากขึ้น ในขณะที่โครงการเปิดรับทั่วไปมีเกณฑ์ในการเปิดรับและการพิจารณาโครงการที่ยังเข้าไม่ถึงชุมชนท้องถิ่น และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการเกิดขึ้นของโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ที่มีแนวคิดว่า ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานหลักของสังคม การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของคนในชุมชนนั้น ๆ ได้ ดังนั้นการจัดทำโครงการนี้จึงต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เสนอโครงการในด้านการเขียนโครงการ เนื่องจากที่ผ่านมาโครงการเปิดรับทั่วไป คุณภาพทางด้านเขียนโครงการ จะมีปัญหาการเขียนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในส่วนของพื้นที่ภาคใต้จะเจอปัญหาด้านการเขียนโครงการเยอะมาก และเช่นกันทางโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ จึงเกิดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านการเขียนโครงการให้กับผู้ที่เสนอโครงการเข้ามายัง สสส. แต่มีการกำจัดกลุ่มผู้เสนอโครงการที่เฉพาะ คือ เป็นกลุ่มคนหรือชุมชนที่ด้อยโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ซึ่งจะต่างออกมาจากแผนงานโครงการเปิดรับทั่วไป (สัมภาษณ์คุณวินิจ ชุมอนุรักษ์ วันที่ 18 มีนาคม 2556) โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่จึงมีลักษณะที่ประกอบไปด้วย

1. เรื่องที่ทำเป็นปัญหาที่ขึ้นเกิดในชุมชน และมีการวางแผนเพื่อการแก้ปัญหา โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินงานด้วยกัน โดยใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาจัดการปัญหา ได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ หรือทุนภูมิปัญญา

2. มีการวางแผนการทำงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง
3. คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการทำโครงการ ไม่ใช่กลุ่มบุคคล หรือองค์กร หนึ่งองค์กรใด
4. มีแผนงาน กิจกรรม การดำเนินแผนงานที่ชัดเจน ค่าใช้จ่ายเหมาะสม สสส. สนับสนุนค่าวัสดุครุภัณฑ์ไม่เกิน 20 เปอร์เซ็นต์ของงบประมาณในโครงการ
5. โครงการที่ต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์และแนวทางการสนับสนุนทุนของ สสส.

การประสานงานให้เกิดการขอทุนโดยคนในชุมชนในชุดโครงการร่วมสร้างชุมชน และท้องถิ่นให้น่าอยู่นั้นจะแบ่งออกเป็นแต่ละภาคในการประสานงานจัดหาทีมพัฒนาโครงการ หรือพัฒนาศักยภาพผู้เขียนโครงการในชุมชน สำหรับในพื้นที่ภาคใต้มีสถาบันการจัดการระบบ สุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.มอ.) เป็นผู้ประสานงานและจัด กระบวนการพัฒนาศักยภาพ สร้างความเข้าใจให้กับแกนนำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อบต.และเทศบาล ในเรื่องการขับเคลื่อนกระบวนการสังคมที่นำไปสู่การจัดการสุขภาวะในพื้นที่ และสามารถพัฒนา โครงการให้ได้รับการสนับสนุนทุน และพัฒนากลไกการติดตาม ประเมินโครงการ จัดกระบวนการ สนับสนุนการดำเนินงาน จัดให้มีผู้ติดตามโครงการในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความ เข้าใจต่อผู้ทำโครงการในระหว่างการดำเนินโครงการ เพื่อให้โครงการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ เกิดองค์ความรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน และเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด (คนได้สร้างสุข www.happynetwork.com, 06/04/2556)

โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ เริ่มดำเนินการในปี 2553 ในปีแรกทาง สสส.ได้ให้การสนับสนุนโครงการในพื้นที่ภาคใต้จำนวน 42 โครงการกระจายใน 7 จังหวัด ได้แก่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช พัทลุง ระนอง สงขลา และสุราษฎร์ธานี และในปี 2554 ได้กระจายการสนับสนุนโครงการไปยัง 14 จังหวัดภาคใต้ ได้สนับสนุนโครงการจำนวน 96 โครงการ ในปี 2555 มีโครงการที่ผ่านการสนับสนุนจำนวน 129 โครงการ แต่ละจังหวัดจะมีพี่ เลี้ยงปฏิบัติการติดตามประเมินโครงการประจำ—32 คน กระจายใน 13 จังหวัดยกเว้นจังหวัด ภูเก็ต จำนวนพี่เลี้ยงแต่ละจังหวัดประมาณ 1-5 คน ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนโครงการในจังหวัดนั้น ๆ และพี่เลี้ยงแต่ละคนจะรับผิดชอบประมาณ 3-10 โครงการ (รายงานติดตามโครงการฯ ปี 2553-2554)

ระบบติดตามและประเมินโครงการ ร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ ภาคใต้

สจรส.มอ.เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานให้เกิดการทำโครงการร่วมสร้าง ชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และจัดหาทีมเครือข่ายเพื่อร่วมกันจัดระบบการติดตามประเมิน

โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ในภาคใต้ และเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ในการติดตามประเมินโครงการฯ 3 ประการ ได้แก่

1. เพื่อติดตามสนับสนุนและประเมินผลการดำเนินงาน และความสำเร็จของโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยน และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการจัดกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

3. เพื่อศึกษาผลลัพธ์และการปฏิบัติที่สะท้อนคุณค่าหลักแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพ ที่เป็นผลมาจากการสร้างการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงของชุมชน

ทีมติดตามประเมินโครงการฯ ที่เป็นเครือข่ายในภาคใต้ เป็นกลุ่มที่ สจรส.มอ.ได้ ทาบตามและคัดเลือกมาทั้งเครือข่ายในภาคส่วนสาธารณสุข เครือข่ายภาคประชาสังคม และเครือข่ายมหาวิทยาลัย บทบาทหน้าที่การทำงานร่วมกันของเครือข่ายและ สจรส.มอ. คือ ร่วมกันพัฒนาข้อเสนอโครงการเปิดรับทั่วไปให้มีคุณภาพโดยเฉพาะคุณภาพด้านการเขียนโครงการ ซึ่งเป็นบทบาทความร่วมมือระหว่าง สจรส.มอ.กับ สสส.สำนัก 6 ก่อนที่จะเกิดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ และในช่วงปี 2553 ทาง สสส.ได้จัดทำชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ขึ้น และในภาคใต้เองได้มอบหมายให้ทาง สจรส.มอ.ดำเนินการ ทีมเครือข่ายจึงเป็นชุดเดิมที่พัฒนาโครงการเปิดรับทั่วไป

กลไกในการติดตามและประเมินโครงการ

กลไกในการดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ในภาคใต้ มีกลไกที่สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาโครงการและติดตามโครงการให้มีคุณภาพ มีกลไกอยู่ 5 ระดับ คือ (รายงานติดตามโครงการฯ ปี 2553)

1.ระดับวิชาการ ประกอบด้วยนักวิชาการ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในพื้นที่ภาคใต้ ได้แก่ อาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ และอาจารย์ที่ทำการสอนในสาขาการจัดการระบบสุขภาพจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และมหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจต่อโครงการชุมชนท้องถิ่น และมีประสบการณ์ในการดำเนินงาน มีความคลุกคลีกับบริบทในพื้นที่ภาคใต้ บทบาทหน้าที่ในระดับวิชาการจะมาร่วมกันคิด ออกแบบกระบวนการติดตามโครงการ และผลิตคู่มือการพัฒนาและการติดตามสนับสนุน ประเมินผลโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ ออกแบบเว็บไซต์การติดตามโครงการ เพื่อให้ผู้รับทุนและทีมปฏิบัติการในพื้นที่สามารถนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานโครงการได้

2.ระดับปฏิบัติการในพื้นที่ (ทีมพี่เลี้ยง) ทำหน้าที่หนุนเสริมงานด้านชุมชนในพื้นที่และงานวิชาการ สนับสนุนการดำเนินโครงการให้เกิดผลสำเร็จ สอดคล้องกับเป้าหมายที่ สสส.กำหนดในชุดโครงการ การคัดเลือกทีมปฏิบัติการในพื้นที่ ทาง สสส.จะมีเกณฑ์

ในการกำหนดไว้ว่า ต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโท หรือมีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ภาคใต้ที่มีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่ และมีความสามารถในการวิเคราะห์สังเคราะห์ โดยคณะทำงานระดับปฏิบัติการจะต้องเป็นบุคคลที่เข้าไปทำงานและเกาะติดพื้นที่ร่วมเรียนรู้และติดตามความก้าวหน้าโครงการ ให้คำแนะนำต่อผู้ทำโครงการ และสังเคราะห์ผลการดำเนินงาน ดังนั้นศักยภาพ ความสามารถของทีมปฏิบัติการในพื้นที่จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินโครงการในชุมชนเกิดความสำเร็จ และมีส่วนทำให้ระบบการติดตามประเมินโครงการมีประสิทธิภาพไปด้วย

3. ทีมประสานงาน สจรส.มอ. ทำหน้าที่ประสานการดำเนินงานในภาพรวมของการติดตามประเมินผลโครงการ อบรมพัฒนาศักยภาพทีมพี่เลี้ยง จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เวทีรายงานผลการทำโครงการ ทั้งในส่วนของพี่เลี้ยงและผู้รับผิดชอบโครงการ หนุนเสริมงานด้านหลักวิชาการในด้านการทำรายงานปิดโครงการ การจัดทำหลักฐานเอกสารการเบิกจ่ายเงิน ที่ถูกต้อง ลงพื้นที่ติดตามให้คำปรึกษาโครงการที่มีปัญหา และร่วมกับพี่เลี้ยงสังเคราะห์องค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ที่เกิดจากการทำโครงการ

4. ผู้ประสานงานโครงการในชุมชน ทาง สจรส.มอ. พยายามสร้างกลไกให้เกิดพี่เลี้ยงขึ้นในพื้นที่จากผู้ทำโครงการ ซึ่งในช่วงที่ทำโครงการทาง สจรส. กำหนดไว้ว่าจะต้องมี 1 คนในโครงการสามารถใช้คอมพิวเตอร์และเข้าใจการเขียนรายงานได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ระบบการทำโครงการ การทำรายงานและการเงิน และสามารถเป็นผู้ประสานในชุมชนให้เกิดการทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ การสร้างพี่เลี้ยงให้เกิดขึ้นในพื้นที่จะสามารถช่วยลดช่องว่างของปัญหาที่เกิดจากการติดตามประเมินโครงการได้ ในบางจังหวัด เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นจังหวัดที่มีการสนับสนุนโครงการชุมชนท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ทางพี่เลี้ยงได้พยายามสร้างพี่เลี้ยงชุดใหม่ขึ้นมา โดยให้มาเรียนรู้เป็นผู้ช่วยพี่เลี้ยงติดตามโครงการและมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการติดตามประเมินโครงการ เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นพี่เลี้ยงในชุมชนต่อไป

5. ทีมสังเคราะห์ชุดโครงการ เป็นทีมจาก สสส. ทำหน้าที่ถอดบทเรียนโครงการชุมชนท้องถิ่น ในกรณีโครงการที่ทำไปแล้วเกิดองค์ความรู้ เกิดนวัตกรรม นโยบายสาธารณะ และเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อสังเคราะห์เขียนออกมาเป็นประเด็นในพื้นที่

2.2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (Thailand Research Foundation) เป็นหน่วยงานของรัฐสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีระบบการบริหารงานโดยองค์กรอิสระ ให้การสนับสนุนการวิจัย ด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และงานวิชาการด้านต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยมีการแบ่งเป็นฝ่ายงานต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายนโยบายและความสัมพันธ์ข้ามชาติ ฝ่าย 2 ด้านเกษตร ฝ่าย 3 สวัสดิภาพสาธารณะ ฝ่าย 4 ด้านชุมชน ฝ่าย 5 ด้านอุตสาหกรรม และฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Base Research) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2541 ที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ สร้างกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นเรียนรู้การจัดการปัญหาผ่านการทำวิจัย เพื่อเน้นให้เกิดการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้งานวิจัย แนวคิดในการสนับสนุนงานวิจัยให้เกิดการทำโครงการโดยคนในชุมชนท้องถิ่น คือ เรื่องที่ทำนั้นต้องเป็นโจทย์ที่มาจากชุมชนเมื่อทำแล้วก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และเก่งขึ้น บนฐานคิดตามความหมายการวิจัยของศาสตราจารย์เซนต์ จามริก ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การวิจัยที่แท้จริงหมายถึง การทำวิจัยระบบเปิด โจทย์ในการทำวิจัยต้องเป็นระบบเปิด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ขึ้นอยู่กับศักยภาพของท้องถิ่นในการพัฒนาตัวเองต่อไปงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยที่มีลักษณะเน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการคิด การตั้งคำถาม การวางแผนและการหาคำตอบอย่างเป็นระบบโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีกระบวนการศึกษาเรียนรู้และตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผล งานวิจัยลักษณะนี้ต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ อย่างมาก ในแง่การเน้น “กระบวนการ” เป็นหลัก มากกว่าการเน้น “ผลงานวิจัย” แต่มองงานวิจัยในฐานะเป็น “เครื่องมือ” ที่จะสร้างพลังชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างยั่งยืน (สุภาวดี ทรภพวานิชย์ 2543) งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นงานวิจัยสายพันธุ์ใหม่มีที่มาจาก 3 แหล่ง คือ งานวิจัยวิชาการ งานพัฒนา และวิถีแบบชาวบ้าน (กาญจนา แก้วเทพ 2553)

กลไกสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

1. สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือ สกว.ท้องถิ่น มีโครงสร้างกลไก และกระบวนการทำงานในลักษณะที่แตกต่างจากแหล่งทุนอื่นทั่วไป เริ่มตั้งแต่กระบวนการเปิดรับงานวิจัยมีกระบวนการทำงานเชิงรุก มีกลไกขององค์กร คือ ศูนย์ประสานงานและพี่เลี้ยง ที่ลงไปร่วมพัฒนาโจทย์การวิจัยให้มีความชัดเจน พัฒนาการเขียนโครงร่างงานวิจัย รวมทั้งการเสริมขวัญกำลังใจให้ชาวบ้านกล้าฮึกเหิมเข้ามาทำวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบสิ้นกระบวนการ

การหนุนเสริมระบบสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้กับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Node) และพี่เลี้ยง (Research Counselors : RC) ในเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น ให้เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการโครงการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การพัฒนาโครงการ การติดตาม สนับสนุนโครงการในด้านต่าง ๆ ให้กับโครงการวิจัย อาทิ การรวบรวมข้อมูล การใช้

กระบวนการมีส่วนร่วม การคิด การวิเคราะห์ การเขียนรายงาน การจัดการงบประมาณ การเงิน การบัญชี ตลอดจนการจัดทำสัญญา การบริหารจัดการทั่วไป การนำเสนอผลงานสู่ชุมชน การจัดการความรู้ และหนุนเสริมพัฒนาศักยภาพทีมพี่เลี้ยง ทีมวิจัย และชาวบ้านในชุมชน ด้านแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เครื่องมือ วิธีการดำเนินโครงการ เช่น เรื่องการจดบันทึกกิจกรรม รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำทิศทางการดำเนินงานตลอดการทำโครงการ เพื่อให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง และเพื่อให้การทำโครงการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ภายในชุมชน และยังเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่าง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงาน ทีมวิจัย และชาวบ้าน รวมทั้งผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้การติดตามโครงการวิจัยไม่ได้ติดตามเฉพาะระดับโครงการเท่านั้น แต่ติดตามโครงการในระดับภาพรวม ตั้งแต่โครงการวิจัยในพื้นที่ โครงการระดับศูนย์ประสานงาน และระหว่างโครงการที่มีประเด็นยุทธศาสตร์เหมือนกัน จึงต้องนำเอาความรู้ ศักยภาพของทีมวิจัยจากหลายภาคส่วนมาแลกเปลี่ยนต่อกัน และหนุนเสริมไปด้วยกัน ใช้องค์ความรู้ที่เหมือนกันในการจัดการแก้ไขปัญหา

2. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Node) เป็นศูนย์ประสานงานให้เกิดการทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยชุมชนในพื้นที่ ศูนย์ประสานงานจะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงพัฒนาและติดตามโครงการ บทบาทสำคัญของพี่เลี้ยงคือ เป็นผู้ประสานงานให้เกิดการดำเนินโครงการในพื้นที่ และหนุนเสริมให้การทำโครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งทำหน้าที่บริหารจัดการงานในศูนย์ประสานงานควบคู่ไปด้วย พี่เลี้ยงเป็นคนกลางในการติดต่อประสานงานโครงการวิจัยในพื้นที่กับแหล่งทุน สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงจึงมีคุณสมบัติที่เหมาะสม คือ

1. มีประสบการณ์วิจัยมาก่อน หรือเป็นผู้มีประสบการณ์การพัฒนามาก่อน เน้นที่ประสบการณ์การพัฒนา

2. มีทักษะในการประสานงาน ให้คำปรึกษา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รักการเรียนรู้

3. รู้จักชุมชน รู้จักพื้นที่ทำงาน

4. มีเวลาทำงานอย่างเพียงพอ

5. มีจิตวิญญาณของการให้

6. ต้องการให้งานประสบความสำเร็จ

7. รับฟังความคิดเห็น

เพื่อให้โครงการที่สนับสนุนบรรลุเป้าหมาย และให้การทำวิจัยชุมชนมีกระบวนการควบคู่ไปทำการงานเชิงวิชาการ การพัฒนาระบบการติดตามสนับสนุนโครงการ

ให้กับพี่เลี้ยงจึงมีความจำเป็น เพื่อให้การติดตามโครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางการพัฒนาระบบติดตามโครงการ ได้แก่

1. การจัดการระบบฐานข้อมูลโครงการวิจัย เพื่อให้ง่ายในการติดตามงานโครงการ และเป็นข้อมูลสถานภาพโครงการวิจัยทั้งในระดับศูนย์ประสานงาน และ สกว.ฝ่ายวิจัย เพื่อท้องถิ่น

2. การวางแผน ติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย เป็นการนำข้อมูลจากฐานข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การวางแผนหนุนเสริมนักวิจัยและโครงการชุมชน ได้แก่ การหนุนเสริมทักษะการบันทึกข้อมูล การเขียนรายงาน การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ชุมชน และการถอดบทเรียน วิธีการหนุนเสริมอาจจะจัดเป็นเวทีการเรียนรู้เชิญนักวิจัยเข้าร่วมเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ หรือแนะนำในระหว่างทำโครงการ

3. ประสานผู้เข้าร่วม กระบวนการติดตาม โดยการประสานกลุ่มคนที่มีความรู้ หรือนักวิชาการที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่ทำมาให้ความรู้และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การเตรียมความพร้อม ก่อนที่จะลงไปติดตามโครงการวิจัยในพื้นที่ พี่เลี้ยงต้องเตรียมความพร้อมใน 2 เรื่อง ได้แก่

4.1 เตรียมข้อมูล เอกสารโครงการ ทบทวนทำความเข้าใจต่อโครงการให้ชัดเจน เตรียมข้อมูลความรู้ประเด็นที่จะลงไปติดตาม จะทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นแนวทางในการกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนระหว่างทีมวิจัยในโครงการ

4.2 เตรียมประเด็นในการลงติดตามโครงการ การประสานงานวางแผนกำหนดเป้าหมายร่วมกันต่อการลงไปติดตามในแต่ละครั้งว่ามีเป้าหมายอย่างไร เช่น เพื่อถอดบทเรียน เพื่อตั้งประเด็นคำถาม หรือลงไปหนุนเสริมเครื่องมือการเก็บข้อมูลในชุมชน หรือประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และบุคคลภายนอกที่จะเข้าไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำกิจกรรมโครงการวิจัย

5. วิธีการและเครื่องมือในการติดตาม เป็นสิ่งจำเป็นที่พี่เลี้ยงต้องศึกษาเรียนรู้และมีทักษะที่เหมาะสมในการลงไปติดตามโครงการวิจัย ซึ่งมีทักษะที่จำเป็น 7 ทักษะ คือ

5.1 การตั้งคำถามที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงคำตอบอย่างเป็นระบบ การตั้งคำถามควรมีลักษณะปลายเปิด เป็นกลาง ไม่ชี้นำและเป็นคำถามเชิงบวก

5.2 การสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินสถานการณ์ชุมชน เพื่อเก็บข้อมูล วิเคราะห์และประเมินชุมชน เป็นการตรวจสอบข้อมูลต่อการทำงานในพื้นที่

5.3 การสรุปประเด็นหรือสาระสำคัญให้เห็นภาพรวม เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์หรือแนวทางการดำเนินงานวิจัยในทิศทางเดียวกัน โดยใช้เครื่องมือที่สื่อสารให้ทีม

วิจัยเข้าใจง่าย เช่น แผนผังความคิด (mind map) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค (SWOT) หรือใช้การวาดภาพ หรือใช้เทคนิคบัตรคำ

5.4 การจัดเวที หรือการประชุมแบบมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการที่ เรียบง่าย เหมาะสมกับบริบทชุมชน เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อต้องการมีส่วนร่วมของทีม วิจัยให้มากที่สุด

5.5 ความสามารถในการจัดการ การประสานงาน พี่เลี้ยงต้องจัด กระบวนการให้เกิดการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

5.6 การจดบันทึกข้อมูล ควรบันทึกข้อมูลที่ได้จากการติดตาม ทั้งหมด ทั้งในด้านกระบวนการ เทคนิค วิธีการที่ใช้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งข้อเสนอแนะ ต่าง ๆ ที่ได้ลงไปติดตามโครงการ เพื่อเป็นข้อมูลที่น่าไปสู่การพัฒนาระบบการติดตามในต่อไป

5.7 การสรุปบทเรียนด้านกระบวนการและเนื้อหา จากการ ดำเนินงานทั้งหมดเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการทำงานและปรับปรุงแก้ไขกระบวนการ ติดตามครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.นักวิจัยชุมชน คือ ผู้ที่รับทุนทำโครงการวิจัยการแสวงหานักวิจัย ทางศูนย์ ประสานงานพี่เลี้ยงจะต้องใช้กลยุทธ์ทั้ง 2 ด้านควบคู่กันไป คือกลยุทธ์เชิงรุกและกลยุทธ์เชิงรับ กลยุทธ์เชิงรุก-คือ การเปิดโอกาสให้มีการส่งโครงการวิจัยเข้ามาที่หน่วยงาน หรือชาวบ้านเข้ามาหา ทีมงาน สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และต้องใช้กลยุทธ์เชิงรุกประกอบควบคู่ไปด้วย เช่น การจัดเวที ระดับภาค ระดับจังหวัด เพื่อเลือกพื้นที่เป้าหมายผู้ที่สนใจ ชาวบ้านที่เข้ามาเป็นนักวิจัย มีความ หลากหลายในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่จบชั้น ป.4 จนถึงปริญญาเอก มีทั้งสัปร้อ แม่ค้า ชาวไร่ เด็ก เยาวชน ครู ท่านมหา แม่บ้าน ฯลฯ (กาญจนา แก้วเทพ 2553)

เกณฑ์ในการคัดเลือกนักวิจัย มีความแตกต่างไปจากเกณฑ์ของการวิจัยแบบ วิชาการ กล่าวคือ จะเป็นนักวิจัยแบบนักวิชาการนั้นอย่างน้อยจะต้องเรียนรู้และเข้าใจเรื่องการวิจัย มาแล้ว จึงจะทำวิจัยได้ แต่สำหรับนักวิจัยท้องถิ่น ชาวบ้านไม่จำเป็นต้องเข้าใจงานวิจัยมาก่อน แต่ หลังจากทำวิจัยเสร็จแล้ว ผลลัพธ์ประการหนึ่งที่ต้องเกิดขึ้นคือ ชาวบ้านนักวิจัยจะต้องเข้าใจว่า แก่นแท้ของการวิจัย คือ อะไร ในแต่ละโครงการจะมีนักวิจัยประมาณ 10 - 30 คน ชาวบ้าน จะต้องมีความสัมพันธ์อย่างน้อย 3 ประการ คือ ต้องมีจิตสาธารณะ ต้องมีความสนใจใคร่รู้อยาก เรียนรู้ และต้องมีความเพียรอดทน โดยเฉพาะการต่อสู้กับความไม่รู้ความไม่เข้าใจที่จะเกิดตลอด ระยะเวลาเส้นทางของการเดินทาง (อรุณี เวียงแสง และคณะ 2550 อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ) นักวิจัยจะเป็นคนนอกชุมชนหรือในชุมชนก็ได้ทั้ง 2 แบบ

สรุป การสนับสนุนให้ชุมชนใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดการปัญหาสุข ภาวะในพื้นที่ คือ ลักษณะการดำเนินงานจะเป็นในแนวราบ เป็นการประสานระหว่าง สกว.ฝ่าย วิจัยเพื่อท้องถิ่นกับพี่เลี้ยงหรือศูนย์ประสานงาน และโครงการวิจัยชุมชน โดยผ่านทางศูนย์ ประสานงาน

รูปแบบการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การดำเนินการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research :PAR)

เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีลักษณะสมบูรณ์แบบตามแนวความคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งในเชิงเนื้อหาและในเชิงกระบวนการ ภายใต้หลักการว่า “เป็นปัญหาของชาวบ้าน ชาวบ้านเป็นทีมวิจัย และมีการปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหา” คือ มีการสร้างความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ชุมชนสั่งสมมา และจากบทเรียนการทำงานของท้องถิ่นในอดีต นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการทดลองแก้ปัญหาของตนเอง ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน ชุมชน ท้องถิ่น และระดับเครือข่าย ผ่านการวางแผน ดำเนินการ ติดตามประเมิน สรุปผล และรับผิชอบร่วมกันของชุมชน โดยใช้ระยะเวลาดำเนินการไม่เกิน 2 ปี งานวิจัยในรูปแบบ PAR จะเป็นงานวิจัยที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาสังคมในทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดการปัญหาต่าง ๆ การรวมกลุ่มหรือการสร้างเครือข่ายปัญหาหรืออาชีพ การเรียนรู้และการศึกษาทางเลือก หรือจะเป็นงานวิจัยที่เน้นการทดลองเปรียบเทียบ และทดสอบปัจจัยต่าง ๆ เพื่อที่จะหาทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าและคุ่มทุนที่สุดของชุมชน โดยเน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก ได้แก่ การทดลองปัจจัยต่าง ๆ ในการผลิต การแปรรูป และการตลาด

2. การวิจัยทางเลือกใหม่เพื่อท้องถิ่น

เป็นการทำวิจัยในเบื้องต้น เพื่อพัฒนาความพร้อมของประเด็นที่ศึกษาหรือกลุ่มคน โดยจะนำไปสู่การทำวิจัยที่สมบูรณ์แบบตามแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น ทำประเด็นถอดองค์ความรู้งานพัฒนา กลุ่มองค์กรที่ทำมาในอดีต เพื่อนำไปสู่การรวบรวมองค์ความรู้และโจทย์วิจัยที่ชัดเจนมากขึ้น หรืองานวิจัยเชิงความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ใช้เวลาดำเนินการประมาณ 6 เดือนถึง 1 ปี

สำหรับพื้นที่ในจังหวัดสงขลามีการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เริ่มตั้งแต่ปี 2551 โดยแยกมาจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้ตอนล่าง เริ่มติดตามและหนุนเสริมศักยภาพของชุมชนประเด็นการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำสายคลอง โดยเชื่อมโยงให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเครือข่ายตั้งแต่ ป่าต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ภายในบริบทลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผ่านเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เริ่มดำเนินการส่งเสริมในพื้นที่คลองหอยโข่ง จนปัจจุบันมีโครงการที่อยู่ในช่วงการพัฒนาโครงการ โครงการที่สิ้นสุดและโครงการที่อยู่ในช่วงดำเนินการทั้งสิ้น 11 โครงการ ใน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอคลองหอยโข่ง อำเภอนาทวี อำเภอเทพา อำเภอหาดใหญ่ อำเภอรัตนภูมิ และอำเภอกระแสดินธุ์ ของจังหวัดสงขลา

3. ระบบติดตามและประเมินโครงการ

3.1 ความหมายระบบติดตามและประเมินโครงการ

ระบบติดตาม (Monitoring System) หมายถึง การศึกษาข้อมูลในกระบวนการทำโครงการ ตั้งแต่การใช้งบประมาณเข้า (Input) กระบวนการดำเนินการ (Process) โดยพิจารณาจากกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้ และผลผลิต (Output) ที่เกิดจากการดำเนินโครงการในกิจกรรมที่วางแผนไว้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร การติดตามโครงการช่วยปรับปรุงวิธีการปฏิบัติในผลงาน (Output) เป็นไปตามแผน เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารจัดการโครงการ เป็นการตรวจสอบและตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร (Input) อย่างประหยัดและคุ้มค่าในกระบวนการทำโครงการ และเกิดผลจากการทำโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเมื่อได้ทำการประเมินโครงการ(พงศเทพ สุธีรุฒิ 2554 และ Shapiro 2001)

การประเมิน (Evaluation) แบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ (พงศเทพ สุธีรุฒิ 2554, อุทัยทิพย์จักรยาบรรณ 2551 และ Shapiro 2001)

1. ประสิทธิภาพ หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการทำโครงการกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตามแผนยุทธศาสตร์หรือเป้าหมาย ศึกษาตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการดำเนินงาน (Process) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact)

2. ประสิทธิภาพ หมายถึง พิจารณาผลสำเร็จที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึง 1) วิธีการทำงาน 2) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า 3) ตอบสนองความต้องการของผู้สนับสนุนโครงการและผู้กำหนดนโยบาย 4) ประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้เสียในโครงการได้รับการทำโครงการ การดูความสำเร็จจะประเมินจากเกณฑ์หรือตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนงานโครงการ

3.2 แนวคิดการติดตามและประเมินโครงการ

M.Rice ได้พัฒนาแนวคิดการประเมินในช่วงปี ค.ศ.1887 – 1898 เป็นผู้ริเริ่มการนำเทคนิคการวิจัยมาใช้ในการวิจัยประเมินผลทางการศึกษา โดยทำการศึกษาโปรแกรมการสอนวิธีสะกดคำในโรงเรียนต่าง ๆ ด้วยวิธีวิจัย ใช้คะแนนเป็นเกณฑ์ในการประเมินโปรแกรมการสอน และพบว่าโรงเรียนที่ใช้ชั่วโมงการสอนแตกต่างกันไม่ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนแตกต่างกัน จึงสรุปได้ว่าโรงเรียนใช้เวลาการสอนอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้ทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจในการตรวจสอบผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างจริงจัง (เยาเวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี 2542) การประเมินโครงการได้รับอิทธิพลจากฐานคิดทางวิทยาศาสตร์กายภาพ การประเมินจึงเป็นการสร้างข้อมูลสารสนเทศที่มีความเป็นปรนัย วัดผลการดำเนินงานออกมาเป็นตัวเลขปราศจากคุณค่า (เนาวรัตน์ พลายน้อย 2551) เช่นเดียวกับ (เยาเวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี

2542) ได้ให้นิยามการประเมินว่าเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ที่มีการออกแบบวิจัย สร้างเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ

การวิจัยประเมินผลได้พัฒนาองค์ความรู้มาตลอดหลายศตวรรษจนกระทั่ง Suchman ศาสตราจารย์ทางสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย Pittsburgh ได้ใช้เวลายาวนานในการศึกษา งานวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ โดยให้ความสนใจด้านการประเมิน และได้ตีพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับการ วิจัยประเมินผลคือ Evaluative Research : Principles and Practice in Public Service and Social Action Program การวิจัยประเมินผลจึงได้นำมาใช้กับระเบียบวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อ ตรวจสอบและติดตามผลโครงการทางด้านสาธารณสุข การศึกษา รวมทั้งโครงการบริการสาธารณะ ด้านอื่น ๆ (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี 2542) ซึ่งสามารถแบ่งยุคการพัฒนาแนวคิดการประเมิน โครงการออกเป็น 4 ยุค คือ (เนาวรัตน์ พลายน้อย 2551)

1. ยุคแห่งการวัดผล (Measurement-oriented Generation) เน้นบทบาท การประเมินในด้านเป็นบุคคลภายนอก ผู้ชำนาญทางด้านเทคนิคการวัดผล การพัฒนาเทคนิค เครื่องมือวัดและประเมินผล

2. ยุคแห่งการบรรยาย (Descriptive-oriented Generation) นักประเมินมี บทบาทหลักในการเป็นบุคคลภายนอกที่ชำนาญในการบรรยายจุดอ่อน-จุดแข็ง ของโครงการ อย่างครอบคลุมว่าดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

3. ยุคแห่งการตัดสิน (Judgment-oriented Generation) นักประเมินมี บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ สรุปผลคุณค่าของโครงการและเสนอทางเลือกเพื่อ สนับสนุนการเป็นกลไกตัดสินใจต่อผู้บริหาร

แนวคิดการประเมินทั้ง 3 ยุคนั้น ในการประเมินโครงการจำเป็นต้องมีทั้งการ ติดตามประเมินภายในโครงการ และประเมินภายนอกโครงการ เพื่อตอบสนองผู้ให้ทุนและผู้ กำหนดนโยบาย การประเมินใน 3 ยุคแรกนี้จึงมีความเป็นปรนัยและมีหลักฐานที่เชื่อถือได้

4. ยุคนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการเจรจาต่อรอง (process of negotiation) การนำผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีบทบาทในการประเมินโครงการและ ปฏิบัติการมากขึ้น ผู้ทำหน้าที่ประเมินคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการ มีหลักการที่สำคัญ คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักการเรียนรู้ หลักการต่อรอง และหลักการความผ่องปรน ซึ่งแนวคิดการ ประเมินโครงการในยุคที่ 4 ได้รับความนิยมนมากขึ้นทั้งในส่วนของผู้ให้ทุน นักบริหารจัดการ โครงการ ผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินโครงการตามแนวทางที่ 4 ต้องพัฒนาทักษะวิธีคิด ระบบคุณค่า การจัดการความสัมพันธ์และการมองปัญหาในมุมมองที่ต่างจากเดิม

การพัฒนาแนวคิดการประเมินโครงการได้มีการกำหนดให้มีการสังเคราะห์บทเรียนจากการดำเนินโครงการ โดย ตอบสนองเป้าประสงค์ 3 ประการ คือ ความรับผิดชอบ การพัฒนาโปรแกรมและการสร้างองค์ความรู้ การกำหนดเกณฑ์การประเมินบทเรียนที่ดีมี 4 มิติ คือ ความยั่งยืน การปรับใช้ ประสิทธิภาพ และกระบวนการ (ศุภวัทย์ พลายน้อย 2551)

3.3 ความสำคัญของการติดตามและประเมินโครงการ

จากการศึกษางานวิจัยประเด็นการติดตามประเมินโครงการ ทำให้เห็นความสำคัญในการติดตามและประเมินโครงการ ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. การติดตามทำให้เกิดการหนุนเสริมต่อกันในระหว่างทำโครงการ เกิดการให้คำแนะนำที่ดีต่อกันเมื่อทีมติดตามและประเมินโครงการทำอย่างต่อเนื่อง ดังงานวิจัยของ (เนาวรัตน์ พลายน้อย ศุภวัทย์ พลายน้อย และปริญญ์ บุญเนตร 2548) ที่พบว่า ระบบติดตามประเมินและประเมินโครงการมีสำคัญเป็นอย่างมากในการติดตามประเมินผล โดยได้ทำการสังเคราะห์ความรู้บทเรียนการพัฒนานักจัดการความรู้ท้องถิ่น ในระบบการติดตามประเมินผลโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.ภาคกลาง) ระบบติดตามประเมินโครงการทำให้เกิดการหนุนเสริมและการให้คำแนะนำต่อนักจัดการความรู้ท้องถิ่นจากทีมติดตามประเมินโครงการ เช่นเดียวกับ (ราเชลย์ เบร์ย์ 2548) การติดตามประเมินโครงการจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป เนื่องจากเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ในระหว่างผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน สร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มเป้าหมายที่โครงการได้รับทราบร่วมกัน

2. การติดตามและประเมินผลทำให้โครงการมีประสิทธิภาพ เสร็จภายในเวลา เนื่องจากในระหว่างการติดตามและประเมินผล มีการทำการตรวจสอบอยู่ตลอดเวลาโครงการดำเนินไปตามแผนยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ทำให้ได้รูปแบบการปฏิบัติงานที่ดี สามารถนำไปขยายผลได้ (ราเชลย์ เบร์ย์ 2548) โครงการที่มีลักษณะทางนวัตกรรมสูงจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีฝ่ายติดตามประเมินผลภายในทำหน้าที่ติดตามเพื่อดูว่าโครงการได้ดำเนินตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้หรือไม่ หากฝ่ายติดตามประเมินผลภายในดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทันเวลาผลงานเชื่อถือได้เชิงวิชาการ และได้รับการยอมรับจากผู้บริหารโครงการจะช่วยเป็นกลไกให้ขับเคลื่อนโครงการได้ดียิ่งขึ้น(เนาวรัตน์ พลายน้อย ศุภวัทย์ พลายน้อย และปริญญ์ บุญเนตร 2548) การติดตามประเมินโครงการยังมีความสำคัญทำให้เกิดการปรับปรุงโครงการด้านการดำเนินงาน ทราบจุดแข็ง และจุดอ่อน นำไปสู่การพัฒนาาร่วมกันต่อไป (วารสารสร้างเสริมสุขภาพ 2547)

3.4 วิธีการติดตามและประเมินผล

ในงานวิจัยการติดตามและประเมินโครงการหลาย ๆ ชิ้นงานจะมีวิธีการติดตามและประเมินผลหลายรูปแบบ จากการศึกษาพบว่ามียุทธศาสตร์ที่ใช้ในการติดตามประเมินโครงการ ดังนี้

1. การประเมินภายใน (Internal upstream evaluation) (ธีรเดช ฉายอรุณ และประภาพรรณ อุ่นอบ 2551) ได้อธิบายวิธีการประเมินภายใน ซึ่งได้ทำการประเมินโครงการเชิงรุกเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะชุมชน ในส่วนของการประเมินต้นน้ำหรือการประเมินในช่วงพัฒนาโครงการ ว่าได้ใช้รูปแบบการประเมินภายใน คือ ทีมงานของผู้รับทุนมาทำการประเมินการพัฒนาโครงการของตนเอง เพื่อปรับปรุงข้อเสนอโครงการให้ดีขึ้นตามมาตรฐานเดียวกันกับที่แหล่งทุนกำหนด เป็นการประเมินที่ใช้เพื่อการพัฒนา (ศุภวัชย์ พลายน้อย 2551) มักจะใช้วิธีการประเมินแบบเสริมพลังหรือแผนที่ผลลัพธ์ในการติดตามและประเมินผล โดยมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. การประเมินภายนอก (External upstream evaluation) (ธีรเดช ฉายอรุณ และประภาพรรณ อุ่นอบ 2551) ได้ใช้รูปแบบนี้ในการประเมินต้นน้ำเช่นกัน คือ การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ได้มีส่วนได้เสียในโครงการ เป็นการประเมินเพื่อดูว่าโครงการเป็นไปตามมาตรฐานของแหล่งทุนหรือไม่ การประเมินรูปแบบนี้จะทำโดยบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับโครงการเป็นการประเมินเพื่อตัดสินโครงการ

ซึ่งทั้งสองรูปแบบการประเมินนี้จะให้ความสำคัญ 2 ส่วน คือ กระบวนการและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในช่วงพัฒนาโครงการ

3. การติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมคือ การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำโครงการตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การปรับเปลี่ยนแผนกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการทำโครงการร่วมกัน (ราเชล เบร์ย์ 2548) ได้ให้หลักการติดตามแบบมีส่วนร่วมในการทำโครงการอนุภาคกลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อการต่อต้านเด็กและหญิงต้องประกอบด้วย ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การไม่เลือกปฏิบัติ และการตั้งเป้าหมายในการทำงาน สำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลนอกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำโครงการแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่รัฐและรัฐบาลซึ่ง ราเชลย์ เบร์ย์ ได้กล่าวถึงกระบวนการที่ให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับ จะทำให้เกิดการย้ายโอนอำนาจหรือความรับผิดชอบไปสู่รัฐบาลได้ (มารุต คำชะอม และคณะ 2551) การติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมทำให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

อย่างสร้างสรรค์ ช่วยลดความขัดแย้งหรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจในระหว่างการทำงานได้

4. การติดตามและประเมินผลแบบผสมผสานวิธี(Mix methodology) คือ การรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ใช้การสังเกตกิจกรรม การร่วมกิจกรรมในพื้นที่ การเก็บข้อมูลเป็นระยะ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินโครงการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ ข้อมูลที่ใช้มีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3.5 ทฤษฎีและรูปแบบการประเมินโครงการ

การประเมินรูปแบบ (Stufflebeam's CIPP Model) แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินรูปแบบ CIPP Model ถูกสร้างขึ้นโดย Daniel L. Stufflebeam ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมิชิแกน เป็นวิธีการประเมินที่มีผู้นิยมนำมาใช้ในการประเมินหลักสูตร และใช้ในการประเมินโครงการต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย CIPP Model เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการตั้งแต่บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต โดยจะใช้วิธีการสร้างเกณฑ์และประสิทธิภาพของโครงการทั้งภาพรวมหรือรายปัจจัยเป็นสำคัญ ในการประเมินบริบทช่วยจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย การประเมินปัจจัยนำเข้าเป็นวิธีการประเมินที่แตกต่างจากสิ่งอื่น การประเมินกระบวนการทำงานเป็นการมองไปที่ผลการดำเนินงานของแผนงานนั้น และการประเมินผลผลิตเป็นการประเมินไปสู่ผลลัพธ์

กระบวนการประเมิน CIPP Model แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การประเมินด้านบริบท (context Evaluation : C) เป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางเศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนแนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ ซึ่งอาจจะเรียกรวมกันว่า การประเมินสภาวะแวดล้อม เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจต่อการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของบริบทสิ่งแวดล้อม

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เพื่อค้นหาประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็นปัจจัยนำเข้าช่วยในการตัดสินใจการเลือกใช้กลุ่มของทรัพยากรของปัจจัยที่มีข้อมูลนำเข้าในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาแนวทางการจัดหาและจัดสรรทรัพยากรที่เป็นปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และค่าตอบแทน

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ เป็นการค้นหาจุดอ่อน จุดแข็ง ของกระบวนการบริหารจัดการโครงการ เพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่อง

4. การประเมินผลการผลิต (Product Evaluation : P)เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่ได้แล้วนำเกณฑ์ที่กำหนดไปตัดสิน ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานอาจจะกำหนดขึ้นเอง หรือหน่วยงานกำหนดไว้ เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นการทำโครงการตั้งแต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ

ตารางที่ 1

การประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP Model

ประเภทการประเมิน	ประเภทการตัดสินใจ
การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions)
การประเมินปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อน (Input Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง (Structuring Decisions)
การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementating Decisions)
การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการติดตามประเมินโครงการ จำนวน 6 เล่ม (ประสิทธิ์ ใจคิล และมนต์ชัย ดวงจินดา 2549, บุญยัง หมั่นดี 2550, มารุต ตำชะอม และคณะ 2551, วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์สงส์ และคณะ 2545, T.Francisco, L.Paineand B.Fawcett 1993 และ P.A.Sharpe 2004) ทำให้สามารถแยกประเด็นการติดตามประเมินโครงการได้ 3 ประเด็น คือ

1. วัตถุประสงค์ในการติดตามประเมินโครงการ พบว่า ส่วนใหญ่ติดตามโครงการเพื่อพัฒนาโครงการที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ติดตามโครงการเพื่อ

พัฒนาโครงการวิจัยให้ดำเนินไปตามแผนและสามารถนำผลจากโครงการวิจัยมาใช้ประโยชน์ได้ ควบคุมการบริหารจัดการโครงการด้านค่าใช้จ่ายให้อยู่ในแผนงานที่กำหนดไว้และถูกต้อง ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ ปัญหาอุปสรรค การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และกระบวนการในการดำเนินโครงการที่สามารถขยายผลการทำโครงการให้กับชุมชนอื่นได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาในรูปแบบโครงการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุขได้ในต่อไป นอกจากนี้การติดตาม ประเมินโครงการยังมีวัตถุประสงค์เพื่อดูความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำโครงการ คุณค่าที่เกิดขึ้นในระหว่างทำ การสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งเป้าหมายสำคัญในการติดตามประเมิน โครงการ คือ การพัฒนาแบบการสนับสนุนโครงการที่นำไปสู่การใช้ประโยชน์ให้กับสังคมได้

2. วิธีการและรูปแบบในการติดตามประเมินโครงการ ได้แก่ การติดตามประเมินแบบมีส่วนร่วม (Participatory Evaluation) และเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Evaluation) ผู้ติดตามและผู้ดำเนินโครงการมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตาม การตรวจสอบ และการวิเคราะห์ ข้อมูลของโครงการ การจัดสนทนากลุ่ม ลงเยี่ยมเยียนโครงการและผู้ที่เกี่ยวข้องพูดคุยรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร ได้แก่ รายงานโครงการ เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินโครงการ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

3. ผลที่เกิดขึ้นจากการติดตามประเมินโครงการ ทำให้โครงการดำเนินไปได้ตาม เป้าหมายและวัตถุประสงค์ รับรู้ปัญหาอุปสรรคที่นำไปสู่การปรับปรุงต่อโครงการให้ดียิ่งขึ้น ได้ ระบุว่าโครงการที่อยู่ภายใต้การหนุนเสริมของระบบติดตามประเมินโครงการ เกิดประโยชน์กับผู้ ดำเนินโครงการและชุมชนรอบข้าง เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องที่ทำโครงการ มีการให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่อทีมที่ทำโครงการและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทีมติดตามโครงการ

และได้ศึกษาเอกสาร รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ เรื่องการติดตามประเมิน โครงการ ซึ่งสามารถนำเสนอวัตถุประสงค์ วิธีการ และผลที่เกิดจากการติดตามประเมินโครงการ ได้ดังตารางที่ 1

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาระบบติดตามประเมินโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผสมผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีเสริม

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ โครงการสุขภาพชุมชนที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สสส. และ สกว. เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ.2551 ที่ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 22 โครงการ จำแนกเป็นโครงการ สสส. จำนวน 12 โครงการ และโครงการ สกว.จำนวน 10 โครงการ โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารแผนงานโครงการ ในโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และผู้บริหารแผนงานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

1.2 เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ

1.3 ผู้ดำเนินโครงการที่ได้รับทุนจาก สสส. และ สกว. จำนวน 22 โครงการ

1.4 พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ โครงการพัฒนาสุขภาพชุมชนที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สสส.ภายใต้ชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และ สกว.โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดำเนินการในปี พ.ศ. 2553 - 2555 ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดสงขลา และเลือกโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุนเป็นครั้งแรก จำแนกเป็นโครงการที่ได้รับทุนจาก สสส. และ สกว. อย่างละ 4 โครงการ รวมเป็น 8 โครงการ

2.3 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มุ่งเน้นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้มาก และลึกตรงกับประเด็นที่ศึกษา โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูล คือ

2.3.1 ผู้บริหารแผนงานโครงการร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และผู้บริหารโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 2 คน

2.3.2 เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ แหล่งทุนละ 1 คน จำนวน 2 คน คือ ผู้ประสานงานโครงการชุมชนท้องถิ่นใน สจรส.มอ.จำนวน 1 คน และผู้บริหารประสานงานโครงการวิจัย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 1 คน

2.3.3 พี่เลี้ยงติดตามและประเมินโครงการ แหล่งทุนละ 2 คน จำนวน 4 คน

2.3.4 กลุ่มผู้รับทุน ผู้ทำโครงการ อย่างน้อย 3 คน ต่อโครงการ ประกอบด้วยผู้ประสานงานหรือหัวหน้าโครงการ เจ้าหน้าที่การเงิน ผู้จัดบันทึกข้อมูลกิจกรรมและรายงาน จำนวน 24 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 32 คน

3. การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้เกิดการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ จึงได้ออกแบบการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ บริบท (ปัจจัยที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ เช่น ลักษณะชุมชน ความรู้ของผู้ดำเนินโครงการ เป็นต้น) ปัจจัยนำเข้า (ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ ผู้ดำเนินโครงการ งบประมาณ เครื่องมือในการติดตามประเมินโครงการ) กระบวนการ (การพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ การติดตามหนุนเสริมโครงการในพื้นที่ การประเมินโครงการ และการสังเคราะห์โครงการ) และผลผลิต (ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการติดตามประเมินโครงการ ทั้งด้านผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ) โดยศึกษาภาพรวมของระบบติดตามและประเมินโครงการของ สสส.ในชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และ สกว. ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานประจำปีโครงการในชุดโครงการทั้งสองแหล่งทุน เอกสารคู่มือดำเนินโครงการ รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อระบบติดตามประเมินโครงการที่ได้รับทุนจาก สสส. และ สกว. ใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบติดตามประเมินโครงการ ได้แก่ ผู้บริหารแผนงาน

โครงการ เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ ที่เสี่ยงติดตามประเมินโครงการ และผู้ดำเนินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแนวทางการสนทนากลุ่ม

1. แบบสอบถาม ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลทั่วไปของโครงการ และแบบวัดความพึงพอใจต่อการติดตามและประเมินโครงการ โดยแบบวัดความพึงพอใจ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่

คะแนน 1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด
คะแนน 2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
คะแนน 3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
คะแนน 4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
คะแนน 5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด

แบบสอบถามนี้เก็บข้อมูลในกลุ่มผู้ดำเนินโครงการและที่เสี่ยงติดตามประเมินโครงการ แปลผลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายทำการแปลผลค่าเฉลี่ยตามแบบของ (บุญชม ศรีสะอาด ม.ป.ป)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล ประเด็นเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในแหล่งทุน สสส. และ สกว. วัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์การให้ทุน การพัฒนาระบบติดตามประเมินโครงการ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และจุดแข็งจุดอ่อนของระบบติดตามประเมินโครงการ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโครงการ และเจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ

3. แนวทางสนทนากลุ่ม ทำการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประเด็นความพึงพอใจต่อระบบติดตามประเมินโครงการ ข้อดี ข้อด้อย แต่ละด้าน ตลอดจนข้อเสนอแนะต่อระบบ รวมทั้งเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นระบบติดตามและประเมินโครงการ

โดยทำการสนทนากลุ่มผู้ดำเนินโครงการ (ผู้รับทุน/นักวิจัยท้องถิ่น) จัดสนทนาเป็นรายโครงการ โครงการละประมาณ 3 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียมการ

1. ศึกษาเอกสารโครงการในส่วนของแผนงาน โครงการวิจัย บันทึกการทำกิจกรรม รายงานความก้าวหน้า รายงานฉบับสมบูรณ์สำหรับโครงการที่สิ้นสุดแล้ว รวมทั้งงบประมาณของโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจในภาพรวมที่ชัดเจนต่อโครงการและการทำความเข้าใจกับกิจกรรมแผนงาน ที่อยู่ในโครงการ

ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 สร้างเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จำนวน 4 ชุด ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านกรวัดและประเมินผล และเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการชุมชนท้องถิ่น ของ สสส. ทำการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามให้สอดคล้องระหว่างข้อความคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา (Index of item objective congruence : IOC) ผู้เชี่ยวชาญประเมินด้วยคะแนน 3 ระดับ คือ

คะแนน +1 = เหมาะสม

คะแนน 0 = ไม่แน่ใจ

คะแนน -1 = ไม่เหมาะสม

หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร $IOC = \frac{\sum R}{N}$ ซึ่งได้

ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.7 เป็นเกณฑ์ใช้ได้ ตามหลักดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

1.2 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำนวน 3 ราย ใน 1 โครงการ เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงแนวคำถามก่อนเก็บข้อมูลจริง ฝึกการตั้งประเด็นคำถาม การอธิบายแนวคำถามให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ดำเนินการเก็บข้อมูลที่เสี่ยงติดตามประเมินโครงการ ใช้เครื่องมือแบบสอบถามวัดความพึงพอใจ และทำการสัมภาษณ์รายบุคคล ส่วนผู้ดำเนินโครงการ ใช้แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ และจัดสนทนากลุ่ม

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโครงการ และเจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล รูปแบบการสัมภาษณ์จะเป็นลักษณะการสนทนา ระหว่างกัน

3. ขั้นตอนการสัมภาษณ์และจัดสนทนากลุ่ม

3.1 สร้างบรรยากาศการสนทนาแบบเป็นกันเอง บทสนทนาเริ่มต้นด้วยการทักทายและการพูดคุยทั่วไป

3.2 ชี้แจงโครงการวิจัย วัตถุประสงค์การทำวิจัย และข้อมูลที่ต้องการจากผู้ถูกสัมภาษณ์

3.3 ดำเนินการสนทนาตามประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ ผู้วิจัยต้องกระตุ้นให้ได้คำตอบ และใช้ทักษะในการสัมภาษณ์เพื่อดึงข้อมูลออกมา

3.3 เมื่อดำเนินการเสร็จ กล่าวขอบคุณ และสร้างความมั่นใจในการเก็บรักษาข้อมูลที่เป็นความลับ

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการจดบันทึกภาคสนาม (Filed note) ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง ปากกา และสมุดจดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการติดตามประเมินฯในปี 2554 รายงานโครงการที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา

2. วิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) ทำการสรุปข้อมูลจากบันทึกภาคสนาม ด้วยการถอดเทปข้อมูลการสัมภาษณ์อย่างละเอียด และข้อมูลที่จดบันทึก ข้อมูลที่ได้นำมาตีความสร้างข้อสรุปแยกออกเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบติดตามประเมินโครงการทำการจัดกลุ่มคำตามในเรื่องบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต และทำการวิเคราะห์ตามส่วนประกอบที่จัดกลุ่มคำ

3. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Component Analysis) โดยนำส่วนประกอบของข้อมูลโครงการ สสส. และ สกว. มาเปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะร่วมของข้อมูลที่เหมือนกันและแตกต่างกันในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต แล้วเขียนสรุปพรรณนา โดยมีวิธีการ 5 ขั้นตอน ดังนี้ (เอื้อมพร หลินเจริญ 2551)

2.1 เลือกข้อมูลที่ทำกรจัดกลุ่มค่า นำมาแยกส่วนประกอบเพื่อหาคุณสมบัติที่ต้องการเปรียบเทียบ

2.2 วิเคราะห์แยกส่วนประกอบของข้อมูลแต่ละชุด ในแต่ละส่วนประกอบมีข้อมูลอะไรบ้าง มีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร

2.3 ทำกรจัดเก็บข้อมูลไว้ในสมุดหรือไฟล์

2.4 จัดทำตารางเปรียบเทียบข้อมูลในโครงการ สสส. และ สกว. ข้อมูลแต่ละกลุ่มค่าและส่วนประกอบนำมาใส่ไว้ในตาราง หากข้อมูลตรงไหนขาดหายไป สามารถเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้

2.5 ทำกรเปรียบเทียบข้อมูลทั้งหมดตามส่วนประกอบ และทำกรสร้างข้อสรุป

3. ตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเรื่องบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลความพึงพอใจต่อระบบติดตามประเมินโครงการโดยอาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านงานวิจัยเชิงคุณภาพ และดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลด้านความพึงพอใจต่อระบบติดตามประเมินโครงการจากแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

จรรยาบรรณนักวิจัย

ผู้วิจัยมีแนวทางพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างคือ ก่อนที่จะดำเนินการจัดทำวิจัย โดยเฉพาะก่อนการใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะแนะนำตนเองและที่มาที่ไปของการทำวิจัย อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนรายละเอียดการทำวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล รับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้มีการซักถาม ผู้วิจัยจะไม่เปิดเผยข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลให้กับบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง มีการปกปิดผู้ให้ข้อมูลเป็นความลับด้วยการทำรหัสผู้สัมภาษณ์ และมีการคืนข้อมูลให้กับผู้ที่ต้องการ โดยผู้วิจัยได้ยื่นข้อเสนอโครงการและเครื่องมือในการวิจัยจำนวน 4 ชิ้น ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิของ สจรส.มอ. ทำกรตรวจสอบเพื่อขอรับการพิจารณา ด้านจริยธรรมตามขั้นตอนและผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในครั้งนี้ก่อนที่ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูล

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่อง ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน กรณีศึกษา โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย นำเสนอผลการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์ คือ

1. ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ภายใต้ชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2. ความพึงพอใจ ข้อเสนอแนะของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อระบบติดตามประเมินโครงการของ สสส.และ สกว.

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและโครงการ

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในการเก็บข้อมูลครั้งนี้จำนวน 32 คน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารแผนงานโครงการ (Administrator) จำนวน 2 คน ในชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณของ สสส. และผู้บริหารโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.) อย่างละ 1 คน ทั้งสองคนเป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ และมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ทั้งสองคน

2. เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ (Project Officer : PO) หรือผู้ประสานงานโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และเจ้าหน้าที่บริหารโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้ อย่างละ 1 คน ทั้งสองคนเป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับปริญญาโท มีอายุระหว่าง 35 - 45 ปี

3. พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการพื้นที่จังหวัดสงขลา (Staff) จำนวน 4 คน แยกเป็นพี่เลี้ยงชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และพี่เลี้ยงโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น อย่างละ 2 คน เป็นเพศหญิงทั้ง 4 คน มีอายุระหว่าง 30 - 40 ปี ทั้งหมดจบการศึกษาในระดับปริญญาโท พี่เลี้ยงในชุดโครงการ สสส.ทำงานติดตามประเมินโครงการเป็นลักษณะงานพิเศษ(Part-time) มีอาชีพรับราชการและเจ้าหน้าที่สนับสนุนโครงการสังกัดสถาบัน

การจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.มอ.) ส่วนที่เลี้ยงโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำงานเต็มเวลา (Full-time) รับผิดชอบงานติดตามประเมินโครงการโดยเฉพาะ มีตำแหน่งเป็นผู้ประสานงานและผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสงขลา สังกัด สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

4. ผู้ดำเนินโครงการ (Researcher) จำนวน 24 คน ได้รับทุนทำโครงการในจังหวัดสงขลา จากชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ (สสส.) และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น อย่างละ 4 โครงการ โครงการละ 3 คน ประกอบด้วย หัวหน้าโครงการ เลขาโครงการ และทีมผู้ดำเนินโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 15 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 9 คน มีอายุต่ำสุด 20 ปี สูงสุด 66 ปี อายุเฉลี่ยของผู้ดำเนินโครงการ 43 ปี ($\bar{x}=43$) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เรียนจบปริญญาตรีและปริญญาโทอย่างละ 6 คนเท่ากัน ตามด้วยมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายอย่างละ 5 คน และเรียนจบระดับประถมศึกษาและ ปวส.อย่างละ 1 คน อาชีพหลักส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราจำนวน 9 คน ตามด้วยรับราชการจำนวน 6 คน ตามด้วยอาชีพค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว จำนวน 4 คน ตามด้วยอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน 2 คน ตามด้วยอาชีพทำนา ทำเกษตร และกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย อย่างละ 1 คน (ตาราง 3)

ตาราง 3

จำนวนข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ($n = 32$)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
1. ผู้บริหารแผนงานโครงการ $n = 2$	
เพศ	
ชาย	2
อายุ	
50 – 60 ปี	2
ระดับการศึกษา	
ปริญญาเอก	2
อาชีพ	
อาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐ	2
ตำแหน่งทางวิชาการ	

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	2
2. เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ N = 2	
เพศ	
ชาย	2
ระดับการศึกษา	
ปริญญาโท	2
อายุ	
35 - 45 ปี	2
3. พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ N = 4	
เพศ	
หญิง	4
อายุ	
30 - 40 ปี	4
ระดับการศึกษา	
ปริญญาโท	4
อาชีพ	
รับราชการ (เภสัชกร)	1
เจ้าหน้าที่สนับสนุนโครงการ (ศจรส.มอ.)	1
ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	1
ผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	1
4. ผู้ดำเนินโครงการ N = 24	
เพศ	
ชาย	15
หญิง	9
อายุ (ปี)	
20 - 30 ปี	2

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
31 - 40 ปี	8
41 - 50 ปี	6
51 - 60 ปี	6
60 ปี ขึ้นไป	2
* อายุเฉลี่ย 43 ปี ($\bar{x}=43$)	
ระดับการศึกษา	
ประถมศึกษา	1
มัธยมศึกษาตอนต้น	5
มัธยมศึกษาตอนปลาย	5
ปวส.	1
ปริญญาตรี	6
ปริญญาโท	6
อาชีพ	
ทำสวน	9
รับราชการ	6
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	4
อาจารย์ ม.เอกชน	2
ทำนา/เกษตรกรรม/ทำไร่	2
นักศึกษาในมหาวิทยาลัย	1

1.2 ข้อมูลทั่วไปของโครงการที่ได้รับทุนจาก สสส.และ สกว.

1. โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนัก 6 โดยมีสถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.มอ.) เป็นผู้ประสานงานระหว่าง สสส.สำนัก 6 และชุมชนให้เกิดการทำโครงการ โดยมีเกณฑ์ในการสนับสนุนโครงการที่มีกลุ่มคนหรือชุมชนที่ด้อยโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน เพื่อต้องการพัฒนาคุณภาพด้านการเขียนโครงการ และเปิดโอกาสให้กลุ่มคนหรือพื้นที่ด้อยโอกาสได้เข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาชุมชนของตนเองและนำไปสู่การจัดการด้วยตนเองได้ในต่อไป

ระบบการติดตามประเมินโครงการดำเนินการโดย สจรส.มอ. มีการจัดตั้งทีมติดตามประเมินโครงการหรือพี่เลี้ยงขึ้นมา เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาและการทำโครงการของชาวบ้านในพื้นที่ที่ขอโครงการผ่านมายัง สจรส.มอ. พี่เลี้ยงจะทำงานนอกเวลา (Part-time) มีงานประจำอยู่แล้ว โดยส่วนใหญ่ทำงานด้านสาธารณสุข มีค่าตอบแทนให้ในระหว่างติดตามประเมินโครงการ สจรส.มอ.และพี่เลี้ยงมีบทบาทตั้งแต่ช่วงพัฒนาโครงการ โดยทำหน้าที่หนุนเสริมให้ทีมชาวบ้านในพื้นที่ที่ขอโครงการเข้ามา เข้าใจเป้าหมายการทำโครงการและพัฒนาให้สามารถเขียนโครงการขอทุนของ สจรส.ได้ ตลอดจนแนะนำหนุนเสริมการทำโครงการตลอดช่วงที่ได้รับทุนในด้านการทำข้อมูล สรุปลักษณะ การเบิกจ่ายงบประมาณ และการจัดทำรายงานส่งแหล่งทุน สจรส. ตลอดจนสิ้นสุดโครงการ ระยะเวลาให้ทุนทำโครงการจำนวน 1 ปี โดยให้ทุนทำโครงการพร้อมกันทุกโครงการที่ขอทุนเข้ามา มีช่วงเวลาเริ่มดำเนินการและสิ้นสุดโครงการพร้อมกัน

2. โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นหรือเรียกว่า (Node) ทำหน้าที่ประสานงานระหว่าง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และชุมชนให้เกิดการทำโครงการ ลักษณะสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีหลักการ 3 อย่าง คือ โจทย์ต้องมาจากชุมชน ชาวบ้านในพื้นที่เป็นผู้ทำวิจัย และใช้งานวิจัยเชิงปฏิบัติการทดลองแก้ไขปัญหา ระบบติดตามประเมินโครงการดำเนินการโดยศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ประจำอยู่ในแต่ละจังหวัด ซึ่งสามารถกำหนดรูปแบบการติดตามประเมินโครงการได้ตามรูปแบบของแต่ละศูนย์ซึ่งอาจจะมีรูปแบบที่ไม่เหมือนกัน มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ในศูนย์มีตำแหน่งเป็นผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัย ซึ่งแต่ละศูนย์จะมีเจ้าหน้าที่ประมาณ 2 - 3 คน ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงพัฒนาโครงการหนุนเสริมทีมชาวบ้าน หรือเรียกว่านักวิจัยท้องถิ่น ให้สามารถเขียนโครงการขอรับการสนับสนุนทุนทำวิจัยจาก สกว.และหนุนเสริมการทำโครงการในพื้นที่ตลอดช่วงการรับทุน โดยทำงานเต็มเวลารับค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนตามวุฒิการศึกษา นอกจากนี้ยังมีภารกิจบริหารจัดการสำนักงานและรับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจาก สกว.ตลอดจนเครือข่ายที่ทำงานร่วมกัน ระยะเวลาการให้ทุน 1-2 ปี โดยเปิดรับโครงการตลอดเวลา การให้ทุนจึงไม่พร้อมกัน ยึดวันทำสัญญาเป็นวันเริ่มต้นทำโครงการ ช่วงเวลาสิ้นสุดแต่ละโครงการจึงไม่พร้อมกัน ซึ่งแตกต่างจากโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ของ สจรส.

2. ระบบติดตามประเมินโครงการ

จากนิยามของระบบติดตามประเมินโครงการ หมายถึง การจัดการให้มีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ ดำเนินโครงการ เพื่อให้เกิดผลผลิต คือ การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโครงการ โครงการเสร็จทันเวลา และผลลัพธ์ด้านอื่น ๆ

1. บริบท หมายถึง สิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยทั่วไปที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ

2. ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการและการติดตามประเมินโครงการดำเนินไปได้ ประกอบด้วย ผู้บริหารแผนงานโครงการ เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ ผู้ดำเนินโครงการ พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ งบประมาณ และเครื่องมือในการติดตามประเมินโครงการ

3. กระบวนการ หมายถึง วิธีการ รูปแบบในการติดตามประเมินโครงการ ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ การติดตามหนุนเสริมโครงการในพื้นที่ การประเมินโครงการ และการสังเคราะห์ผลโครงการ

4. ผลผลิต หมายถึง ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการติดตามประเมินโครงการ ทั้งด้านผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

5. ความพึงพอใจ หมายถึง ข้อคิดเห็นต่อปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาระบบติดตามประเมินโครงการ

ผลการศึกษามัตถุประสงค์ สามารถนำเสนอข้อมูลได้ ดังนี้

2.1 บริบท (Context) ของระบบติดตามประเมินโครงการ

ตารางที่ 4

บริบทของระบบติดตามและประเมินโครงการ

บริบท (Context)		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
1.สร้างการเรียนรู้ต่อกระบวนการจัดทำข้อมูล แผนชุมชนและความรู้ในการเขียนโครงการ ก่อนดำเนินโครงการ		
1.1 จัดเวทีรวมทุกโครงการในภาคใต้ ดำเนินการโดย สจรส.มอ. มีกระบวนการ คือ 1. ศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่าง 2. เชิญพื้นที่ตัวอย่างมาแล้วแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 3. อบรมการเขียนโครงการ ชวนวิเคราะห์ชุมชน วิเคราะห์ปัญหา	1.1 ดำเนินการโดยพี่เลี้ยงในช่วงลงพื้นที่ แต่ละโครงการ มีกระบวนการคือ 1. ศึกษาดูงานพื้นที่ที่ทำโครงการวิจัย 2. ชวนวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อม ปัญหาของชุมชน 3. อธิบาย แนะนำ รูปแบบการเขียนโครงการในพื้นที่	กระบวนการศึกษาข้อมูลชุมชนและการเขียนโครงการที่ควรจะเป็น 1. จัดอบรมให้การเขียนโครงการในช่วงพัฒนาโครงการจัดเป็นระดับภาคหรือชุดโครงการ 2. ความรู้ที่จำเป็นในการอบรมการเขียนโครงการ ประกอบด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบการเขียนโครงการ และการทำแผนกิจกรรมชุมชน
1.2 พี่เลี้ยงช่วยพัฒนาโครงการในพื้นที่ชวนวิเคราะห์ชุมชน วิเคราะห์ปัญหา		

บริบท (Context)		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>ข้อดี</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้ดำเนินโครงการเห็นความสำคัญของข้อมูล มีกระบวนการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมเขียนโครงการ สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนได้ มีทักษะด้านการเขียนโครงการ <p>ข้อด้อย</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้ดำเนินโครงการเป็นชาวบ้าน ไม่มีความรู้การเขียนโครงการและเป็นครั้งแรกที่ได้รับทุน ทำให้เขียนโครงการเขียน ใช้เวลานาน บางโครงการมีผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตไม่ถนัด 	<p>ข้อดี</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้กระบวนการทำโครงการ ได้ดำเนินการเขียนโครงการร่วมกัน และมีความกระตือรือร้นในการเขียนโครงการ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลและมีทักษะในการเขียนโครงการ <p>ข้อด้อย</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้ดำเนินโครงการเป็นชาวบ้าน ขาดความรู้ด้านการเขียนโครงการ ถูกปรับโครงการหลายครั้งจาก สกว. จนรู้สึกท้อและเบื่อ ขึ้นโครงการไม่ทันตามไตรมาส สก 	<ol style="list-style-type: none"> เชิญพื้นที่ตัวอย่างมาแล้ว แลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่าง พี่เลี้ยงแนะนำการเขียนโครงการของชาวบ้านผ่านข้อมูลชุมชนในพื้นที่อย่างใกล้ชิด กำหนดช่วงเวลาพัฒนาโครงการให้ชัดเจน เพื่อให้ทันกับงบประมาณในปีที่ขอกุณ จัดประชุมพิจารณาโครงการในพื้นที่ และดำเนินการปรับแก้ให้เสร็จโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำอย่างใกล้ชิด
2. สร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายการให้ทุน		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<ol style="list-style-type: none"> สจรส.ชี้แจงเป้าหมายของแหล่งทุน สสส. ในช่วงจัดเวทีระดับภาค พี่เลี้ยงเน้นย้ำเป้าหมายแหล่งทุนเมื่อลงไปพัฒนาโครงการในพื้นที่ <p>ข้อดี</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้ดำเนินโครงการเข้าใจเป้าหมายการทำโครงการ 	<ol style="list-style-type: none"> พี่เลี้ยงชี้แจงเป้าหมายแหล่งทุนในช่วงแรกที่ชาวบ้านขอโครงการเข้ามา และอธิบายซ้ำเมื่อลงพื้นที่ ใช้สื่อแผ่นพับ วิซีดี จัดหมายข่าว และเล่าโครงการที่ทำผ่านมาให้ฟัง <p>ข้อดี</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้ดำเนินโครงการเชื่อมั่นว่า สกว.ให้โครงการมาเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ 	<ol style="list-style-type: none"> แหล่งทุนต้องชี้แจงเป้าหมายการให้ทุนในช่วงประชาสัมพันธ์โครงการ ช่วงการจัดฝึกอบรมและพี่เลี้ยงคอยเน้นย้ำให้ผู้ดำเนินโครงการ
3. ดำเนินโครงการในพื้นที่ตามแผนงานและระยะเวลาที่กำหนด		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<ol style="list-style-type: none"> เรื่องที่ทำสอดคล้องกับชุมชน มีหน่วยงานเข้าร่วมเป็นทีมดำเนินโครงการและสนับสนุนงบประมาณ ผู้ดำเนินโครงการมีเวลาในการทำ 	<ol style="list-style-type: none"> หน่วยงานให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามาหนุนเสริมศูนย์ประสานงานวิจัยใน 	<p>ปัจจัยที่มีผลให้โครงการดำเนินไปตามแผนและระยะเวลา</p> <ol style="list-style-type: none"> สมาชิกในโครงการมีทั้งชาวบ้านและหน่วยงานในพื้นที่

บริบท (Context)		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>กิจกรรม</p> <p>4. ชุมชนให้ความสำคัญกับพี่เลี้ยง</p> <p>5. การส่งรายงานมีความสะดวก และรวดเร็ว</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>1. โครงการมีคุณภาพ เนื่องจากมีทั้งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ เป็นผู้ดำเนินโครงการ</p> <p>2. มีผู้รับผิดชอบงานด้านเอกสารที่ชัดเจน</p> <p>3. หน่วยงานสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ความรู้ และร่วมกิจกรรม</p> <p>4. ส่งรายงานทางอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์ สะดวก ง่าย มีคนทำเป็น</p> <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <p>1. ผู้ดำเนินโครงการมีงานหลายอย่างในชุมชน</p> <p>2. มีกระบวนการแตกต่างจากการทำโครงการทั่วไป</p> <p>3. บางพื้นที่อยู่ในชนบท ไม่มีอินเทอร์เน็ตใช้ ทำให้มีปัญหาในการส่งรายงานลำบาก</p>	<p>จังหวัดหรือพี่เลี้ยงเมื่อเกิดปัญหา</p> <p>3. ชุมชนให้ความสำคัญกับพี่เลี้ยง</p> <p>4. การส่งรายงานมีความสะดวก</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>1. หน่วยงานเห็นกระบวนการ ข้อมูล และผลการทำโครงการ เกิดการสนับสนุนงบประมาณและเข้าร่วมกิจกรรม</p> <p>2. ทำกิจกรรมในโครงการได้ง่ายและคนในพื้นที่ให้ความร่วมมือดีเมื่อมีพี่เลี้ยงและ สกว.ลงมา</p> <p>3. พี่เลี้ยงลงมาเอาข้อมูลในชุมชน และส่งรายงานทางอีเมล ส่วนการเงินส่งทางไปรษณีย์</p> <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <p>1. ผู้ดำเนินโครงการมีงานหลายอย่างมีเวลาทำโครงการน้อย</p> <p>2. เกิดภัยทางธรรมชาติ</p> <p>3. ระยะเวลาทำโครงการน้อย</p> <p>4. มีกระบวนการแตกต่างจากการทำโครงการทั่วไป</p> <p>5. เขียนรายงานยาก ถูกปรับแก้จาก สกว.หลายครั้ง จนรู้สึกท้อ</p>	<p>2. ทำโครงการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่</p> <p>3. มีระบบการจัดส่งรายงานที่สะดวก เช่น มีเว็บไซต์ หรือส่งทางอีเมล หรือส่งเป็นเอกสาร</p> <p>4. พี่เลี้ยงติดตามกิจกรรมในพื้นที่อย่างใกล้ชิด</p> <p>5. แหล่งทุนเข้ามาร่วมติดตามกับพี่เลี้ยง เพื่อรับรู้ปัญหาาร่วมกัน</p> <p>6. จัดอบรมการพิจารณารายงาน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิมาแนะนำโครงการในพื้นที่ และดำเนินปรับแก้จนเสร็จ</p>

จากตารางที่ 4 สามารถอธิบายบริบทของชุมชนที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ ได้ดังนี้

บริบทที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ

บริบทที่มีผลให้การติดตามประเมินโครงการดำเนินการติดตามได้สะดวก โครงการดำเนินไปตามแผนงานกิจกรรมและระยะเวลาที่กำหนด มีกระบวนการที่เกิดขึ้น 3 อย่าง คือ 1) สร้างการเรียนรู้ในกระบวนการจัดทำข้อมูล แผนชุมชนและความรู้ในการเขียนโครงการ ช่วงก่อนดำเนิน

โครงการ 2) สร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายการให้ทุน และ 3) โครงการในพื้นที่ดำเนินตามแผนงาน และระยะเวลาที่กำหนด

1. สร้างการเรียนรู้ในกระบวนการจัดทำข้อมูล แผนชุมชนและความรู้ในการเขียนโครงการ ก่อนดำเนินโครงการ

ศจรส.มอ. และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสงขลา มีกระบวนการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้ดำเนินโครงการในช่วงพัฒนาโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ดำเนินโครงการ เห็นความสำคัญของการศึกษาข้อมูลชุมชน การนำข้อมูลมาเขียนโครงการและทำแผนกิจกรรม โดยมีกระบวนการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้ดำเนินโครงการที่เหมือนกัน คือ พาไปศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่าง พี่เลี้ยงช่วยพัฒนาโครงการในพื้นที่ชนวิเศษห้วยข้อมูลบริบท สภาพปัญหาในชุมชนรวมทั้งอธิบาย แนะนำการเขียนโครงการให้สามารถขอทุนจากได้ ส่วนกระบวนการที่ต่างกัน คือ จจรส.มอ.มีเวทีจัดอบรมให้กับผู้ขอทุนทุกโครงการในภาคใต้พร้อมกัน เรื่องการเขียนโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพชุมชนทั้ง 4 ด้าน คือ กาย จิต สังคม และปัญญา รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยกำหนดสุขภาพ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ข้อมูลจากการวิเคราะห์นำมาเขียนเป็นโครงการและแผนกิจกรรม ในระหว่างการจัดเวทีอบรมได้เชิญพื้นที่ตัวอย่างมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หลังจากนั้นให้ชุมชนกลับไปเขียนโครงการในพื้นที่ร่วมกันโดยมีพี่เลี้ยงที่ทำงานนอกเวลา (Part-time) ลงไปช่วยพัฒนาโครงการ ให้สมบูรณ์อีกครั้ง ในขณะที่โครงการ สกว.บทบาทการสร้างการเรียนรู้ในช่วงพัฒนาโครงการ ดำเนินการโดยพี่เลี้ยงในศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสงขลา เป็นผู้จัดกระบวนการทั้งหมด โดยลงไปในพื้นที่ที่ต้องการทำโครงการ และสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสงขลาจะติดตามประเมินโครงการเฉพาะที่มีในจังหวัดสงขลา ซึ่งต่างจาก จจรส.มอ. ที่ประสานงานการติดตามประเมินโครงการทั้งภาคใต้

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ดำเนินโครงการ พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ และผู้ประสานงานแหล่งทุน พบว่ามีความพึงพอใจที่มีต่อระบบติดตามประเมินโครงการด้านบริบท ซึ่งสามารถแยกเป็นข้อดีและข้อด้อยของบริบทในด้านกระบวนการสร้างการเรียนรู้การจัดทำข้อมูล แผนชุมชนและการเขียนโครงการ ที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการได้ ดังนี้

ข้อดี ได้แก่ ผู้ดำเนินโครงการเห็นความสำคัญของข้อมูล วิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน เขียนโครงการได้ มีความรู้ทักษะในการเขียนโครงการ และกระตือรือร้นในการเขียนโครงการ

เห็นความสำคัญของข้อมูล

จากกระบวนการจัดเวทีอบรมการพัฒนาโครงการโดย จจรส.มอ. ทำให้ผู้ดำเนินโครงการเห็นความสำคัญของข้อมูล ดังนี้

“ในปีแรก สสส.เขามีไอเดียเดียวทุกโครงการที่เสนอโครงการเข้ามา เป็นโครงการที่คัด เบื้องต้นในการเข้าหลักเกณฑ์ และเอาโครงการที่ผ่านทุกภาคไปดูงานที่หนองกลางดง ไปเรียนรู้ กระบวนการแผนชุมชน การทำข้อมูลชุมชน ว่าที่สำคัญเราทำอย่างไร ทำให้คนที่ขอโครงการได้รู้ว่า ข้อมูลนั้นมีความสำคัญ และรู้ว่าทำอะไร” (PO01L122-127, สสส.)

“ขณะเดียวกันเราก็เอา สสส.มาคุยให้ฟังว่าทำไมต้องมีข้อมูล ต้องมีแผน ซึ่งมีพื้นที่ที่ สำเร็จในการทำแผนและข้อมูลมาเรียนรู้ร่วมกัน และจากการไปดูงาน การทำข้อมูล มาตักต้อนก็กรอบ และเข้าสู่กระบวนการเอาข้อมูลและแผนมาเป็นโครงการ โดยฝึกการเขียนโครงการ ตั้งแต่หลักการ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ นั้นแหละกว่าจะเข้าใจเรื่องการทำข้อมูล รู้เลยว่าสำคัญ” (PO01L175-179, สสส.)

วิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน เขียนโครงการได้

กระบวนการฝึกให้ผู้ดำเนินโครงการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาในชุมชน โดยมีพี่ เลี้ยงลงไปช่วยพัฒนาการเขียนโครงการในพื้นที่ ทำให้ผู้ดำเนินโครงการทั้งสองแหล่งทุน ได้ทบทวน การวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหลังจากการจัดเวทีอบรมการเขียนโครงการ สามารถวิเคราะห์ปัญหาใน ชุมชนได้ แต่ในโครงการ สกว.การลงมาหนุนของพี่เลี้ยงในพื้นที่ เอาข้อมูลมาถก วิเคราะห์ข้อมูลเขียน เป็นโครงการได้ ดังผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงชวนวิเคราะห์ชุมชน ชวนวิเคราะห์ปัญหา การเขียนโครงการในครั้งแรกเรา สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนได้” (R0407L2,35, สสส.)

“สกว.เอาปัญหาในชุมชนมานั่งถกกันก่อนว่ามีปัญหาอะไร และการแก้ปัญหาที่ผ่าน มาโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน เอาตัวนี้เข้ามานั่งวิเคราะห์ มานั่งคิดกับชาวบ้าน ร่วมระดมความคิดเห็นของ ชาวบ้าน มาวิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนก่อน แล้วค่อย ๆ เขียนทีละทิด” (R01L57-60, สกว.)

“ทางพี่เลี้ยงได้อบรมชี้แนะการเขียนโครงการ แนะนำติดตามการเขียน และรู้ว่า โครงการเขียนอย่างไร ว่าจะเขียนโครงการต้องมีหัวข้อ ชื่อโครงการ ทำไมถึงทำ คำถามที่อยากรู้ วัตถุประสงค์ โดยไม่มีคู่มือ แต่เรียนรู้จากการเข้ามาหนุนของพี่เลี้ยง ข้อมูลช่วงแรกนั้นก็นำมา วิเคราะห์แล้วก็เขียนโครงการได้” (R02L222-226, สกว.)

มีความรู้ ทักษะในการเขียนโครงการ

ผู้ดำเนินโครงการได้รับความรู้ด้านการเขียนโครงการ เรียนรู้รูปแบบการเขียน โครงการที่ถูกต้อง และสามารถเขียนโครงการขอทุนได้ ดังผลการให้ข้อมูล

“เลขาชุมชนเป็นคนเขียนโครงการ ส่วนหนึ่งเขาลายมือสวย ซึ่งเขาไม่เคยเขียน โครงการนี้มาก่อน ได้มาศึกษาจากโครงการนี้และเข้าใจว่าการเขียนโครงการต้องเชื่อมโยง ชั้นแรกเรา

แลปัญหาในชุมชนก่อน และเขียนวัตถุประสงค์ วิธีทำ ผลที่คาดว่าจะได้รับได้เรียนรู้ว่าโครงการต้องมีเป้าหมาย เขียนโครงการได้แล้ว” (R1012L179-180, สสส.)

“มีทักษะในการเขียนโครงการดีขึ้น หลับตาเขียนได้เลย ส่วนหนึ่งมีทักษะจากการหนุนของ สสส.” (R0507L79-81, สสส.)

“พอที่เลี้ยงอธิบายขั้นตอนการเขียนโครงการว่ามีหัวข้อ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ทำให้เรารู้สึกกว้างง่ายขึ้น เหมือนกับที่เราเดินทางแล้วเราปิดตาเดินไปได้” (R02L46-48, สกว.)

กระตือรือร้นต่อการเขียนโครงการ

จากการชวนวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการเอาข้อมูลมาถก และค่อย ๆ เขียนโครงการร่วมกัน ทำให้ผู้ดำเนินโครงการเกิดความกระตือรือร้นต่อการเขียนโครงการให้สำเร็จ ซึ่งพบในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงบอกว่าเราต้องจัดการหาข้อมูลอะไรบ้าง ต้องหาข้อมูลชุมชน บริบทชุมชน ปัญหา วิถีชีวิต เรื่องการใช้ประโยชน์จากคลอง นั่นคือสิ่งที่แลกเปลี่ยน และฐานคิดความรู้เดิม และเรามาปรึกษาร่วมกันเขียน พี่เลี้ยงแนะนำบอกว่าตรงนี้อ่อนไม่ ต้องเพิ่มข้อมูลตรงไหน ตรงนี้มันซ้ำ ช่วยแนะนำทำให้โครงการสมบูรณ์ ทำให้ทีมวิจัยชาวบ้าน เมื่อมีคนมาแนะนำอย่างนี้ทำให้ทุกคนกระตือรือร้นในการเขียนโครงการให้สำเร็จและเดินไปได้” (R03L49-56, สกว.)

ข้อต่อย ประกอบด้วย ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินโครงการขาดความรู้และประสบการณ์ ถูกปรับโครงการหลายครั้งจนท้อและเบื่อ ขึ้นโครงการไม่ทันตามไตรมาส สกว.

ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินโครงการ ขาดความรู้และประสบการณ์

ผู้ดำเนินโครงการทั้งในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ ขาดความรู้ด้านการเขียนโครงการมาก่อน ทำให้เห็นว่าโครงการนั้นเขียนยาก และในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีระบบติดตามประเมินโครงการด้านการส่งรายงานทางเว็บไซต์ผ่านอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้ดำเนินโครงการไม่ถนัดในการใช้อินเทอร์เน็ต ดังผลการให้ข้อมูล

“ขั้นตอนการเขียนโครงการยากมาก กว่าจะได้งบบมา ตรงนี้เป็นปัญหาให้กับแหล่งทุนว่าในการเขียนโครงการนั้นยากจริง ๆ เพราะว่าเป็นการทำงานกับชาวบ้าน และเขาเองก็ไม่มีความรู้ในเรื่องนี้มาก่อนเลย” (R1718L9-12, สสส.)

“สำหรับนักวิจัยข้อยู่แล้ว เพราะเป็นชาวบ้าน ต้องมานั่งคิดวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาในชุมชน เกิดจากอะไร ในชุมชนมีทุนอะไรอยู่ ถึงบางคนเขาไม่คุ้นกับการคิดแบบนี้ เขาไม่เคยชินกับนั่งคิดโยงเชื่อมเรื่องต่าง ๆ ถึงงานวิจัยเราก็มีเฉพาะชาวบ้าน ไม่มีนักวิชาการหรือคนที่มีความรู้” (R01L79-82, สกว.)

“ในช่วงที่เขียนโครงการก็ต้องใช้เทคโนโลยีเยอะ เช่น การหาข้อมูลเพิ่มจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งสิ่งนี้ชาวบ้านทำไม่ได้” (R1718L12-14, สส.)

ถูกปรับโครงการหลายครั้ง จนท้อและเบื่อ

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จะมีการพิจารณาโครงการที่จะได้รับทุนของ สกว. โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งโดย สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และปรับโครงการให้มีคุณภาพ ทางผู้ทรงคุณวุฒิจะให้ข้อเสนอแนะต่อการปรับโครงการ ทาง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะประสานมายังศูนย์ประสานงานวิจัยที่ดูแลโครงการเพื่อแจ้งให้ผู้ดำเนินโครงการดำเนินการปรับโครงการตามข้อเสนอแนะ แต่ปัญหาที่พบคือ โครงการของนักวิจัยชาวบ้าน (ผู้ดำเนินโครงการ) ถูกปรับหลายครั้ง ใช้เวลาในการปรับนาน จนผู้ดำเนินโครงการรู้สึกท้อ และเบื่อ มีความรู้สึกเหมือน สกว. และพี่เลี้ยงเข้าใจไม่ตรงกับชาวบ้าน ดังผลการให้ข้อมูล

“ระยะเวลาในการเขียนโครงการนานเป็นปี และมีการปรับหลายหนมาก คือ ตัวโครงการที่ถ่ายออกมาเป็น 10 ฉบับในการปรับ มีท้อมั้ง มีความรู้สึกวุ่นวายบ้างที่ชุมชนแบบนี้ แต่ สกว. มองอีกด้านหนึ่ง ซึ่งเป็นความต้องการคนละอย่าง บางทีก็รู้สึกว่าผู้ทรงไม่เข้าใจในบริบท ปัญหาและยอมรับว่าการเขียนโครงการเรานั้นยังไม่ได้ แต่ความรู้สึกในตอนนั้น คือ เราอยากจะทำอย่างนี้ แต่เขาให้ทำอีกอย่าง ถึงการทำงานเราไม่เหมือนความรู้สึกตอนแรก พอเขาให้เปลี่ยนเหมือนเราถูกบังคับให้ทำอีกแบบหนึ่ง แต่ก็เข้าใจเหตุผลว่าเหมือนกับศูนย์ประสานงานสงขลา เขาพัฒนาเรื่องคลอง ซึ่งผมทำเรื่องกล้วย มันก็ต้องปรับเข้าให้ตรงกัน” (R0809L57-67, สกว.)

“การพิจารณาโครงการก็ปรับแล้วปรับเหล่า เข้าใจไม่ตรงกัน พื้นที่ต้องการอีกแบบ สกว. ต้องการอีกแบบ พี่เลี้ยงต้องการอีกแบบ มันอยู่แบบนั้นแหละ อยู่คนละแบบกัน” (R1921L33-35, สกว.)

“การพัฒนาก่อนเริ่มโครงการของ สกว. ท้องถิ่น จัดได้ว่ามีมากแสบหลายครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในการทำโครงการมากเกินไป” (R14L03-05, สกว.)

การพิจารณาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของ สกว. มีความแตกต่างจากโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ เนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิที่แต่งตั้งโดย สสส. ลงมาพิจารณาโครงการในพื้นที่ ได้มีโอกาสคุยกับพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการที่เป็นชาวบ้าน ทำให้การปรับแก้โครงการทำได้ง่าย โครงการได้รับการอนุมัติทุนเร็ว

ขึ้นโครงการไม่ทันตามไตรมาส สกว.

จากกระบวนการหลายอย่างในช่วงพัฒนาโครงการ มีปัจจัยหลายอย่างทำให้โครงการได้รับทุนช้า เช่น ผู้ดำเนินโครงการเป็นชาวบ้านทำให้เขียนโครงการยาก ถูกปรับแก้จากผู้ทรงคุณวุฒิหลายครั้ง ทำให้พี่เลี้ยงในศูนย์ประสานงานขึ้นโครงการไม่ทันตามไตรมาสของ สกว. ซึ่งมีผลต่อการอนุมัติทุนวิจัยอาจจะช้าและต้องรอกู้ในปีงบประมาณหน้า ดังผลการให้ข้อมูล

“บางครั้งการขึ้นโครงการในไตรมาสหนึ่งและสองเราก็ทำไม่ทัน พอไตรมาสที่สาม และสี่ที่ขึ้นโครงการได้ ก็ต้องลุ้นบางที่ต้องรอปีงบประมาณหน้า” (S04L48-50,สกว.)

2. สร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายการให้ทุน

ศจรส.มอ.ได้มีการชี้แจงเป้าหมายการรับทุนทำโครงการให้กับผู้ดำเนินโครงการ ในช่วงการจัดอบรมพัฒนาโครงการ และเมื่อพี่เลี้ยงลงไปช่วยเขียนโครงการในพื้นที่ก็ได้เน้นย้ำเป้าหมายที่สำคัญของการทำโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพในพื้นที่ เช่นเดียวกับพี่เลี้ยงที่ดูแลโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เมื่อลงไปพัฒนาโครงการในพื้นที่ได้ทำการอธิบายกระบวนการทำโครงการวิจัยและเป้าหมายในการทำโครงการ เพื่อศึกษาข้อมูลนำไปสู่การตัดสินใจในการแก้ปัญหาในพื้นที่ โดยใช้สื่อที่ทาง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ส่งมาให้ ได้แก่ จดหมายข่าว แผ่นพับของสกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น วิชิตี และเล่าโครงการที่ทำผ่านมาให้ผู้ขอทุนฟัง เพื่อสร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายในการขอทุนทำโครงการ

ข้อดี ได้แก่ เข้าใจเป้าหมายของแหล่งทุนเพื่อแก้ไขปัญหา

เข้าใจเป้าหมายของแหล่งทุนเพื่อแก้ไขปัญหา

จากกระบวนการสร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายการให้ทุน ทำให้ผู้ดำเนินโครงการทั้งในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯและโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าใจเป้าหมายการทำโครงการได้อย่างชัดเจนว่า เป็นแหล่งทุนที่เข้ามาหนุนให้ชุมชนแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม ดังผลการให้ข้อมูล

“ตอนที่ สสส.เข้ามา ศจรส.ได้ชี้แจงเป้าหมายแหล่งทุน เป้าหมายนั้น เขาเรียกว่า มีส่วนร่วม ให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้นแหละเข้าใจครับ เข้าใจตั้งแต่แรกของโครงการและเมื่อไปดูโครงการอื่น เขาก็บอกว่าให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน คือเขาบอกหลักการ เป้าหมาย ของ สสส.มาชัดเจนเลย” (R0407L83-88,สสส.)

“ได้เรียนรู้ว่าโครงการต้องมีเป้าหมาย เขาชี้แจงเป้าหมาย สสส. เข้าใจเพราะพี่เลี้ยงอธิบายให้ฟัง เขาบอกว่าให้ดูตามตัวอย่างที่ให้ และมีการเขียนจับประเด็นขึ้นกระดาษชาร์ต ว่าโครงการที่จะทำเป้าหมายคืออะไร มีกระบวนการที่ดำเนินไปหนึ่งปี ต้องทำกับคนให้เกิดสุขภาพะ จิตกายใจ ปัญญา” (R1012L52-63,สสส.)

“ช่วงแรกไม่เข้าใจว่าเป็นหน่วยงานอะไร คิดว่ามาให้โครงการแล้วไป แต่มาเข้าใจในตอนหลังเมื่อมาเห็นเขาหนุนชาวบ้านให้แก้ปัญหาโดยผ่านงานวิจัย คือ เข้าใจจากที่เลี้ยงคอยบอกย้ำ และจะแนะนำตลอด” (R01L61-64,สกว.)

“ผมเข้าใจสั้น ๆ ที่ผมถามแรก ๆ คือ เขาบอกว่าเป็นกองทุนที่ช่วยสนับสนุนให้ชาวบ้านศึกษาเรียนรู้ เพื่อแก้ไขปัญหา แต่ตอนนี้เข้าใจมากกว่าเดิม คือ เขาอยากมาช่วยเราในการ

แก้ไขปัญห เพราะเขาเป็นคนมองที่ข้างบน แต่เราทำอยู่ที่ข้างล่าง เราก็จะมองจุดที่เราทำ แต่ สกว. มองไปในมุมกว้าง ซึ่งจะเห็นคลอบคลุม เพราะว่ามีข้อมูลมากกว่าเรา และเขาชี้ทางให้เราพัฒนาในหมู่บ้านตัวเองมากขึ้น” (R0809L97-103, สกว.)

3. ดำเนินโครงการในพื้นที่ตามแผนงานและระยะเวลาที่กำหนด

การดำเนินโครงการตามแผนงานและระยะเวลาที่กำหนด ส่งผลให้การติดตามประเมินโครงการทำได้ง่าย ซึ่งปัจจัยที่ทำให้โครงการดำเนินไปตามแผนงานและระยะเวลา พบว่า ในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีปัจจัยที่เหมือนกันคือ ในช่วงที่ดำเนินโครงการมีหน่วยงานในพื้นที่ ได้แก่ อบต./เทศบาล โรงพยาบาล หน่วยงานราชการ เข้ามาร่วมกิจกรรม และสนับสนุนงบประมาณในการทำโครงการร่วมกัน โดยจะให้การสนับสนุนงบประมาณด้านครุภัณฑ์ ซึ่งเป็นงบประมาณที่ทาง สสส. และ สกว. ไม่สามารถให้การสนับสนุนได้ ที่สำคัญคนในชุมชนจะให้ความสำคัญกับพี่เลี้ยงและทีมแหล่งทุนที่ลงไปติดตาม ซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ ทำให้โครงการดำเนินไปได้ดีเกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการส่งรายงานกิจกรรมให้กับ สจรส.มอ. และศูนย์ประสานงานวิจัย ทำได้สะดวก จึงส่งผลให้โครงการดำเนินไปตามแผนและตามระยะเวลาที่กำหนด

และปัจจัยที่แตกต่างกัน ในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีเจ้าหน้าที่ของ อบต. เข้าร่วมเป็นผู้ดำเนินโครงการนอกเหนือจากการสนับสนุนด้านงบประมาณแล้ว ซึ่งมีความถนัดในการทำรายงานและทำการเงิน รับผิดชอบงานด้านเอกสาร และในช่วงพัฒนาโครงการ การตั้งหัวข้อสอดคล้องกับความเป็นชุมชน รวมทั้งผู้ดำเนินโครงการมีเวลาในการทำโครงการเพียงพอ ส่วนในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เมื่อโครงการในพื้นที่เกิดปัญหาขึ้น เช่น พัฒนาโครงการฯ ได้หัวข้อวิจัยไม่ชัดเจน หรือในช่วงทำรายงานต้องปรับแก้หลายครั้ง ทาง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะลงมาช่วยเหลือพี่เลี้ยงเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน

ข้อดี ประกอบด้วย เห็นกระบวนการนำข้อมูลไปสานต่อได้ โครงการทำงานจัดวางคนได้เหมาะสม กระตุ้นและช่วยเหลือพี่เลี้ยง เมื่อแหล่งทุนแจ้งเตือน และการส่งรายงานมีความสะดวก

เห็นกระบวนการ ผลโครงการ นำข้อมูลไปสานต่อ

จากการเข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้หน่วยงานเห็นขั้นตอนกระบวนการจัดการปัญหาในพื้นที่ เห็นผลที่เกิดขึ้น และนำข้อมูลที่นำไปสานต่อ เช่น นำข้อมูลเข้าสู่แผนงานของ อบต. ในปีถัดไป ดังผลการให้ข้อมูล

“อบต. จึงเข้ามาหนุนเรื่องวัสดุ เขาได้รู้ผลการทำวิจัยในระยะแรก และนักวิจัยเขียนโครงการขอไปทาง อบต. แต่เขาไม่เอาเข้าแผน เข้ามาให้เป็นรายกิจกรรม” (R01L95-96, สกว.)

“อบต.เข้ามาร่วมแต่แรกเลยเห็นกระบวนการ เห็นข้อมูลและ อบต.เข้าร่วมกิจกรรม จึงเอาข้อมูลนี้ไปเข้าแผน” (R1012L5-6, สสส.)

“มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนมาเข้าร่วมกิจกรรม แต่ตอนหลังเขาก็เข้าใจมาขอข้อมูลจากเรา” (R02L80-81, สกว.)

โครงการทำงาน จัดวางคนได้เหมาะสม

ในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ผู้ดำเนินโครงการมีเจ้าหน้าที่ อบต. เข้าร่วมเป็นทีม ทำให้ง่ายในการทำงานด้านเอกสาร ส่วนกิจกรรมชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ อบต. มีความถนัดด้านการเขียนรายงานกิจกรรม การทำการเงิน และใช้อินเตอร์เน็ตได้คล่อง ทำให้โครงการดำเนินไปอย่างง่าย ดึงผลการให้ข้อมูล

“มีเจ้าหน้าที่ อบต. เข้ามาเป็นทีม ทำให้โครงการดีขึ้น เพราะว่าเขาทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลและเป็นคนส่งโครงการ นี้ได้พึ่ง อบต. แต่ว่ากิจกรรมชุมชนเป็น” (R0407L94-96, สสส.)

“ส่วนรายงาน อบต. เป็นคนเขียน และในทีมช่วยกัน แล้วส่งให้ อบต. ทาง อบต. ได้ช่วยปรับ และส่งขึ้น สจรส. คือ ส่งเองไม่เป็น การเขียนไม่ยาก การส่งการรวบรวมให้ อบต. เพราะสะดวก มีอินเตอร์เน็ต ส่งง่าย อบต. เป็นคนส่ง เขาทำเป็น” (R0407L150-152, สสส.)

กระตุ้นและช่วยเหลือที่เลี้ยง เมื่อแหล่งทุนแจ้งเตือน

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เมื่อโครงการล่าช้า ทาง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะทำหนังสือแจ้งเตือนมายังศูนย์ประสานงานที่ดูแลโครงการ ซึ่งเป็นการกระตุ้นที่เลี้ยงให้ติดตามโครงการที่ล่าช้าเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามข้อตกลงของแหล่งทุน ดึงผลการให้ข้อมูล

“การจัดการในกรณีโครงการล่าช้า ส่งจดหมายเตือนล่วงหน้าเป็นระยะ พอนาน ๆ ให้เร่งปิด ให้ปิดโครงการไม่สมบูรณ์ ใช้ระบบการแจ้งเตือนทางจดหมาย และอีกอย่างที่ทำกันอยู่ คือ ที่เลี้ยงลงไปตามและเห็นว่าล่าช้าจะดำเนินการแจ้งมาที่ฝ่ายฯ จะกระตุ้นที่เลี้ยงให้รีบดำเนินการด้วย” (PO02L55-58, สกว.)

ส่งรายงานสะดวก

ผู้ดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีความสะดวกในการส่งรายงาน แต่มีความแตกต่างกันตรงที่โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ส่งรายงานกิจกรรม รายงานโครงการและรายงานการเงินผ่านเว็บไซต์ที่สร้างโดย สจรส. มอ ซึ่งรายงานมีความสะดวก เร็ว ทุกฝ่ายสามารถเห็นข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ ส่วนโครงการ สกว. การส่งรายงานยังเป็นระบบเอกสาร ที่เลี้ยงลงไปเอาข้อมูลในพื้นที่ บางโครงการก็ส่งเป็นไฟล์ข้อมูลทางอีเมล ส่วนรายงานและเอกสารการเงินส่งมาจากไปรษณีย์ ซึ่งผู้ดำเนินโครงการจากทั้งสองแหล่งทุนมีความสะดวกในการส่งรายงาน เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการในทีมเป็นเจ้าหน้าที่ อบต. และบางโครงการก็นำคนที่ใช้อินเตอร์เน็ตเป็นเข้ามาเป็นทีมในโครงการ ดึงผลการให้ข้อมูล

“สะดวก เพราะที่เลี้ยงมาเอถึงบ้าน” (R01L158, สกว.)

“ความสะดวกในการส่งรายงาน...สะดวก มีการนัดล่วงหน้า แจกจ่ายแบ่งข้อมูลว่าใคร ทำหัวข้ออะไร และนัดกันว่าเอาวันไหน ใครรวบรวม และพี่เลี้ยงมาเอาในพื้นที่” (R03L178-180,สกว.)

“ผมส่งทางไปรษณีย์ ถือว่าสะดวกไม่ยุ่งยากในส่วนการเงิน ส่วนข้อมูลรายงานส่งทางเมล” (R0809L193-194,สกว.)

“ความสะดวกในการส่งรายงาน สะดวก เพราะมีอินเทอร์เน็ตที่บ้าน และสามารถทำได้” (R1012L123-124,สสส.)

“การส่งรายงานทางเว็บไซต์ ส่งทางเว็บไซด์มันสะดวกมีคนทำเป็น แต่เรามันทำไม่เป็นให้ ออบต.เขาทำ เขามีอินเทอร์เน็ต ส่งง่าย แต่ก็ขอช่วยคนได้” (R0407L164-166,สสส.)

ข้อด้อย ประกอบด้วย ชาวบ้านมีภาระหลายอย่าง เวลาในการทำโครงการน้อย มีกระบวนการแตกต่างจากโครงการทั่วไป ระยะเวลาทำโครงการน้อย เขตชนบทไม่มีอินเทอร์เน็ต และทำรายงานยากขาดทักษะในการเขียนถูกปรับหลายครั้งจนท้อ

ชาวบ้านมีภาระหลายอย่าง เวลาในการทำโครงการน้อย

ผู้ดำเนินโครงการโดยส่วนใหญ่ทั้งในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มักจะมีภาระงานหลายอย่างในชุมชน ทำให้เวลาในการทำโครงการน้อย และส่งผลให้โครงการล่าช้า ดังผลการให้ข้อมูล

“ทีมเองบางคนติดงานมั่ง ว่างไม่พร้อมกัน แต่ตอนทำโครงการมีความหวังตลอด จนสุดท้ายได้มาคุยกับนายก” (R02L187-189,สกว.)

“เดินไปตามแผนแต่เลยเวลามาก เพราะในภาคปฏิบัติปัญหาอุปสรรคอยู่ที่ความพร้อมของชุมชนและนักวิจัยที่มีภารกิจส่วนตัว ทำให้กิจกรรมล่าช้า” (R03L194-197,สกว.)

“รู้ว่าโครงการล่าช้า...รู้... แต่จะให้สำเร็จตามเวลานั้นไม่ได้ เราก็มันติดขัดมั้ง” (R02L144-145,สกว.)

“การทำโครงการล่าช้า ... ช่วงชี้แจงโครงการ เราก็วางแผนกันว่าเราจะทำกิจกรรมกันช่วงไหน และนัดว่าทุกเดือนทีมวิจัยจะมาคุยกัน โดยนัดวันกัน แต่พอถึงเวลาต้องเลื่อน กิจกรรมก็เลื่อนออกไป เพราะสิ่งสำคัญ คือ ชาวบ้านต้องมีเวลา” (S34L248-252,สกว.)

“พี่เลี้ยงจะโทรมากระตุ้นตลอด แต่ด้วยความที่เราเป็นผู้นำทำหลายด้าน บางทีก็ไม่ว่างทำกิจกรรม ซึ่งไม่เป็นไปตามกำหนดแผนที่วางไป มีความล่าช้า เพราะว่ามีหลายอย่างที่เรทำในชุมชน แต่พี่เลี้ยงจะโทรมาย้ำตลอดเรื่องการทำกิจกรรมตามแผน ถ้าไม่ว่างผมก็ชี้แจงตามขั้นตอน” (R0407L153-156,สสส.)

มีกระบวนการแตกต่างจากโครงการทั่วไป

กระบวนการทำโครงการของโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีกระบวนการทำโครงการที่เน้นสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้ดำเนินโครงการให้สามารถจัดการปัญหาในพื้นที่ได้ ซึ่งมีกระบวนการหลายอย่าง ทำให้ผู้ดำเนินโครงการในบางพื้นที่ไม่เข้าใจกระบวนการและมองว่าโครงการนี้ทำยาก ดังผลการให้ข้อมูล

“โครงการที่ทำมีแบบฟอร์มหรือว่าแบบการส่งรายงาน เพื่อให้ตอบโจทย์ของ สสส. จึงมีรายงานความก้าวหน้า รายงานการเงิน เพราะเขาต้องตรวจโดย สตง. ก็ต้องเข้าระบบแบบนี้ แต่บางพื้นที่ไม่เคยเจอมองว่าเป็นเรื่องยาก เพราะเคยได้โครงการมาแบบง่าย ๆ” (PO01L540-550, สสส.)

“พอเรียกชุม สกว. ทุกคนรู้สึกเบื่อกันว่าไม่เสร็จที่ฮือ บอกว่าฮือ ไม่เสร็จที่ ถึงมันต้องตรงนั้นแหละ คือ โครงการอื่นจัดทำแค่ 2 หนก็ผ่าน แต่ของ สกว. พอทำกิจกรรมเสร็จต้องมาสรุปอีก ต้องทำรายงานส่ง ทีโครงการอื่นทำเสร็จก็จบ คือไม่เคยทำงานวิจัยมาเลย” (R1921L57-59, สกว.)

ระยะเวลาทำโครงการน้อย

จากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 4 โครงการในจังหวัดสงขลา พบว่าทุกโครงการล่าช้า ซึ่งปัจจัยที่ทำให้โครงการล่าช้า คือ ช่วงระยะเวลาในการทำโครงการน้อย ไม่สอดคล้องกับเวลาว่างของชาวบ้านในชุมชนที่มีภารกิจมากและสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เช่น ช่วงหน้าฝนไม่สามารถทำกิจกรรมได้ หรือวัฒนธรรมในชุมชนก็มีผลต่อการทำโครงการเช่นกัน ดังผลการให้ข้อมูล

“ในเวลา 6 เดือนนั้นมันทำไม่ทัน งานมันมากกว่ากรอบเวลาที่เรากำหนด เลยต้องขยายเวลาออกไป และมาวางแผนกิจกรรมที่เหลือต่อว่าจะทำช่วงไหน อย่างไร” (R03L199-201, สกว.)

“ปัญหาอุปสรรค ของนักวิจัย คือ เรื่องกรอบเงื่อนไขของเวลากับตัวกิจกรรมที่ตั้งกรอบเวลาไว้ ไม่สอดคล้องกัน นั่นเป็นบทเรียนที่นักวิจัยได้ในช่วงปฏิบัติงานจริง” (R03L202-204, สกว.)

“โครงการพลาดมา 6 เดือน สิ่งที่ทำให้พลาดเพราะว่าเข้าช่วงน้ำท่วม ฤดูฝน ทำอะไรไม่ได้ แต่ไม่ได้ล้มทำกิจกรรม” (R02L186-187, สกว.)

เขตชนบท ไม่มีอินเทอร์เน็ต

ในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีระบบติดตามประเมินโครงการผ่านเว็บไซต์ ซึ่งผู้ดำเนินโครงการส่งรายงานทางเว็บไซต์ บางพื้นที่อินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึงโดยเฉพาะพื้นที่เกาะและหมู่บ้านชนบท ทำให้การส่งข้อมูลมีความยุ่งยาก ต้องประสานให้พี่เลี้ยงช่วยลงข้อมูลให้ ดังผลการให้ข้อมูล

“การส่งรายงานทางเว็บไซต์เป็นจุดเด่นของระบบ ทำให้รู้ความเคลื่อนไหวการทำกิจกรรมจากการส่งงานทางเว็บไซต์ รู้ว่าโครงการทำกิจกรรมตามแผนหรือไม่ แต่ปัญหาที่พบคือ เมื่อ

ทำกิจกรรมแล้วไม่ได้ส่งรายงานขึ้นเว็บ พอโทรไปถามชาวบ้านบอกว่า ไม่มีอินเทอร์เน็ต ต้องไปส่งที่ร้านเน็ต อันนี้คือความไม่สะดวกของชาวบ้าน” (S02L23-29, สส.)

ทำรายงานยาก ขาดทักษะในการเขียน ถูกปรับหลายครั้งจนท้อ

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เมื่อโครงการเสร็จ ผู้ดำเนินโครงการต้องเขียนรายงานส่ง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งพี่เลี้ยงจะลงมาแนะนำ และช่วยเหลือในการทำโครงการ แต่ปัญหาที่พบเมื่อโครงการส่งขึ้นไปยัง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จะมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและให้คำแนะนำต่อการทำรายงานที่สมบูรณ์ ทาง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะประสานงานยังพี่เลี้ยงในศูนย์ประสานงาน เพื่อแจ้งให้ผู้ดำเนินโครงการทราบและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ จากการสัมภาษณ์โครงการที่ได้รับทุนในปี 2553 จำนวน 4 โครงการ ถูกปรับแก้หลายครั้งกว่าจะปิดโครงการได้ จนทำให้ท้อและเบื่อกับการเขียนรายงาน ซึ่งมีรูปแบบที่เขียนยาก ดังผลการให้ข้อมูล

“ส่วนการทำรายงานยากมาก ผมเจ็บหัวมากกว่าเพื่อน โดยเฉพาะการทำรายงานฉบับสมบูรณ์ พี่เลี้ยงช่วยแลเบื้องต้นและติงมา มีทั้งตรวจคำผิด การปรับไวยากรณ์ การเรียบเรียงว่าอันไหนเป็นข้อมูล อันไหนเป็นวิธีการ ซึ่งเราแยกไม่ถูกจะเขียนเรียงรวมกันหมด ทั้งรวมวิธีการกับผลรวมกันกว่าจะเขียนเสร็จก็นานมาก หลายเล่ม ส่งไปที่ สกว. ก็ถูกปรับส่งกลับมา ช่วงนี้ก็เริ่มท้อแล้วกัน เพราะเราส่งรายงานไปนานแล้ว สกว. แจ้งมาว่ารายงานถูกปรับมาจากส่วนกลาง ทำให้เราต้องมาปรับใหม่บางที่ถูกรื้อใหม่หมด ทำให้รู้สึกท้อ แต่รู้ว่าตัวเองนั้นเขียนไม่ตอบโจทย์ บางที่ก็รู้สึกว่านี่งานชาวบ้านพอได้คุยกับโครงการอื่นเขาก็พูดเหมือนกันว่า ของ สกว. นี่ยากจังรายงานฉบับสมบูรณ์ ไม่ใช่เฉพาะเราเพื่อนก็แก้เหมือนเรา เลยมีกำลังใจบ้าง” (R0809L171-181, สกว.)

“ช่วงการเขียนรายงานจะมั่วและมึนบางส่วน เพราะว่างานวิจัยมันเจาะลึกเกิน และงานตรงนี้ทุกคนไม่เคยทำกัน” (R1921L97-99, สกว.)

“เวลาเขียนรายงาน ชาวบ้านเขียนแต่เราต้องช่วย ช่วยจนเหนื่อยเลยอะ บางที่เราเขียนให้ชาวบ้านก็มี ในพื้นที่จะมีสักคนสองคนที่เขาใช้ได้ บางพื้นที่คนมีอายุเราก็สัมภาษณ์เอา คือนั่งอยู่กับศักยภาพของชาวบ้าน” (S04L243-246, สกว.)

2.2 ปัจจัยนำเข้า (Input) ของระบบติดตามประเมินโครงการ

ปัจจัยนำเข้าของระบบติดตามประเมินโครงการ

ปัจจัยนำเข้าที่ทำให้ระบบติดตามประเมินโครงการดำเนินไปได้ประกอบด้วย ผู้ดำเนินโครงการ พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ งบประมาณ และเครื่องมือแนวทางการทำโครงการ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5

ปัจจัยนำเข้า ด้านผู้ดำเนินโครงการ

ปัจจัยนำเข้า (Input)		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
1. ผู้ดำเนินโครงการ		
<p>1.1 เป็นคนในพื้นที่ บางโครงการมีเจ้าหน้าที่ อบต./เทศบาล อยู่ในทีม</p> <p>1.2 ผู้ดำเนินโครงการอย่างน้อย 1 คน มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์และงานด้านเอกสาร</p> <p>1.3 มีผู้นำชุมชนเป็นหัวหน้าหรือเป็นผู้ดำเนินโครงการ</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ร่วมคิด ร่วมทำ โครงการไปด้วยกัน - ผู้ดำเนินโครงการมีความตั้งใจทำโครงการ เนื่องจากเป็นการทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ดำเนินโครงการมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำโครงการ แต่ไม่สามารถรวมทีมได้ เกิดปัญหาในช่วงพัฒนาโครงการ - ผู้ดำเนินโครงการในบางพื้นที่เข้ามาเพื่อต้องการงบประมาณ ไม่ได้ต้องการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 	<p>1.1 ชาวบ้านในพื้นที่หรือนักวิชาการที่ทำวิจัยร่วมกับชาวบ้าน</p> <p>1.2 โจทย์วิจัยมาจากสภาพปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่</p> <p>1.3 ดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความมุ่งมั่นในการทำโครงการ เพราะเป็นเจ้าของปัญหา มีจิตอาสา พร้อมเสียสละเวลาว่างมาทำโครงการ <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านมีภาระงานมากและมีหลายบทบาทในชุมชน ทำให้โครงการดำเนินล่าช้า - ผู้ดำเนินโครงการที่มีหลายหมู่บ้านในโครงการเดียวกัน เข้าใจกระบวนการทำโครงการไม่ตรงกัน และขาดการประสานงานกัน 	<p>เกณฑ์ในการสนับสนุนผู้ดำเนินโครงการพัฒนาสู่ภาวะชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นคนในพื้นที่เสนอปัญหา กำหนดหัวข้อโครงการ และดำเนินการปฏิบัติการเอง - ทีมต้องจัดหาเลขาที่มีความรู้ด้านงานเอกสารและการเงิน - มีพี่เลี้ยงแนะนำการทำโครงการและงานเอกสารอย่างใกล้ชิด

จากตารางที่ 5 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ผู้ดำเนินโครงการ

เกณฑ์ในการให้ทุนผู้ดำเนินโครงการของทั้งสองแหล่งทุนในชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีลักษณะการให้ทุนที่เหมือนกัน คือ ผู้ดำเนินโครงการต้องเป็นชาวบ้านในพื้นที่ แต่มีความแตกต่างกันในคุณสมบัติของทีมผู้ดำเนินโครงการ คือ ในโครงการร่วม

สร้างชุมชนฯ จะมีชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ อบต.หรือแกนนำชุมชนร่วมเป็นทีมดำเนินการ ซึ่งจะต้องมีคนที่สามารถเขียนรายงาน ทำงานด้านเอกสาร ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้อย่างน้อย 1 คน ส่วนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะแตกต่างกันในด้านกระบวนการทำโครงการ ซึ่งเป็นงานวิจัย ดังนั้นผู้ดำเนินโครงการซึ่งเป็นชาวบ้านต้องศึกษาวิจัยด้วยตนเอง ในเรื่องที่เป็นปัญหาของชุมชน และทดลองแก้ไขปัญหามานำการทำวิจัยโดยใช้งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจากปัจจัยนำเข้าด้านผู้ดำเนินโครงการ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ต้องเป็นชาวบ้านในพื้นที่ มีข้อดีและอุปสรรคในการติดตามประเมินโครงการได้ ดังนี้

ข้อดี ประกอบด้วย ผู้ดำเนินโครงการมีความมุ่งมั่น ตั้งใจทำโครงการ ชุมชนได้ร่วมคิดร่วมทำและแก้ไขปัญหา

มีความมุ่งมั่น ตั้งใจทำโครงการ

ผู้ดำเนินโครงการเป็นเจ้าของปัญหา โจทย์วิจัยจึงมาจากความต้องการแก้ไขปัญหาของชุมชน ทำให้ผู้ดำเนินโครงการมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา และเสียสละเวลามาร่วมศึกษาข้อมูล ดังผลการให้ข้อมูล

“ส่วนใหญ่ผู้วิจัยที่เข้ามามีฐาน คือ เป็นปัญหาของเขาที่เขาเข้ามา และเป็นปัญหาของเขา เลยมีความมุ่งมั่นที่จะทำ” (S03L48-49,สกว.)

“เขามาจากปัญหาที่เขาอยากแก้ เรียนรู้กระบวนการที่เราให้ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปถอดบทเรียนหลังเสร็จกิจกรรม เขาจึงเป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพ” (S03L50-52,สกว.)

“ชาวบ้านมุ่งมั่นในการทำโครงการ” (S04L360-361,สกว.)

“เขามีความมุ่งมั่น พยายามทำตามที่เราแนะนำ บอกอะไร ชี้แนะอะไร เกี่ยวกับการเขียนแผน การทำแผน เขาก็ทำตามและส่งข้อมูลมาให้ เราก็ช่วยดูและแนะนำที่ต้องแก้กลับไป บางทีก็ช่วยกันแก้” (S01L7-9,สสส.)

ชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา

จากกระบวนการของ สจรส.มอ. เน้นการสร้างการเรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วม ตั้งแต่ช่วงพัฒนาโครงการ ทำให้ผู้ดำเนินโครงการได้เข้าใจเป้าหมายการทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา และคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด วางแผนและทำกิจกรรมในโครงการร่วมกันตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังผลการให้ข้อมูล

“กว่าจะเขียนโครงการได้ต้องจัดเวทีชุมชน คิดแผนงานร่วมกัน ตอนทำก็มาทำมาช่วยกัน เพราะว่าเป็นปัญหาในบ้านเรา จึงอยากแก้ แก้โดยวิธีชาวบ้าน” (R0407L196-198,สสส.)

“ทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เยาวชนกระตือรือร้นในการเข้ามาร่วม ช่วยเหลือ เข้ามาทำ เข้ามาร่วม ซึ่งในปัจจุบันหายากที่จะหาเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นผลจากการเกิดโครงการนี้ ที่ผู้ใหญ่และเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม” (R1012L197-200, สสส.)

ข้อต่อย ผู้ดำเนินโครงการบางคนไม่เข้าใจเป้าหมายการให้ทุน เข้ามาเพื่อเอาเงินในโครงการ

ไม่เข้าใจเป้าหมายแหล่งทุน เข้ามาเพื่อเงินในโครงการ

ในบางโครงการผู้ดำเนินโครงการเข้ามาเพื่อต้องการงบประมาณ ขาดความเข้าใจต่อเป้าหมายแหล่งทุน และส่วนในโครงการ สกว. พบว่าในโครงการที่มีหลายหมู่บ้านผู้ดำเนินโครงการเข้าใจเป้าหมายไม่ตรงกันและขาดการประสานงานการทำโครงการต่อเนื่อง ดังผลการให้ข้อมูล

“กลุ่มคนบางกลุ่มไม่สนใจ มาเพื่อจะได้เงินอย่างเดียว สจรส. พูดอย่างไรไม่ฟัง เข้ารับการปฐมนิเทศ และไม่ส่งบันทึก การส่งรายงานก็พบบ่อย แต่เราแก้ไขด้วยการคุมด้วยเว็บไซต์ที่เราติดตามได้ พอ 2 เดือนถ้าไม่ทำกิจกรรมก็โทรไปถาม และมีเหมือนกันที่ยุติโครงการ” (Ad01L208-211, สสส.)

“ในขณะที่เดียวกันโครงการที่เก่า เมื่อมาเจอกับกระบวนการ สจรส. ก็ถอยหรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีจนต้องหยุดหรือปิดโครงการ โครงการพวกนี้ต้องเรียนรู้เหมือนกันว่าโครงการชุมชนท้องถิ่นไม่ใช่โครงการที่เมื่ออนุมัติเงินแล้วไม่มีการติดตาม คือเขาไม่เข้าใจเป้าหมายโครงการในช่วงแรก ซึ่งมีความแตกต่างกับโครงการที่เขาเคยได้มา บางคนมาเพื่ออยากได้เงิน แต่เมื่อเจอกับกระบวนการก็ท้อ เขาก็เจอว่าชุมชนมีปัญหากระบวนการบริหารจัดการ คณะทำงาน บางทีก็ไม่มีอยู่จริง ซึ่งเราเปิดโอกาสให้พื้นที่ดี ๆ หนุนเสริมให้เขาจัดการตนเอง ซึ่งให้เขามีคณะทำงาน จัดการตนเองได้ ซึ่งอยากให้เกิดกลุ่มที่เดินไปได้” (PO01L530-538, สสส.)

“ตัวประสานงานของทีมเอง คือ ประสานงานไม่ทั่วถึง ทุกหมู่บ้านเขาไม่ทำ เขาให้เลขาทำคนเดียว และพี่เลี้ยงเองก็หวังข้อมูลของทีมกลางอย่างเดียว จริงแล้ว ควรจะมีเลขาทุกหมู่บ้าน แต่นี้มากองที่ทีมกลาง ซึ่งทำให้หลายกิจกรรมสรุปไม่ได้ เพราะไม่ได้เข้าร่วม” (R1921L152-155, สกว.)

ตารางที่ 6

ปัจจัยนำเข้า ด้านพี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ

2. พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
2.1 คุณสมบัติที่เหมาะสมของการเป็นพี่เลี้ยง		
<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป หรือ มีประสบการณ์ทำงานด้านชุมชน - ไม่เป็นผู้รับทุนหรือมีส่วนได้เสียในโครงการ - มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน - เป็นงาน Part-time <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - พี่เลี้ยงมีประสบการณ์ มีความรู้ ให้คำแนะนำในการทำโครงการ ในการบันทึกกิจกรรม การเขียนรายงาน - ผู้ดำเนินโครงการมีความสบายใจในการทำโครงการด้วยอัยาศัยที่ดีของพี่เลี้ยง - ผู้ดำเนินโครงการเชื่อมั่นพี่เลี้ยงต่อการแนะนำโครงการ เพราะจบ ป.โท และทำงานสายสาธารณสุข <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำงาน Part-time และติดตามโครงการหลายโครงการ ทำให้มีเวลาติดตามหนุนเสริมได้น้อย ดูแลโครงการได้ไม่เต็มที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีประสบการณ์การทำวิจัยหรือทำงานด้านพัฒนาชุมชนมาก่อน - มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีทักษะในการประสานงานให้คำปรึกษา และรักการเรียนรู้ - รู้จักชุมชน รู้จักพื้นที่ทำงาน - มีจิตวิญญาณในการให้ รับฟังความคิดเห็น - ทำงาน Full-time <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - พี่เลี้ยงให้คำแนะนำต่อการทำโครงการได้ดีมาก เชื่อมั่นเพราะมีประสบการณ์ทำงานด้านชุมชนมาก่อน - ผู้ดำเนินโครงการมีความสบายใจเพราะพี่เลี้ยงมีมนุษยสัมพันธ์และอัยาศัยดี <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - พี่เลี้ยงงานมาก ติดตามโครงการไม่ทัน มีภาระงานนอกเหนือจากการติดตามประเมินโครงการ 	<p style="text-align: center;">คุณสมบัติที่เหมาะสมในการเป็นพี่เลี้ยง</p> <ul style="list-style-type: none"> - จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป - มีประสบการณ์ทำวิจัยหรืองานพัฒนาชุมชน - เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ง่าย - สามารถวางแผนติดตามโครงการได้เต็มที่ทั้งระบบ Full-time และ Part-time

2. พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
2.2 บทบาทในการติดตามประเมินโครงการ		
<ul style="list-style-type: none"> - ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผลโครงการอย่างน้อย 3 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 ชี้แจงโครงการในชุมชนร่วมกับผู้รับทุน ครั้งที่ 2 ติดตามการทำโครงการในพื้นที่ ครั้งที่ 3 ติดตามการจัดเวทีคืนข้อมูลสู่ชุมชน - กระตุ้นผู้รับทุนให้ทำกิจกรรมตามแผนให้เสร็จในระยะเวลาที่กำหนด - วิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์กรความรู้ และนวัตกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างทำโครงการ - ให้คำแนะนำในการทำรายงานของผู้รับทุน - ทำรายงานผลการลงติดตามและประเมินโครงการของพี่เลี้ยง <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - พี่เลี้ยงติดตามโครงการตามบทบาทที่ได้รับ ทำให้เกิดความช่วยเหลือ แนะนำในการทำโครงการได้ดี <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - พี่เลี้ยงสังเคราะห์ความรู้ของโครงการออกมาได้น้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - ลงติดตามกิจกรรมในโครงการอย่างต่อเนื่อง และใกล้ชิด - กระตุ้นทีมวิจัยให้ทำกิจกรรมตามแผนและตามระยะเวลา - หนุนเสริมทักษะนักวิจัยในระหว่างทำโครงการ - วิเคราะห์และสังเคราะห์ องค์กรความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ - จัดทำรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - พี่เลี้ยงติดตามโครงการทุกกิจกรรม เตรียมผู้ดำเนินโครงการก่อนทำกิจกรรม - ผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้กระบวนการจัดการปัญหาเชิงระบบจากการหนุนของพี่เลี้ยง <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - พี่เลี้ยงยังขาดความรู้ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีผลในช่วงทำรายงานโครงการ รายงานจะถูกปรับแก้หลายครั้ง ทำให้โครงการล่าช้า 	<p style="text-align: center;">บทบาทของพี่เลี้ยงที่ควรจะเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลงพื้นที่ติดตามการทำโครงการตามบทบาทอย่างเคร่งครัด - กระตุ้นให้เกิดการทำกิจกรรม แนะนำและหนุนเสริมการทำโครงการ ตามแผนและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโครงการ - วิเคราะห์และสังเคราะห์ องค์กรความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ - ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

จากตารางที่ 6 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

2. พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ

พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ คุณสมบัติที่เหมาะสมของการเป็นพี่เลี้ยง และบทบาทในการติดตามประเมินโครงการ โดยมีรายละเอียดในประเด็นย่อยดังนี้

2.1 คุณสมบัติที่เหมาะสมของการเป็นพี่เลี้ยง

โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีคุณสมบัติของพี่เลี้ยงที่เหมือนกันในด้านประสบการณ์ทำงานในชุมชน เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถให้คำแนะนำต่อผู้รับทุนและนักวิจัยท้องถิ่นได้เข้าใจ และมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน คือ ระดับการศึกษา ซึ่งในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ได้กำหนดไว้ว่าพี่เลี้ยงต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ในขณะที่โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นกำหนดระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน คือ โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ เป็นงาน Part-time พี่เลี้ยงทำงานสายสาธารณสุข ในขณะที่โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพี่เลี้ยงทำงานเต็มเวลา สังกัด สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากคุณสมบัติของพี่เลี้ยงใน 2 แหล่งทุน มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ ซึ่งสามารถอธิบายความพึงพอใจของผู้ดำเนินโครงการได้เป็นข้อดีและข้อด้อยของคุณสมบัติที่เหมาะสมของการเป็นพี่เลี้ยง

ข้อดี ประกอบด้วย เชื่อมั่นต่อพี่เลี้ยงที่มีความรู้และประสบการณ์ทำงานชุมชน อัจฉริยะดีมีมนุษยสัมพันธ์ทำให้สบายใจในการทำโครงการ และชาวบ้านในชุมชนให้ความเชื่อมั่นต่อพี่เลี้ยง

เชื่อมั่นต่อพี่เลี้ยง เขามีความรู้ มีประสบการณ์ทำงานชุมชน

จากคุณสมบัติของการเป็นพี่เลี้ยงในสองแหล่งทุน พี่เลี้ยงต้องจบปริญญาตรีและโท และต้องมีประสบการณ์ทำงานพัฒนาชุมชนมาก่อน ทำให้ผู้ดำเนินโครงการของทั้งสองแหล่งทุนมีความมั่นใจ เชื่อมั่นต่อการแนะนำของพี่เลี้ยงในการทำโครงการเมื่อลงไปติดตามโครงการในพื้นที่ ดังผลการให้ข้อมูล

“พบพี่เลี้ยงบ่อย ให้คำแนะนำชี้แนะ เขาเป็นคนมีประสบการณ์เคยดูแลโครงการมาก่อน มีความรู้ มาทำมาช่วยเราก็อบายใจ เหมือนทำกันเอง บอกตรง ๆ ไปไม่ถูก” (R0407L60-61, สสส.)

“พี่เลี้ยงมีความรู้ที่ดีในการให้คำแนะนำ มีประสบการณ์ในงานเชิงพื้นที่ ให้ความรู้ได้ทุกเรื่อง ทั้งการส่งบันทึกกิจกรรม การเขียนรายงาน การบันทึกกิจกรรม” (R1012L123-124, สสส.)

“เหมาะที่มีพี่เลี้ยงมาให้คำแนะนำกับชาวบ้าน ทำให้รู้เป้าหมายชัดเจน พี่เลี้ยงมีความรู้ในทุกเรื่อง ทำได้หมด” (R02L240-241,สกว.)

อัยาศัยดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี สบายใจในการทำโครงการ

ด้วยคุณลักษณะของพี่เลี้ยงที่เป็นคนอัยาศัยดี มีมนุษยสัมพันธ์กับคนในชุมชนและผู้ดำเนินโครงการ ทำให้รู้สึกสบายใจเมื่อพี่เลี้ยงลงมาติดตามโครงการในพื้นที่ ดังผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงที่ลงมาติดตามดี วางตัวกับชาวบ้านอย่างสนิทสนม เป็นกันเอง ให้คำชี้แนะได้ดี ปรึกษาได้ทุกเรื่อง ตั้งใจทำงาน” (R1718L117-118,สสส.)

“พี่เลี้ยงเป็นกันเอง อัยาศัยดีมีมนุษยสัมพันธ์ ไม่ได้มุ่งงานเป็นหลัก” (R02L46 และ216,สกว.)

“พี่เลี้ยงมีความเป็นกันเอง มาช่วยทำกัน มีมนุษยสัมพันธ์กับชาวบ้านอย่างสนิทสนม วางตัวเหมือนชาวบ้าน ไม่ใช่คนชี้แนะหรือชี้หน้า ทำให้ชาวบ้านมีความสบายใจในการให้ข้อมูล ทำงานอย่างไม่เครียด มีความเป็นกันเอง ทำให้งานโครงการเดินไปได้ดี” (R03L232-237,สกว.)

ชาวบ้านในชุมชนเชื่อมั่นและฟังพี่เลี้ยง

ในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ พี่เลี้ยงโดยส่วนใหญ่ทำงานด้านสาธารณสุข ซึ่งจากคุณสมบัติทางการศึกษาในระดับปริญญาโท ทำให้ผู้ดำเนินโครงการและคนในชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อพี่เลี้ยง เมื่อลงไปให้คำแนะนำติดตามโครงการในพื้นที่ ดังผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงอธิบายได้เข้าใจ ชาวบ้านเชื่อมาก เวลาเราแหล่งเชื้อสั๊กห่า เวลาหมอ (พี่เลี้ยง) แหล่งเชื่อมากเลย คือถูกใจพี่เลี้ยงที่ลงมาติดตาม” (R1012L88-89,สสส.)

ข้อด้อย ได้แก่ พี่เลี้ยงติดตามโครงการไม่ทันมีภาระงานมาก

ติดตามโครงการไม่ทัน ภาระงานมาก

พี่เลี้ยงในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ซึ่งทำงาน Part-time แต่ละคนจะรับผิดชอบติดตามโครงการประมาณ 3 โครงการขึ้นไป ซึ่งพี่เลี้ยงแต่ละคนดูแลโครงการไม่เท่ากัน บางคนดูแลถึง 10 โครงการ ทำให้มีภาระมากและดูแลโครงการไม่ทั่วถึง ในขณะที่โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นถึงจะทำงานเต็มเวลา แต่มีภาระงานที่นอกเหนือจากติดตามประเมินโครงการ ทำให้ติดตามโครงการไม่ทัน ดังผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงเคยรับมากที่สุดเกือบ 10 โครงการ ที่ต่ำสุด 3 โครงการ ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของพี่เลี้ยง เกือบ 10 โครงการทำคนเดียว ที่จริงเป็นการอ้อมโครงการที่ทำให้เกิดภาระหนักอก และต้องทำคนเดียวด้วย ที่จริงแล้วพี่เลี้ยงต้องประเมินตนเองด้วยว่าทำไหวหรือไม่” (PO01L448-452,สสส.)

“เราไม่ได้สรุปหลังทำกิจกรรมเสร็จ นักวิจัยจึงขาดความเข้มแข็งในตรงนี้ และไม่ได้ประมวลว่านักวิจัยเจอบทเรียนอะไร ต้องรู้ความรู้อะไร โดยเฉพาะช่วงทำรายงาน พี่เลี้ยงเองก็ยุ่ง ทำให้งานออกมาได้ไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูลทำรายงาน” (S03L10-12, สกว)

2.2 บทบาทในการติดตามประเมินโครงการ

โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ได้กำหนดให้พี่เลี้ยงลงติดตามประเมินโครงการในพื้นที่อย่างน้อย 3 ครั้ง (คู่มือติดตามประเมินโครงการปี 2554) ซึ่งแตกต่างกับโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงลงติดตามโครงการอย่างใกล้ชิด โดยลงเกือบทุกกิจกรรมที่ดำเนินในโครงการ เพื่อเรียนรู้และหนุนเสริมการทำโครงการให้มีคุณภาพ (คู่มือบริหารงานวิจัย เล่ม 4) และพี่เลี้ยงมีบทบาทหนุนเสริมผู้ดำเนินโครงการกระบวนการงานวิจัยในการจัดการปัญหาเชิงระบบ เช่น ทักษะการเขียนบันทึก การเขียนรายงาน ทักษะการถ่ายรูป ทักษะการนำเสนอในเวทีชุมชน ทักษะการทำแผนที่ชุมชน จัดตปัญหาการทำงานอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน การเตรียมแผนและสรุปผลหลังทำกิจกรรม และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น สำหรับบทบาทของพี่เลี้ยงที่เหมือนกันในสองแหล่งทุน คือ พี่เลี้ยงต้องทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ผลที่เกิดจากการทำโครงการในพื้นที่ ทำให้ผู้ดำเนินโครงการมีความพึงพอใจทั้งข้อดีและข้อด้อย

ข้อดี ประกอบด้วย พี่เลี้ยงทำหน้าที่ตามบทบาทได้ดี และได้เรียนรู้กระบวนการจัดการปัญหาเชิงระบบจากการหนุนของพี่เลี้ยง

พี่เลี้ยงทำตามบทบาทได้ดีในการลงติดตามโครงการ

ผู้ดำเนินโครงการในสองแหล่งทุนมีความพึงพอใจต่อบทบาทของพี่เลี้ยง ซึ่งทำตามบทบาทได้ดี มีการให้คำแนะนำต่อผู้ดำเนินโครงการ คอยหนุนเสริมการทำกิจกรรมในพื้นที่ให้ดำเนินไปได้อย่างสะดวก เช่น ลงมาเตรียมทีมก่อนทำกิจกรรม เตรียมอุปกรณ์ในสิ่งที่ชาวบ้านไม่มี เป็นต้น ดังผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงติดตามโครงการได้ดี มาร่วมกิจกรรมทุกครั้ง มาเตรียมก่อน จะจัดทำสักประมาณวันที่ 5 วันที่ 1 ที่ 2 พี่เลี้ยงก็ลงมาเตรียมแล้ว ซึ่งเป็นบทบาทที่ดีมากที่ลงมาช่วยเรื่องนี้” (R02L244-246, สกว.)

“พี่เลี้ยงลงมาบ่อยและลงตามแผนงานของพี่เลี้ยง ตามบทบาท ซึ่งพี่เลี้ยงเขาก็มีการกำหนดว่าให้ลงมาในพื้นที่กี่ครั้ง และเขาเองก็มีแผนของเขาในการลงมาติดตามอยู่แล้ว โดยดูจากแผนกิจกรรมในโครงการของเราที่ขึ้นในเวปไซต์ พี่เลี้ยงลงมาให้ความช่วยเหลือในการทำโครงการได้ดี” (R1718L32-35, สสส.)

“พี่เลี้ยงลงมาให้คำแนะนำ ทำตามบทบาทได้ดี เป็นคนคอยเดิน คอยหนุน เมื่อช่วงที่
ทำกิจกรรม พี่เลี้ยงเรานั้นดี น่ารัก” (R1012L95-96, สส.)

“บทบาทของพี่เลี้ยง ทำได้ดี และช่วยเสริมในสิ่งที่ชาวบ้านขาด เช่น กล้องถ่ายรูป
เครื่องปริ้น บางทีพี่เลี้ยงก็พิมพ์งาน ล้างรูปมาให้ เตรียมรูปถ่ายมาให้ รวมทั้งสรุปข้อมูลมาให้ เพราะ
บางอย่างเป็นข้อจำกัดของชาวบ้าน ซึ่งเป็นไปตามสภาพ (R03L156-159, สกว.)

เรียนรู้กระบวนการจัดการปัญหาเชิงระบบจากการหนุนของพี่เลี้ยง

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีพี่เลี้ยงมีบทบาทที่ต่างจากโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ คือ
พี่เลี้ยงมีบทบาทหนุนเสริมให้ผู้ดำเนินโครงการ ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยในการจัดการปัญหาเชิง
ระบบ ด้วยการหนุนเสริมทักษะผู้ทำโครงการในเรื่องที่ขาด เช่น ทักษะการเขียนบันทึก การเขียน
รายงาน การนำเสนอในเวทีชุมชน และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น ทำให้นักวิจัยท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้ด้าน
การศึกษาข้อมูล การวางแผนก่อนทำกิจกรรม เกิดทักษะและความรู้จากการทำกิจกรรม ดังผลการให้
ข้อมูล

“เมื่อทำกิจกรรมพี่เลี้ยงจะคอยว่า สอนให้นักวิจัยได้ตั้งคำถาม บางที่เราเดินไปเรื่อย
ๆ เห็นคดโค้ง คลอง แต่พอดีพี่เลี้ยงมาเดินร่วมด้วย เราชูว่า ออ... ประเด็นคำถามเล็กน้อย ว่าต้นไม้
อะไร คือพี่เลี้ยงจะเตือนทำให้เรารู้ในสิ่งที่เรานึกไม่ถึง ทำให้เห็นความสำคัญของข้อมูลเล็ก ๆ ใน
ชุมชนขึ้นมา เป็นคนคอยตั้งคำถาม คอยคิดประเด็นให้ คอยบอกตลอดว่าให้จดบันทึก” (R01L153-
159, สกว.)

“ช่วงแรกไม่เข้าใจที่พี่เลี้ยงบอกว่าต้องบันทึกเวลาที่พี่เลี้ยงลงมาทำกิจกรรม จดทุก
อย่างที่เราเห็นข้อมูล ตอนนั้นรู้สึกไม่เข้าใจ มองว่ายุ่งยาก ต้องเก็บข้อมูลนี้ ต้องเก็บแบบนี้ แต่กลุ่ม
นักวิจัยส่วนที่ตั้งใจก็ทำไป โดยไม่เข้าใจว่าทำไมต้องทำ (L138-142) หลังจากที่เราดำเนินการไปแล้ว
เราถึงเข้าใจว่า ออ...ที่พี่เลี้ยงคอยบอกว่าให้ทำนั้น มันสัมพันธ์กับโครงการที่เราเขียน กิจกรรม
ระยะเวลา วัตถุประสงค์ ที่ทำในโครงการ เราเองก็กระตุ้นขึ้น รู้แล้วว่าทำไมต้องเก็บข้อมูลที่พี่เลี้ยง
เตือนตลอด” (R03L128-132, สกว.)

“การพูด การนำเสนอ เวลาจะจัดทำกิจกรรมพี่เลี้ยงจะเตรียมทีมวิจัยก่อน ทั้งเตรียม
ข้อมูลอุปกรณ์ มาแลกเปลี่ยน ซ้อมการนำเสนอ ทำให้ได้ความรู้ตรงนี้” (R01L267-270, สกว.)

ข้อต่อ คือ พี่เลี้ยงยังขาดความรู้ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

พี่เลี้ยงขาดความรู้ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ความรู้ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เป็นความรู้ที่จำเป็นต่อพี่เลี้ยง ในการ
แนะนำการทำรายงานโครงการ โดยเฉพาะพี่เลี้ยงโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบการทำรายงาน

เหมือนกับงานวิจัยทั่วไป การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจะช่วยให้ข้อมูลมีคุณภาพ และนำผลจากการทำโครงการไปต่อยอดได้ ดังผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงจะถูกฝึกอบรมในเรื่อง การเขียนโครงการ รูปแบบการเงิน รายงาน การรายงานผ่านเว็บ คือ เน้นในเรื่องการสังเคราะห์ เป็นการสังเคราะห์ผลหรือคุณค่าใน 6 ประการที่เกิดขึ้นจากการติดตามโครงการ และการลงไปติดตามเอกสาร การติดตามรายงาน แต่ปัญหาคือ พี่เลี้ยงสังเคราะห์ความรู้ออกมายังไม่ค่อยได้เรื่องราวออกมา (Ad1L131-133, สสส.)

“การหนุนเรื่องกระบวนการเรอานัด ตอนทำกิจกรรมก็เก็บข้อมูลโดยตัวตู่ประสงค์ และแผนงานในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง แต่พอรวบรวมเป็นรายงานจะยากมาก เพราะวิเคราะห์และจัดการข้อมูลยังไม่ดี แต่เราแก้ปัญหาโดยเชิญนักวิชาการมาช่วยมอง ซึ่งทำให้การเขียนรายงานทำได้ง่ายขึ้น” (S04L76-80, สกว.)

ตารางที่ 7

ปัจจัยนำเข้า ด้านงบประมาณสนับสนุนการทำโครงการ

ปัจจัยนำเข้า (Input)		
โครงการร่วมสร้างชุมชน (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
3. งบประมาณดำเนินโครงการ		
<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนการศึกษาข้อมูลชุมชน ช่วงพัฒนาโครงการให้โครงการละ 5,000 - 20,000 บาท - สนับสนุนช่วงดำเนินโครงการให้โครงการละ 50,000 - 200,000 บาท - ค่าตอบแทนพี่เลี้ยง Part-time โครงการละ 13,000 บาท สำหรับใช้เป็น ค่าเดินทาง ลงพื้นที่ และค่าตอบแทน - โอนงบประมาณให้ผู้ดำเนินโครงการในทีมบริหารจัดการงบประมาณ จัดทำบัญชีและการเงินด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนช่วงดำเนินโครงการงานวิจัยด้านศึกษาข้อมูลและทดลองปฏิบัติการ โครงการละ 100,000 - 200,000 บาท - งานวิจัยเฉพาะการศึกษาข้อมูลระยะเวลา 6 - 8 เดือน งบประมาณ 60,000 - 80,000 บาท - พี่เลี้ยงทำงาน Full time รับผิดชอบเงินเดือนจาก สกว. ตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน - โอนงบประมาณให้ผู้ดำเนินโครงการในทีมบริหารจัดการงบประมาณ จัดทำบัญชีและการเงินด้วยตนเอง 	<p>งบประมาณในการสนับสนุนการทำโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนงบประมาณในช่วงพัฒนาและดำเนินโครงการตามความเหมาะสมของแหล่งทุน - ควรทำโครงการร่วมกับหน่วยงาน เทศบาล หรือ อบต. เพื่อร่วมกันสนับสนุนงบประมาณการทำโครงการ โดยกำหนดแผนกิจกรรมให้อยู่ในโครงการเดียวกัน

ปัจจัยนำเข้า (Input)		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>ข้อดี</p> <p>- งบประมาณที่สนับสนุนการดำเนินโครงการและค่าตอบแทนของพี่เลี้ยงมีความเหมาะสม เพียงพอกับการทำโครงการ</p> <p>ข้อด้อย</p> <p>- งบประมาณในช่วงพัฒนาโครงการบางชุมชนไม่ได้นำเงินไปใช้ในการศึกษาข้อมูล</p>	<p>ข้อดี</p> <p>- งบประมาณที่สนับสนุนการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม เพียงพอ</p> <p>- ผู้ดำเนินโครงการมีความเชื่อมั่นต่อ สกว. เงินถึงชุมชนจริง</p> <p>- ระเบียบการเปิดบัญชีไม่มีความยุ่งยาก ทำได้ง่าย</p> <p>ข้อด้อย</p> <p>- งบประมาณพี่เลี้ยงถูกตัดค่าตอบแทนน้อย ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ทำให้ขาดแรงจูงใจในการทำงาน</p>	

จากตารางที่ 7 สามารถอธิบายปัจจัยนำเข้าด้านการสนับสนุนงบประมาณดำเนินโครงการได้ดังนี้

3. งบประมาณสนับสนุนการทำโครงการและติดตามประเมินโครงการ

จุดเด่นที่สำคัญของการสนับสนุนงบประมาณดำเนินโครงการของทั้ง 2 แหล่งทุน คือ ในช่วงดำเนินโครงการ ทางแหล่งทุน สสส. และสกว. จะทำการโอนงบประมาณส่งตรงถึงผู้ดำเนินโครงการ โดยโครงการที่ได้รับทุนจะทำการเปิดบัญชีของโครงการมีอำนาจสั่งจ่ายและเบิกเงินจากธนาคาร 2 ใน 3 ของทีมผู้ดำเนินโครงการ เป็นการให้งบประมาณโดยไม่ผ่านองค์กรใดในชุมชน ผู้ดำเนินโครงการบริหารจัดการงบประมาณและทำบัญชีสรุปการเงินส่งให้แหล่งทุน โดยมีพี่เลี้ยงติดตามความถูกต้องในการเบิกจ่ายและเอกสารหลักฐานการเงินที่สำคัญ ซึ่งในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ใช้ระบบติดตามการเงินส่งผ่านทางเว็บไซต์ ส่วนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพี่เลี้ยงจะลงมาเอาเอกสารการเงินในพื้นที่ เพื่อทำบัญชีรายงานการเงินโครงการก่อนส่งให้ สกว. เพื่อปิดรายงาน

ความแตกต่างของการสนับสนุนงบประมาณทำโครงการ ในช่วงพัฒนาโครงการมีงบประมาณสนับสนุนการศึกษาข้อมูลชุมชน ซึ่งในโครงการร่วมสร้างชุมชนงบประมาณจาก สสส.โอนให้ชาวบ้านศึกษาข้อมูลและเขียนโครงการ ส่วนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น งบประมาณจะอยู่ที่พี่เลี้ยงสำหรับใช้ในการสำรวจพื้นที่และพัฒนาโครงการ รวมทั้งมีความแตกต่างด้านค่าตอบแทนของพี่เลี้ยงที่เป็นลักษณะ Full-time และ Part-time

ข้อดี ประกอบด้วย งบประมาณมีความเหมาะสม และเงินลงถึงชุมชนจริง

งบประมาณมีความเหมาะสม

จากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการทั้ง 2 แห่ง พบว่า งบประมาณในการทำโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ ทั้งในส่วนค่าตอบแทนการลงติดตามโครงการของพี่เลี้ยง ซึ่งในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ เหม่าจ่ายโครงการละ 13,000 บาท ส่วนในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะคิดเป็นกิโลเมตรละ 6 บาท ตามระยะทางจากที่ทำงานศูนย์ประสานงานไปจนถึงชุมชนที่ลงพื้นที่ ดังผลการให้ข้อมูล

“งบประมาณที่ให้...ค่าอาหารที่ให้เหมาะสม” (R0407L102-103, สสส.)

“งบประมาณในการทำโครงการ ถือว่าเหมาะสม เพราะเป็นการเรียนรู้ศึกษาข้อมูล” (R0809L287-288, สกว.)

“ค่าตอบแทนที่จ่ายให้โครงการละ 13,000 บาท เหมาะสม พอ เหลือด้วยซ้ำ เพราะว่าลงพื้นที่แค่ 3 ครั้งเองต่อโครงการ มีบางโครงการลงมากกว่า แต่ก็ยังเหลือ ค่าตอบแทนนั้นเหมาะสมแล้ว” (S02L32-35, สสส.)

เชื่อมั่น เงินลงถึงชาวบ้านจริง

ผู้ดำเนินโครงการมีความเชื่อมั่นต่อแหล่งทุน ถึงงบประมาณการทำโครงการทาง สสส. และ สกว. โอนงบประมาณมาให้ทีมเป็นผู้ถือเงินและบริหารจัดการเงินด้วยตนเอง โดยพี่เลี้ยงจะแนะนำการทำบันทึกรายรับ-รายจ่าย และหลักฐานการเบิกจ่ายเงิน ก่อนดำเนินการส่งรายงานการเงินให้แหล่งทุน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อแหล่งทุน และพี่เลี้ยงที่ลงมาติดตามโครงการ เกิดการทำโครงการตามแผนและผู้ดำเนินโครงการมั่นใจในการทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา ดังผลการให้ข้อมูล

“การเปิดบัญชีดำเนินการเบิกเงิน สกว. ก็ไม่ยุ่งยาก เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้นักวิจัยชาวบ้านเกิดความมั่นใจต่อ สกว. ในเรื่องการจัดการเงิน เพราะเป็นการโอนเงินเข้าสู่ทีมวิจัย ทำให้เห็นตัวเงินว่า มันมีจริง เกิดความศรัทธา” (R03L106-109, สกว.)

ข้อด้อย คือ งบประมาณน้อยแต่มีภาระงานเพิ่ม

งบประมาณถูกตัด แต่ภาระงานเพิ่มขึ้น

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น พบว่า งบประมาณของ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีจำกัดและถูกตัดงบประมาณ ทำให้การเพิ่มเงินค่าตอบแทนของพี่เลี้ยงน้อยมาก ไม่สอดคล้องกับภาระค่าครองชีพในปัจจุบัน พี่เลี้ยงจึงขาดแรงจูงใจในการทำงานติดตามประเมินโครงการ รวมทั้งมีภาระงานที่เพิ่มขึ้น ดังผลการให้ข้อมูล

“ที่ข้อ ค่าตอบแทนส่วนหนึ่ง มีเบื้องงานบ้าง เช่น การทำรายงาน ในหลายเรื่อง แต่ก็มีเรื่องให้สนุก และมีงานนอกเข้ามาที่เราต้องเข้าไปช่วย ซึ่งก็เป็นภาระให้เรา เวลาพักของเราหน่อยลง” (S04L260-263,สกว.)

“แหล่งทุน ค่อนข้างน้อยไม่ค่อยน่าพอใจเท่าไร รู้สึกว่าหลายอย่างเราไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร” (S04L344-345,สกว.)

และข้อต่อที่พบในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ในช่วงพัฒนาโครงการซึ่งทางแหล่งทุน สสส.มีงบประมาณสนับสนุนการศึกษาข้อมูลและทำแผนชุมชน ทำให้บางพื้นที่ไม่ได้นำเงินดังกล่าวไปใช้ในการศึกษาชุมชน เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการในพื้นที่นั้นขาดความเข้าใจต่อเป้าหมายแหล่งทุน และเข้ามาเพื่อผลประโยชน์ ทำให้เป็นอุปสรรคในการติดตามประเมินโครงการ โดยรายละเอียดได้กล่าวไว้แล้วในปัจจัยนำเข้า ด้านผู้ดำเนินโครงการ

ตารางที่ 8

ปัจจัยนำเข้า ด้านเครื่องมือแนวทางการทำโครงการ

4. เครื่องมือแนวทางการทำโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
4.1 คู่มือแนะนำการพัฒนาและติดตามโครงการ		
<p>- แบ่งออกเป็น 2 ชุด</p> <p>คู่มือการทำโครงการ ประกอบด้วยเนื้อหา 4เรื่อง ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความเป็นชุมชน 2. ระบบสุขภาพ และการจัดการระบบสุขภาพ 3. การทำแผนสุขภาพ 4. การเขียนโครงการ <p>- คู่มือติดตามประเมินโครงการ ประกอบด้วยเนื้อหา 8 เรื่อง ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หลักการติดตามสนับสนุนและประเมินผล 2. กรอบแนวคิดการติดตามและประเมินผลโครงการ 3. การรวบรวมข้อมูลเพื่อการติดตามและประเมินผล 	<p>แบ่งออกเป็น 2 ชุด</p> <p>คู่มือสำหรับนักวิจัยในโครงการ ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. แนวทางการปฏิบัติเรื่องการเงิน การบัญชี และพัสดุ ตามระเบียบ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2. แบบฟอร์มและตัวอย่างการใช้เอกสารการเงิน 3. คู่มือการส่งรายงานความก้าวหน้า และผลงานของโครงการ <p>คู่มือการบริหารงานวิจัย หรือคู่มือ 5 เล่ม สำหรับพี่เลี้ยงและผู้ประสานงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น ประกอบด้วยเนื้อหา 5 เรื่อง ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หลักการทั่วไปของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 	<p>คู่มือแนะนำการพัฒนาและติดตามโครงการ</p> <p>- เนื้อหาในคู่มืออ่านง่าย ใช้ภาษาที่คนทุกระดับอ่านแล้วเข้าใจ ไม่ยึดหลักการทฤษฎีวิชาการ</p> <p>- มีแบบฟอร์มเอกสารที่สำคัญต่าง ๆ มีตัวอย่างและคำอธิบายใส่ไว้ในคู่มือ</p> <p>- คู่มือแนะนำการทำโครงการแยกเป็นคู่มือผู้ทำโครงการและคู่มือทีมติดตามประเมินโครงการ</p> <p>- จัดทำคู่มือแยกกระหว่างพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ</p>

4. เครื่องมือแนวทางการทำโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>4. รายงานติดตามและประเมินผลโครงการด้วยตนเอง</p> <p>5. การประเมินความรู้ด้านการสร้างเสริมสุขภาพและนวัตกรรมเชิงระบบสุขภาพชุมชน</p> <p>6. การประเมินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่มีผลต่อสุขภาวะ</p> <p>7. การประเมินกระบวนการชุมชนและการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะ</p> <p>8. การติดตามและประเมินผลกระทบเชิงบวกและนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการสร้างสุขภาวะชุมชน</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - คู่มืออ่านง่าย เข้าใจกระบวนการทำโครงการ โดยเฉพาะงานเอกสาร การบันทึกกิจกรรม การทำการเงินและใบเสร็จ เมื่ออ่านคู่มือแล้วทำตามคู่มือได้อย่างเข้าใจ - มีแบบฟอร์มการประเมินในคู่มือ ทำให้ได้ประเมินด้วยตนเอง และได้ทบทวนโครงการที่ทำ เห็นผลสำเร็จ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เข้าใจระบบการประเมิน - สมาชิกทำโครงการทุกคนได้รับคู่มือแนะนำการทำโครงการ <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ดำเนินโครงการ ไม่ค่อยอ่านคู่มือ โดยวิถีของชาวบ้านไม่ชอบอ่าน แต่ชอบปฏิบัติ และพี่เลี้ยงบางคนก็ไม่ได้ศึกษาคู่มือ ทำให้การแนะนำโครงการในบางครั้ง ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสสส. 	<p>2. การพัฒนาโครงการวิจัย</p> <p>3. ขั้นตอนการจัดทำสัญญาโครงการ</p> <p>4. หลักการติดตามโครงการ</p> <p>5. การพิจารณารายงานโครงการวิจัย</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ดำเนินโครงการจะเรียนรู้จากเอกสารที่พี่เลี้ยงเตรียมมาให้ เช่น การเขียนโครงการ การบันทึกกิจกรรม และความรู้ด้านอื่น ๆ - พี่เลี้ยงทำการอธิบายเอกสารที่สกว. จัดส่งมาให้หัวหน้าโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้ดำเนินโครงการอีกครั้ง <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทาง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดส่ง คู่มือ การบริหารจัดการงบประมาณโครงการวิจัย ลงมาให้เฉพาะหัวหน้าโครงการ และเป็นบทบาทของหัวหน้าโครงการทำการชี้แจงต่อทีมวิจัย ทำให้นักวิจัยหลายคนไม่รู้ว่ามีคู่มือ 	

4. เครื่องมือแนวทางการทำโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
	<ul style="list-style-type: none"> - คู่มือที่ทาง สกว.และพี่เลี้ยงจัดให้ยังเป็นภาษาทางวิชาการ อ่านไม่เข้าใจ จึงไม่ชอบอ่าน ต้องให้พี่เลี้ยงอธิบายซ้ำหลายครั้ง - คู่มือของพี่เลี้ยงยังเป็นชุดเก่า หาเอกสารไม่พบ ดาวโหลดจากเว็บไซต์ลำบาก 	
4.2 เว็บไซต์สำหรับติดตามประเมินโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>ชื่อเว็บไซต์ http://happynetwork.org รายละเอียดในเว็บไซต์ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูล สสส.สำนัก 6 และข้อมูลรายงานผลการทำกิจกรรมของโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ 2. แบบฟอร์ม คู่มือ การทำโครงการ 3. ปฏิทินกิจกรรมโครงการ 4. รายละเอียดแต่ละโครงการ 5. กระดานเสวนา <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทราบผลการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ พี่เลี้ยงติดตามได้ตลอดเวลา เกิดความสะดวกในการติดตามโครงการของพี่เลี้ยง - มีความสะดวกในการจัดส่งงานในด้านการส่งบันทึกกิจกรรม การส่งรายงาน และส่งสรุปการเงินที่มีความโปร่งใส มีความรวดเร็ว ข้อมูลไม่สูญหาย เพราะอยู่ในเว็บไซต์แล้ว - ผู้ดำเนินโครงการได้นำความรู้ที่เกิดจากผลการทำกิจกรรมของโครงการอื่นมาประยุกต์ใช้ในโครงการของตนเองได้ 	<p>- ไม่มีเว็บไซต์ที่ใช้สำหรับติดตามประเมินโครงการ แต่มีเว็บไซต์สำหรับเผยแพร่ข้อมูลและผลงานวิจัย จัดทำโดย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เว็บไซต์ http://vijai.trf.or.th/ และเว็บไซต์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นใน 4 จังหวัดชายแดนใต้ www.budutani.com ซึ่งกำลังปรับปรุงเว็บไซต์อยู่ในปัจจุบัน</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้เผยแพร่ข้อมูลโครงการวิจัย เช่น บทความการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และบทความอื่น ๆ 	<p>เนื้อหาในเว็บไซต์สำหรับใช้ในการติดตาม</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลรายละเอียดของแหล่งทุน - ข้อมูลโครงการที่ได้รับทุน - คู่มือและแบบฟอร์มการบริหารจัดการโครงการ - ปฏิทินกิจกรรมในโครงการ - ฐานข้อมูลออนไลน์การส่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ - บทความทำกิจกรรมในโครงการและสิ่งที่ได้เรียนรู้ - แบบประเมินโครงการ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลโครงการ - กระดานเสวนา

4. เครื่องมือแนวทางการทำโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>โดยเฉพาะโครงการที่ทำประเด็นเดียวกัน</p> <p>ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - บางโครงการไม่มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้ และไม่สามารถหาผู้ช่วยในชุมชนได้ จึงไม่สามารถส่งข้อมูลการทำกิจกรรม แต่ประสานไปยังพี่เลี้ยงให้ช่วยลงข้อมูลให้ - บางพื้นที่อินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึง ทำให้การส่งข้อมูลมีความยุ่งยาก บางโครงการต้องหาร้านอินเทอร์เน็ตเพื่อลงข้อมูล 	<p>ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - การลงข้อมูลขึ้นเว็บไซต์ ต้องส่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการ พี่เลี้ยงที่ไม่มีความรู้ด้านการอัปโหลดข้อมูลขึ้นเว็บไซต์ - ชาวบ้านไม่ได้รับรู้ข้อมูลที่เผยแพร่ในเว็บไซต์และโดยส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต - เว็บไซต์ของภาคใต้ตอนล่าง (www.budutani.com) ใช้งานไม่ได้ในปัจจุบัน 	

จากตารางที่ 8 สามารถอธิบายได้ดังนี้

4. เครื่องมือแนวทางการทำโครงการ

เครื่องมือสำหรับใช้เป็นแนวทางในการติดตามและประเมินโครงการ มี 2 อย่าง คือ คู่มือแนะนำการพัฒนาและติดตามโครงการ และเว็บไซต์ติดตามประเมินโครงการ

4.1 คู่มือแนะนำการพัฒนาและติดตามโครงการ

การพัฒนาคู่มือสำหรับใช้ในการติดตามประเมินโครงการทั้ง 2 แหล่งทุนมีความแตกต่างกัน คือ โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ได้จัดทำคู่มือให้กับผู้รับทุนและพี่เลี้ยงจำนวน 2 ชุด แยกเป็นคู่มือการทำโครงการ ใช้ในช่วงพัฒนาโครงการ และคู่มือติดตามประเมินโครงการ สำหรับใช้ในชั่งดำเนินโครงการ ส่วนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้จัดทำคู่มือขึ้นจำนวน 2 ชุดเช่นกัน แต่เป็นคู่มือสำหรับนักวิจัย จะแจกให้เฉพาะหัวหน้าโครงการ เป็นเอกสารแนะนำการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านการเงินโครงการ แบบฟอร์มและตัวอย่างการใช้เอกสารการเงิน รวมทั้งการจัดทำรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ และคู่มือสำหรับพี่เลี้ยงหรือผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นเนื้อหาด้านการพัฒนาและติดตามโครงการ และการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงต่าง ๆ คู่มือที่สร้างขึ้นใน 2 แหล่งทุนทำให้เกิดความพึงพอใจต่อพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ ดังนี้

ข้อดี ประกอบด้วย คู่มืออ่านง่าย มีแบบฟอร์มทำให้เข้าใจการทำโครงการ และพี่เลี้ยงเตรียมเอกสารพร้อมคำอธิบาย

อ่านง่าย มีแบบฟอร์มมาให้ เข้าใจการทำโครงการ

คู่มือพัฒนาและติดตามโครงการของโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ที่จัดทำโดยฝ่ายวิชาการทีม สจรส.มอ. เป็นคู่มือที่อ่านง่าย ทั้งพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการมีความเข้าใจกระบวนการทำโครงการ โดยเฉพาะงานเอกสาร การบันทึกกิจกรรม การทำการเงินและใบเสร็จ เมื่ออ่านคู่มือแล้วทำตามคู่มือได้อย่างเข้าใจ เพราะมีแบบฟอร์มที่แนบมาในเอกสาร ทั้งแบบฟอร์มการประเมินและการสังเคราะห์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ ดึงผลการให้ข้อมูล

“การอ่านคู่มือที่เขาแจกให้ ในเรื่องการทำการเงิน การทำใบเสร็จ การเขียนรายงานอ่านในคู่มือแล้วเข้าใจดี” (R1718L44-45, สสส.)

“ได้อ่านคู่มือ เมื่อทำบันทึกกิจกรรม จะเขียนไปตามกิจกรรม ตัวที่ทำ พร้อมด้วยรูปถ่าย” (R0407L117-118, สสส.)

“คู่มือในการพัฒนาและทำโครงการ มีค่ะ ได้อ่าน ได้ทำตามคู่มือ ตอนแรกที่ไม่ได้เข้าอบรม ได้มานั่งอ่านคู่มือนี้เลยเข้าใจว่าเราจะไปตรงไหน ทั้งในเรื่องทำการเงิน ส่งกิจกรรม การบันทึกกิจกรรม คู่มืออ่านง่าย เข้าใจ และมีคู่มือการประเมินเลย” (R1012L80-83, สสส.)

“การสังเคราะห์โครงการทำได้ง่าย เพราะมีในคู่มือ” (S01L24, สสส.)

ไม่รู้ว่ามีคู่มือ เรียนรู้การทำโครงการจากพี่เลี้ยง

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นผู้ดำเนินโครงการจะเรียนรู้จากเอกสารที่พี่เลี้ยงเตรียมมาให้ เช่น การเขียนโครงการ การบันทึกกิจกรรม และความรู้อื่น ๆ พี่เลี้ยงจะอธิบายควบคู่กับคู่มือที่เตรียมมาให้รวมทั้งเอกสารที่ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดส่งมาให้เฉพาะหัวหน้าโครงการ ดึงผลการให้ข้อมูล

“ไม่มีคู่มือเลย เข้าใจการทำโครงการจากพี่เลี้ยงอย่างเดียว มาทำข้อมูล ดึงข้อมูลออกมาเขียน” (R01L84-85, สกว.)

“ได้อธิบายทำไมต้องเขียนโครงการ หลักการในการเขียนโครงการมีหัวข้ออะไรมั่งเลยเริ่มเข้าใจและเริ่มเขียน ระดมความคิดเห็น ผิดมั่งถูกมั่ง เขียนตามโครงการ ตอนนั้นยังไม่มีคู่มือแต่เข้าใจโดยพี่เลี้ยงให้คำแนะนำและทำไปด้วยกัน ทำให้การเขียนรัดกุม ตรงความประสงค์ของนักวิจัย” (R03L46-49, สกว.)

“คู่มือการทำโครงการ เช่น คู่มือการทำรายงาน การจัดการการเงิน จะมีเป็นตัวอย่างที่พี่เลี้ยงส่งรายงานโครงการอื่นมาให้ดู” (R0809L128-129, สกว.)

ข้อต่อย ประกอบด้วย ผู้ดำเนินโครงการไม่ค่อยอ่านคู่มือ และคู่มือที่เสียงยังเป็นเล่มเก่า

ไม่รู้ว่ามีคู่มือ และมีคู่มือแต่ไม่อ่าน

ทาง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดส่งคู่มือการบริหารจัดการงบประมาณโครงการวิจัย ลงมาให้เฉพาะหัวหน้าโครงการ และเป็นบทบาทของหัวหน้าโครงการทำการชี้แจงต่อทีมวิจัย ทำให้นักวิจัยหลายคนไม่รู้ว่ามีคู่มือ คู่มือยังอ่านยาก ใช้ภาษาทางการ จึงอ่านไม่เข้าใจ ซึ่งโดยนิสัยของชาวบ้านไม่ชอบอ่านชอบปฏิบัติการณ์ที่ ดังผลการให้ข้อมูล

“ไม่รู้ว่ามีคู่มือ” (R02L236, สกว.)

“มีคู่มือส่งมาพร้อมสัญญาโครงการ แต่ไม่ได้อ่าน โดยชาวบ้านจะไม่ค่อยอ่าน จะทำเลย” (R03L89-90, สกว.)

“มีในเอกสารที่ส่งมาพร้อมกับสัญญาโครงการ ได้อ่านบ้าง แต่ไม่จำ ยาก อ่านไม่รู้เรื่อง” (R0809L129-130, สกว.)

“ที่ สกว.ส่งให้ทุกโครงการ คือ คู่มือบริหารจัดการการเงิน แต่ไม่ส่งคู่มือเล่มอื่น ไม่รู้ว่าเขามองว่าเป็นบทบาทที่เสียงไม่” (S03L22-24, สกว.)

และยังพบปัญหาในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ซึ่งผู้ดำเนินโครงการไม่ค่อยอ่านคู่มือเช่นกัน โดยวิธีของชาวบ้านไม่ชอบอ่าน แต่ชอบปฏิบัติ และที่เสียงบางคนก็ไม่ได้ศึกษาคู่มือ ทำให้การแนะนำโครงการในบางครั้ง ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ สสส.

คู่มือที่เสียงเก่า เอกสารหาไม่เจอ

ทาง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้จัดทำคู่มือ 5 เล่มให้กับที่เสียง สำหรับใช้เป็นแนวทางในการติดตามประเมินโครงการ ซึ่งเป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นมานานแล้ว จนหาเอกสารต้นฉบับไม่เจอ ดาวโหลดในเวบไซต์ยาก หาไม่เจอ ดังผลการให้ข้อมูล

“สกว. มีคู่มือห้าเล่ม นานแล้ว ยังใช้ได้ในปัจจุบัน ไม่มีการปรับปรุงเพิ่ม” (S04L354-355, สกว.)

“มีคู่มือ 5 เล่ม ให้ตั้งแต่อยู่ใต้ล่างเป็นหนังสือรวม ช่วงหลังให้เราศึกษาเอง คู่มือ 5 เล่ม ที่ผ่านมาในช่วงพัฒนาจะใช้ส่วนแบบฟอร์มดึงออกมาให้เห็นองค์ประกอบให้นักวิจัย แล้วเราอธิบาย มาช่วงติดตามไม่ได้ใช้เพราะหาย ในเวบไซต์ก็หายาก ใช้วิธีติดตามแต่ละกิจกรรม ชวนนักวิจัยสรุปกิจกรรมที่ทำตอบวัตถุประสงค์หรือไม่ เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่เขียนแผน เหมือนคลุกวงในกิจกรรม” (S03L2-7, สกว.)

4.2 เว็บไซต์สำหรับติดตามประเมินโครงการ

โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ มีการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ เป็นเว็บไซต์ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการและบุคคลทั่วไปสามารถเข้ามาดูรายละเอียดการทำโครงการได้ เนื้อหาในเว็บไซต์ประกอบด้วย ข้อมูล สสส.สำนัก 6 และข้อมูลรายงานผลการทำกิจกรรมของโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ แบบฟอร์ม คู่มือ การทำโครงการ ปฏิทินกิจกรรมโครงการ รายละเอียดแต่ละโครงการและกระดานเสวนา ข้อดีของเว็บไซต์ทำให้พี่เลี้ยงติดตามโครงการได้ใกล้ชิดมากขึ้น เนื่องจากมีปฏิทินที่กำหนดวันเวลาทำกิจกรรมของแต่ละโครงการ และผู้รับทุนสามารถรายงานผลการทำกิจกรรมผ่านเว็บไซต์ได้เลย นอกจากนี้ผู้รับทุนแต่ละโครงการยังได้แลกเปลี่ยนข้อมูลการทำกิจกรรม เกิดการเรียนรู้และนำความรู้หรือการทำกิจกรรมของโครงการอื่นมาประยุกต์ใช้ในโครงการของตนเอง ในกรณีโครงการที่ทำเรื่องหรือประเด็นที่เหมือนกัน

ข้อดี ประกอบด้วย ติดตามโครงการได้ตลอดเวลา ส่งรายการสะดวก และเป็นพื้นที่เรียนรู้แลกเปลี่ยนการทำโครงการด้วยกัน

ติดตามได้ตลอดเวลา ส่งรายงานสะดวก การเงินโปร่งใส

ข้อมูลจากเว็บไซต์ทำให้พี่เลี้ยง ทีม สจรส.มอ. และทีม สสส. เห็นการดำเนินโครงการอยู่ตลอดเวลา เพราะแต่ละโครงการจะรายงานการทำกิจกรรมและการเงินผ่านเว็บไซต์ หากโครงการไหนไม่มีการรายงาน พี่เลี้ยงจะรู้และดำเนินการติดตามได้ง่าย การส่งรายงานมีความสะดวก และมีความโปร่งใสด้านการรายงานการเงิน และทาง สจรส.มอ.ยังตรวจสอบการลงติดตามของพี่เลี้ยงได้ด้วย เพราะพี่เลี้ยงต้องรายงานการลงติดตามผ่านเว็บไซต์ทุกครั้งที่ลงติดตาม ดังผลการให้ข้อมูล

“การติดตามโครงการต้องลงพื้นที่อย่างน้อย 3 ครั้ง แต่โครงการมีหลายกิจกรรม เว็บไซต์นั้นทำให้เราเห็นว่าโครงการทำกิจกรรมอะไรอยู่ ไม่ต้องลงพื้นที่ก็รู้ เพราะเช็คจากเว็บ” (S01L32-33, สสส.)

“พอดูเว็บแล้วเห็นว่าโครงการไม่มีข้อมูล มี 2 อย่าง คือ ไม่ทำกิจกรรม หรือทำแล้ว ยังไม่ได้ลงข้อมูล เราก้โทรไปถาม โทรไปตามเช็คได้ มันสะดวกตรงนี้” (S01L54-55, สสส.)

“เวลาจะดูสรุปการทำกิจกรรม รายงานการเงิน จะดูจากเว็บไซต์ เพราะมีการอัปเดตข้อมูลอยู่ตลอดเวลา (S01L37-38, สสส.)

“การติดตามทุกเวลาเราสามารถติดตามประเมินผลได้ผ่านเว็บไซต์ และเว็บไซต์เราเป็นที่ฮือฮามาก คือเราสามารถดูได้ตลอดเวลา เราดูแผน ดูว่าพี่เลี้ยงลงไปหรือเปล่า ดูว่ารายงานที่ทำเขา มีการประเมินทุกครั้งไม่ และมีรายงานการเงิน คือดูได้หมด เพราะฉะนั้นเราให้เราดูเลยว่าพื้นที่ไหนไม่ทำอะไรยังไง และเราเข้มงวด เราก้จะโทรไปถามโครงการ นอกจากนี้แล้ว ยังมีเรื่องของความ

โปร่งใสในการใช้เงิน และสามารถสะดวกพิมพ์รายงานได้เลย รายงานสามารถบอกวันเวลา และเอามาต่อกันทำเป็นรายงานได้เลย” (Ad01L67-74, สสส.)

เป็นพื้นที่เรียนรู้ แลกเปลี่ยนการทำโครงการต่อกัน

เมื่อผู้ดำเนินโครงการได้ส่งบันทึกการทำกิจกรรมผ่านเว็บไซต์ ซึ่งการส่งบันทึกแต่ละครั้งจะมี 3 ส่วน คือ รายงานผลการทำกิจกรรม รูปภาพ และสรุปการใช้จ่าย ซึ่งเว็บไซต์เป็นสื่อสาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้ามาอ่านข้อมูลได้ ทำให้ผู้ดำเนินโครงการด้วยกันเข้ามาอ่านโครงการของชุมชนอื่น และเกิดการเรียนรู้ในโครงการที่ทำประเด็นเดียวกัน บางครั้งสามารถนำวิธีการไปปรับใช้ในโครงการที่ตนเองทำอยู่ได้ ดังผลการให้ข้อมูล

“ง่าย เข้าถึงข้อมูล รู้เรื่องเพื่อนในเครือข่าย ในจังหวัด สามารถรู้การเคลื่อนไหว”

(R1718L120, สสส.)

“เห็นความก้าวหน้า แนวคิด โครงการทำ แล้วเราเอามาปรับมาพัฒนาให้ตรงกับโครงการของเรา” (R1718L122-123, สสส.)

“เราเรียนรู้การทำโครงการของพื้นที่อื่นผ่านบทความการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยที่ส่งขึ้นเว็บไซต์ สิ่งที่น่ามาปรับใช้คือ กระบวนการที่โครงการนั้นได้ทำ ซึ่งเราก็ได้เรียนรู้ใหม่เหมือนกัน”

(S03L54-56, สกว.)

ข้อด้อย คือ ในบางพื้นที่เขตชนบท ไม่มีอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้าน ทำให้การส่งโครงการมีความลำบาก และในบางโครงการมีอินเทอร์เน็ต แต่ในทีมไม่ถนัดการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทำให้การส่งรายงานมีความลำบาก ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดไว้ในบริบทที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการไว้แล้ว ส่วนในโครงการ สกว.เว็บไซต์ยังจำกัดคนที่ลงข้อมูลและปัจจุบันในการไม่ได้

2.3 กระบวนการ (Process) ติดตามประเมินโครงการ

กระบวนการที่ใช้ในการติดตามประเมินโครงการ มี 4 ขั้นตอน คือ การพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ การติดตามหนุนเสริมโครงการในพื้นที่ การประเมินโครงการ และการสังเคราะห์ผลจากโครงการ

ตารางที่ 9

กระบวนการติดตามประเมินโครงการ ด้านการพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ

1. การพัฒนาศักยภาพ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
1.1 พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ		
<p>- ประชุมเชิงปฏิบัติการจัดโดย สจรส. มอ. ให้ความรู้ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หลักการ แนวคิดการจัดทำโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้นำอยู่ภาคใต้ 2. ระเบียบ ขั้นตอนวิธีการบริหารจัดการโครงการตามหลักเกณฑ์ของ สสส. 3. ความรู้ด้านการวิเคราะห์สังเคราะห์ โดยมีแบบฟอร์มในคู่มือและเว็บไซต์สำหรับกรอกข้อมูล <p>- ประชุมพี่เลี้ยงในจังหวัดภาคใต้ แลกเปลี่ยนการหนุนเสริมงานในพื้นที่ จำนวน 3 ครั้ง/ปี</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>- เข้าใจบทบาทของพี่เลี้ยง สามารถอธิบายขั้นตอนการทำโครงการ แนะนำหนุนเสริมการทำโครงการให้กับผู้รับทุนได้</p> <p>- สังเคราะห์ข้อมูลผลที่เกิดขึ้นจากการหนุนเสริมโครงการในพื้นที่ได้ เพราะมีเวทีประชุมพี่เลี้ยง</p> <p>- ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยกันและ</p>	<p>- อบรมให้ความรู้ โดย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เรื่องการเขียนโครงการให้มีคุณภาพและการติดตามโครงการ</p> <p>- เข้าร่วมอบรมความรู้ที่จัดโดยเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันและองค์กรภายนอก ในประเด็นความรู้ที่จำเป็น</p> <p>- เรียนรู้ผ่านพี่เลี้ยงรุ่นพี่ ที่ทำงานด้วยกัน</p> <p>- จัดเวทีประชุมผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือพี่เลี้ยง (RC) โดย สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อหนุนเสริมพี่เลี้ยงผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละจังหวัด</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>- ได้ความรู้และมุมมองใหม่ในการทำงานที่นำมาใช้ในการติดตามประเมินโครงการได้</p> <p>- ได้ความรู้ในการจัดทำสื่ออย่างง่าย ได้แก่ สื่อวีดิทัศน์ข่าวพลเมือง การเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ และการเขียนบทความวิชาการ</p> <p>- การเรียนรู้ผ่านพี่เลี้ยงรุ่นพี่ เป็นการ</p>	<p>การพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นในการทำงาน</p> <p>- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ที่จำเป็น ได้แก่ เป้าหมายการให้ทุนของแหล่งทุน วิธีบริหารจัดการโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูล และเรื่องอื่น ๆ ที่จำเป็น</p> <p>- จัดประชุมเครือข่ายพี่เลี้ยงเพื่อแลกเปลี่ยนการทำงานและสร้างการเรียนรู้ผ่านการจัดประชุม</p> <p>- จัดอบรมเรื่องการวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดรนใช้หลักทฤษฎีและฝึกปฏิบัติการไปด้วยกัน</p> <p>- จัดเวทีอบรมแยกพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์กับพี่เลี้ยงใหม่ เนื่องจากมีความแตกต่างด้านความรู้และประสบการณ์</p>

1. การพัฒนาศักยภาพ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>รับทราบปัญหาของพี่เลี้ยงที่เกิดจากการติดตามประเมินโครงการ</p> <p>ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้ของพี่เลี้ยงยังน้อย ได้แก่ ความรู้ด้านการเขียนรายงาน การสังเคราะห์ข้อมูลของพี่เลี้ยงยังน้อย และจะประเมินองค์ความรู้ คุณค่าที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ ตามคู่มือแบบฟอร์มที่ทำให้ ข้อมูลที่ได้ยังเป็นภาพกว้าง ขาดรายละเอียดเชิงลึก 	<p>เรียนรู้จริง และใช้ได้จริงจากการทำงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดประชุม RC ทำให้เกิดเวทีเครือข่ายพี่เลี้ยงระดับจังหวัดให้ความช่วยเหลือต่อกัน โดยเฉพาะพี่เลี้ยงที่ดูแลโครงการวิจัยในประเด็นเดียวกัน ช่วยลดบทบาทของ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการหนุนพี่เลี้ยง <p>ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดำเนินการจัดอบรมความรู้ให้กับพี่เลี้ยงน้อย และในบางครั้งจัดไม่ตรงกับเวลาว่างของพี่เลี้ยง - การพัฒนาทักษะพี่เลี้ยง (ผู้ประสานงานกับผู้ช่วยผู้ประสานงาน) มีความรู้และประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน 	
1.2 ผู้ดำเนินโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับโครงการในภาคใต้พร้อมกัน โดย สจรส.มอ. แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงพัฒนาโครงการ และช่วงติดตามโครงการ - จัดเวทีแลกเปลี่ยนเปลี่ยนเปลี่ยนประสบการณ์ และนำเสนอความก้าวหน้าในการทำโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> - อบรมให้ความรู้การพิจารณาโครงการและรายงานฉบับสมบูรณ์ ที่ปิดพร้อมกัน โดย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้กับโครงการในศูนย์ประสานงานฯ - พี่เลี้ยงช่วยเสริมทักษะเครื่องมือวิธีการดำเนินโครงการวิจัยในพื้นที่ โดยใช้วิธีการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง - จัดเวทีเครือข่ายนักวิจัยในจังหวัดสงขลา ดำเนินการโดยพี่เลี้ยง และศึกษาดูงานพื้นที่โครงการวิจัย - จัดเวทีพัฒนาศักยภาพผู้ดำเนินโครงการในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยพี่เลี้ยงโดยการเชิญนักวิชาการเข้ามาให้ 	<p>กระบวนการพัฒนาศักยภาพที่ควรจะเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ช่วงพัฒนาโครงการ จัดเวทีประชุมให้ความรู้ด้านหลักการ แนวคิดการทำโครงการ และให้ความรู้การเขียนโครงการ - จัดเวทีพิจารณาโครงการในพื้นที่ และดำเนินการปรับแก้ให้เสร็จในกระบวนการจัดเวที - จัดเวทีเครือข่ายนักวิจัย และอบรมให้ความรู้ต่อกระบวนการศึกษาข้อมูลในโครงการ แบ่งเป็นช่วงๆ และศึกษาดูงานพื้นที่โครงการอื่น

1. การพัฒนาศักยภาพ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้วิธีการศึกษาข้อมูล วิธีทำแผน และวิธีการเขียนโครงการ - ได้ความรู้เรื่องการทำการเงิน การเบิกจ่าย และได้ความรู้การส่งรายงานทางเว็บไซต์ - ผู้ดำเนินโครงการได้นำความรู้จากเวทีแลกเปลี่ยนเครือข่าย นำไปปรับใช้ต่อการทำโครงการในพื้นที่ <p>ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การบริหารจัดการโครงการ โดยเฉพาะงานเอกสาร การทำการเงิน และสรุปรายงาน ตอนอธิบายให้ความรู้โดยทีมจาก สสส.มีความเข้าใจ แต่ช่วงปฏิบัติจริงทำยาก ส่งงานช้า สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากทีมผู้รับทุน ไม่ได้ศึกษาคู่มือ ไม่ถนัดในการใช้คอมพิวเตอร์ และไม่มีอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ 	<p>ความรู้</p> <p>ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำโครงการได้ง่ายขึ้น ทั้งการเขียนโครงการและการทำกิจกรรมในโครงการ - เข้าใจกระบวนการแก้ไขปัญหาผ่านงานวิจัย ขั้นตอนวิธีการศึกษาข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้แก้ไขปัญหา - กระตุ้นและเกิดแรงผลักดันให้ทำกิจกรรมตามแผนงาน <p>ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิ่งสำคัญของการเป็นนักวิจัย(ผู้ดำเนินโครงการ) คือ การจดบันทึก และรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้ดำเนินโครงการยังทำไม่ได้ เพราะข้อจำกัดของความเป็นชาวบ้าน และ สกว.ยังให้ความสำคัญกับงานเอกสาร จึงเป็นปัญหาของผู้ดำเนินโครงการในการจัดทำข้อมูลให้มีคุณภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเวทีนำเสนอความก้าวหน้า และรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำ และดำเนินการปรับแก้ให้เสร็จในกระบวนการ

จากตารางที่ 9 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ

พี่เลี้ยงในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นและโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีความแตกต่างกัน คือ พี่เลี้ยงในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา จำนวน 2 คน จะทำงาน Full-time สังกัด สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีตำแหน่งเป็นผู้ประสานงานและผู้ช่วยผู้ประสานงาน มีประสบการณ์ทำงานด้านติดตามโครงการไม่เท่ากัน ส่วนโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ พี่เลี้ยงจำนวน 2 คนทำงาน Part-time มีประสบการณ์ติดตามโครงการเท่ากัน ดังนั้นการอบรมพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงใน 2 แหล่งทุนนี้จึงมีความต่างกัน คือ

1.1 โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ดำเนินการจัดอบรมโดย สจรส.มอ. เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับพี่เลี้ยงทุกคนพร้อมกัน ก่อนลงไปติดตามโครงการในพื้นที่ ซึ่งโครงการร่วมสร้างชุมชนมีระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี ดังนั้นพี่เลี้ยงรับผิดชอบงานโครงการปีต่อปี การอบรมพี่เลี้ยงจึงทำได้ง่าย มีเวลาชัดเจน และอบรมก่อนลงไปทำงาน ในช่วงติดตามโครงการทาง สจรส.มอ. ได้จัดประชุมเครือข่ายพี่เลี้ยงจำนวน 3 ครั้งต่อปี เพื่อสังเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน พูดคุยการทำงาน พี่เลี้ยงแต่ละจังหวัดได้มาเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้พี่เลี้ยงมีความพึงพอใจ แบ่งออกเป็นข้อดีและข้อด้อย

ข้อดี พี่เลี้ยงเข้าใจบทบาท อธิบายแนะนำให้ผู้ดำเนินโครงการได้ดี และสังเคราะห์ข้อมูลโครงการง่าย

เข้าใจบทบาทพี่เลี้ยง อธิบาย แนะนำให้ผู้ดำเนินโครงการได้

จากการจัดเวทีอบรมให้ความรู้พี่เลี้ยงในการติดตามประเมินโครงการ ช่วงก่อนลงไปติดตามในพื้นที่ และการจัดประชุมเครือข่ายพี่เลี้ยง ทำให้เกิดความเข้าใจต่อบทบาทในการติดตามประเมินโครงการ และสามารถแนะนำการทำโครงการให้กับผู้ดำเนินโครงการได้ เช่น เรื่องการเงิน การบันทึกกิจกรรม การเขียนรายงาน เป็นต้น ดังผลการให้ข้อมูล

“อบรมพี่เลี้ยง อบรมเรื่องหลักเกณฑ์ หลักการ แนวทางการทำ โครงการที่ดีต้องทำอะไรยังไงบ้าง นี่คือการสนับสนุน ทำให้พี่เลี้ยงเข้าใจบทบาทและนำไปใช้ในพื้นที่ได้” (Ad01L34-36, สสส.)

“เพิ่งมาเป็นพี่เลี้ยงครั้งแรก ทาง สจรส.มอ. เขาได้จัดอบรมให้ก่อนลงไปทำในพื้นที่ เข้าใจว่าเรามีบทบาทอะไรบ้าง ต้องลงพื้นที่ 3 ครั้ง ซึ่งทำได้ และได้เรียนรู้งานโครงการ ได้แนะนำชาวบ้านในเรื่องที่เขาสงสัย เช่น การเบิกจ่ายเงิน การเขียนกิจกรรม คือเรียนรู้ร่วมกัน” (S01L44-47, สสส.)

สังเคราะห์ข้อมูลโครงการง่าย

ทาง สจรส.มอ. มีคู่มือสำหรับการสังเคราะห์โครงการ มีแบบฟอร์มการสังเคราะห์อยู่ในคู่มือและเว็บไซต์ ทำให้สังเคราะห์โครงการได้ง่าย และมีการจัดประชุมเครือข่ายพี่เลี้ยงทำให้ได้สังเคราะห์ข้อมูลได้มากขึ้น ดังผลการให้ข้อมูล

“เวทีสังเคราะห์ของพี่เลี้ยง ดีนะ ได้มาเล่ามาสังเคราะห์ข้อมูลโครงการร่วมกัน เป็นการพูด บอกเล่า ทำให้ได้เรื่องราวที่เยอะ ส่วนการสังเคราะห์ประเมินผลผ่านเว็บไซต์ข้อมูลที่พี่เลี้ยงเขียนยังเป็นภาพกว้าง แต่การจัดเวทีได้เล่า สังเคราะห์ได้ละเอียดมากขึ้น” (S02L87-92, สสส.)

“สจรส.มีการอบรมที่เลี้ยงเป็นระยะ และเรียกมาเจอกัน 3 ครั้งต่อปี มาหนุนเสริม มาแลกเปลี่ยน หนุนเสริมการถอดบทเรียนความรู้ในชุมชน และเสริมพลังให้พี่เลี้ยง เติมความรู้ และช่วยกันสังเคราะห์ว่าพื้นที่ที่เราทำงานไปได้ขนาดไหนแล้ว” (PO01L297-300, สสส.)

ข้อด้อย ได้แก่ พี่เลี้ยงยังมีความรู้่น้อย

พี่เลี้ยงยังมีความรู้่น้อย

พี่เลี้ยงโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มาทำงานติดตามประเมินโครงการนี้พร้อมกัน และทำงานปีต่อปี แต่ยังพบความต่างของประสบการณ์และความรู้ ขึ้นอยู่กับความสนใจเรียนรู้ของพี่เลี้ยง ทำให้พี่เลี้ยงบางคนยังมีความรู้่น้อยในการอธิบายแนะนำผู้ดำเนินโครงการ โดยเฉพาะการทำรายงาน และการสังเคราะห์ข้อมูลโครงการ ดังผลการให้ข้อมูล

“ตอนปีแรกนักวิชาการค่อนข้างเน้นเรื่องระบบระเบียบของ สสส.ทาง สสส.และ สจรส.เองร่วมมือกันเตรียมพี่เลี้ยงให้เข้าใจการวิเคราะห์ประเมิน ทางด้านนักวิชาการจะเขียนตำราขึ้นมาให้ คุณต้องไปประเมินอะไรบ้าง และออกแบบฟอร์มให้ง่ายต่อพี่เลี้ยง และโครงการก็เข้าใจได้ง่าย การอบรมแบบนี้ สสส.กับ สจรส.มีหน้าที่ชี้แจงระบบการบริหารจัดการในโครงการ ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ ในการไปค้นหาความรู้นวัตกรรม ต้องไปสังเกตอะไรบ้าง จึงเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย ดังนั้นพี่เลี้ยงจึงมีอาวุธลงไปในพื้นที่ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับคนที่มีความสนใจและประสบการณ์ด้วย” (PO01L253-261, สสส.)

1.2 โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพของพี่เลี้ยง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ดำเนินการโดย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดอบรมโดยเครือข่ายและหน่วยงานภายนอก และผู้ช่วยผู้ประสานงานเรียนรู้จากผู้ประสานงานในช่วงทำงาน และการจัดเวทีประชุมผู้ประสานงานวิจัยภาคใต้ (พี่เลี้ยง) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทำงาน การพูดคุยแลกเปลี่ยน และการจัดอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ โดยพี่เลี้ยงมีความพึงพอใจในด้านที่ดีและข้อด้อยที่ควรปรับปรุง

ข้อดี คือ เกิดความรู้มุมมองใหม่ในการทำงาน

เกิดความรู้ มุมมองใหม่ในการทำงาน

จากกระบวนการพัฒนาศักยภาพทั้ง 3 ส่วน ทำให้พี่เลี้ยงได้เรียนรู้เรื่องทฤษฎีเชิงวิชาการและประสบการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเป็นความรู้ใหม่ เกิดมุมมองใหม่ในการทำงานติดตามประเมินโครงการ ดังผลการให้ข้อมูล

“ตอนประชุมที่เลี้ยงมีการถามผู้ช่วยว่าอยากพัฒนาด้านไหน สกว.รับไปแต่ไม่ได้จัดให้ พอเขาจัดให้เราก็ไม่ว่าง ที่สกว.จัดให้จะเป็นเรื่องเวทีพิจารณาโครงการ เขาจะให้พี่เลี้ยงเข้าร่วมด้วย เพื่อเป็นการเรียนรู้และพัฒนาทักษะไปด้วยในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้เราได้มุมมองในการเขียนโครงการ” (S04L78-81,สกว.)

“ได้การเรียนรู้จากเวทีที่จิวให้ความรู้ในช่วงอบรม ได้จากประสบการณ์มากกว่าการอ่านในคู่มือ และเติมด้วย อ.เลิศชาย เรื่องของแนวคิด ว่าโจทย์วิจัยต้องมีความชัด และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตรงนี้ได้เรียนรู้และนำมาใช้ในช่วงพัฒนาโครงการ” (S03L27-29,สกว.)

“เมื่อมีผู้ช่วยคนใหม่เข้ามา จะเรียนรู้งานติดตามผ่านการจัดประชุมที่เลี้ยง คือในเวทีเหมือนการพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยกับพี่เลี้ยงพื้นที่อื่น มีการมาเล่ามาแชร์กัน ที่ผ่านมา ถ้า สกว.จะพัฒนาพี่เลี้ยงคนใหม่ จะเป็นบทบาทของผู้ประสานงาน ผู้ช่วยจะเก่งไม่เก่งส่วนหนึ่งอยู่ที่ผู้ประสานด้วย” (R04L95-100,สกว.)

“และอีกส่วนที่ได้ คือ การเรียนรู้ผ่านพี่ผู้ประสานงานที่เราทำงาน เป็นการเรียนรู้พร้อมการทำงาน และไปเรียนรู้กับเครือข่ายที่เราทำงานร่วมกัน บางที่ สกว.พื้นที่จัดอบรมการตีพิมพ์เราก็ต้องมาร่วมอบรมเพราะเขาเชิญและเป็นโอกาสของเรา” (S04L91-94,สกว.)

ข้อต่อ ย ประกอบด้วย ศักยภาพของพี่เลี้ยงต่างกัน และทางแหล่งทุนจัดอบรมพัฒนา ศักยภาพน้อย

ศักยภาพของพี่เลี้ยงต่างกัน

พี่เลี้ยงจะมีตำแหน่งเป็นผู้ประสานงานและผู้ช่วยผู้ประสานงาน ดังนั้นการพัฒนา ศักยภาพและการเรียนรู้ของพี่เลี้ยงจึงมีความต่างกัน ดังผลการให้ข้อมูล

“ในแต่ละศูนย์ประสานงานจะมีผู้ประสานงานกับผู้ช่วย เราเป็นผู้ช่วย คือผู้ประสานงานเขาจะมีประสบการณ์เยอะกว่าเรา เขาจะบอกว่าเราต้องเพิ่มความรู้ตรงนี้ เขาจะเป็นคนบอกเราในช่วงแรกบางที่เสริมจัดอบรมคอร์สทักษะการจับประเด็นเขาก็บอกให้เราไป หรือหน่วยงานอื่นจัดเขาก็ให้ไป ตอนแรกเราไม่รู้ว่าจะจำเป็น แต่เขาบอกมาอีกที พอเราลงไปพื้นที่แรก ๆ เราเริ่มรู้ว่าบทบาทเราต้องทำอะไร เช่น ต้องเขียนบนกระดาน แต่เรายังขาดความรู้ตรงนั้น คือ ตอนมาทำงานแรก ๆ เขาจะบอกบทบาทของเรา เช่น ถ่ายรูป ทำการเงิน เตรียมอุปกรณ์ในพื้นที่ คือ พอเราทำงานเขาก็จะบอกเราว่าต้องเพิ่มทักษะ การอบรมไม่ใช่แค่เรื่องในการทำงานแต่ยังเพิ่มเรื่องจิตใจ หรือเรื่องอื่น” (S04L78-85,สกว.)

“ถ้าพูดถึงผู้ประสานงานทุกคนเก่งมาก แต่ผู้ช่วยต้องเรียนรู้กันไปอีก และมีวิธีการ ออกแบบงบประมาณ การทำงาน การเสริมพลังแตกต่างกัน” (S04L281-282,สกว.)

ทาง สกว.ฝ่ายท้องถิ่น จัดอบรมพัฒนา ศักยภาพน้อย

เนื่องจากเป็นข้อจำกัดของงบประมาณ ทำให้การจัดเวทื่อบรมในแต่ละปีมีน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดอบรมผ่านการจัดประชุมต่าง ๆ และทางพี่เลี้ยงจะจัดการหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ผ่านการเข้าร่วมเวทีเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งทางพี่เลี้ยงสามารถจัดการหาความรู้เพิ่มเติมได้ ดังผลการให้ข้อมูล

“การเติมเต็มศูนย์ประสานงานพี่เลี้ยง ที่ผ่านมาจาก ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีงบประมาณบุคลากร ตอนหลังถูกตัด และจัดผ่านเวทีจัดให้ทีมวิจัยและศูนย์ประสานงานในเวทีพัฒนาข้อเสนอโครงการ เวทีประชุมผู้ประสานงาน หรือศูนย์ประสานงานที่มีประเด็นเหมือนกันจัดเวทีคุยร่วมกัน และเชิญผู้ทรงมาเติมเต็มให้ ซึ่งเชื่อว่าไหนดมวิฤภาวะในการจัดการตนเอง” (PO02L47-53,สกว.)

“พอทำงานไป สกว.เริ่มเห็นว่าทำไมโครงการขึ้นช้า หรือโดนปรับเยอะมาก คือจะมีการอบรมพี่เลี้ยง ในช่วงแรก คือ เมื่อก่อน สกว.มีงบให้สลิปเปอร์เซ็นต์ของเงินเดือน ตอนหลังโดนตัดก่อนหน้าที่ สกว.จัดให้ มีทั้งวิทยากรและพี่เลี้ยงจังหวัดอื่นลงมาอบรมให้ มีการจัดคอร์สให้ ส่วนในสลิปเปอร์เซ็นต์นั้นเราไปชวนขยายเอาเอง ตอนหลังบิลิปเปอร์เซ็นต์โดนตัด แต่เรายังหาความรู้ได้จากเวทีเครือข่าย เช่น สถาบันสันติศึกษา มอ. โครงการบัณฑิตอาสา มหาลัยทักษิณ ” (SO4L73-76,สกว.)

1.2 ผู้ดำเนินโครงการ

การพัฒนาศักยภาพผู้ดำเนินโครงการให้มีความเข้าใจต่อเป้าหมายการทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพในพื้นที่ และมีความเข้าใจต่อกระบวนการแก้ไขปัญหาผ่านการทำโครงการทางโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีกระบวนการพัฒนาศักยภาพที่ต่างกัน โดยโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ เน้นการเรียนรู้ผ่านการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้การศึกษา ข้อมูล การเขียนโครงการ การบริหารจัดการโครงการ และการจัดเวทีเครือข่ายผู้ดำเนินโครงการ ทำให้เกิดความรู้และทักษะการเขียนโครงการได้ รวมทั้งความรู้ในการบันทึกข้อมูล การทำการเงิน และการส่งรายงานทางเว็บไซต์

ส่วนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงมีบทบาทหลักในการหนุนเสริมศักยภาพผู้ดำเนินโครงการผ่านการลงมาร่วมทำกิจกรรม จุดเด่นที่พบในการหนุนเสริม คือ พี่เลี้ยงจะทำให้ดูเป็นตัวอย่างในการเสริมทักษะและเครื่องมือการทำโครงการ ได้แก่ การบันทึกกิจกรรม การออกแบบสอบถาม การเก็บข้อมูล เป็นต้น การจัดเวทีเครือข่ายนักวิจัย (ผู้ดำเนินโครงการ) มาแลกเปลี่ยนให้เข้าใจกระบวนการแก้ปัญหาผ่านงานวิจัย ทำให้เกิดความเข้าใจต่อหลักการและกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการอบรมนักวิจัยโดยเชิญนักวิชาการมาให้ความรู้เพิ่มเติม ทำให้ผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาผ่านงานวิจัย โดยผู้ดำเนินโครงการมีความพึงพอใจต่อกระบวนการพัฒนาศักยภาพในด้านดีและข้อต่อที่ยังควรพัฒนา คือ

ข้อดี ประกอบด้วย ทำโครงการง่ายได้เรียนรู้วิธีการศึกษาข้อมูล การเขียนโครงการ การบริหารจัดการโครงการ เรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหา และเกิดเครือข่ายหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

ทำโครงการง่าย ได้เรียนรู้วิธีการศึกษาข้อมูลและการเขียนโครงการ

จากการพัฒนาศักยภาพโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และพี่เลี้ยงทำให้อย่างในกระบวนการทำโครงการวิจัย รวมทั้งการเชิญนักวิชาการมาให้ความรู้เรื่องการเขียนรายงานในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้ผู้ดำเนินโครงการรู้สึกว่าการทำโครงการเป็นเรื่องง่าย เพราะมีการอธิบายให้ความรู้ตั้งแต่การศึกษาข้อมูล การเขียนโครงการ และหนุนเสริมศักยภาพในช่วงทำโครงการ กระบวนการศึกษาข้อมูลวิจัย ดังผลการให้ข้อมูล

“เวลาการดำเนินงานก่อนที่ สสส.จะสนับสนุนเราจะเอาชุมชนที่ขอโครงการมา มาอบรม วิธีการทำข้อมูล วิธีการทำแผน และวิธีการบริหารโครงการ เพราะฉะนั้นพออบรมเสร็จชุมชนต้องไปทำข้อมูล ทำแผน เขียนโครงการ จากนั้นก็มีการอบรมพัฒนาโครงการ ตรงนี้จะทำให้เขาได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำโครงการไม่ได้ยาก” (Ad01L11-14, สสส.)

“พี่เลี้ยงทำให้อย่างเป็นตัวอย่าง เช่น พี่เลี้ยงสรุปประชุมในกิจกรรมแรก ๆ มาให้ดู และช่วยทำรายงาน ช่วยกรองข้อมูลให้การเขียนแผนที่ การทำแผนที่ ทำตามแบบ วิธีการสรุปการประชุม การเขียนรายงาน พอจบแล้วเมื่อทำไปทำงานอื่น เช่น ทำ อสม.เรารู้สึกว่ามันง่าย มันสะดวกขึ้น” (R01L167-169, สกว.)

“มีการอบรมการเขียนรายงานของอาจารย์ชาติรี คือ เป็นความรู้ที่พี่เลี้ยงหนุนในช่วงระหว่างทำโครงการ ทำให้เรายิ่งขึ้นในการทำโครงการหลายเรื่อง ได้เห็นตัวอย่างมากขึ้น” (R0809L143-145, สกว.)

“พี่เลี้ยงพาเราออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ มีทั้งร่วมงาน สกว.10 ปี ทำให้เราได้เห็นตัวอย่างการทำโครงการ การทำกิจกรรม การทำสื่อ พาไปศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น และมีอบรมการเขียนรายงานของอาจารย์ชาติรี คือ เป็นความรู้ที่พี่เลี้ยงหนุนในช่วงระหว่างทำโครงการ ทำให้เรายิ่งขึ้นในการทำโครงการหลายเรื่อง ได้เห็นตัวอย่างมากขึ้น” (R0809L139-145, สกว.)

“การบันทึกกิจกรรมจะใช้การสนทนากลุ่ม โดยมีเลขาคอยจดบันทึก และพี่เลี้ยงจะเข้าร่วมตลอด และพี่เลี้ยงช่วยบันทึกตลอด และหลัง ๆ นักวิจัยเริ่มจัดการข้อมูลกันได้ เพราะเห็นการบันทึกของพี่เลี้ยง ในเรื่องการบันทึกข้อมูล” (R03L170-172, สกว.)

ได้เรียนรู้การบริหารจัดการโครงการ

ความรู้ที่ได้จากการให้ความรู้เรื่องการบันทึกกิจกรรม การเขียนรายงาน และการทำ การเงิน ทำให้ได้ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการโครงการ ทำให้มีการส่งบันทึกกิจกรรม พี่เลี้ยง ติดตามข้อมูลโครงการได้ง่าย ซึ่งพบในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ดังผลการให้ข้อมูล

“ช่วงที่อบรมพัฒนาโครงการเขาก็อธิบายเรื่องการเงิน เรื่องการส่งรายงาน ก็ได้ ความรู้มาในช่วงนั้น” (R1718L45-46, สสส.)

“กระบวนการติดตามประเมินผลมีตั้งแต่การนำผู้ขอโครงการมาปฐมนิเทศแล้วเอาพี่ เลี้ยงมาเจอโครงการอีกที มาทบทวนตอนพัฒนาโครงการอยากเห็นอะไร ภาพเชิงระบบที่จะทำให้สำเร็จ มี input process output เป็นอย่างไร แล้วปล่อยให้เขาไปทำงานและพี่เลี้ยงลงไปในพื้นที่ เรียก โครงการมาหนุนเสริมกระบวนการทำงานในชุมชน โดย สจรส.อบรมเป็นระยะ และรับทราบปัญหา เป็นระยะ” (PO01L367-382, สสส.)

เรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาผ่านงานวิจัย กระตุ้นให้ทำกิจกรรม

จากการหนุนเสริมศักยภาพของผู้ดำเนินโครงการในช่วงลงติดตามโครงการโดยพี่ เลี้ยง การจัดเวทีเครือข่าย และพาไปดูงานพื้นที่เครือข่าย ทำให้ผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้ กระบวนการแก้ไขปัญหาผ่านงานวิจัย เห็นความสำคัญของข้อมูล เข้าใจวิธีการเก็บข้อมูล คือ การฝึก เป็นคนตั้งคำถาม เป็นการกระตุ้นผู้ดำเนินโครงการให้ได้เรียนรู้และเห็นความสำคัญของข้อมูล ซึ่งพบ ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังผลการให้ข้อมูล

“การพัฒนาเสริมทักษะนักวิจัยในช่วงทำโครงการ มี พาไปดูงาน ทำให้เห็นแรง กระตุ้นให้เราเรียนรู้ว่าสิ่งที่เรามีในชุมชน สิ่งที่เราทำกับสิ่งที่คนอื่นทำมีข้อแตกต่างอย่างไร ทำให้ นักวิจัยได้คิด บางเรื่องของเขาหนักกว่าเรา ทำยากกว่า บางเรื่องเรามีทุนดี ๆ อยู่ในชุมชนอยู่แล้ว เรา น่าจะทำได้ดีกว่าเขา จะเกิดแรงผลักดัน” (R03L216-220, สกว.)

เวทีเครือข่ายเกิดการเรียนรู้ต่อกันและหนุนเสริมแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

ผู้ดำเนินโครงการมีกำลังใจ และได้ความรู้วิธีการทำงานของแต่ละโครงการ เมื่อได้ มาร่วมแลกเปลี่ยนผ่านการจัดเวทีเครือข่ายทั้งในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น เกิดเป็นเครือข่ายหนุนเสริมการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ร่วมกัน ดังผลการให้ข้อมูล

“พอมาประชุมได้รู้จักพื้นที่โน้น เขาทำเรื่องเหมือนเรา อีกคนเจอปัญหาเหมือนเรา ได้คุยกัน เห็นเลยว่าเรานั้นมีเรื่องเหมือนกัน มีกำลังใจ พอเขาเล่าเราก็ก้อามาใช้ในบ้านเราได้” (R1718L100-103, สสส.)

“พอเราได้มาคุยด้วยกัน มีกำลังใจขึ้น บางพื้นที่เขาเจอปัญหาที่หนักกว่าเรา จากที่คิดว่าปัญหาในบ้านเราเรื่องน้ำแล้งมันทุกข์มากแล้ว แต่พอไปเจอตำบลเขาพระเรื่องบ่อทราย เขาหนักกว่าเรามาก ได้คุยกันว่าจะช่วยกันอย่างไร” (R03L119-222, สกว.)

ข้อต่อย ประกอบด้วย การบริหารจัดการโครงการทำได้ยาก และการจัดบันทึกยังเป็นข้อจำกัดของชาวบ้าน

การบริหารจัดการโครงการยังทำได้ยากในความเป็นจริง

ผู้ดำเนินโครงการในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ เข้าใจการอธิบายหลักการทำโครงการในช่วงอบรม แต่เมื่อลงมาทำจริงในพื้นที่เกิดปัญหาในการติดตามประเมินโครงการ คือ ส่งบันทึกกิจกรรมซ้ำ ไม่ทำหลักฐานการเงิน จากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินโครงการ ให้ข้อมูลว่า การอธิบายหลักทฤษฎีวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดย สจรส.มอ. ยังเป็นเรื่องที่เข้าใจยากโดยพื้นฐานของชาวบ้าน และยังพบว่ารูปแบบการทำรายงานมีความยุ่งยากไม่เข้าใจวิธีการ โดยเฉพาะแบบฟอร์มและหลักฐานการเบิกจ่ายเงินที่ยึดรูปแบบราชการ รวมทั้งมีรายละเอียดต้องสรุปกิจกรรมทุกครั้งที่ทำกิจกรรม ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งคือผู้รับทุนไม่ได้ศึกษาคู่มือ ให้ความเห็นว่าคู่มืออ่านยาก เนื้อหาเป็นวิชาการและไม่มีคำแนะนำในการใช้คอมพิวเตอร์ ถึงแม้พี่เลี้ยงจะแนะนำให้นำเยาวชนในพื้นที่เข้ามาเรียนรู้และช่วยทำช่วยพิมพ์สรุปกิจกรรม ทำรายงาน โดยมีผู้ใหญ่คอยให้ข้อมูล แต่ข้อจำกัดที่พบคือ เยาวชนยังขาดประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการโครงการ และไม่เข้าใจกระบวนการ ทำให้งานเอกสารเสร็จช้า ดังผลการให้ข้อมูล

“ปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงเขียนโครงการ ปัญหาแรก...ส่วนหนึ่งคนในชุมชนไม่เข้าใจในการเขียนแบบทฤษฎีในการวิเคราะห์เรื่องสิ่งแวดล้อม...แต่พอแหล่งวิเคราะห์ กาย จิต วิญญาณให้สัมพันธ์กัน มันคนละเรื่อง...ครับ สับสน ต้องใช้เวลา นานมากกว่าจะเขียนโครงการได้ เป็นปี” (R0407L39-47, สสส.)

“งบ สสส. ทำอย่างไรการแบ่งเงินเป็นหลายแขนง มันยากที่เราจะดำเนินการ แต่ก็บอใจเมื่อ อบต. เข้ามาทำการเงินให้ คือ ข้อเสนอแนะของ สสส. ถ้าว่าปรับปรุงตัวนี้ได้ เอาคนที่เข้าใจและรู้จริง ๆ มาทำแก้ครึ่งสองครึ่งก็ผ่าน ผมว่าแบบนี้ง่ายกว่า คือ การตามเก็บ ตามเคลียร์ ตามแก้ ไม่จบทำกับชุมชนยาก ตัวนี้ที่อยากปรับ ส่วนตัวกิจกรรมได้แล้ว” (R04-07L135-139, สสส.)

“พี่เลี้ยงแนะนำให้เยาวชนในชุมชนไปทำการเงิน แต่ผมว่ามันคนละเรื่องกัน เด็กเยาวชนมันทำได้บางเรื่อง แต่มาทำแบบนี้ถ้ามาอยู่จุดนี้ ต้องศึกษาให้มากกว่านี้ จะมาทำเลย มันก็ทำไม่เป็น มันไม่เข้าใจ ว่าชุมชนคืออะไร ยิ่งเรื่องกาย จิต วิญญาณ มันไม่เข้าใจ เชื่อผมเถอะ” (R04-07L160-163, สสส.)

การศึกษาข้อมูลและจัดบันทึกข้อมูล ยังเป็นข้อจำกัดของชาวบ้าน

ปัญหาสำคัญในการติดตามประเมินโครงการ คือ ข้อมูลจากการทำกิจกรรม ซึ่งผู้ดำเนินโครงการไม่ค่อยได้จัดบันทึกไว้ ทำให้ช่วงทำรายงาน หรือช่วงที่ต้องนำเสนอข้อมูลให้หน่วยงาน หรือชุมชนรับทราบเพื่อนำข้อมูลไปตัดสินใจแก้ไขปัญหา ขาดข้อมูลที่สมบูรณ์ โดยเฉพาะการทำรายงานส่งแหล่งทุน ทำให้โครงการล่าช้า ซึ่งปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการเป็นโครงการวิจัยมีรูปแบบเชิงวิชาการตามหลักเกณฑ์ของ สกว. ซึ่งรายละเอียดได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องบริบทที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ

ตารางที่ 10

กระบวนการ ติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่

1.2 การติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>1. บทบาทของ สจรส.มอ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนุนเสริมความถูกต้องของรายงานและการเงินในโครงการ และเมื่อโครงการเกิดปัญหาในพื้นที่ <p>2. พี่เลี้ยง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ติดตามโครงการตามบทบาทอย่างน้อย 3 ครั้ง - วางแผนการทำกิจกรรมในพื้นที่โดยใช้ปฏิทินกิจกรรมผ่านทางเว็บไซต์ - อธิบาย หนุนเสริม การบริหารจัดการโครงการ การบันทึกกิจกรรม การทำรายงาน การเงิน และการส่งรายงานทางเว็บไซต์ 	<p>1. สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนุนเสริมพี่เลี้ยงเมื่อเกิดปัญหาการติดตามในพื้นที่ - แจ้งเตือนผ่านหนังสือที่ออกโดย สกว. ในกรณีโครงการที่ดำเนินการช้าให้พี่เลี้ยงทำเรื่องขอขยายเวลาหรือเร่งปิดโครงการ <p>2. พี่เลี้ยง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ติดตามการทำโครงการตามแผนที่ระบุในแต่ละโครงการ - หนุนเสริมการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ - อธิบาย แนะนำผู้ดำเนินโครงการให้บริหารจัดการโครงการได้ - วางแผนก่อนทำกิจกรรมและสรุปหลังทำกิจกรรมร่วมกับทีมผู้ดำเนินโครงการ - ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมและสนับสนุนกิจกรรม 	<p>กระบวนการติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่ที่ควรเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> - บทบาทของแหล่งทุนหนุนเสริมเมื่อพี่เลี้ยงเกิดปัญหาต่อการติดตามโครงการในพื้นที่ - พี่เลี้ยงลงติดตามโครงการในพื้นที่ตามแผนงานที่กำหนดในโครงการ - หนุนเสริมกระบวนการทำโครงการในพื้นที่และติดตามข้อมูลเพื่อรวบรวมวิเคราะห์ทำรายงานส่งแหล่งทุน - ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานหรือผู้รู้เข้ามาร่วมกิจกรรมและต่อยอดโครงการ - ลงเยี่ยมเยียนโครงการในพื้นที่เป็นทีม เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวทำโครงการ - ใช้สื่อในการแนะนำ

1.2 การติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - การลงพื้นที่ของพี่เลี้ยงได้ช่วยกระตุ้นและทบทวนโครงการให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และแผนงานของกิจกรรมในโครงการ - การติดตามผ่านเว็บไซต์ทำให้รู้ความเคลื่อนไหวของโครงการตลอดเวลา และรับรู้โครงการที่เกิดปัญหาในพื้นที่ - ผู้ดำเนินโครงการ มีความเข้าใจในการทำรายงาน การเงิน และอื่น ๆ - การลงเยี่ยมเยียนพื้นที่ของ สจรส.มอ. ช่วยเติมเต็มการทำงานของพี่เลี้ยง และกระตุ้นให้ผู้รับทุนและชุมชนให้ความสนใจต่อการทำโครงการมากขึ้น ทั้งยังช่วยแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้รับทุนโครงการ กับพี่เลี้ยง <p>ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - พี่เลี้ยงทำหน้าที่กระตุ้นให้ดำเนินการทำโครงการ และลงมาให้คำแนะนำ แต่ขาดการช่วยเหลือประสานงานกับหน่วยงานและผู้รู้ที่เกี่ยวข้องด้านต่าง ๆ ให้ลงมาทำกิจกรรม ซึ่งผู้ดำเนินโครงการต้องจัดการหาเอง 	<p>ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - การติดตามของ สกว. ได้กระตุ้นพี่เลี้ยงให้ติดตามโครงการตามแผนและเวลา - การวางแผนทำกิจกรรมร่วมกับผู้ดำเนินโครงการก่อนทำกิจกรรม ทำให้ทีมวิจัยเกิดการเรียนรู้ในเรื่องการวางแผนก่อนทำกิจกรรม และเห็นความสำคัญของข้อมูล - ผู้ดำเนินโครงการมีกำลังใจจากการลงมาติดตามในลักษณะร่วมทำกิจกรรมในโครงการ และพี่เลี้ยงช่วยแก้ปัญหาาร่วมกันที่เกิดขึ้นในช่วงทำโครงการ - การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาทำกิจกรรมและหนุนเสริมการทำโครงการ ทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการปัญหาและเกิดการต่อยอดผลหลังโครงการเสร็จ รวมทั้งผู้ดำเนินโครงการได้ความรู้เรื่องการประสานงานกับหน่วยงานในการแก้ไขปัญหาได้ - เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทีมวิจัยชาวบ้าน พี่เลี้ยง และ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น <p>ข้อด้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ดำเนินโครงการยังขาดความกล้าที่จะเป็นผู้นำในด้านงานพัฒนาที่เกิดจากกระบวนการวิจัย ซึ่งพี่เลี้ยงต้องช่วยนำเสนอ อธิบายและจัดการกิจกรรมในครั้งนั้นให้ ถึงแม้ผู้ดำเนินโครงการจะมีความมั่นใจที่มีพี่เลี้ยงมาช่วยหนุนเสริม แต่เป็นจุดอ่อนที่พี่เลี้ยงต้องหาวิธีการ 	<p>กระบวนการและผลที่เกิดจากการทำโครงการ</p>

1.2 การติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
	หนุนเสริมที่วิจัยในด้านความกล้า ทั้งกล้าพูด กล้าคิด และกล้านำเสนอ ผลงานวิจัย รวมทั้งฝึกการคิดและวางแผนอย่างเป็นระบบเมื่อมีการทำกิจกรรมขึ้นมา	

จากตารางที่ 10 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.2 การติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่

การติดตามหนุนเสริมโครงการในพื้นที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แหล่งทุน ได้แก่ สจรส.มอ.ที่ประสานงานให้กับ สสส. ทำหน้าที่ติดตามความถูกต้องในการทำรายงานและการเงินโครงการ และโครงการที่มีปัญหา และ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จะดูภาพรวมของโครงการ มีการกระตุ้นเตือนพี่เลี้ยงเมื่อโครงการล่าช้า โดยเตือนผ่านหนังสือมายังศูนย์ประสานงาน และลงพื้นที่ให้คำแนะนำการทำโครงการ รวมทั้งดูแลโครงการที่มีปัญหาที่พี่เลี้ยงไม่สามารถจัดการได้ ส่วนบทบาทของพี่เลี้ยงเหมือนกัน คือ ลงหนุนเสริมการทำโครงการตามแผน มีการวางแผนทำกิจกรรมร่วมกัน อธิบายแนะนำการบันทึกกิจกรรม การทำรายงาน การเงิน และการส่งรายงานทางเว็บไซต์สำหรับโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงทำหน้าที่ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามาร่วมทำกิจกรรมและร่วมสนับสนุนการทำโครงการ ทำให้โครงการดำเนินไปตามแผน วัตถุประสงค์ และเวลาที่ระบุไว้ ทำให้ติดตามประเมินโครงการได้ง่าย เพราะได้มีการกระตุ้นผู้ดำเนินโครงการให้ทำกิจกรรมตลอดเวลา ทำให้เกิดความเข้าใจในการบริหารจัดการโครงการ การเขียนบันทึก รายงาน และทำการเงินได้ รวมทั้งผู้ดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ส่งรายงานได้รวดเร็วเพราะส่งผ่านเว็บไซต์ ซึ่งทุกฝ่ายทั้งพี่เลี้ยงและแหล่งทุนเห็นข้อมูลร่วมกัน ผู้ดำเนินโครงการมีกำลังใจเมื่อพี่เลี้ยงลงมาช่วยทำโครงการ และเมื่อโครงการเสร็จเกิดการต่อยอดจากหน่วยงานที่เข้ามาร่วมเรียนรู้ในโครงการ ทำให้ผู้ดำเนินโครงการมีความพึงพอใจต่อกระบวนการติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่

ข้อดี ประกอบด้วย กระตุ้นการทำกิจกรรม ได้เรียนรู้การวางแผนก่อนทำโครงการ บริหารจัดการโครงการ งานเอกสารท่าง่ายพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาเข้าใจ เรียนรู้การเก็บข้อมูลคุณภาพ เกิดปัญหาหาทางแก้ร่วมกัน และแก้ปัญหาพร้อมกับหน่วยงาน

กระตุ้นการทำกิจกรรม ได้เรียนรู้การวางแผนก่อนทำ

ในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีการติดตามผ่านเว็บไซต์ ซึ่งพี่เลี้ยงจะดูแผนกิจกรรมได้จากปฏิทินโครงการที่อยู่ในเว็บไซต์ของโครงการที่รับผิดชอบติดตาม ทำให้เห็นการดำเนินโครงการของชุมชนอยู่ตลอดเวลา และสามารถให้คำแนะนำกับผู้ดำเนินโครงการก่อนการทำกิจกรรมได้ ส่วนในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการได้วางแผนทำกิจกรรมร่วมกัน พี่เลี้ยงจะลงไปเตรียมการร่วมกับผู้ดำเนินโครงการก่อนวันทำกิจกรรม โดยเตรียมกระบวนการจัดเวที สื่อที่ต้องใช้อุปกรณ์ และฝึกซ้อมการนำเสนอข้อมูล การเตรียมข้อมูลให้กับผู้ดำเนินโครงการ ทำให้เกิดการกระตุ้นต่อการทำกิจกรรม และผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้การวางแผน การเตรียมการ และดำเนินกิจกรรมได้ ดังผลการให้ข้อมูล

“เขาจะรู้ว่าเราเขียนในปฏิทินโครงการลงในเว็บไซต์ พี่เลี้ยงจะดูและแนะนำให้ตามตามนั้น ถ้าทำไม่ทันก็จะซ้อนกัน เช่นเดือนสิบสองทอดกฐิน เดือนถือศีลออก จะมาทำช่วงปิดเทอม เพราะทำทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ พี่เลี้ยงจะดูตามแผนปฏิทิน เหมือนพี่เลี้ยงจะบอกว่าโครงการนี้ไม่เหนื่อยในการตาม เพราะส่วนหนึ่งเขาได้กระตุ้น พอถึงเวลาเขาจะบอกว่า ทำกิจกรรมนะ ให้ส่งรายงานมานะ เราก็ส่งไปตามเวลาที่กำหนด” (R1012L117-122, สสส.)

“กระบวนการต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดการทำกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนดภายในโครงการ” (R14L01-02, สกว.)

“หลังจากที่เราดำเนินการไปแล้ว เราถึงเข้าใจว่า ออ...ที่พี่เลี้ยงคอยบอกว่าให้ทำนั้น มันสัมพันธ์กับโครงการที่เราเขียน กิจกรรม ระยะเวลา วัตถุประสงค์ ที่ทำให้โครงการ เราเองก็กระตุ้นขึ้น รู้แล้วว่าทำไมต้องเก็บข้อมูล ที่พี่เลี้ยงเตือนตลอด” (R03L139-142, สกว.)

“เวลาจะจัดทำกิจกรรมพี่เลี้ยงจะเตรียมทีมวิจัยก่อน ทั้งเตรียมข้อมูลอุปกรณ์ มาแลกเปลี่ยน ซ้อมการนำเสนอ ทำให้ได้ความรู้ตรงนี้” (R01L268-270, สกว.)

“พี่เลี้ยงเองก็ช่วยกันเขียนโครงการร่วมกัน ช่วยกระตุ้นอยู่เรื่อย ๆ และช่วยทุกอย่างที่ต้องการ เช่น มีการรายงานโครงการอยู่ตลอด รายงานว่าโครงการปรับแก้ตรงไหน บ้อนข้อมูลเพิ่มตรงไหน ปรับโครงการอย่างไร ต้องไปหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพิ่ม” (R1718L15-18, สสส.)

บริหารจัดการโครงการได้

จากการติดตามโครงการในพื้นที่โดยพี่เลี้ยง มีการให้คำแนะนำด้านการบริหารจัดการโครงการ ทำให้ผู้ดำเนินโครงการได้ส่งงานตามแผนภายในระยะเวลาที่กำหนด โครงการบรรลุตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ เข้าใจกระบวนการทำโครงการมากขึ้น รวมทั้งสามารถบริหารจัดการเงินในโครงการได้อย่างเป็นระบบ ดังผลการให้ข้อมูล

“การส่งบันทึกกิจกรรม รายงานการเงิน และการจัดทำรายงานไม่มีปัญหา เพราะว่าได้มีการรายงานตามแผน พอเสร็จจากการทำกิจกรรมก็ส่งรายงานเลย ในช่วงแรกจะมีปัญหาการส่งรายงานกิจกรรม เพราะไม่รู้ว่าเมื่อทำกิจกรรมแล้วต้องส่งรายงานบันทึก เข้าใจว่าส่งในช่วงทำรายงานเลย พอพี่เลี้ยงโทรมาตาม และบอกว่าทุกครั้งที่ทำกิจกรรมต้องรายงานด้วย ตั้งแต่นั้นมาจึงทำส่งตลอด และหลายครั้งที่เป็นการประชุมในกลุ่มย่อย 2-3 คน ก็ไม่ได้ส่งรายงาน ไม่ส่งการเงิน เพราะไม่ได้อยู่ในแผนแต่พี่เลี้ยงก็บอกว่า ทุกครั้งที่มีการทำกิจกรรมเล็กน้อยก็ให้ส่งรายงานทุกครั้ง จึงเข้าใจ” (R1718L36-43, สสส.)

“ผลจากการติดตามของพี่เลี้ยงทำให้โครงการบรรลุเป้าหมาย ครบ บรรลุเป้าหมาย พี่เลี้ยงมักจะบอกว่าให้ดูวัตถุประสงค์ เมื่อจะทำให้กลับไปดูโครงการ โครงการเลยเสร็จตามแผน จัดการงบตามแผน” (R0407L175-177, สสส.)

“การบริหารจัดการด้านการเงิน ทำให้นักวิจัยมีการวางแผนการใช้เงินในกิจกรรมอย่างเป็นระบบ” (R14L06, สกว.)

“มีการจัดการเงินอย่างถูกวิธี จดรายรับรายจ่าย และสรุปในทุก ๆ ครั้งที่ทำเวที แล้วสามารถที่จะแจ้กับคนทำงานในทีมได้ นี่คือ สิ่งที่ทำให้เราได้เรียนรู้จากการบริหารจัดการเงินโครงการ ซึ่งพี่เลี้ยงจะแนะนำตลอดเวลา” (R09L337-340, สกว.)

“บริหารการเงินได้ดี ทำให้ใช้เงินได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ไม่บานปลาย” (R16L15-18, สกว.)

งานเอกสารทำง่าย พี่เลี้ยงให้คำปรึกษาเข้าใจ

ผู้ดำเนินโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในชุมชน ถนัดในการทำกิจกรรม แต่งานเอกสารไม่ค่อยถนัด พี่เลี้ยงต้องหนุนเสริม อธิบายและเป็นที่ปรึกษาให้ตลอดเมื่อผู้ดำเนินโครงการไม่เข้าใจงานด้านเอกสาร เช่น เอกสารหลักฐานการเงิน บันทึกกิจกรรม รายงาน เป็นต้น แต่เมื่อได้ทำการอธิบายผู้ดำเนินโครงการจึงเข้าใจและสามารถทำได้เสร็จ ดังผลการให้ข้อมูล

“เมื่อมีอะไรเราก็ปรึกษาพี่เลี้ยงตลอด ส่วนการเคลียร์บิลเราก็ทำไปตามระเบียบ เบิกตามตัวกิจกรรม คือ พี่เลี้ยงสามารถให้คำปรึกษาในเรื่องงบประมาณได้ดี” (R0407L109-112, สสส.)

“กระบวนการที่พี่เลี้ยงช่วยให้เราเข้าใจการเงินมากขึ้น มีสมุดทำการเงินส่วนตัว และลงบันทึก และเราเป็นคนถือเงินสด แต่ถือไม่มาก ต้องจดบันทึกว่าวันนี้ใครมาเบิก ทำกิจกรรมอะไรไปเท่าใด พี่เลี้ยงบอกว่ามีค่าใช้จ่ายกิจกรรมนี้เท่านี้ มั่นใจว่าเมื่อมีพี่เลี้ยง ใ้บเสร็จที่มาก็ถูกต้อง และตรงกับกิจกรรมที่เราทำ ทำการเงินเป็นขั้นตอน ลงบันทึกค่าใช้จ่ายการเงินเป็นหลักฐานและเก็บใบเสร็จไว้เมื่อก่อนไม่มีฐานการทำการเงิน มาเรียนรู้ในช่วงนี้” (R01L177-185, สกว.)

“การเขียนรายงานต้องใช้เวลา พี่เลี้ยงให้วิธีการฝึกที่ดี สอนให้เรียนรู้ตั้งแต่ การวางแผน การวิเคราะห์ข้อมูล การเรียนรู้ ตอนแรกมีข้อมูลมาแล้ว แต่พี่เลี้ยงว่าต้องเอามาวิเคราะห์ เรียบเรียงใหม่ เลยรู้สึกว่าเป็นภาระ เบื่อ” (R1921L100-102,สกว.)

เรียนรู้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

หลักการสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือ ชาวบ้านเป็นผู้วิจัย สิ่งที่ได้จากงานวิจัยคือ ข้อมูลที่นำไปสู่การตัดสินใจแก้ไขปัญหาโดยการทดลองทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ บทบาทของพี่เลี้ยงในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงต้องแนะนำ ฝึกฝนให้ผู้ดำเนินโครงการมีการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ กระบวนการที่ใช้ คือ สอนให้ตั้งคำถาม การบันทึกข้อมูลภาคสนาม ทำให้ผู้ดำเนินโครงการเห็น ความสำคัญของข้อมูล จัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ มีข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ ซึ่งแตกต่างจากโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ดังผลการให้ข้อมูล

“เมื่อทำกิจกรรมพี่เลี้ยงจะคอยว่า สอนให้นักวิจัยได้ตั้งคำถาม บางที่เราเดินไปเรื่อย ๆ เห็นคนโค้ง คลอง แต่พอพี่เลี้ยงมาเดินร่วมด้วย เราว่า ออ...ประเด็น คำถาม เล็กน้อย ว่าต้นไม้ อะไร คือพี่เลี้ยงจะเตือนทำให้เรารู้ในสิ่งที่เรานึกไม่ถึง ทำให้เห็นความสำคัญของข้อมูลเล็ก ๆ ใน ชุมชนขึ้นมา เป็นคนคอยตั้งคำถาม คอยคิดประเด็นให้ คอยบอกตลอดว่าให้จดบันทึก แต่นักวิจัยก็ไม่ คอยจดบันทึกในช่วงแรก ๆ แต่เมื่อทำกิจกรรมมากขึ้นนักวิจัยก็เริ่มจดบันทึกมากขึ้น เห็นได้ชัด คือ ตาหวน จดข้อมูลละเอียด ก็โค้ง มีพันธุ์ไม้อะไรมั่ง” (R01L154-162,สกว.)

“ช่วงแรกไม่เข้าใจที่พี่เลี้ยงบอกว่าต้องบันทึกเวลาที่พี่เลี้ยงลงมาร่วมกิจกรรม จดทุกอย่างที่เห็นข้อมูล ตอนนั้นรู้สึกไม่เข้าใจ มองว่ายุ่งยาก ต้องเก็บข้อมูลนี้ ต้องเก็บแบบนี้ แต่กลุ่ม นักวิจัยส่วนที่ตั้งใจก็ทำไป โดยไม่เข้าใจว่าทำไมต้องทำ” (R03L128-132,สกว.)

“ประโยชน์ที่ได้จากการติดตามโครงการด้วยการฝึกให้มีการบันทึกข้อมูลรอบด้าน ทำให้เรามีข้อมูลที่ให้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลได้” (R03L320-324,สกว.)

“ประโยชน์ที่ได้ นักวิจัยสามารถจัดการเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ” (R03L330-333,สกว.)

“ทำให้เข้าใจวิธีการศึกษาท้องถิ่น แนวคิดวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บข้อมูลและการ วิเคราะห์ข้อมูล” (R16L01-03,สกว.)

“การช่วยให้ชาวบ้านเข้าใจ หรือจะแนะนำชาวบ้านในการใช้เครื่องมือ เช่น การเก็บ ข้อมูล คือ ก่อนที่ชาวบ้านจะทำกิจกรรม เช่น เดือนหน้าเรามีกิจกรรมสัมภาษณ์การใช้น้ำ เราก็มา เตรียมกันก่อนกับทีมวิจัย ว่ามีประเด็นอะไรที่เราจะไปถามเขา เอาโครงการมาดูวัตถุประสงค์ เตรียม

คำถามและออกแบบเครื่องมือร่วมกัน เช่น การทำแบบสอบถาม คือ ทุกครั้งก่อนทำกิจกรรมเราต้องมาเตรียมกันก่อน” (S04L232-237,สกว.)

เมื่อเกิดปัญหา ทหาทางแก้ร่วมกัน

ผู้ดำเนินโครงการมีกำลังใจจากการลงมติดตามในลักษณะร่วมทำกิจกรรมในโครงการ และพี่เลี้ยงช่วยแก้ปัญหาที่เกิเกิดขึ้นในช่วงทำโครงการ ซึ่งพบในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังผลการให้ข้อมูล

“ตอนนั้นทำโครงการชาวบ้านไม่เข้าใจกับเรา นักวิจัย ตอนหลังพี่เลี้ยงก็มาช่วยให้เราบอกกับชาวบ้านว่าถ้าเราไม่ร่วมมือก็จะเดินไม่ได้ โดยใช้วิธีการทำให้ชาวบ้านเห็นและชวนชาวบ้านเข้ามา คือ พี่เลี้ยงทำให้เห็นว่างานมันไม่มีทางตัน ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม” (R01L64-68,สกว.)

“ช่วงนั้นที่นั่งคุยกันเรื่องปัญหา พี่เลี้ยงบอกว่าเราต้องหาวิธี และคุยกับชาวบ้านในตอนเย็นว่าถ้าเราเจอปัญหาแบบนี้เราต้องแก้ได้” (R01L70-71,สกว.)

“เมื่อไม่ได้ทำตามแผน พี่เลี้ยงก็ลงมาช่วยวางแผนใหม่ โดยเริ่มดูจากที่มวิจัยมีกี่คน สองคนนี้นะไปช่วยทำตรงนั้นก่อน สองคนนี้ไปทำตรงโน้น ช่วยกันคนละเรื่อง สองวันนะต่อเสร็จ ที่ผ่านม คือ แบ่งกันทำงาน ซึ่งได้ทำให้กิจกรรมทำฝ่ายจัดเวทีแต่ละหมู่บ้าน ครั้งแรกเราจัดที่วัดโคกเหวเรียง ครั้งที่ 2 ค่ายรัตนพล เราจัดกัน 3 ครั้ง และช่วงทำฝ่ายเราก็จัดแยก โดยแยกคนเข้าร่วมออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งไปซ้อม ส่วนหนึ่งก็ทำ นี่คือนี่พี่เลี้ยงช่วยแก้ปัญหาให้ เพราะว่าเหลือเวลาน้อย และอยู่ในช่วงที่ต้องเร่งทำด้วย ทั้งในเรื่องฝนตกด้วย” (R02L170-177,สกว.)

แก้ปัญหาร่วมกับหน่วยงาน ประสานงานได้

โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้การสนับสนุนการทำโครงการในพื้นที่ ด้านงบประมาณและอุปกรณ์ที่ทางแหล่งทุนไม่สามารถให้การสนับสนุนได้ เช่น ค่าครุภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ในงานเชิงพัฒนา ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และเกิดการต่อยอดผลการทำโครงการเข้าสู่แผนงานเชิงพัฒนาของเทศบาล หรือ อบต. ในพื้นที่ สิ่งทีพบในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือ ผู้ดำเนินโครงการเห็นความสำคัญของหน่วยงานที่เข้าร่วมกิจกรรม ในช่วงหลังผู้ดำเนินโครงการสามารถประสานงานเองได้ ดังผลการให้ข้อมูล

“อบต.จึงเข้ามาหนุนเรื่องวัสดุ เขาได้รู้ผลการทำวิจัยในระยะแรก และนักวิจัยเขียนโครงการขอไปทาง อบต. แต่เขาไม่เอาเข้าแผน เข้ามาให้เป็นรายกิจกรรม (R01L95-98,สกว.)

“อบต.เข้ามาร่วมแต่แรกเลยเห็นกระบวนการเห็นข้อมูลและ อบต.เข้าร่วมกิจกรรม จึงเอาข้อมูลจากตรงนี้ไปเข้าแผน” (R0407L209-212,สสส.)

“เทศบาลก็เข้ามาสนับสนุน เพราะบางที่เราเบกวิสต์ไม่ได้ ในเรื่องถึงหมัก เลยต้องขอ จากทางเทศบาล (R1012L5-6, สสส.)

“สาธารณสุข และ อสม. เข้ามาร่วมเจาะเลือด และมีโรงพยาบาลขนาดใหญ่เข้ามาให้ ความรู้เรื่องการเจาะเลือด” (R1012L7-8, สสส.)

“เรียนรู่มาก เรื่องประสานงาน ตาก็ภูมิใจที่เราได้ประสานงานกับหน่วยงานราชการ ต่อไปทำเรื่องอื่นก็รู้แล้ว เพราะจุดประกายขึ้นจากงานวิจัย รู้แล้วว่าจะเข้าไปหาหน่วยงานไหน แต่ก่อน ตาอยู่ใช้ชีวิตทั่วไป แต่ตอนนี้ตาได้รู้จักหน่วยงาน บุคคล มีอะไรพุ่งไปตรงนั้นได้” (R02L194-200, สกว.)

“เวลาเราประสบปัญหา เราจะเข้าไปหน่วยงานไหน นี่ตารู้แล้ว เมื่อจะแก้ปัญหาภัย แล้ง ตาตัดสินใจว่าหน่วยงานนี้เขาแก้ปัญหาภัยแล้ง” (R02L254-256, สกว.)

ข้อต่อย ได้แก่ ไม่กล้ายังขาดความเป็นผู้นำ

ไม่กล้า ยังขาดความเป็นผู้นำ

การติดตามหนุนเสริมอย่างใกล้ชิดของพี่เลี้ยงในทุกกิจกรรม พบว่า ผู้ดำเนินโครงการ จะไม่มีความมั่นใจเมื่อกิจกรรมที่ทำขาดพี่เลี้ยงเข้าร่วม การดำเนินกิจกรรมขาดการวางแผน ซึ่งพบ ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ดังผลการให้ข้อมูล

“ไม่มั่นใจเลย ถ้าไม่มีพี่เลี้ยงลงมาร่วมกิจกรรมด้วย แต่ก็ทำได้ แต่อยากให้พี่เลี้ยงมา อยู่ด้วย มันคือกำลังใจ” (R01L46-48)

“หากไม่ได้ลงไปร่วมกิจกรรมจะโทรไปถามการเตรียมกิจกรรม เช็คว่าความพร้อมของ เวที เมื่อทำเสร็จก็โทรไปถาม กังวลคือนักวิจัยทำกิจกรรมไม่ได้วางแผนและเตรียมการ แต่เชื่อมโยงได้ ดีกับประเด็นที่ทำ” (S03L12-15)

ตารางที่ 11

กระบวนการ ประเมินโครงการ

1.3 กระบวนการประเมินโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>- ประเมินด้วยตนเอง พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ ประเมินในรูปแบบสอบถามเรื่องผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ โดยมีคู่มืออธิบาย มีแบบฟอร์มให้ประเมิน ส่งแบบประเมินผ่านเว็บไซต์ ซึ่งมีแบบฟอร์มอยู่ในเว็บไซต์เช่นกัน</p> <p>- ประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการโดย สจรส.มอ. ใช้กระบวนการจัดเวทีเครือข่ายพี่เลี้ยง สังเคราะห์ผลลัพธ์ คุณค่าที่เกิดขึ้นจากการติดตามประเมินโครงการ</p> <p>- ประเมินผลภายนอก ทำการประเมินโดย สสส. เน้นผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>1. ผู้รับทุนรู้ผลการประเมินเนื่องจากได้ทำการประเมินด้วยตนเองตามตัวชี้วัดที่มีในคู่มือ</p> <p>2. ประเมินง่ายและเข้าใจทั้งพี่เลี้ยง</p>	<p>- ประเมินด้วยตนเอง ผู้ดำเนินโครงการทำการประเมิน โดยเทียบข้อมูลที่ได้กับแผนงานกิจกรรม ตัวชี้วัด และวัตถุประสงค์ในโครงการ และพี่เลี้ยงประเมินผลการติดตามกับยุทธศาสตร์ของศูนย์ประสานงาน</p> <p>- ประเมินผลแบบมีส่วนร่วม พี่เลี้ยงและและทีมผู้ดำเนินโครงการสรุปบทเรียน ปัญหา อุปสรรค และการต่อยอดโครงการหลังดำเนินการเสร็จ บางพื้นที่มีเจ้าหน้าที่ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นลงมาร่วมกระบวนการ</p> <p>- ประเมินผลภายใน โดย สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในประเด็น ดังนี้</p> <p>1. ประเมินพี่เลี้ยงในการติดตามโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์งานวิจัยในศูนย์ประสานงานของพี่เลี้ยง</p> <p>2. ประเมินโครงการวิจัยในพื้นที่ด้านผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานวิจัยผ่านสื่อต่าง ๆ</p> <p>- ประเมินผลภายนอก โดยคณะกรรมการติดตามและประเมินผล สกว. ประเมินการสนับสนุนโครงการของ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>1. การประเมินด้วยตนเองทำให้นักวิจัยได้ทบทวนสิ่งที่ได้จากการทำโครงการและจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป</p>	<p style="text-align: center;">รูปแบบการประเมิน</p> <p>- ประเมินด้วยตนเอง โดยผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยง ใช้แบบสอบถามที่พัฒนาและออกแบบร่วมกัน</p> <p>- ประเมินแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 แบบ</p> <p>1. พี่เลี้ยงร่วมสรุปผลการทำโครงการหลังเสร็จกิจกรรมและในระหว่างทำกิจกรรม</p> <p>2. แหล่งทุนลงเยี่ยมพื้นที่เพื่อประเมินแบบหมุนเวียนและแนะนำ ไม่ใช่ลงมาตรวจโครงการ</p> <p>- แจ้งผลการประเมินให้กับโครงการในพื้นที่ให้ทราบ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงของผู้ดำเนินโครงการในขั้นต่อไป</p>

1.3 กระบวนการประเมินโครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>และผู้รับทุน เนื่องจากมีแบบฟอร์มมาให้</p> <p>3. การจัดเวทีเครือข่ายทั้งเวทีของพี่เลี้ยงและผู้รับทุน ทำให้เห็นเนื้อหา รายละเอียด สิ่งดี ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงทำโครงการมากกว่าการกรอกข้อมูลในแบบฟอร์ม</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>1. ไม่มีการแจ้งผลการประเมินโครงการโดย สสส.หรือ สจรส.มอ.</p>	<p>2. สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของพี่เลี้ยงและ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น นำไปสู่การปรับปรุงที่ดีขึ้น</p> <p>3. ทาง สกว.ได้เห็นศักยภาพการดำเนินงานโครงการของพี่เลี้ยงในพื้นที่ เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ต้องพัฒนาทักษะของพี่เลี้ยงในแต่ละพื้นที่รวมทั้งสิ่งที่ต้องพัฒนาผู้ดำเนินโครงการ</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>1. ผู้ดำเนินโครงการไม่ทราบผลการประเมินโครงการในพื้นที่จาก สกว.และพี่เลี้ยง</p>	

จากตารางที่ 11 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

กระบวนการประเมินโครงการ

โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีรูปแบบการประเมิน 4 รูปแบบ คือ การประเมินด้วยตนเอง การประเมินแบบมีส่วนร่วม การประเมินภายใน และการประเมินภายนอก โดยผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงมีความพึงพอใจต่อกระบวนการประเมิน ดังนี้

ข้อดี ประกอบด้วย ได้ประเมินผลด้วยตนเองทำให้รู้ผลการทำโครงการ และได้สังเคราะห์โครงการร่วมกันในช่วงจัดเวทีพี่เลี้ยง

การประเมินด้วยตนเอง ได้รู้ผลและประเมินตัวเอง

ในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงได้ประเมินได้ทำการประเมินทางเว็บไซต์ ซึ่งมีรูปแบบการประเมินที่ระบุไว้ชัดเจนเป็นแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างให้ชัดเจน เข้าใจง่าย และยังมีในคู่มือติดตามประเมินโครงการ สำหรับโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผู้ดำเนินโครงการจะประเมินโดยดูจากแผนงานที่ดำเนินไปตรงกับวัตถุประสงค์และเกิดตัวชี้วัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ การประเมินด้วยตนเองทำให้ผู้ดำเนินโครงการได้เห็นผลการทำโครงการของตนเองว่าอยู่ในระดับไหน สำเร็จอย่างไร และจะปรับปรุงในส่วนไหน ดังผลการให้ข้อมูล

“ทาง สสส.บอกชัดเจนในเรื่องการประเมิน แจ้งผลการประเมิน...เขาจะมีให้ทำ มีตัวชี้วัดตามในคู่มือ และ สจรส.ก็ชี้แจงผ่าน และพี่เลี้ยงก็ย้ำอีกทีในการลงติดตาม” (R1012L132-134, สสส.)

“ประเมินไปตามคู่มือ เขามีมาให้ กรอกในอินเทอร์เน็ตส่งไปให้พี่เลี้ยงดู ตอนทำก็รู้ว่าโครงการเข้าเกณฑ์ประเมินในเรื่องอะไรบ้าง ตรงกับคู่มือไม่ เหมือนเราดูผลการประเมินโครงการของเราเลย” (R1618L220-221, สสส.)

“ตอนประเมินโครงการจะดูตัวชี้วัดในโครงการ แล้วดูผลที่เกิด ดูเรื่องการประเมินในคู่มือด้วย ดินะ เราได้ประเมินด้วยตัวเราเอง จึงรู้อย่างขาดอะไรในโครงการ” (R04-06L221-223, สสส.)

“จะบอกในการประเมินของโครงการ ตรงตัวชี้วัด แผนการทำงานว่ามีตัวชี้วัดอะไร เช่น กิจกรรมปล่อยปลา มีตัวชี้วัดอะไรที่ได้มา” (R01L258-259, สกว.)

ได้ส่งเคราะห์โครงการผ่านการประเมินแบบมีส่วนร่วม

โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีการจัดเวทีเครือข่ายทีมพี่เลี้ยง มาส่งเคราะห์ผลและคุณค่าที่เกิดขึ้น การจัดเวทีเครือข่ายทำให้พี่เลี้ยงได้ร่วมกันส่งเคราะห์คุณค่าที่เกิดขึ้นได้เนื่อหารายละเอียดมากกว่าการส่งเคราะห์จากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เนื่องจากพี่เลี้ยงได้มาร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุยเกิดข้อมูลรายละเอียดที่มากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จะมีทีมงาน สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นลงเยี่ยมเยียนพื้นที่วิจัย เพื่อส่งเคราะห์องค์ความรู้ที่เกิดจากการหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ส่วนพี่เลี้ยงจะทำการสรุปผลหลังทำกิจกรรม เพื่อทบทวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงทำโครงการ ช้อแนะนำจาก สกว. และพี่เลี้ยง ทำให้ผู้ดำเนินโครงการได้นำไปปรับใช้ต่อไป ดังผลการให้ข้อมูล

“ทุก ๆ 3 เดือนเราจะเรียกพี่เลี้ยงมาคุยแลกเปลี่ยนกัน มีการนำเสนอโครงการว่ามีผลเป็นอย่างไร เป็นการประเมินและส่งเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการด้วย ทำให้เห็นโครงการตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จและเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในช่วงติดตามโครงการ” (PO01L346-349, สสส.)

“เวทีเครือข่ายช่วยให้พี่เลี้ยงได้ส่งเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการในเชิงลึกขึ้น คือ ได้ข้อมูลมากกว่าที่เขียนในเวบไซต์ เพราะว่าพอได้มานั่งพูด นั่งคุย คนนั้นพูดถึงประเด็นที่เหมือนกับเราก็นึกขึ้นได้ เห็นสิ่งดี ๆ ในชุมชนเยอะ” (S02L110-114, สสส.)

“แนวทางการสานต่อโครงการ พี่เลี้ยงจะบอกให้เราเอาข้อมูลที่ได้อ่านต่ออย่างไร หน่วยงานไหนจะรับ และมีการมานั่งวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนในโครงการ เมื่อชวนสรุปและถอดบทเรียนช่วงกิจกรรม เรามีการประเมินอยู่ตลอดว่าเรามีปัญหาอะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร และพัฒนาในขั้นต่อไป” (R0809L242-247, สกว.)

“โดยภาพรวม พอใจการติดตามในเรื่องพีเลียง เพราะข้อมูลเป็นเล่มถามไม่ได้ พีเลียงถามได้ เมื่อพีเลียงลงมารู้สึกเป็นกันเอง ไม่ได้รู้สึกว่าจะมาตรวจโครงการ พีเลียงอัธยาศัยดี ปรึกษาได้” (R0809L229-232,สกว.)

ข้อต่อย ได้แก่ ไม่ทราบผลการประเมินจากแหล่งทุน

ไม่ทราบผลการประเมินจากแหล่งทุน

รูปแบบการประเมินภายนอกโดยทีม สสส./สจรส.มอ. และการประเมินภายในโดย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นและพีเลียง ไม่มีการแจ้งผลการประเมินโครงการชุมชนให้กับผู้ดำเนินโครงการว่าโครงการที่ทำนั้นเกิดผลดีในระดับไหน ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น พีเลียงเองก็ไม่ทราบว่า สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเมินศูนย์ประสานงานอย่างไร ไม่ได้แจ้งผลการประเมิน ดังผลการให้ ข้อมูล

“ทาง สสส.ไม่แจ้ง เราไม่รู้ว่าเขาประเมินแบบอย่างไร ไม่แน่ใจ” (R0407L168,สสส.)

“ไม่แน่ใจว่า สสส.ประเมินหรือ...ครับ” (R0407L178-179,สสส.)

“ไม่รู้ว่า พีเลียง และ สกว.เอง เขามองโครงการเรายังไง และพีเลียงเองก็ไม่เคยบอก กับทีมวิจัย ว่า โครงการนี้จะมีการประเมินด้วย สกว.ก็ไม่เคยบอกว่าเขามองเราอย่างไร” (R02L160-162,สกว.)

“ในส่วนของประเมินของ สกว.พีเลียงไม่ได้บอกว่าโครงการนี้มีการประเมินแบบนี้ มีตัวชี้วัดอะไร และตอนนี้โครงการอยู่ในเกณฑ์ไหน ตรงนี้นักวิจัยชาวบ้านไม่รู้เรื่อง” (R03L188-190,สกว.)

“ไม่รู้ เพราะพีเลียงไม่เคยบอก สกว.ไม่เคยแจ้ง เลยไม่รู้ว่าเขาประเมินแบบไหน ใช้เกณฑ์อะไร และทาง สกว.เองก็ไม่ได้ลงมาดูในพื้นที่” (R01L208-209,สกว.)

ตารางที่ 12

กระบวนการ วิเคราะห์และสังเคราะห์โครงการ

1.4 กระบวนการสังเคราะห์โครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
- ผู้ดำเนินโครงการและพีเลียง สังเคราะห์คุณค่าการทำโครงการในแบบฟอร์มตามคู่มือ ส่งผ่านเว็บไซต์	- พีเลียงประสานงานนักวิชาการลงพื้นที่ร่วมวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลในโครงการ	การวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงการ - พีเลียง ร่วมวิเคราะห์และ

1.4 กระบวนการสังเคราะห์โครงการ		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>- พี่เลี้ยงสังเคราะห์ผลการทำโครงการผ่านการจัดเวทีเครือข่าย</p> <p>- ทีมสังเคราะห์จาก สสส. ลงพื้นที่ถอดบทเรียนโครงการที่มีคุณภาพ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวผ่านสื่อและหนังสือเรื่องเด่นในพื้นที่</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>- มีทีมสังเคราะห์ความรู้ และถ่ายทอดออกมาในรูปสื่อต่าง ๆ ทั้งซีดีและหนังสือ ได้รวบรวมโครงการที่ดีและเด่น จัดทำเป็นเอกสารความรู้สำหรับถ่ายทอดให้กับคนที่สนใจได้เรียนรู้กระบวนการทำโครงการและผลที่เกิดขึ้น</p> <p>- ทีมสังเคราะห์มีความถนัดในการจัดทำสื่อ ทำให้มีข้อมูลเผยแพร่และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้</p> <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <p>-</p>	<p>- ยกระดับองค์ความรู้จากงานวิจัยโดย สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น</p> <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <p>- พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้และฝึกฝนการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับนักวิชาการ เห็นวิธีการใช้ทฤษฎีมาวิเคราะห์ข้อมูล เห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของข้อมูล นำไปสู่การเก็บข้อมูลในส่วนที่สำคัญเพิ่ม และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา</p> <p style="text-align: center;">ข้อด้อย</p> <p>- พี่เลี้ยงมีความรู้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลน้อย</p>	<p>สังเคราะห์โครงการ และเสนอข้อมูลให้แหล่งทุน</p> <p>- แหล่งทุนมีทีมสังเคราะห์ลงพื้นที่ถอดบทเรียนโครงการที่ดีและจัดทำเป็นสื่อเผยแพร่ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจทำโครงการ</p> <p>- แหล่งทุนอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติการเรื่องการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลให้พี่เลี้ยง เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลโครงการในพื้นที่ได้</p>

จากตารางที่ 12 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1.4 กระบวนการสังเคราะห์โครงการ

การสังเคราะห์โครงการของ 2 แหล่งทุน มีความแตกต่างกัน คือ โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีแบบฟอร์มให้ผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงสังเคราะห์และส่งผ่านทางเว็บไซต์ จัดเวทีเครือข่ายพี่เลี้ยงเพื่อสังเคราะห์ผลการทำโครงการ และทีม สสส. ลงสังเคราะห์โครงการที่ดีและเด่นในพื้นที่ โดยสอบถามข้อมูลจาก สจรส.มอ. โครงการที่ดีและเด่นมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ มีการบริหารจัดการโครงการที่ดี เป็นตัวอย่างของท้องถิ่น เสร็จงานตรงเวลา ผลจากการสังเคราะห์จะนำเสนอในรูปสื่อหนังสือเรื่องเด่นในพื้นที่ ส่วนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นพี่เลี้ยงประสานนักวิชาการที่ชำนาญในเรื่องที่ทำโครงการ ลงพื้นที่วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกับผู้ดำเนินโครงการ ทำให้พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้วิธีและทฤษฎีที่นักวิชาการใช้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เห็นความสำคัญของ

ข้อมูลที่ต้องศึกษาเพิ่มและข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ด้าน สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีการยกระดับองค์ความรู้จากงานวิจัย โดยจัดเป็นเวทีสังเคราะห์งานวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ทำให้พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการมีความพึงพอใจ

ข้อดี ประกอบด้วย จัดทำสื่อเผยแพร่ผลการทำโครงการ และเรียนรู้ ฝึกฝนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

จัดทำสื่อเผยแพร่ผลจากการทำโครงการ

ในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ทาง สสส.มีทีมสังเคราะห์ที่มีความถนัดด้านการทำสื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกิดจากการทำโครงการ โดยจัดทำเป็นหนังสือ ซีดี และอื่น ๆ ทำให้เห็นข้อมูลการสังเคราะห์โครงการ และได้ผลิตสื่อออกมาให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้กระบวนการทำโครงการ ผลที่เกิดขึ้น ทำให้เข้าใจการทำโครงการมากขึ้น และได้ความรู้จากสื่อที่ผลิตขึ้น ดังผลการให้ข้อมูล

“สสส.จะลงมาในช่วง สจรส.จัดประชุม และมีผู้ลงพื้นที่ โดยส่งทีมสื่อมาเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยขอข้อมูลจาก สจรส. ซึ่งไม่ต่างจากทีมสังเคราะห์ สจรส.ที่ให้ข้อมูลชี้เป้าว่ามีโครงการไหนที่ดีและเด่น โดยมีโจทย์ คือ 1.มีการบริหารจัดการโครงการที่ดี เป็นตัวอย่างของท้องถิ่น เสร็จงานตรงเวลา ปฏิบัติตามแผน โปร่งใส” (PO01L392-396, สสส.)

เรียนรู้ ฝึกฝน การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงได้ประสานงานนักวิชาการในมหาวิทยาลัย หรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่ทำโครงการ ลงพื้นที่ร่วมให้ความรู้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ทำให้พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้ และฝึกวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วยกัน เห็นความสำคัญของข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ด้านงานพัฒนาในต่อไป ดังผลการให้ข้อมูล

“พอได้ข้อมูลมา เราในฐานะพี่เลี้ยง สิ่งสำคัญ คือ เราต้องฝึกให้เขาจดบันทึก พอได้ข้อมูลครบ ในช่วงแรกเอาข้อมูลมาดู มาวิเคราะห์ว่าตรงวัตถุประสงค์หรือยัง และมีการชวนนักวิชาการลงไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วย จากนั้นจึงนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ร่วมกับชาวบ้าน” (S04L238-241, สกว.)

จุดอ่อน คือ พี่เลี้ยงมีความรู้น้อยในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

พี่เลี้ยงมีความรู้น้อยในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงมีความรู้น้อยในการวิเคราะห์ข้อมูล จึงใช้วิธีการประสานนักวิชาการเข้ามาช่วย ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน หากวิเคราะห์ข้อมูลไม่ชัดเจนจะมีปัญหาใน

การทำรายงานโครงการส่ง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น รายงานจะถูกปรับเยาะส่งผลให้โครงการล่าช้า และต้องปรับแก้รายงานหลายครั้ง ดังผลการให้ข้อมูล

“การวิเคราะห์ข้อมูล ยังสื่อสารทางทฤษฎีไม่ค่อยได้ ไม่เหมือนนักวิชาการ เอาทฤษฎี มาจับมันก็วิเคราะห์ข้อมูลง่าย” (S03L44-45,สกว.)

2.4 ผลผลิต (Product) ระบบติดตามประเมินโครงการ

ตารางที่ 13

ผลผลิตของระบบติดตามประเมินโครงการที่แหล่งทุนต้องการ

ผลผลิต		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<ul style="list-style-type: none"> - รูปธรรมความสำเร็จการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ - ผลลัพธ์ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สภาวะแวดล้อม และชุมชนที่มีผลต่อสุขภาวะ - ผลกระทบ การขยายผลองค์ความรู้ เกิดนวัตกรรมใหม่ และพัฒนาสู่นโยบายสาธารณะ <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการที่ทำความเข้าใจชัดเจน ต่อผลการดำเนินงาน ทำให้ขับเคลื่อนงานต่อยอดได้ - ยกระดับคุณค่าของชุมชน เอาสิ่งที่ดี ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาในชุมชนออกมา - พี่เลี้ยงสามารถต่อยอดงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์ประสานงานหรือพี่เลี้ยงบริหารจัดการโครงการไม่ให้เกิดโครงการล่าช้า - มีการเผยแพร่การใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย (Research Exploitation : RE) - โครงการวิจัยที่มีคุณภาพ 6 ด้าน คือ เกิดผลผลิตตามวัตถุประสงค์ มีคุณภาพทางวิชาการมีการเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัยผ่านการนำเสนอและงานตีพิมพ์ เกิดผลลัพธ์นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา และผลกระทบ เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายชุมชน <p style="text-align: center;">ข้อดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระตุ้นให้พี่เลี้ยงหาวิธีพัฒนาศักยภาพด้วยตนเองให้มีความรู้ด้านการบริหารงานโครงการให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ และเกิดการเปลี่ยนด้านที่มิวิจัย ชุมชน และกลไกการทำงาน - ได้ทบทวนผลที่เกิดจากการทำโครงการของชุมชน ข้อมูลที่นำไปใช้ 	<p style="text-align: center;">สิ่งที่ควรได้รับในการติดตามประเมินโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบ่งระดับผลผลิตออกเป็น 3 กลุ่ม คือ <ol style="list-style-type: none"> 1. ระดับแหล่งทุน โครงการชุมชนเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ 2. ระดับพี่เลี้ยง ควบคุมโครงการให้ดำเนินการครบตามแผน เสร็จในเวลา 3. ระดับผู้ดำเนินโครงการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการขึ้นเอง - มีสื่อหรือผลงานเผยแพร่การนำผลโครงการไปใช้ประโยชน์

ผลผลิต		
โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ (สสส.)	โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.)	สรุป
<p>โครงการขยับต่อยอดงานวิจัยเชิงปฏิบัติการด้านชุมชนได้</p> <p>ข้อดี</p> <p>- ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการด้านผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบ ทางแหล่งทุนยังไม่ได้นำมาปฏิบัติการขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในระดับเครือข่าย</p>	<p>ประโยชน์ได้ นำเสนอสู่หน่วยงานบรรจุแผนแก้ไขจัดการในต่อไป</p> <p>ข้อดี</p> <p>- ขาดตัวชี้วัดผลลัพธ์ของนักวิจัยท้องถิ่นที่กำหนดโดยผู้ดำเนินโครงการ</p>	

จากตารางที่ 13 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ผลผลิตของระบบติดตามประเมินโครงการ

โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีผลผลิตที่ทางแหล่งทุนต้องการเหมือนกัน คือ หลังจากดำเนินการเสร็จโครงการเกิดผลด้านผลผลิตตามวัตถุประสงค์ เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงของคน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่นำผลจากโครงการมาใช้ประโยชน์ในการจัดการปัญหาที่เอื้อต่อสุขภาวะ และผลกระทบการนำผลข้อค้นพบพัฒนาสู่นโยบายสาธารณะร่วมกัน สำหรับโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นยังมีผลผลิตที่แหล่งทุนต้องการ คือ ศูนย์ประสานงานบริหารจัดการโครงการไม่ให้ล่าช้า ดำเนินการตามแผน และมีการเผยแพร่บทความการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เกิดความพึงพอใจในด้านดีและข้อที่ควรปรับปรุง ดังนี้

ข้อดี ประกอบด้วย เห็นข้อมูลต่อยอดสู่การแก้ไขปัญหา เกิดองค์ความรู้นำมาใช้ในชุมชนได้ และพี่เลี้ยงบริหารจัดการเชิงคุณภาพทางวิชาการ

เห็นข้อมูล ต่อยอดสู่การแก้ไขปัญหา

หลังโครงการดำเนินการเสร็จ มีการทบทวนผลผลิตที่เกิดขึ้นตามหลักเกณฑ์ของผู้ให้ทุนทำโครงการ ทำให้พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการได้ทบทวนข้อมูลที่ได้ทำให้เห็นข้อมูลที่เด่นและมีความสำคัญในการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา และทาง สจรส.มอ.สามารถนำข้อมูลที่ตีขบเคลื่อนเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ อบต.หรือเทศบาล นำเข้าสู่แผนเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะร่วมกัน หรือ บรรจุเข้าสู่แผนต่อยอดงานเชิงพัฒนา ดังผลการให้ข้อมูล

“มิติการขับเคลื่อนงานทำให้งานชัดทั้งในเชิงประเด็นและเครือข่าย เรารู้ว่าตรงไหนมี ข้อมูลดี ข้อมูลเด่น เราขับเคลื่อนชุมชนได้และขับเคลื่อนเครือข่ายชุมชนได้” (PO01L515-517, สสส.)

“สมาชิกได้ออกกติกากำหนดให้ทุกคนรับผิดชอบดูแล และรักษาความสะอาดบริเวณถนน หน้าบ้านของตนเอง เพื่อความสะอาด และสวยงามของชุมชน” (S01L28-30, สสส.)

“นักวิจัยสามารถขยายองค์ความรู้ไปให้หน่วยงานได้รับทราบและนำไปสู่การเข้าแผน ประจำของเทศบาลหรือ อบต. หรือหน่วยงานด้านการศึกษา ที่ใช้พื้นที่ของนักวิจัยมาร่วมกันศึกษา ปฏิบัติการเพิ่มเติม” (S03L95-97, สกว.)

“เกิดนโยบายในการแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง รับทราบ และนำข้อเสนอเข้าสู่แผนของ อบต. ในปีต่อไป” (S03L98-99, สกว.)

“นำผลที่ได้จากการศึกษา ข้อค้นพบ ในการแก้ไขปัญหาให้กับเทศบาล ชลประทาน และ อบจ. สงขลา มี อบจ. สงขลาหน่วยงานเดียวที่เห็นความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณต่อยอดจากงานวิจัย” (R01L318-320, สกว.)

เกิดองค์ความรู้ ที่นำมาใช้ในชุมชนได้

จากการทบทวนด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในโครงการ พบว่า การหนุนเสริมโครงการทั้งสองแหล่งทุน ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นความรู้ด้านภูมิปัญญา ความรู้จากการเรียนรู้ และนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์แก้ไขปัญหาในชุมชนได้ ดังผลการให้ข้อมูล

“ได้ขยายองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย คือ การสร้างฝายกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามหน้าแล้ง โดยใช้โครงการแบบภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมกับวิธีการของทหาร แต่สามารถกระทำได้เฉพาะกลุ่มคน คือ ทีมวิจัยและผู้สนใจ ยังไม่ครอบคลุมคนทั้งชุมชน” (R03L325-327, สกว.)

“เมื่อได้องค์ความรู้จากการทำโครงการก็สามารถขยายผลได้ เช่น ได้รับองค์ความรู้เรื่องกล้วยก็สามารถนำไปช่วยในการฟื้นฟูคลองได้ในระดับหนึ่ง” (R09L341-345, สกว.)

“จากที่หมอโรงพยาบาลหาดใหญ่มาอบรมให้เยาวชนทำให้เกิดกลุ่ม อสม. น้อย ที่เขา มีความรู้สามารถเป็นที่เลี้ยงดูผู้ป่วยและผู้พิการในชุมชนได้” (S01L36-39, สสส.)

ที่เลี้ยงบริหารโครงการมีคุณภาพเชิงวิชาการ

ที่เลี้ยงในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการพัฒนาด้านการเขียนบทความนำเสนอ งานโครงการวิจัยในพื้นที่ การเขียนบทความวิชาการ และการจัดทำสื่อในการเผยแพร่ข้อมูลงานวิจัยให้กับหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันทางวิชาการที่จะนำผลงานวิจัยโครงการชุมชนไปต่อยอดงานวิจัยเชิงวิชาการในต่อไปได้ รวมทั้งที่เลี้ยงต้องบริหารจัดการโครงการชุมชนให้ดำเนินตามแผนวัตถุประสงค์ มีความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณ ดำเนินการเสร็จในเวลา ซึ่งที่เลี้ยงต้องหาวิธีการบริหารจัดการโครงการและการเผยแพร่ผลงานวิจัยเชิงวิชาการ รวมทั้งการเขียน RE บทความการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้วย ซึ่งกระตุ้นให้ที่เลี้ยงเกิดการพัฒนาตนเองให้เป็นที่เลี้ยงที่มีคุณภาพ

ส่วนโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ พี่เลี้ยงซึ่งทำงาน Part-time สามารถนำผลการทำโครงการไปต่อยอดยกระดับสู่งานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ทำร่วมกับชุมชนต่อไปได้

ข้อดี คือ เพิ่มตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

ความสำเร็จของโครงการคือทำเสร็จ คนมาร่วมเยอะ

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผู้ดำเนินโครงการ (นักวิจัย) ไม่ได้มองความสำเร็จของโครงการจากการประเมินของแหล่งทุน แต่มองความสำเร็จของโครงการผ่านตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นเอง คือ มีชาวบ้านคนอื่นเขามาร่วมทำโครงการ และทำตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ ต้องการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จึงเป็นข้อเสนอให้แหล่งทุนเห็นความสำเร็จของโครงการผ่านความคิดเห็นของผู้ดำเนินโครงการในพื้นที่ด้วย ดังผลการให้ข้อมูล

“นักวิจัยไม่ค่อยคำนึงเรื่องการประเมิน แต่เห็นชัดในเรื่องการกระตือรือร้นของนักวิจัย ตัวชี้วัดที่พบในโครงการ คือ ชาวบ้านคนอื่นที่ไม่เคยเขามาร่วมโครงการก็เขามาร่วม นั่นคือตัวชี้วัดของนักวิจัยท้องถิ่น” (R03L184-186, สกว.)

3. ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะต่อระบบติดตามประเมินโครงการ

3.1 ด้านบริบท (Context)

ตารางที่ 14

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจด้านบริบทของชุมชนที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ

ความพึงพอใจ	N = 27					
	สสส.			สกว.		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
1. กระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในชุมชนก่อนเขียนโครงการ	3.5	0.8	มาก	4	0.4	มาก
2. กระบวนการวิเคราะห์สภาวะและปัจจัยกำหนดสุขภาพ	3.7	0.7	มาก	2.4	0.5	น้อย

ความพึงพอใจ	N = 27					
	สสส.			สกว.		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
3. กระบวนการพัฒนาทักษะการเขียนโครงการ	4	0.7	มาก	3.4	0.4	มาก
4. สร้างความเข้าใจเป้าหมายการให้ทุนทำโครงการ	4	0.4	มาก	4	0.5	มาก
5. สร้างความเข้าใจต่อกระบวนการดำเนินโครงการ	3.8	0.4	มาก	3.9	0.5	มาก
<i>ภาพรวม</i>	<i>3.8</i>	<i>0.6</i>	<i>มาก</i>	<i>3.5</i>	<i>0.5</i>	<i>มาก</i>

จากตารางที่ 14 การเก็บข้อมูลผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงด้วยแบบสอบถามเชิงปริมาณ ด้านความพึงพอใจต่อบริบทที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ พบว่า โครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.8$,SD=0.6) และ ($\bar{x}=3.5$,SD=0.5) ตามลำดับ โดยทางโครงการร่วมสร้างชุมชนมีการจัดเวทีพัฒนาโครงการร่วมกัน และชวนวิเคราะห์ข้อมูลการเขียนโครงการในเวที ทำให้เกิดความเข้าใจต่อการทำโครงการได้มาก ส่วนในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น การวิเคราะห์ข้อมูลจะเน้นบริบทชุมชนและสภาพปัญหา ไม่เน้นข้อมูลด้านสุขภาวะ และมีข้อเสนอแนะต่อบริบท เพื่อให้การติดตามประเมินโครงการเกิดประสิทธิภาพ และมีผลต่อการทำโครงการในพื้นที่ ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อบริบทที่มีผลในการติดตามประเมินโครงการ มี 4 ประเด็น คือ สมาชิกโครงการควรมีทั้งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ อบต. ลงติดตามเป็นทีมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อชุมชน หัวข้อควรสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน และจัดเวทีพิจารณาโครงการและรายงานในพื้นที่

(1) สมาชิกโครงการควรมีทั้งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ อบต.

จากข้อมูลที่พบว่า ผู้ดำเนินโครงการส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน ทำให้มีปัญหาความเข้าใจในการเขียนโครงการ เขียนยาก ขาดความรู้และประสบการณ์ ใช้เวลาเขียนนาน ช่วงดำเนินโครงการมีภาระมาก การทำเอกสารลำบาก โดยเฉพาะรายงานโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีความยาก จึงเสนอให้ทีมในโครงการควรประกอบด้วยชาวบ้านและหน่วยงานในพื้นที่ ดังผลการให้ข้อมูล

“บายใจเมื่อ อบต.เข้ามาทำการเงินให้ คือ ข้อเสนอแนะของ สสส.ถ้าว่าปรับปรุงตัวนี้ได้ เอาคนที่เข้าใจและจริงจัง ๆ มาทำแก้ครึ่งสองครึ่งก็ผ่าน ผมว่าแบบนี้ง่ายกว่า คือ การตามเก็บ ตาม

เคลีย ตามแก้ ไม่จบ ทำกับชุมชนยาก ตัวนี้ที่ยากปรับ ส่วนตัวกิจกรรมได้แล้ว” (R0407L136-139, สสส.)

“การคัดเลือกที่มวิจัย ควรนำคนที่มีความถนัดขึ้น เช่น คนที่เป็นเลขาคควรเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายแผน อดต. คือ สกว.ควรทำร่วมกับท้องถิ่น” (R01L315-317, สกว.)

“ท้องถิ่นเขาน่าจะเอานักวิเคราะห์นโยบายและแผนมาช่วยชาวบ้านในการทำโครงการ เขียนโครงการ และไม่มีหน่วยงานอื่นด้วย เป็นชาวบ้านล้วน ๆ จึงทำให้ช้า” (R01L83-86, สกว.)

(2) ลงติดตามเป็นทีม สร้างความเชื่อมั่นต่อชุมชน

ชุมชนให้ความสำคัญกับคนนอกพื้นที่ในการลงมาติดตามโครงการ จึงเสนอให้พี่เลี้ยงลงมาติดตามเป็นทีม รวมทั้งการลงมาเยี่ยมพื้นที่ด้วย ดังผลการให้ข้อมูล

“อยากให้พี่เลี้ยงลงมาเป็นทีม เพราะจะเป็นจุดเด่นที่ทำให้คนสนใจ และเป็นคนนอกด้วยเวลาคุยอะไรคนจะเชื่อให้ความนับถือ เห็นความยิ่งใหญ่ แต่เมื่อพี่เลี้ยงแยกกันลงไปตามโครงการที่รับผิดชอบ ดูเหมือนไม่มั่นคง ถ้าพี่เลี้ยงมาเป็นทีมใหญ่คนจะเกิดการตื่นตัว” (R1718L100-106, สสส.)

(3) หัวข้อควรสอดคล้องกับความต้องการและบริบทชุมชน

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการที่อยู่ในความดูแลของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสงขลา เรื่องที่ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของศูนย์ฯ คือ การจัดการทรัพยากรสายคลอง แต่โครงการที่ขอเข้ามาในบางเรื่องไม่เชื่อมโยงสายคลอง ซึ่งต้องปรับโครงการให้มีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ของศูนย์ประสานฯ จึงทำให้โครงการถูกปรับหลายครั้งเมื่อส่งขึ้นไปยัง สกว. มีข้อเสนอแนะว่า หัวข้อควรเป็นเรื่องที่ชุมชนอยากทำ ดังผลการให้ข้อมูล

“ชื่อ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชุมชนอยากทำเรื่องไหนน่าจะให้ทำเรื่องนั้น ทาง สกว.ไม่ควรยึดติดกับศูนย์ประสานงานฯ และเรื่องอื่นที่ สกว.ทำอยู่ ถ้าชุมชนมีความต้องการอย่างนี้ เรื่องปรับโครงการนั้นเป็นสิ่งที่ดี ที่ช่วยทำให้โครงการดีขึ้น ตรงนี้รับได้ และยินดี แต่แนวทางเหมือนกับคนทำงานจริง ถ้าเขาอยากจะทำเรื่องกล้วย ยารักษาโรค อยากทำเรื่องนั้น แต่ไหนบอกว่าจะต้องให้บูรณาการเข้ากับคลอง ถึงความรู้สึกที่อยากทำมันก็ลด บางทีมันอาจจะไม่สอดคล้องและไม่ถนัดกับสิ่งที่อยากทำ รู้สึกเริ่มถอดออก แต่ไม่ท้อ” (R0809L71-77, สกว.)

“พี่เลี้ยงโครงการช่วยแนะ เขาแนะนำว่าคนชานเมืองเหมาะกับโครงการแบบนี้ ว่าควรปลูกผักกินเอง ทำเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงถึงบ้านที่อยู่แล้วเรื่องนี้” (R10-12L1-3, สสส.)

(4) จัดเวทีพิจารณาโครงการและรายงานในพื้นที่

จากปัญหาการปรับแก้โครงการหลายครั้ง จนทำให้ผู้ดำเนินโครงการท้อ จึงมีข้อเสนอให้ทางแหล่งทุน ลงมาจัดเวทีพิจารณาโครงการในพื้นที่ โดยใช้เวลาประมาณ 2-3 วัน ให้โครงการปรับแก้จนเสร็จ โดยมีผู้ทรงคอบแนะนำในช่วงจัดเวที จะช่วยแก้ปัญหาการปรับโครงการหลายครั้ง และการอนุมัติทุนซ้ำ ดังผลการให้ข้อมูล

“การพิจารณาโครงการถ้าเป็นไปได้จัดเวทีที่หาที่ใหญ่ และมาสอนวิธีการทำโครงการพัฒนาโครงการ การเขียน ทำอย่างไรให้ครอบคลุมปัจจัยแต่ละปัจจัย” (R1921L64-66, สกว.)

“ข้อเสนอแนะ อยากให้ลงมาปรับในพื้นที่ ส่งให้ สกว. ถูกปรับ คือ จัดเป็นเวทีให้ผู้ทรงลงมาช่วยในเรื่องการเขียนรายงานเลย คือ มีทั้งพี่เลี้ยง สกว. ท้องถิ่น และชาวบ้านมานั่งปรับแก้ในตรงนั้นเลย คือ ได้ปรับแก้ไปในแนวทางเดียวกัน นี่ที่ปรับอย่างน้อยสัก 1-2 วันอบรมในพื้นที่ไปด้วยจะได้ครอบคลุมความรู้ก็เกิดขึ้นด้วย” (R1921L60-64, สกว.)

“เมื่อรายงานถูกปรับแก้ ความรู้สึกตอนนั้น ท้อ เพราะคิดว่าเนื้อหาที่ให้มันมันมากแล้ว มันเยอะจนเกินที่เราจะให้ได้อีกแล้ว แต่ทำไมเขายังบอกว่าไม่สมบูรณ์ แต่การจัดเวทีในวันที่ สกว. จัดปรับรายงานฉบับสมบูรณ์ ตรงนั้นชอบ ทำให้เห็นประเด็นของเราว่าเราต้องเดินไปแนวทางไหน คือ พุดง่าย ๆ ว่างานวิจัยของเราที่ทำมานั้นเดินหลงทางอยู่ คือ ไม่รู้จะไปทางไหน แต่พออาจารย์ลงมาคอมเมนต์ปุ๊บ หัวข้อแต่ละหัวข้อจุดประกายให้เลยว่าเออ... สิ่งนี้ที่ต้องทำ และเข้าใจว่าเนื้อหาที่ สกว. ว่ายังไม่สมบูรณ์นั้น เพราะว่าเราเอาเนื้อหาให้มากเกินไปโดยที่ไม่มีบทสรุป แสดงว่าข้อเสนอแนะตามโครงการจะมีในส่วนของการมีเวทีพัฒนาโครงการ คือ ส่วนทำรายงานอยากให้มาเขียน และให้ สกว. ลงมาคอมเมนต์ คือ ที่ผ่านมา เราอ่านเนื้อหาเราว่าข้อมูลเยอะแล้ว แล้วต้องปรับตรงไหนอีก คือ จัดเป็นเวทีเลย” (R1921L104-115, สกว.)

3.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ตารางที่ 15

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจด้านปัจจัยนำเข้าของระบบติดตามประเมินโครงการ

ความพึงพอใจ	N = 27					
	สสส.			สกว.		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
1. ผู้ดำเนินโครงการ	4	0	มาก	3.5	0	มาก
2. พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ	4.1	0.8	มาก	4.1	0.6	มาก
3. งบประมาณทำโครงการ	3.3	0.3	ปานกลาง	2.7	0.2	ปานกลาง
4. เครื่องมือแนวทางการทำโครงการ	3.9	0.4	มาก	2.9	0.5	ปานกลาง
ภาพรวม	3.8	0.4	มาก	3.2	0.4	ปานกลาง

จากตารางที่ 15 พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ มีความพึงพอใจต่อระบบติดตามประเมินโครงการ ด้านปัจจัยนำเข้าในระดับมาก ($\bar{X} = 3.8$, $SD.=0.4$) มีความเด่นด้านคู่มือที่แจกให้กับผู้ดำเนินโครงการทุกคน มีแบบฟอร์มต่าง ๆ รวมทั้งเว็บไซต์ที่ทุกคนได้เรียนรู้การทำโครงการร่วมกัน ด้านงบประมาณมีความเหมาะสมกับแผนงานโครงการ และคำตอบแทนของพี่เลี้ยง ส่วนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.2$, $SD.=0.4$) อยากให้ สกว.ปรับปรุงคู่มือพี่เลี้ยง และงบประมาณบริหารศูนย์ประสานงานน้อย โดยเฉพาะคำตอบแทนของพี่เลี้ยง โดยทั้งสองโครงการพึงพอใจที่ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินโครงการ มีความมุ่งมั่นทำโครงการ และพี่เลี้ยงมีความรู้ที่เหมาะสม อธิยาศัยดี

ข้อเสนอแนะต่อปัจจัยนำเข้าของระบบติดตามประเมินโครงการ

3.2.1 ด้านผู้ดำเนินโครงการ

(1) มีเลขที่เข้าใจงานด้านเอกสารและการเงิน

พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีข้อเสนอต่อแหล่งทุนในการกำหนดเกณฑ์ผู้รับทุนไว้ว่า ควรมีเลขหรือคนที่มีความรู้ด้านงานเอกสาร การเขียน และการเงิน เพื่อทำหน้าที่เป็นเลขในการจัดทำรายงานและข้อมูลต่าง ๆ จะทำให้การติดตามโครงการทำได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น เพราะมีข้อมูลในการนำเสนอต่อแหล่งทุน ไม่เป็นภาระให้พี่เลี้ยงในช่วงติดตามการทำรายงาน ซึ่งในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าในทีมต้องมี 1 คนที่ใช้คอมพิวเตอร์ได้ เพราะจะใช้ระบบติดตามผ่านเว็บไซต์ ดังผลการให้ข้อมูล

“เราพยายามสร้างทีมในพื้นที่ ก็คือโครงการนั้นแหละ บอกว่าอย่างน้อยเราต้องหากคนมาสักคนหนึ่งมาเรียนรู้ IT กับเรา เรียนรู้ระบบรายงานกับเรา ก็เท่ากับว่าชุมชนจะได้คนเก่งที่สามารถดำเนินการเรื่องอื่นได้เวลาเราคุยในพื้นที่ต้องทำอะไรบ้าง” (Ad01L100-103, สสส.)

“บางทีแบบว่าชาวบ้านเขียนไม่เป็น จริงแล้ว สกว.ควรระบุให้ชัดว่ามีคนทำงานเอกสารได้” (R01L63-64, สกว.)

“จะบอกชาวบ้านตลอดว่าให้หาคนที่เขียนได้มาช่วยในการทำรายงาน เพราะว่าข้อมูลเราเก็บตลอด หาเลขโครงการไว้ ต้องบันทึกไว้เวลาทำรายงานจะง่าย เราก็ไม่เหนื่อยมาก” (S03L43-45, สกว.)

(2) พี่เลี้ยงแนะนำงานเอกสารอย่างใกล้ชิด

เนื่องจากเป็นโครงการที่หนุนเสริมให้ชาวบ้านดำเนินการ ปัญหาสำคัญคือการจัดทำเอกสารรายงานและเอกสารการเงินจึงเป็นอุปสรรคในการติดตามโครงการ ดังนั้นพี่เลี้ยงต้องติดตามหนุนเสริมอย่างใกล้ชิด ดังผลการให้ข้อมูลในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ

“จุดอ่อนที่ผู้ทำโครงการไม่ทำตามระเบียบแหล่งทุน และเนื่องจากเป็นโครงการเปิดรับทั่วไป ดังนั้นใครก็ได้ส่งมา และอีกอย่างเราไปโพกสูตรที่เอาคนไม่เก่ง ซึ่งเราต้องการ

ให้โอกาสกับคนที่ไม่ค่อยมีโอกาส คือ อย่างที่บอกถ้าไม่มีพี่เลี้ยงช่วยจะไม่มีทางที่โครงการจะผ่าน แต่เราเอาคนที่ไม่เก่งขาดโอกาสมา เราจึงต้องเจอแบบนี้ เพราะ เน้นคนไม่เก่งมา จึงต้องเอาพี่เลี้ยงเข้าไปช่วย” (Ad01L214-219, สสส.)

3.2.2 ด้านพี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ

(1) ต้องมีประสบการณ์ทำงานเชิงพื้นที่มาก่อน

พี่เลี้ยงต้องมีความรู้ด้านการทำงานเชิงพื้นที่ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการลงไปติดตามโครงการในพื้นที่หรือประสบการณ์ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาก่อน และความรู้ด้านการทำงานพัฒนา ดังผลการให้ข้อมูล

“คนที่จะมาเป็นพี่เลี้ยงได้ ควรจะมีประสบการณ์ท้องถิ่นมาก่อน เราดูคน ดูศักยภาพในการประสาน และการหนุนงาน การทดลองพี่เลี้ยงให้ลองทำ 2 แบบ คือ ลองทำวิจัยร่วมกับชาวบ้าน หรือทำแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) ให้เห็นประเด็นในพื้นที่ กลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง” (Ad2L101-104, สกว.)

“ทีมพี่เลี้ยงต้องมีประสบการณ์ในพื้นที่พอสมควร อาจมีทีมบัณฑิตอาสาเข้ามาช่วยในเรื่องการทำกิจกรรมในพื้นที่ด้วย ซึ่งพี่เลี้ยงต้องสังเคราะห์ผล เรื่องราวการทำโครงการออกมาเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ได้” (Ad1L143-146, สสส.)

(2) พี่เลี้ยงมีความสำคัญต่อผู้ดำเนินโครงการชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินโครงการ เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ และผู้บริหารแหล่งทุน พบว่า พี่เลี้ยงมีบทบาทและมีความสำคัญมากในการหนุนเสริม แนะนำผู้ดำเนินโครงการซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านมากกว่าคนที่ทำงานในองค์กร ดังผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงให้ความรู้มาก ถ้า สกว. ไม่มีพี่เลี้ยงในงานวิจัยชุมชน ไม่ได้เลย ไม่ผ่าน” (R2223L30, สกว.)

“พี่เลี้ยงเป็นคนสำคัญ แนะนำการเขียน เครื่องมือต่าง ๆ เทคนิคการวิจัยทำให้ได้เรียนรู้เครื่องมือวิจัยหลายตัว โดยเฉพาะเครื่องมือวิจัยชุมชน” (R2223L19-24, สกว.)

“ดีมาก ที่มีระบบพี่เลี้ยง แต่บางทีก็กลัวพี่เลี้ยงรำคาญด้วย กลัวพี่เลี้ยงน้อยใจในความหลากหลายของตัวบุคคล” (R03L254-255, สกว.)

“เมื่อเราได้โครงการแล้ว ลงกิจกรรมแล้ว เราก็พยายามทำ ปรับปรุง และปรึกษาพี่เลี้ยง ถ้าไม่มีพี่เลี้ยงช่วยจี้ ช่วยแก้ ช่วยแนะ ช่วยนำ ผมว่าไปไม่ถูก” (R0407L90-92, สสส.)

“ส่วนใหญ่นักวิจัยไม่รู้เรื่องการปรับข้อมูล แต่พี่เลี้ยงแจ้งว่าไม่เสร็จก็ ไม่สอดคล้อง ต้องมาปรับข้อมูลหรือไม่ แต่ไม่ยุ่งยาก ทุกคนยินดีที่จะปรับข้อมูลตามข้อเสนอแนะ ดีที่มีพี่เลี้ยง ถ้าไม่มีชาวบ้านก็คงเขียนโครงการ ดำเนินการไม่ถูก” (R03L101-104, สกว.)

(3) มีความรู้ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลในโครงการ

พี่เลี้ยงต้องมีความรู้ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการในพื้นที่ และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลสู่งานเชิงระบบได้ และในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เสนอให้พี่เลี้ยงต้องมีความรู้ด้านการนำเสนอผลงานวิจัยเชิงวิชาการได้ เช่น การเขียนบทความวิชาการ การนำเสนอผลงานทางวิชาการ ดึงผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงต้องสังเคราะห์ความรู้ของโครงการที่ดูแลออกมา นั้นเป็นสิ่งสำคัญของการติดตามประเมินผล” (PO01L251, สสส.)

“พี่เลี้ยงยังอ่อนเรื่องการนำเสนองานเชิงวิชาการ อยากให้ทาง สกว. ฝึกอบรมทักษะการเขียนงานเชิงวิชาการให้กับพี่เลี้ยง เพื่อนำมาเสริมและบอกให้กับนักวิจัยในพื้นที่ได้เรียนรู้ผ่านพี่เลี้ยง จะทำให้งานหลายอย่างสามารถเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการได้” (R1315L33-38, สกว.)

“พี่เลี้ยงนอกจากทำหน้าที่ลงไปติดตามอย่างน้อย 3 ครั้ง ดูว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผน มีความโปร่งใสไม่ หน้าที่ที่เพิ่มขึ้นมาในแต่ละปี พี่เลี้ยงต้องเอาผลการสังเคราะห์วิเคราะห์โครงการมาเลือกกว่ามีโครงการไหนที่ต่อยอดในปีถัดไปบ้างโครงการที่มีแหล่งทุนอื่นเข้าต่อหนุน เขาเห็นว่าเมื่อทำแล้วมีแหล่งทุนมาสนับสนุน หรือต่อยอดเดิมของ สสส. ดังนั้นพี่เลี้ยงต้องเป็นคนชี้เป้าเรื่องแหล่งทุนอื่นเช่นกัน บทบาทพี่เลี้ยงจึงเป็นกลไกที่สำคัญนอกเหนือจากการติดตามโครงการ ต้องวิเคราะห์ชุมชน และสังเคราะห์องค์ความรู้มาจากชุมชน และช่วยชุมชนหาแนวทางพัฒนาต่อ ไม่ว่าจะเป็นการขยายเครือข่าย การหาแหล่งทุน และการพัฒนาเพื่อต่อยอดปีที่ 2 และมีแผนของพี่เลี้ยงออกมา บทบาทพี่เลี้ยงจึงหนักมาก ต้องเข้าใจบทบาท” (PO01L398-415, สสส.)

(4) เชื่อมโยงหน่วยงานสู่การแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

พี่เลี้ยงมีความรู้ความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ทำในพื้นที่ ดึงผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงได้ประสานงานกับหน่วยงานราชการ เพราะระยะหลังได้หน่วยงานมาช่วย ตอนนี้ได้ความรู้เรื่องการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการ คือรู้ว่าเข้าไปหาหน่วยแบบไหน โดยเราต้องรู้ว่าในเรื่องงานต่าง ๆ หน่วยงานไหนที่รับผิดชอบในเรื่องที่จะทำ เช่น ทหาร ก็เข้าไปที่ฝ่ายกองพล เมื่อเราเข้าไปถูก ทำให้เขาให้ความสำคัญและช่วยเหลือ” (R01L270-274, สกว.)

“โหนด¹ ที่มีประสิทธิภาพทำให้คุณภาพของงานเกิดขึ้น โหนดหลายโหนด นำผลงานวิจัยไปต่อยอดกับหน่วยงานอื่นได้ ซึ่งโหนดต้องสามารถประสานหน่วยงานที่มารับช่วงต่อได้ ตรงนี้เป็นบทบาทที่โหนดต้องทำ” (P002L114-117, สกว.)

(5) กำหนดจำนวนโครงการของพี่เลี้ยงที่ติดตามให้เหมาะสม

เนื่องจากพี่เลี้ยงบางคนรับผิดชอบหลายโครงการ ทำให้มีเวลาติดตามโครงการน้อย ซึ่งพบในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ โดยพี่เลี้ยงทำงาน Part-time จึงมีเวลาในการติดตามน้อย และมีข้อเสนอให้กำหนดโครงการที่รับผิดชอบของพี่เลี้ยงให้ชัดเจน ดังผลการให้ข้อมูล

“ข้อเสนอต่อพี่เลี้ยง 1. พี่เลี้ยงที่มีความรู้และมีประสบการณ์ที่เชี่ยวชาญ คิดว่า 3 โครงการกำลังดีอย่างต่ำ แต่คนที่ไม่มีประสบการณ์แต่มีคุณสมบัติ 1 หรือ 2 โครงการก็มากแล้ว ถ้าเยอะกว่านั้นจะเป็นภาระ เพราะจะต้องคิดถึงการบริหารจัดการโครงการ ต้องลงพื้นที่อย่างต่ำ 3 ครั้งต่อโครงการ รวม 9 ครั้งอย่างน้อย ลองนึกดูว่าถ้ารับ 8 โครงการ จะลงพื้นที่อย่างต่ำ 24 ครั้ง อาจจะไปกินเวลาทำงานของเขา ยิ่งเวลาทำรายงานงวด ถ้ารับ 10 โครงการ สิ่งพี่เลี้ยงทำ ต้องส่งรายงานการติดตาม 3 ครั้งต่อโครงการ นอกจากลงพื้นที่แล้ว ต้องกลับมาเขียนรายงานอีก” (P001L431-440, สสส.)

3.2.3 ด้านงบประมาณ

(1) ทำโครงการร่วมกับ อปท.ในพื้นที่ สนับสนุนงบประมาณทำโครงการร่วมกัน

ผู้ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีข้อเสนอต่อ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้ทำโครงการร่วมกับเทศบาล เพื่อร่วมกันสนับสนุนงบประมาณในการทำโครงการ นอกจากนี้ยังสามารถจัดการปัญหาทางด้านเอกสารที่ชาวบ้านไม่ถนัดในการเขียน และเมื่อสิ้นสุดโครงการสามารถนำข้อมูลที่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยหน่วยงานท้องถิ่นต่อไป ดังผลการให้ข้อมูล

“งบประมาณที่ สกว. ให้ พอดี แต่ถ้าให้ดี คือ ต้องมีหุ้นส่วนจากท้องถิ่น” (R01L100-101, สกว.)

3.2.3 ด้านเครื่องมือแนวทางการทำโครงการ

(1) ปรับปรุงคู่มือ ทำแยกระหว่างพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ดำเนินโครงการ พี่เลี้ยง และผู้ประสานงานโครงการ ด้านความคิดเห็นต่อระบบติดตามประเมินโครงการ ทำให้มีข้อเสนอแนะด้านปัจจัยนำเข้าในส่วนคู่มือแนวทางการพัฒนาและติดตามโครงการ สำหรับคู่มือในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการเสนอให้ทาง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นปรับปรุงคู่มือและจัดทำเป็นเอกสารคู่มือ เพื่อเป็นแนวทางให้พี่เลี้ยงในการทำงาน โดยทำแยกคู่มือออกเป็น 2 เล่ม คือ คู่มือสำหรับพี่เลี้ยงและนักวิจัย ดังผลการให้ข้อมูล

¹ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีพี่เลี้ยงโครงการประจำอยู่

“อยากให้ สกว.ทำคู่มือแยกของพี่เลี้ยง และนักวิจัย 1 เล่ม โดยรวมในเล่มเดียว ที่สำคัญเรื่องการตั้งโจทย์ การทำแนวคิดให้ชัด ตรงนี้ทำอย่างไรให้มีความชัดเจนต่อเรื่องวิธีคิดกับโจทย์ ที่ผ่านมามีปัญหาวิธีคิด เพราะเราจับโจทย์ได้ไม่ลึก พอไปจับงานวิจัยไม่ชัด” (S03L33-36,สกว.)

3.3. ด้านกระบวนการ (Process)

ตารางที่ 16

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจด้านกระบวนการติดตามประเมินโครงการ

ความพึงพอใจ	N = 27					
	สสส.			สกว.		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
1. พัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ ดำเนินโครงการ	3.8	0.4	มาก	3.6	0.3	มาก
2. การติดตามและหนุนเสริม โครงการในพื้นที่	3.8	0.6	มาก	3.8	0.5	มาก
3. การประเมินโครงการ	3.9	0.4	มาก	3.1	0.4	ปานกลาง
4. การสังเคราะห์โครงการ	3.0	0.4	ปานกลาง	3.2	0.5	ปานกลาง
ภาพรวม	3.6	0.5	มาก	3.4	0.4	มาก

จากตารางที่ 16 ผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.6,SD.=0.5$) และ ($\bar{x}=3.4,SD.=0.4$) โดยโครงการร่วมสร้างชุมชนผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยง ได้ทำการประเมินด้วยตนเองตามแบบฟอร์มที่มีในคู่มือและเว็บไซต์ ทำให้รู้ผลการประเมินโครงการด้วยตนเอง ส่วนการประเมินโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จะประเมินโดย สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการไม่รู้ผลการประเมิน แต่จะทำการถอดบทเรียนหลังสิ้นสุดโครงการในพื้นที่ ส่วนด้านอื่น ๆ มีความพึงพอใจที่คล้ายกัน

ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการติดตามประเมินโครงการ

3.3.1 ด้านการพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ

(1) หนุนเสริมพี่เลี้ยงประสบการณ์น้อย

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ มีการเสนอให้ทาง สจรส.มอ. พัฒนาหนุนเสริมศักยภาพพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์น้อยกว่าพี่เลี้ยงคนอื่น โดยอบรมในเรื่องที่จำเป็น เช่น การเขียนรายงาน การเขียนโครงการ เป็นการเฉพาะ เช่นเดียวกับ โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเสนอให้จัดอบรมแยกระหว่างผู้ประสานงานและผู้ช่วยผู้ประสานงาน เนื่องจากมีความรู้และประสบการณ์ต่างกัน ดังผลการให้ข้อมูล

“ผู้ติดตามที่มีประสบการณ์น้อย อาจต้องมีการหนุนเสริมการพัฒนา ศักยภาพที่จำเป็นในการติดตามประเมินผลโครงการ (S01L60-62, สสส.)

“ควรออกแบบว่าจะมีเวทีผู้ช่วย ที่แยกเพราะว่าการพัฒนาศักยภาพผู้ช่วยกับ ผู้ประสานงานจะต่างกัน” (S04L155-156, สกว.)

(2) หนุนเสริมความรู้พี่เลี้ยงที่ยังขาด

ทาง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ต้องวิเคราะห์ศักยภาพพี่เลี้ยงให้ได้ว่ามี จุดอ่อน จุดแข็งในด้านไหน เพื่อการพัฒนาหนุนเสริมความรู้ได้ตรงกับทักษะที่ยังไม่มี แต่มีความ จำเป็นในงานติดตามประเมินโครงการ ดังผลการให้ข้อมูล

“การตั้งโจทย์ การทำแนวคิดให้ชัด ตรงนี้ทำอย่างไรให้พี่เลี้ยงชัดต่อเรื่องวิธี คิดกับโจทย์ ที่ผ่านมาพี่เลี้ยงมีปัญหาวิธีคิด เพราะเราจับโจทย์ได้ไม่ลึก พอไปจับงานวิจัยไม่ชัด มองว่า สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ต้องวิเคราะห์ว่าพี่เลี้ยงขาดเรื่องอะไร เพราะเราไม่รู้ตัวเองว่าเราอ่อนเรื่อง อะไร ต้องวิเคราะห์และเติมให้ แต่การเติมของพี่เลี้ยงต้องเติมโดยให้เห็นรูปธรรม ถ้าอธิบายอย่าง เดียวไม่เข้าใจ การอ่านก็สำคัญทำให้เรารู้ศัพท์ที่เขาพูด ที่ชอบคือ การเรียนรู้สู่การปฏิบัติการ คือช่วงที่ พี่จิวคอมเม้นโครงการ ทำให้เราเห็นว่าจุดที่เขาวิเคราะห์คืออะไร การเรียนรู้มันต้องทำให้เห็น และ พยายามทำให้ชาวบ้านเห็นด้วย เพราะชาวบ้านต้องเรียนรู้จากการปฏิบัติและเห็นตัวอย่าง” (S03L34-45, สกว.)

(3) จัดอบรมให้ความรู้และเวทีเครือข่ายเป็นระยะ

ผู้ดำเนินโครงการมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาศักยภาพ ด้านการจัดอบรมให้ ความรู้ต่อกระบวนการทำโครงการ เช่น วิธีการเก็บข้อมูล การเขียนรายงาน โดยจัดอบรมเป็นระยะ และการจัดเวทีเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนและหนุนเสริมการทำโครงการในพื้นที่ด้วยกัน ดังผลการให้ ข้อมูล

“อยากให้มีการอบรมให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานวิจัยทุกเดือน เช่น วิธีการเก็บข้อมูล วิธีการเขียน และควรให้แลกเปลี่ยนศึกษาดูงานพื้นที่วิจัยอื่น ๆ ที่ทำสำเร็จแล้ว” (R16L66-72, สกว.)

และผู้ดำเนินโครงการยังได้เสนอให้ทำโครงการร่วมกับ อบต. เพื่อจัดวางคนในที่ทีมผู้ดำเนินโครงการให้รับผิดชอบงานด้านเอกสารเช่น การเขียนบันทึกกิจกรรม การเขียนรายงานทางการเงิน และการส่งรายงานผ่านเว็บไซต์ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของชาวบ้านในการทำงานด้านเอกสารแต่มีความถนัดในการทำเอกสาร โดยรายละเอียดได้กล่าวไว้ในข้อเสนอเรื่องบริบทที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ รวมทั้งมีการเสนอให้จัดเวทีประชุมพิจารณาโครงการและรายงานฉบับสมบูรณ์ในพื้นที่ ซึ่งพบปัญหาในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่โครงการและรายงานถูกปรับแก้รายครั้ง จนผู้ดำเนินโครงการท้อ โดยเสนอให้จัดเป็นเวทีในพื้นที่ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ และดำเนินการปรับแก้ให้เสร็จในเวทีเลย โดยรายละเอียดได้กล่าวไว้ในบริบทที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการแล้ว

3.3.2 ด้านการติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่

(1) เพิ่มบทบาทการประสานงานของพี่เลี้ยง

ข้อเสนอต่อบทบาทการหนุนเสริมของพี่เลี้ยงในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เมื่อลงหนุนเสริมติดตามโครงการในพื้นที่ คือ จะทำหน้าที่การกระตุ้นทีมให้ทำโครงการ และให้คำแนะนำต่อการทำโครงการ แต่ไม่ได้เจาะลึกด้านกระบวนการ ไม่ได้ช่วยเหลือด้านการทำกิจกรรม โดยเฉพาะการประสานจัดหาผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่โครงการทำ ดังผลการให้ข้อมูล

“พี่เลี้ยงได้ทำหน้าที่กระตุ้นให้เราทำโครงการ เวลาที่หยุดทำไป ให้คำแนะนำในการทำโครงการ แต่ไม่ได้เจาะลึก คือ อยากให้พี่เลี้ยงช่วยทำหน้าที่ประสานหาผู้รู้เรื่องกลุ่มขนาดแผนไทย หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะมาให้กับเรา ไม่ใช่ให้เราหาเอง คือ พี่เลี้ยงจะดูแลแต่โครงการ” (R17-18L51-54, สสส.)

(2) ลงติดตามเป็นทีม ใช้สื่อเรียนรู้กระตุ้นคนในชุมชน

โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีข้อเสนอต่อทีมติดตามประเมินโครงการ ให้ลงติดตามเป็นทีม และควรมีสื่อให้คนในชุมชนได้เห็น กระบวนการและผลที่เกิดจากการทำโครงการ จะทำให้คนในชุมชนเกิดการกระตุ้นในการทำโครงการมากกว่าการลงมาติดตามโดยพี่เลี้ยงคนเดียว ดังผลการให้ข้อมูล

“เวลาที่พี่เลี้ยงลงมาอยากให้ลงมาเป็นทีม และมีการเล่าแลกเปลี่ยนกันในชาวบ้านฟังว่าแต่ละพื้นที่เป็นอย่างไร ควรมีอุปกรณ์ สื่อ เพื่อให้คนได้ตื่นตัว และเห็นผลจากการทำโครงการ” (R1718L109-111, สสส.)

3.3.3 ด้านกระบวนการประเมินโครงการ

(1) ออกแบบการประเมินร่วมกันอย่างเป็นระบบ

ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้มีข้อเสนอจากผู้ดำเนินโครงการด้านการประเมิน ควรประเมินแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ดำเนินโครงการ พี่เลี้ยง และ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ร่วมกันสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการหนุนเสริมโครงการ และการทำโครงการในพื้นที่ เพื่อสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น โดยกำหนดตัวชี้วัดร่วมกัน และควรมีข้อมูลการประเมินในเชิงปริมาณด้วย ดังผลการให้ข้อมูล

“ข้อเสนอแนะต่อระบบติดตามประเมินโครงการ ควรสร้างตัวชี้วัดในการติดตามและประเมินโครงการร่วมกันในเชิงปริมาณ และออกแบบการประเมินอย่างเป็นระบบ” (S02L104-106,สกว.)

(2) ประเมินเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่ใช้การตรวจงาน

การประเมินด้วยการลงเยี่ยมเยียนโครงการในพื้นที่ เป็นการประเมินเพื่อให้คำแนะนำกับผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงที่ติดตามโครงการ เป็นการติดตามเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่ใช้การลงมาตรวจสอบโครงการและพี่เลี้ยง ดังผลการให้ข้อมูล

“เวลาที่ทาง สกว.ลงมาเยี่ยมพื้นที่เราทั้ง ผอ.ด้วย แล้วทางชาวบ้านนำเสนอ เขาก็จะแนะนำและบอกว่าควรปรับปรุงพัฒนาด้านอะไร เมื่อเห็นโครงการก็จะมองพี่เลี้ยงออก ว่าควรเติมอะไรพี่เลี้ยงเติมอะไรชาวบ้าน แต่เป็นเรื่องเชิญแนะนำมากกว่า” (S04L288-294,สกว.)

“ประเมินการติดตามงานด้วยการเยี่ยมศูนย์ประสานงาน โดยการลงพื้นที่ ผมพยายามให้ทุกปี อยากเจอพี่เลี้ยงอยากเรียนรู้กับศูนย์ประสานงาน สรุปได้ความรู้อะไรมาบ้าง และขอดูพื้นที่วิจัย พอไปดูพื้นที่วิจัยจะมีการคุยกันในบางอย่างความเห็นที่มีผลกระทบกับโครงการ คือดูว่าคนทำวิจัยรู้เรื่องของตัวเองมากแค่ไหน อันที่สองดูเรื่องการมีส่วนร่วมในกลุ่มเล็ก ๆ หรือชาวบ้าน เข้มขันขนาดไหน อันที่สามความเข้มของข้อมูลที่อยู่ในพื้นที่ที่จะมาอธิบายจะดูวิธีการได้มาได้อย่างไร นี่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากกว่า ไม่ได้ลงไปประเมิน เพื่อเป็นตัวกำกับศูนย์ประสานงาน” (Ad02L163-189,สกว.)

3.3.4 ด้านกระบวนการสังเคราะห์โครงการ

(1) วิเคราะห์ศักยภาพพี่เลี้ยง เพื่อหนุนเสริมได้ตรงกับทักษะที่ขาด

พี่เลี้ยงในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เสนอให้ทาง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ต้องวิเคราะห์ศักยภาพพี่เลี้ยงให้ได้ว่ามีจุดอ่อน จุดแข็งในด้านไหน เพื่อการพัฒนาหนุนเสริมความรู้ ได้ตรงกับทักษะที่ยังไม่มี แต่มีความจำเป็นในงานติดตามประเมินโครงการ ซึ่งได้นำเสนอไปแล้วในเรื่องข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงที่ผ่านมา

3.4 ด้านผลผลิต (Product)

ตารางที่ 17

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านผลผลิตของระบบติดตามประเมินโครงการที่แหล่งทุนต้องการ

ความพึงพอใจ	N = 27					
	สสส.			สกว.		
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล
1. โครงการบรรลุวัตถุประสงค์	3.8	0.7	มาก	2.9	0.4	ปานกลาง
2. โครงการเสร็จในเวลา	4	0.3	มาก	3.2	0.6	ปานกลาง
3. นำผลโครงการมาใช้ประโยชน์ได้	4.1	1.1	มาก	3.4	0.3	มาก
4. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสุข ภาวะที่ดีในพื้นที่	4.4	0.6	มาก	3.5	0.4	มาก
<i>ภาพรวม</i>	<i>4.0</i>	<i>0.7</i>	<i>มาก</i>	<i>3.2</i>	<i>0.4</i>	<i>ปานกลาง</i>

จากตารางที่ 17 โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีความพึงพอใจต่อผลผลิตที่ทางแหล่งทุนต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.0, SD.=0.7$) เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงได้ทำการประเมินด้วยตนเองตามแบบฟอร์มที่มีในคู่มือและเว็บไซต์ รวมทั้งการจัดประชุมพี่เลี้ยงเพื่อสังเคราะห์ผลการทำโครงการร่วมกัน ทำให้โครงการโดยส่วนใหญ่บรรลุผลผลิตตามที่ทาง สสส.ได้กำหนดไว้ ส่วนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.2, SD.=0.4$) เนื่องจากไม่รู้ผลการประเมิน และเกณฑ์ในการประเมินยึดหลักงานวิจัยทั่วไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านเวลา ทุกโครงการล่าช้าขอขยายเวลาทำโครงการเพิ่ม เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวบ้านมีภาระหลายอย่าง

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาผลผลิตตัวชี้วัดในโครงการ

(1) นำผลที่ได้ปฏิบัติการขับเคลื่อนระดับเครือข่าย

โครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีข้อเสนอต่อ สสส.และ สจรส. ด้านการนำผลจากการทำโครงการชุมชน ขับเคลื่อนปฏิบัติการสู่รูปธรรมในระดับเครือข่าย เพื่อดำเนินการให้มีการจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจผสมผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนทุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในพื้นที่จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อระบบติดตามและประเมินโครงการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.7 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารแผนงานโครงการ เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ และผู้ดำเนินโครงการ ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์สรุปอุปนัยและวิเคราะห์ส่วนประกอบเพื่อเปรียบเทียบหาความเหมือนและความต่างของระบบติดตามประเมินโครงการในสองแหล่งทุนด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต แต่ละแหล่งทุนมีข้อดีและข้อด้อยอย่างไร และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาระบบติดตามที่ควรจะเป็น ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านงานวิจัยเชิงคุณภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะทั่วไปของโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน

โครงการ สสส. และโครงการ สกว. เป็นการหนุนเสริมชาวบ้านในชุมชนให้ทำโครงการแก้ไขปัญหาด้วยพลังของคนชุมชน มีจุดเด่น คือ ชาวบ้านเป็นผู้ปฏิบัติการเอง ตั้งแต่การจัดตั้งโจทย์ที่มาจากสภาพปัญหาในพื้นที่ ดำเนินการเขียนโครงการ ปฏิบัติการและจัดทำรายงานส่งแหล่งทุนด้วยตนเอง โดยมีพี่เลี้ยงลงไปติดตามประเมินโครงการ วิธีการติดตามเป็นการเสริมสร้างพลังให้แก่ผู้ดำเนินโครงการ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การจัดการปัญหาในชุมชน

อย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และมีความแตกต่างด้านลักษณะทั่วไปของทั้ง 2 โครงการ คือ ลักษณะงาน สสส. เป็นการสนับสนุนโครงการภายใต้ชุดโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ โดยมี สจรส.มอ.เป็นผู้ประสานงานระหว่าง สสส.สำนัก 6 และผู้ดำเนินโครงการในภาคใต้รวมทั้งจัดหาพี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ ซึ่งเป็นงานนอกเวลา พี่เลี้ยง 1 คน รับผิดชอบประมาณ 3 - 10 โครงการในแต่ละปีที่ให้ทุนทำโครงการ เกณฑ์ในการให้ทุนเน้นกลุ่มคนหรือชุมชนที่ด้อยโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน มีระยะเวลาทำโครงการ 1 ปี พร้อมกันทุกโครงการในภาคใต้และสิ้นสุดโครงการพร้อมกัน ส่วนลักษณะโครงการ สกว. สนับสนุนการทำโครงการผ่านงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือเรียกว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มี สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงานระหว่างศูนย์ประสานงานแต่ละจังหวัดที่มีพี่เลี้ยงประจำอยู่ และพี่เลี้ยงในแต่ละจังหวัดจะทำหน้าที่ประสานการให้ทุนระหว่างผู้ดำเนินโครงการ (นักวิจัยท้องถิ่น) กับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งพี่เลี้ยงทำงานเต็มเวลา มีตำแหน่งเป็นผู้ประสานงานและผู้ช่วยผู้ประสานงานของศูนย์ประสานงานในแต่ละจังหวัด รับผิดชอบงานพัฒนาและติดตามโครงการ และรับผิดชอบงานสำนักงานและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับเกณฑ์ในการให้ทุนทำวิจัยมีลักษณะที่สำคัญ 3 อย่าง คือ โจทย์ต้องมาจากชุมชน ชาวบ้านในพื้นที่เป็นผู้ทำวิจัย และใช้งานวิจัยทดลองแก้ไขปัญหา มีระยะเวลาทำโครงการประมาณ 1 ปี สามารถขอทุนได้ตลอดทั้งปี ช่วงเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดโครงการไม่พร้อมกัน

2. ระบบติดตามประเมินโครงการ

ระบบติดตามประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ (สสส.) และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.) มีความเหมือนและแตกต่างกันในแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านบริบท โครงการ สสส. และ สกว. มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดทำข้อมูล การเขียนโครงการและแผนกิจกรรมชุมชน โดยใช้วิธีการจัดเวทีอบรมให้ความรู้การเขียนโครงการ ศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่าง และพี่เลี้ยงลงพัฒนาโครงการในพื้นที่ อธิบายวิธีการเขียนโครงการ ชวนวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาในชุมชน สร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายการให้ทุน โดยพี่เลี้ยงเน้นย้ำเป้าหมายที่สำคัญของการทำโครงการในพื้นที่ ปัจจัยที่ทำให้โครงการในพื้นที่ดำเนินไปตามแผนงานและระยะเวลาที่กำหนด คือ หน่วยงานในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณ คนในชุมชนให้ความสำคัญกับพี่เลี้ยงและทีมแหล่งทุนที่ลงไปติดตามโครงการในพื้นที่ รวมทั้งการส่งรายงานมีความสะดวก

ด้านบริบทที่ต่างกัน โครงการ สสส. จัดเวทีอบรมการเขียนโครงการพร้อมกันทุกโครงการในภาคใต้ ให้ความรู้การวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน เรื่องกาย จิต สังคม ปัญญา และปัจจัยกำหนดสุขภาพ รวมทั้งเชิญพื้นที่ตัวอย่างมาเล่าแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำโครงการที่ผ่านมา โดยบทบาททั้งหมดทำโดย สจรส.มอ.ชี้แจงเป้าหมายการให้ทุนในช่วงที่จัดเวทีอบรมการเขียนโครงการ ทีมดำเนินโครงการเป็นชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ อบต.ทำให้มีเลขาโครงการที่ถนัดด้านงานเอกสาร จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โครงการดำเนินไปตามแผนงานและเสร็จในเวลา ส่วนโครงการ สกว. พี่เลี้ยงมีบทบาทหลักในช่วงพัฒนาโครงการ ตั้งแต่การจัดอบรมให้ความรู้การเขียนโครงการ โดยจัดอบรมให้เฉพาะจังหวัดสงขลาที่ขึ้นโครงการในปีงบประมาณ สร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายการให้ทุนโดยใช้สื่อ ได้แก่ จดหมายข่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น แผ่นพับ วิธีดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น เรียนรู้และสร้างความเข้าใจร่วมกัน เมื่อโครงการในพื้นที่เกิดปัญหา เช่น พัฒนาโจทย์วิจัยไม่ชัดเจน หรือการปรับแก้รายงานหลายครั้ง เจ้าหน้าที่จาก สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ลงมาช่วยพี่เลี้ยงแก้ปัญหาพร้อมกับผู้ดำเนินโครงการ

2.2 ปัจจัยนำเข้าที่เหมือนกัน คือ ผู้ดำเนินโครงการเป็นชาวบ้านในพื้นที่ พี่เลี้ยงมีประสบการณ์ทำงานด้านชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถให้คำแนะนำต่อผู้ดำเนินโครงการได้ดี งบประมาณจากแหล่งทุนส่งตรงถึงทีมผู้ดำเนินโครงการไม่ผ่านองค์กรใด ๆ ผู้ดำเนินโครงการบริหารงบประมาณและทำบัญชีด้วยตนเอง โดยมีพี่เลี้ยงติดตามความถูกต้องในการเบิกจ่ายและเอกสารการเงิน

ปัจจัยนำเข้าที่แตกต่างกัน คือ โครงการ สสส. กำหนดให้ทีมผู้ดำเนินโครงการอย่างน้อย 1 คนสามารถใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้ พี่เลี้ยงจบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ลักษณะการทำงานเป็น Part-time ให้ค่าตอบแทนโครงการ 13,000 บาท โดยติดตามประเมินโครงการในพื้นที่อย่างน้อย 3 ครั้ง นอกจากนี้ยังใช้ระบบติดตามโครงการผ่านเว็บไซต์ ผู้ดำเนินโครงการสามารถส่งข้อมูลโดยตรงให้กับ สสส. สจรส.มอ.และพี่เลี้ยงได้ตลอดเวลา มีคู่มือพัฒนาโครงการและคู่มือติดตามประเมินโครงการให้กับพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ ภายในคู่มือจะมีแบบฟอร์มเอกสารสำหรับใช้ในการทำรายงานโครงการ ส่วนในโครงการ สกว. ชาวบ้านทำวิจัยเชิงปฏิบัติการศึกษาข้อมูลและทดลองแก้ไขปัญหา โดยมีโจทย์วิจัยมาจากสภาพปัญหาในพื้นที่ พี่เลี้ยงจบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทำงานเต็มเวลา ติดตามประเมินโครงการเกือบทุกกิจกรรมในแต่ละโครงการ และมีบทบาทหนุนเสริมทักษะผู้ดำเนินโครงการต่อกระบวนการงานวิจัยให้สามารถจัดการปัญหาเชิงระบบได้ เช่น การเขียนรายงาน การนำเสนอข้อมูล การทำแผนที่ชุมชน เป็นต้น สำหรับคู่มือการทำโครงการจะส่งให้เฉพาะหัวหน้าโครงการ เรื่องแนวทาง

การปฏิบัติการเงิน การบัญชีและพัสดุตามระเบียบ สกว. และมีคู่มือสำหรับพี่เลี้ยงเรื่องบริหารงานวิจัยช่วงพัฒนาและติดตามโครงการ

2.3 กระบวนการ การพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ ใช้วิธีการจัดประชุมเครือข่าย พี่เลี้ยงลงหนุนเสริมติดตามโครงการตามแผนกิจกรรมที่วางแผนร่วมกัน แนะนำการทำโครงการ การทำรายงาน การเงิน และติดตามการส่งกิจกรรม ทางแหล่งทุนจะลงมาให้ความช่วยเหลือกับพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการในพื้นที่เมื่อเกิดปัญหา มีการประเมินโครงการร่วมกันทั้งพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ

กระบวนการที่แตกต่างกัน คือ โครงการ สสส. การพัฒนาศักยภาพทาง สจรส. มอ. จะให้ความรู้กับพี่เลี้ยงก่อนลงไปทำงานในพื้นที่ และจัดประชุมเครือข่ายพี่เลี้ยง 3 ครั้งต่อ 1 ปี ส่วนผู้ดำเนินโครงการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในช่วงพัฒนาโครงการ ใช้เว็บไซต์ติดตามการทำกิจกรรมในพื้นที่ พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการประเมินโครงการด้วยตนเอง โดยในคู่มือและเว็บไซต์จะมีแบบฟอร์มประเมิน ซึ่งสามารถประเมินผ่านเว็บไซต์ได้ตลอดเวลาและทาง สสส. ทำการประเมินผลภายนอกต่อโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และมีทีมประเมินลงมาสังเคราะห์โครงการในพื้นที่ ส่วนในโครงการ สกว. พี่เลี้ยงมีตำแหน่งเป็นผู้ประสานงานและผู้ช่วยผู้ประสานงานซึ่งมีประสบการณ์ทำงานไม่เท่ากันจึงเกิดการเรียนรู้ผ่านพี่เลี้ยงรุ่นพี่ที่ทำงานด้วยกัน ในขณะเดียวกันทาง สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้จัดอบรมพี่เลี้ยงเรื่องการเขียนโครงการให้มีคุณภาพ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผ่านการประชุมเครือข่ายผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้ (พี่เลี้ยง) ปีละประมาณ 2 ครั้ง นอกจากนี้พี่เลี้ยงยังพัฒนาศักยภาพโดยการเข้าร่วมอบรมกับเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันในเรื่องที่สนใจ ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้ดำเนินโครงการ พี่เลี้ยงมีบทบาทหลักในการหนุนเสริมศักยภาพ โดยทำให้ดูเป็นตัวอย่างในช่วงทำกิจกรรม และให้ความรู้เรื่องเครื่องมือการทำโครงการ เช่น ออกแบบเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งประสานนักวิชาการมาให้ความรู้ในเวทีเครือข่ายนักวิจัยทั้งการวิเคราะห์และช่วยสังเคราะห์ข้อมูลโครงการ ด้านการประเมินผลใช้วิธีสรุปถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยง ประเมินผลโดยวิธีสรุปถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยง

2.4 ผลผลิต ทาง สสส. และ สกว. ต้องการเหมือนกัน คือ โครงการเสร็จในเวลาเกิดผลตามวัตถุประสงค์ เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนด้านคน สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ และนำผลโครงการมาใช้ประโยชน์ได้ ส่วนที่แตกต่างกัน คือ ในโครงการ สกว. ต้องมีบทความเผยแพร่การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (RE) เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่สาธารณชน และผลผลิตของพี่เลี้ยงในศูนย์ประสานงานสามารถจัดการงานวิจัยในพื้นที่ได้ตามยุทธศาสตร์ของศูนย์ประสานงาน

ที่ตั้งไว้ ซึ่งในจังหวัดสงขลามียุทธศาสตร์ระดับองค์ความรู้ของนักวิจัยสู่การจัดการทรัพยากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความพึงพอใจต่อระบบติดตามประเมินโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต

3.1 ด้านบริบท พบว่า ผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงในโครงการ สสส. มีความพึงพอใจต่อบริบทที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการมากกว่าโครงการ สกว. แต่ทั้งสองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.8$,SD=0.6) และ ($\bar{x}=3.5$,SD=0.5)ตามลำดับ โดยมีความพึงพอใจเหมือนกันคือ ผู้ดำเนินการสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนโครงการได้ มีความเข้าใจต่อแหล่งทุนอย่างชัดเจนว่าเข้ามาหนุนเพื่อให้ชาวบ้านได้แก้ไขปัญหอย่างมีส่วนร่วม ผู้ดำเนินโครงการพึงพอใจที่มีพี่เลี้ยงลงมาให้คำแนะนำและช่วยเหลือการทำโครงการ ทำให้โครงการดำเนินไปตามแผนและเวลา การส่งรายงานมีความสะดวก คือ ส่งทางอินเทอร์เน็ตและพี่เลี้ยงลงมาเอาข้อมูลในพื้นที่ บริบทที่ทำให้การติดตามประเมินโครงการไม่สะดวก เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการเป็นชาวบ้านไม่มีความรู้ในเรื่องการทำโครงการมาก่อน และมีเวลาทำโครงการน้อย กระบวนการทำโครงการมีความแตกต่างจากโครงการทั่วไป

ความพึงพอใจที่แตกต่างกัน คือ โครงการ สสส. ทั้งพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ พึงพอใจต่อกระบวนการจัดเวทีอบรมการพัฒนาโครงการ ทำให้เห็นความสำคัญของข้อมูลที่นำมาเขียนโครงการและจัดทำแผนชุมชน อุปสรรคที่พบในการติดตามประเมินโครงการ คือ ผู้ดำเนินโครงการไม่มีอินเทอร์เน็ตใช้สำหรับการส่งรายงานกิจกรรมต่อ สจรส.มอ.ทำให้ส่งงานช้า พี่เลี้ยงและทีมติดตามไม่เห็นข้อมูล

ในโครงการ สกว. พี่เลี้ยงมีความพึงพอใจต่อผู้ดำเนินโครงการ เห็นความกระตือรือร้นต่อการเขียนโครงการให้สำเร็จ ทั้งนี้เพราะพี่เลี้ยงมีกระบวนการแนะนำการวิเคราะห์ที่ดี คือ เอาข้อมูลมาถกและค่อย ๆ เขียนโครงการร่วมกัน เนื้อหาในข้อเสนอโครงการและรายงานการวิจัยเป็นงานเชิงคุณภาพมีความเข้มข้นด้านเนื้อหา ทำให้มีการปรับแก้จากผู้ทรงคุณวุฒิหลายครั้ง จนทีมผู้ดำเนินโครงการท้อและเบื่อ รวมทั้งใช้เวลานานในการปรับแก้รายงาน พี่เลี้ยงพัฒนาโครงการไม่ทันตามไตรมาสของ สกว.ส่งผลให้โครงการวิจัยได้เริ่มดำเนินการล่าช้า และมีระยะเวลาทำโครงการวิจัยน้อยประมาณ 6 เดือนถึง 1 ปี เมื่อเทียบกับช่วงเวลาทำโครงการของชาวบ้านทุกโครงการต้องขอขยายเวลาเพิ่ม

3.2 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า โครงการ สสส. มีความพึงพอใจต่อปัจจัยนำเข้าในระดับมาก ($\bar{x}=3.8, SD=0.5$) ส่วนโครงการ สกว. มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.2, SD=0.4$) โดยมีความพึงพอใจที่เหมือนด้านผู้ดำเนินโครงการเป็นเจ้าของปัญหาจึงมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำโครงการ และด้านพี่เลี้ยงที่ทำตามบทบาทได้ดีให้คำแนะนำและหนุนเสริมการทำโครงการ ผู้ดำเนินโครงการมีความเชื่อมั่นต่อระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานด้านชุมชนของพี่เลี้ยง และยังมีเชื่อมั่นต่อประมาณว่าถึงชาวบ้านจริง ปัจจัยนำเข้าที่เป็นอุปสรรคในการติดตามประเมินโครงการ คือ พี่เลี้ยงติดตามโครงการไม่ทัน มีภาระงานหลายด้าน และมีความรู้ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงการน้อย รายงานโครงการจึงถูกปรับแก้หลายครั้ง

ความพึงพอใจที่ต่างกัน ในโครงการ สสส. มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการเข้าใจเป้าหมายแหล่งทุนจึงทำโครงการได้ดีและสร้างให้ชุมชนได้มาร่วมกันคิดและแก้ไขปัญหา ชาวบ้านในพื้นที่ให้ความร่วมมือทำกิจกรรม เพราะมีความเชื่อถือต่อพี่เลี้ยงเนื่องจากทำงานด้านสาธารณสุข ค่าตอบแทนพี่เลี้ยงเหมาะสมและเพียงพอต่อการทำงาน คู่มือที่จัดทำขึ้นอ่านง่าย มีแบบฟอร์มประเมินและสังเคราะห์องค์ความรู้ ทำให้พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการเข้าใจง่าย การส่งรายงานสะดวก การเงินมีความโปร่งใส ติดตามโครงการได้ตลอดเวลา เพราะรายงานผ่านเว็บไซต์ และเป็นพื้นที่เรียนรู้ผลการทำโครงการในแต่ละพื้นที่ ปัญหาที่พบในการติดตามคือ ผู้ดำเนินโครงการในบางพื้นที่ไม่เข้าใจต่อเป้าหมายของแหล่งทุน และเข้ามาเพื่อต้องการเงินในโครงการ

ในโครงการ สกว. จะมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาจากพี่เลี้ยงที่คอยหนุนเสริมทักษะในเรื่องที่ขาด พี่เลี้ยงได้เตรียมเอกสารความรู้ด้านการทำโครงการให้กับทีมผู้ดำเนินโครงการและอธิบายประกอบ แต่อุปสรรคที่พบคือ โครงการที่มีหลายหมู่บ้าน ทีมผู้ดำเนินโครงการประสานงานไม่ทั่วถึง ทำให้กิจกรรมในบางหมู่บ้านดำเนินไปได้ช้า งบประมาณถูกตัด ค่าตอบแทนของพี่เลี้ยงมีจำกัด แต่ภาระงานเพิ่มขึ้นและผู้ดำเนินโครงการโดยส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีคู่มือแนะนำการทำโครงการ

3.3 กระบวนการ พบว่า โครงการ สสส. และโครงการ สกว. มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.6, SD.=0.5$) และ ($\bar{x}=3.4, SD.=0.4$) โดยมีความพึงพอใจที่เหมือนกัน คือ ผู้ดำเนินโครงการเข้าใจการทำโครงการ ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ และการหนุนเสริมของพี่เลี้ยง จากการจัดเวทีเครือข่ายผู้ดำเนินโครงการทำให้เกิดกำลังใจและได้

ความรู้วิธีการทำงานในแต่ละโครงการที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ พี่เลี้ยงกระตุ้นให้ทำกิจกรรมตลอดเวลาและได้วางแผนกับผู้ดำเนินโครงการก่อนทำกิจกรรม ทักษะที่เกิดขึ้นของผู้ดำเนินโครงการสามารถบริหารจัดการโครงการได้ โดยทำกิจกรรมตามแผน ส่งงานภายในเวลาที่กำหนด และการเงินมีความโปร่งใส และสามารถประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกิจกรรมและสนับสนุนการทำโครงการ ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหามีส่วนร่วมและต่อยอดโครงการ แต่ยังมีจุดอ่อนด้านความรู้และประสบการณ์ทำงานของพี่เลี้ยงแต่ละคนไม่เท่ากัน ส่งก่อนการให้คำแนะนำและหนุนเสริมโครงการทำได้ซ้ำในพี่เลี้ยงบางคน

ความพึงพอใจที่แตกต่างกัน โครงการ สสส. พี่เลี้ยงพึงพอใจต่อเวทีอบรมให้ความรู้ก่อนลงไปติดตามประเมินโครงการ ทำให้สามารถแนะนำการทำโครงการในพื้นที่ได้ การจัดเวทีประชุมเครือข่ายพี่เลี้ยงทำให้สังเคราะห์ผลการทำโครงการได้ดีมากขึ้น การติดตามโครงการมีความสะดวกมากขึ้น โดยดูจากปฏิทินกิจกรรมของโครงการในเวบไซต์ มีความพึงพอใจที่ได้ทำการประเมินด้วยตนเอง โดยมีแบบฟอร์มการประเมินอย่างง่าย ทำให้ได้รู้ผลการประเมินด้วยตนเองและทาง สสส. มีทีมสังเคราะห์ผลการทำโครงการ ทำให้โครงการที่มีองค์ความรู้ได้เผยแพร่ทางหนังสือและสื่อวีซีดี ที่ทำโดยทีมสังเคราะห์

โครงการ สกว. พี่เลี้ยงได้เรียนรู้เรื่องทฤษฎีเชิงวิชาการด้านการหนุนเสริมโครงการในพื้นที่ จากการจัดอบรมโดย สกว. เข้าร่วมอบรมกับภาคีเครือข่าย และเรียนรู้จากผู้ประสานงาน ทำให้เกิดความรู้และมุมมองใหม่ ๆ ผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาผ่านการทำงานวิจัย เรียนรู้การวางแผน การเตรียมการ และดำเนินกิจกรรมได้ตามแผน ซึ่งพี่เลี้ยงจะลงไปเตรียมกระบวนการกับผู้ดำเนินโครงการก่อน และเข้าใจวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการพัฒนาศักยภาพโดยพี่เลี้ยงในเรื่อง การตั้งคำถาม การออกแบบเครื่องมือ และการจัดบันทึกข้อมูล เมื่อเกิดปัญหาพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ทำให้มีกำลังใจในการทำโครงการมากขึ้น จากการเชิญนักวิชาการลงไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโครงการในพื้นที่ ทำให้พี่เลี้ยงได้เรียนรู้และฝึกฝนการสังเคราะห์ข้อมูล

3.4 ผลผลิต ทาง สสส.และ สกว.ต้องการเห็นโครงการที่ดำเนินการเสร็จสิ้นเกิดผล 3 ด้าน คือ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ความพึงพอใจต่อผลผลิตที่เกิดขึ้นพบว่าโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีความพึงพอใจต่อผลผลิตที่ทางแหล่งทุนต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.0, SD.=0.7$) ในขณะที่โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.2, SD.=0.4$) โดยมีความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้ นำไปสู่การต่อยอดแก้ไขปัญหาโดยทางกลุ่มผู้ดำเนินโครงการ แหล่งทุนอื่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในชุมชนเองสามารถนำองค์ความรู้

ที่ได้จากการศึกษามาใช้ ในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เสี่ยงเกิดทักษะในการบริหารจัดการ โครงการให้เกิดงานเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะการนำเสนอผ่านบทความ เพื่อให้ตรงกับผลผลิตที่ทาง สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นต้องการ ส่วนเรื่องที่พึงพอใจน้อยในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทางแหล่ง ทุนควรกำหนดผลการประเมินร่วมกับทีมผู้ดำเนินโครงการ โดยเฉพาะการกำหนดเรื่อง ความสำเร็จของโครงการ ซึ่งผู้ดำเนินโครงการมองความสำเร็จของโครงการคือการมีคนในชุมชน เข้ามาร่วมทำกิจกรรมเยอะ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาใน 3 ประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ลักษณะทั่วไป ของโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ระบบติดตามประเมินโครงการ และความพึงพอใจของพี่เลี้ยง และผู้ดำเนินโครงการที่มีต่อระบบติดตามประเมินโครงการ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของโครงการ พบว่า โครงการพัฒนาสุขภาวะทั้ง 2 แหล่งทุน คือ โครงการ สสส. และโครงการวิจัย สกว. มีเป้าหมายให้ทุนกับชาวบ้านในชุมชนทำโครงการเพื่อ แก้ไขปัญหาสุขภาวะอย่างเป็นระบบร่วมกัน เน้นการร่วมคิด ร่วมวางแผน ปฏิบัติการร่วมกัน สิ่งที่ได้หลังจากโครงการเสร็จสิ้น คือ องค์กรความรู้ นวัตกรรม เกิดกลุ่มและเครือข่ายในการจัดการ ปัญหาพร้อมกันนำไปสู่การพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการ พัฒนาแบบบูรณาการองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ที่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554 ให้ความสำคัญกับการ สร้างกระบวนการให้ชุมชนเข้มแข็ง แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติภายใต้สภาพ ปัญหาจริงทำให้เกิดผลต่อตัวผู้ดำเนินโครงการและชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 2553) นอกจากนี้ผลที่เกิดขึ้นมากกว่าผลผลิตหรือผลลัพธ์จากโครงการ คือ ความเข้มแข็งของชุมชน เกิด การรวมตัวกันพึ่งตนเองได้ มีการเรียนรู้ร่วมกันเกิดเป็นเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็งของชุมชน เมื่อกลับไปทบทวนแนวคิดการเกิดขึ้นของโครงการทั้งสองแหล่งทุน พบว่ามีเป้าหมายเพื่อส่งเสริม ให้คนในชุมชนรวมกลุ่มทำโครงการที่เกิดจากสภาพปัญหาและนำไปสู่การจัดการปัญหาร่วม ถึงแม้ว่าโครงการ สกว.จะเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แต่เน้นการเรียนรู้ของชุมชนให้สามารถจัดการ ปัญหาผ่านข้อมูลงานวิจัย และเป็นงานวิจัยที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ทันที สอดคล้องกับพันธกิจของ สกว. ด้านสนับสนุนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์และการวิจัยเพื่อ สร้างความเข้มแข็งของชุมชน การเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนทั้งสองแหล่งทุน (พงค์เทพ สุธีรวิทย์ และคณะ 2554) เนื่องจากวิกฤตสังคมไทยในปัจจุบันเกิดความเหลื่อมล้ำ

ความไม่เป็นธรรมในทุกระดับของสังคม การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีโครงสร้างรวมศูนย์อำนาจจึงไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ คนในชุมชนต้องสามารถกำหนดทิศทางความต้องการที่เหมาะสมกับตนเอง โดยมีกระบวนการร่วมคิด ร่วมสร้าง มีบทบาทการทำงานร่วมกัน (บัญญัติ แก้วส่อง 2556) เช่นเดียวกับการเกิดขึ้นของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจเรื่องการเมืองการมีส่วนร่วม สิทธิชุมชน จึงเป็นแรงกดดันให้ สกว. เริ่มงานวิจัยที่สนับสนุนให้ชาวบ้านทำวิจัยด้วยตนเอง (สินธุ์ สโรบล 2552,6) เพื่อพัฒนางานวิจัยที่สามารถตอบสนองการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้ได้มากขึ้น ผลลัพธ์ที่คาดหวังของโครงการพัฒนาสุขภาวะของสองแหล่งทุน คือ กระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นได้นำไปจัดการปัญหาในพื้นที่และมีข้อเสนอเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนจัดการปัญหาไปด้วยกันผ่านการพัฒนากลยุทธ์ของท้องถิ่นหรือหน่วยงาน (เลิศชาย ศิริชัย 2553) การเคลื่อนไหวระดับชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมระดับเล็กที่น่าสนใจมากในปัจจุบันเนื่องจากเห็นปัญหาที่หลากหลาย มีพลังพอที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นและสามารถผลักดันสู่นโยบายเล็ก ๆ ของท้องถิ่นได้ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ของทีมผู้ดำเนินโครงการในช่วงทำโครงการจึงมีความสำคัญต่อคณะทำงานโครงการสุขภาวะทั้งสองแหล่งทุนต่อการสร้างระบบติดตามประเมินโครงการที่มีคุณภาพและหนุนเสริมให้ทีมผู้ดำเนินโครงการเกิดการเรียนรู้ และสามารถพึ่งตนเองได้ การเกิดผลลัพธ์ของชุมชนเข้มแข็งดังกล่าว เป็นบทพิสูจน์ถึงการสร้างให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดถือแนวทางปฏิบัติให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทุกระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2550)

2. ระบบติดตามประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนและความพึงพอใจที่มีต่อระบบ

จากผลการศึกษาพบว่า โครงการ สสส. และโครงการ สกว. มีระบบการติดตามและประเมินโครงการที่เหมือนกันทั้ง 4 ด้าน คือ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต และในแต่ละด้านมีกระบวนการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ระบบการติดตามที่เกิดขึ้นมีทั้งข้อดีและข้อด้อย ที่เป็นปัจจัยให้การติดตามประเมินโครงการทำได้สะดวกรวมทั้งเป็นอุปสรรคในการทำงานติดตามประเมินโครงการด้วยเช่นกัน

2.1 บริบทปัจจัยที่มีผลต่อการติดตามประเมินโครงการ ในโครงการ สสส. และโครงการ สกว.

ให้ความสำคัญตั้งแต่ช่วงพัฒนาโครงการ เพื่อหนุนเสริมให้ผู้ดำเนินโครงการสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนโครงการได้ รวมทั้งมีความเข้าใจต่อเป้าหมายการทำโครงการที่ชัดเจน อันจะส่งผลให้ช่วงทำโครงการผู้ดำเนินโครงการเขียนรายงานและทำโครงการด้วยความ

ตั้งใจได้ โดยใช้วิธีการจัดเวทีให้ความรู้เรื่องการเขียนโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหา เพื่อให้ชาวบ้านที่เสนอโครงการเข้ามาสามารถเขียนโครงการด้วยตนเองได้ โดยนำข้อมูลสภาพปัญหาในชุมชนมาเขียน ซึ่งมีความแตกต่างกับการติดตามประเมินผลในโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุขภาคอีสาน (บุญยัง หมั่นดี 2549, 21) การสนับสนุนส่งเสริมให้ชาวบ้านจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการนี้ มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 คณะกรรมการบริหารโครงการลงพื้นที่เข้าไปหาผู้นำองค์กรเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนจับประเด็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องการทำให้เหมาะสมกับการเขียนโครงการ และรูปแบบที่ 2 คือ เชิญผู้นำกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการมาประชุมร่วมกันเพื่อนำแนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข เมื่อได้แนวทางผู้นำองค์กรจะกลับไปพูดคุยกับสมาชิกว่าจะจัดทำโครงการหรือไม่อย่างไร ถ้าจะทำโครงการคณะกรรมการบริหารโครงการจะลงพื้นที่ช่วยเขียนโครงการตามรูปแบบที่ 1 ในโครงการ สสส. และโครงการ สกว. จะสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่ดำเนินโครงการเข้าใจต่อเป้าหมายการให้ทุนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ตรงกับเป้าหมายของ สสส. และ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ใช้วิธีการเชิญพื้นที่ตัวอย่างมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำโครงการและพาทีมผู้ดำเนินโครงการลงพื้นที่ตัวอย่าง รวมทั้งพี่เลี้ยงลงไปช่วยแนะนำด้านการเขียนข้อเสนอโครงการ ทำให้พบว่า ผู้ดำเนินโครงการมีความพึงพอใจต่อการจัดเวทีให้ความรู้ สามารถเขียนโครงการได้และเข้าใจเป้าหมายการให้ทุน ดำเนินโครงการไปตามแผนมีความมุ่งมั่นทำโครงการ ทำให้พี่เลี้ยงและแหล่งทุนติดตามประเมินโครงการได้สะดวก แต่มีอุปสรรคที่เกิดขึ้นเช่นกัน คือ เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการเป็นชาวบ้านไม่มีความรู้ในเรื่องการทำโครงการมาก่อน ความรู้ด้านการเขียนบันทึกกิจกรรม เขียนรายงาน พี่เลี้ยงต้องคอยแนะนำหนุนเสริมอย่างใกล้ชิด และเมื่อทำรายงานส่งแหล่งทุน โดยเฉพาะ สกว. จะถูกปรับหลายครั้ง ทำให้ชาวบ้านเริ่มท้อ รวมทั้งมีเวลาทำโครงการน้อย ทำให้โครงการเกิดความล่าช้า ทั้งในช่วงพัฒนาโครงการและช่วงระหว่างดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (กาญจนา แก้วเทพ 2552, 17-18) พบว่า ความยากลำบากของนักวิจัยชาวบ้านเกิดจากความเข้มงวดของกระบวนการวิจัยแบบวิชาการ ที่ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถป็นฝ่ายผ่านไปได้ รวมทั้งอุปสรรคด้านการทำมาหากิน ไม่สามารถแบ่งเวลามาทำวิจัยได้ และยังตรงกับการศึกษาของ (บุญยัง หมั่นดี 2549, 21) สาเหตุที่ให้การสนับสนุนโครงการของชาวบ้านที่ขอมาได้น้อย เนื่องจากใช้เวลาในการพัฒนาโครงการมากเป็นระยะเวลาถึง 1 ปี ทำให้ชาวบ้านและนักพัฒนาเอกชนหลายกลุ่มองค์กรเบื่อหน่ายเพราะกระบวนการพัฒนาโครงการต้องระดมว่าชาวบ้านต้องการอะไร ซึ่งแตกต่างกับโครงการ สสส. และโครงการ สกว. ที่ใช้ระยะเวลานาน

เนื่องจากความเข้มข้นของงานวิจัยและต้องการโจทย์วิจัยหรือหัวข้อโครงการที่มาจากความต้องการและสภาพปัญหาของคนในชุมชน

2.2 ปัจจัยนำเข้าไปในโครงการ สสส. และโครงการ สกว. มี 4 อย่าง คือ พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ ผู้ดำเนินโครงการ งบประมาณสนับสนุนการทำโครงการ และเครื่องมือแนวทางการทำโครงการ

2.2.1 พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ เนื่องจากเป็นโครงการที่ให้ชาวบ้านในพื้นที่บริหารจัดการโครงการด้วยตนเอง ต้องสรุปกิจกรรม สรุปการเงิน และจัดทำรายงานส่งแหล่งทุน จึงมีความจำเป็นมากต่อการสร้างกลไกพี่เลี้ยงลงไปติดตามในพื้นที่ (จันทน์ บัวเนี่ยว 2550, 49) พี่เลี้ยงเป็นองค์ประกอบที่เข้าไปกระตุ้นการก่อตัวภายใต้หลักให้กลุ่มเกิดการจัดตั้งตัวเองได้ (เนาวรัตน์ พลายน้อย ศุภวัลย์ พลายน้อย และปรีธิต บุตรเนตร 2548) ระบบติดตามประเมินโครงการโดยมีพี่เลี้ยงและทีมติดตามประเมินผล ทำให้เกิดการให้คำแนะนำและช่วยเหลือในระหว่างทำโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติการได้จริง ทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการมีความมั่นใจในการทำโครงการ

2.2.2 ผู้ดำเนินโครงการ เป็นชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความหลากหลายในด้านอายุ อาชีพ และระดับการศึกษาทั้งในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกคนในชุมชนสามารถเข้ามาทำโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนได้ (กาญจนา แก้วเทพ 2553,32) ได้ทำการสังเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พบว่า ชาวบ้านที่เข้ามาเป็นนักวิจัย มีความหลากหลายในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่จบชั้น ป.4 ถึงปริญญาเอก มีทั้งสัปร้อ แม่ค้า ชาวไร่ เด็ก เยาวชน ครู ท่านมหา แม่บ้าน ฯลฯ เป็นการทำวิจัยเป็นทีมและมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุวรรณ บัวพันธุ์ 2554,25) ที่พบว่า ทีมวิจัยท้องถิ่นมีองค์ประกอบและคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มาจากกลุ่มคนที่หลากหลายกลุ่มในชุมชน หลายองค์กร และหลายบทบาททางสังคม ผลจากการทำวิจัยในบทที่ 4 พบว่า ชาวบ้านที่เข้ามาเป็นทีมมีความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหา และมีการเรียนรู้พัฒนาทักษะที่ดีขึ้นในด้านการเขียนโครงการ การเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูล การทำรายงานและการเงิน ทักษะการประสานงานกับหน่วยงานในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นกระบวนการในการทำโครงการและสามารถนำไปปรับใช้กับโครงการอื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (สุวรรณ บัวพันธุ์ 2554,28) ที่พบว่าผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ ได้แก่ ทีมวิจัยมีทักษะ ความสามารถในการทำวิจัยมากขึ้นในเรื่องการวิเคราะห์ปัญหา การเก็บข้อมูล การบันทึกและการเขียนรายงาน และยังพบว่าสามารถจัดการองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในการสานต่อให้หน่วยงานเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาด้วยกัน

2.2.3 งบประมาณในโครงการทั้งสองแหล่งทุน มีความแตกต่างกับโครงการทั่วไปที่เข้ามาทำในชุมชน ซึ่งทีมผู้ดำเนินโครงการบริหารงบประมาณด้วยตนเอง ทาง สสส. และ สกว. โอนงบประมาณลงมายังทีมผู้ดำเนินโครงการ โดยมีพี่เลี้ยงให้คำแนะนำการทำบัญชีและหลักฐานการเบิกจ่ายที่ถูกต้อง ทำให้ชาวบ้านมั่นใจต่อแหล่งทุนว่าเงินลงถึงชุมชนจริง (สินธุ์ สโรบล 2552, 67) การจัดการงบประมาณของชาวบ้านเป็นบทพิสูจน์หนึ่งของท้องถิ่นในแง่ศักยภาพการจัดการงบประมาณ และสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เรียนรู้ทดลองเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ (สาธิต กฤตาคม 2554) ได้ศึกษาโครงสร้างการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านหนองหลวงพัฒนา พบว่า คณะกรรมการกองทุนมีหลักฐานการรับจ่ายเงินที่ทุกคนสามารถตรวจสอบได้และดูแลผลประโยชน์ของกองทุนร่วมกัน ทำให้สมาชิกสามารถรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาด้านอาชีพต่อไปได้ การบริหารจัดการเงินในโครงการอย่างโปร่งใส (รายงานประจำปี 2553, 52) เป็นส่วนหนึ่งของระบบการตรวจสอบแผนงานโครงการของ สสส. ที่มีตัวประเมิน 3 ด้าน คือ การใช้จ่ายเงิน การดำเนินงานและการปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่นเดียวกับ สกว. ที่มุ่งเน้นการประเมินฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการงบประมาณ ข้อมูลจากการจัดประชุมผู้ประสานงานหรือพี่เลี้ยงโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในแต่ละปีได้นำเสนอการบริหารจัดการที่พบว่างบค่าตอบแทนสูงกว่าบริหารจัดการโครงการและเป็นปัญหาของฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้พบว่าค่าตอบแทนพี่เลี้ยงน้อยเนื่องจากงบประมาณที่มีจำกัดของ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำให้พี่เลี้ยงในกลุ่มผู้ช่วยผู้ประสานงานขาดแรงจูงใจในการทำงาน ส่วนพี่เลี้ยงในโครงการร่วมสร้างชุมชนฯ มีความพอใจกับค่าตอบแทนและใช้จ่ายเพียงพอเพราะเป็นงาน Part-time

2.2.4 เครื่องมือแนวทางการทำโครงการ มีคู่มือแนะนำการทำโครงการให้กับพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ และใช้เว็บไซต์ส่งข้อมูลกิจกรรม รายงานการเงินและรายงานฉบับสมบูรณ์ รวมทั้งแบบประเมินและสังเคราะห์โครงการ ซึ่งพบในโครงการ สสส. แต่ในโครงการ สกว. จะมีเฉพาะคู่มืออธิบายการบริหารจัดการงบประมาณโครงการวิจัยและคู่มือการพัฒนาติดตามโครงการให้กับพี่เลี้ยง แต่ไม่มีความโดดเด่นเหมือนกับโครงการ สสส. ซึ่งการพัฒนาคู่มือทุกหน่วยงานที่ทำการติดตามประเมินผลจะจัดทำคู่มือให้กับคณะทำงานโครงการ (สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน 2551, 2) และ (กองวิเคราะห์ประเมินผลโครงการ กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม 2556, 4) ได้จัดทำคู่มือการติดตามและประเมินผลโครงการ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ดำเนินงานตามภารกิจและวิธีการดำเนินติดตามประเมินผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในโครงการและสุดท้ายนำไปสู่การประเมินผลโครงการอย่างมี

ประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยงในโครงการ สสส. มีความเข้าใจต่อคู่มือที่จัดทำขึ้น โดยทำตามแบบฟอร์มที่อยู่ในคู่มือ ทำให้บันทึกกิจกรรม ทำรายงานการเงินและรายงานโครงการได้ การส่งข้อมูลทำได้รวดเร็วส่งทางเว็บไซต์ ซึ่งในปัจจุบันมีหลายโครงการที่พัฒนาเว็บไซต์เข้ามาใช้ในระบบติดตามประเมินโครงการ (อรรถพล บัววัฒน์ 2554 : บทคัดย่อ) ระบบติดตามออนไลน์จะทำให้สมาชิกภายในโครงการมีการติดต่อสื่อสารกันได้ง่าย สามารถวางแผนตารางเวลาในการดำเนินโครงการได้ชัดเจน สามารถใช้งานได้ทุกที่ที่มีอินเทอร์เน็ต ทำให้โครงการมีประสิทธิภาพ (โครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด มปป.) ได้จัดทำโปรแกรมระบบติดตามและประเมินผลแผนงานโครงการ ทำให้ง่ายในการกรอกข้อมูลและดูรายงานผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีการรายงานการเงินอย่างโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในงานวิจัยนี้ คือ พี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการได้วางแผนปฏิทินกิจกรรมร่วมกัน ติดตามโครงการได้ตลอดเวลา ส่งข้อมูลง่ายมีแบบฟอร์มให้กรอกรายละเอียด และเกิดข้อมูลแลกเปลี่ยนแต่ละโครงการในเว็บไซด์ที่ทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ แต่ไม่สอดคล้องกับ (ฐิสนันต์ ทิพย์ศุภธนนท์ และณัฐวี อุดกฤษณ์ 2552) ได้พัฒนาระบบบริหารโครงการผ่านเว็บไซต์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สามารถจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับงานและงบประมาณเนื่องจากเป็นโครงการด้านธุรกิจ และสามารถสรุปได้ว่าการจัดทำคู่มือและเว็บไซต์เพื่อให้การติดตามประเมินผลโครงการเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

2.3 กระบวนการติดตามประเมินโครงการ เป็นการติดตามหนุนเสริมให้ผู้ดำเนินโครงการเกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างเป็นขั้นตอนและมีระบบ ข้อค้นพบจากการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า การสร้างให้ผู้ดำเนินโครงการและชาวบ้านในพื้นที่เกิดการเรียนรู้และจัดการปัญหาร่วมกันได้นั้น พี่เลี้ยงต้องมีบทบาทสำคัญในการหนุนเสริมทีมผู้ดำเนินโครงการ (สินธุ์ สโรบล 2552,68) เสริมความรู้และประสบการณ์เพื่อพัฒนาทีมและผู้นำให้มีความรู้มีทักษะในการทำโครงการในเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูล การจับประเด็น การสรุปข้อมูล การสร้างให้เป็นวิทยากรกระบวนการรวมทั้งการเข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างจากการติดตามประเมินโครงการโดยทั่วไปเช่นงานวิจัยของ (พนัส กงกาหน 2551) (อนันตศักดิ์ ดาวโคกสูง 2551) และ(ทิพอนงค์ รัชนิลัตดาจิต 2552) ทำวิจัยเพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ และยังพบในงานวิจัยของ (อุทัยทิพย์ รักจรรยาบรรณ 2551) ทำการประเมินเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากโครงการที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ ข้อค้นพบในงานวิจัยชิ้นนี้คือ ผู้ดำเนินโครงการได้เรียนรู้การแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมและเป็นระบบได้ มีวิธีการที่สำคัญคือ การวางแผนและเตรียมการก่อนลงมือทำ ดำเนินกิจกรรมในระหว่างนั้นได้จัดบันทึกข้อมูล

สรุปข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมทำโครงการด้วยกัน เมื่อโครงการสิ้นสุดแต่ทีมผู้ดำเนินโครงการและชาวบ้านในพื้นที่ยังจัดการปัญหาในขั้นต่อไปอีก (กาญจนา แก้วเทพ 2553, 34-35) ได้สังเคราะห์โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น พบว่าเป็นกลไกใหม่ในการกระจายปัญญาสู่ท้องถิ่น มีการปรับเปลี่ยนระบบการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นในเรื่องการตัดสินใจ กระจายเงินลงชุมชนและความรับผิดชอบในงานด้านสุขภาพรวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ผ่านทักษะการฝึกอบรมในช่วงทำโครงการ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงลงติดตามโครงการในพื้นที่ และข้อค้นพบที่สำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้คือ การลงติดตามโครงการของพี่เลี้ยงทำให้ผู้ดำเนินโครงการมีกำลังใจในการทำโครงการมาก เพราะพี่เลี้ยงช่วยกระตุ้นและช่วยเหลือตลอดช่วงที่ทำโครงการ

กระบวนการติดตามประเมินโครงการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันที่พบในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ทีมผู้ดำเนินโครงการและเครือข่ายพี่เลี้ยง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น คือ ผู้รับทุนและนักวิจัยท้องถิ่น ได้มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำโครงการ ได้แลกเปลี่ยนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รู้จักทีมงานได้เครือข่ายทำงานร่วมกัน เป็นการเสริมกำลังใจต่อกันเวทีแลกเปลี่ยนจึงมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการความรู้ (KM) ของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) เขียนโดย ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช ในบทความตอนหนึ่งว่า “การจัดการความรู้ในแนว สคส. นั้น เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ นำผลสำเร็จจากการปฏิบัติมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เสริมพลังของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการชื่นชม ทำให้เป็นกระบวนการแห่งความสุข ความภูมิใจ และการเคารพ เห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน และสร้างวัฒนธรรมในองค์กรที่ผู้คนสัมพันธ์กันด้วยเรื่องราวดี ๆ ด้วยการแบ่งปันความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน” การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยกระตุ้นให้ทีมเกิดการแลกเปลี่ยนได้ดึงความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวออกมาภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้เป็นทีม เกิดการยกระดับความรู้และเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าการจัดประชุมเครือข่ายพี่เลี้ยงทำให้พี่เลี้ยงรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ประสบการณ์ทำงานจากพี่เลี้ยงรุ่นเก่า และสอดคล้องกับ (สุวรรณ บัวพันธ์ 2554) การจัดประชุมพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้ให้ความรู้และผู้เรียนรู้ตลอดจนผู้คอยให้คำปรึกษาเพิ่มเติม

2.4 ผลผลิตที่ต้องการเห็นในโครงการ สสส. และโครงการ สกว. คือ โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ เสร็จในเวลา เป็นการตรวจสอบโครงการด้านผลผลิตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (มารุต ต้าชะอม และคณะ 2551) ในการทำวิจัยประเมินโครงการพัฒนาอาชีพใน

โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ด้านผลผลิตต้องการรู้ว่ากลุ่มเป้าหมายในโครงการสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างไร มีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับไหน (ดวงดาว อุบลรัมย์และคณะ 2551) ประเมินผลโครงการพัฒนาเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพในชุมชน ผลผลิตที่ต้องการคือ ความรู้ของเครือข่ายในการสร้างเสริมสุขภาพและความพึงพอใจ โดยทั้งสองโครงการต้องการดูว่าโครงการที่ทำบรรลุตามวัตถุประสงค์โครงการที่ตั้งไว้หรือไม่ ทาง สสส. และ สกว.ยังต้องการเห็นว่าหลังโครงการเสร็จเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสุขภาวะในชุมชนด้านคน สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรม รวมทั้งการขยายผลไปสู่ข้อตกลงร่วมของชุมชนในการจัดการปัญหาสุขภาวะร่วมกันในรูปแบบไหน เป็นการประเมินผลด้านผลลัพธ์และผลกระทบ สิ่งที่พบที่เป็นจุดเด่นของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากระบบติดตามประเมินโครงการในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ทักษะการเรียนรู้ผู้ดำเนินโครงการ รวมทั้งเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านความคิด พฤติกรรมทางกาย และเกิดผลกระทบด้านองค์ความรู้ที่นำไปสู่การยกระดับเชิงนโยบายได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (กาญจนา แก้วเทพ 2552, 16) ที่พบว่า ความสำเร็จของการทำงานวิจัยจะมุ่งเน้นที่เอกสารรายงานผลการวิจัย แต่ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัยชาวบ้านจะเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน การเปลี่ยนแปลงของนักวิจัยชาวบ้านในช่วงก่อน-หลังจากผ่านกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น จึงเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญ และชี้ขาดของความสำเร็จและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการชุมชน

ระบบติดตามประเมินโครงการที่ควรจะเป็น

1. บริบท

กระบวนการศึกษาข้อมูลชุมชน และการเขียนโครงการ

1.1.1 จัดเวทีอบรมให้ความรู้ด้านการเขียนโครงการในช่วงพัฒนาโครงการจัดเป็นระดับภาคหรือชุดโครงการ

1.1.2 ความรู้ที่จำเป็นในการอบรมการเขียนโครงการ ประกอบด้วย วิธีการศึกษาข้อมูลชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบการเขียนโครงการ และการทำแผนกิจกรรมชุมชน

1.1.3 เชิญพื้นที่ตัวอย่างมาเล่าแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่าง

1.1.4 พี่เลี้ยงแนะนำการเขียนโครงการของชาวบ้านผ่านข้อมูลชุมชนในพื้นที่อย่างใกล้ชิด

1.1.5 กำหนดช่วงเวลาพัฒนาโครงการให้ชัดเจน เพื่อให้ทันกับงบประมาณในปีที่ขอทุน

1.1.6 จัดประชุมพิจารณาโครงการในพื้นที่ และดำเนินการปรับแก้ให้เสร็จโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำอย่างใกล้ชิด

1.1.7 ปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอด้วยรายงานเป็นสื่อที่สามารถทำได้ง่ายในชุมชน เช่น วิดีโอ เพื่อลดปัญหาการเขียนรายงานของชาวบ้าน

1.2 วิธีการสร้างความเข้าใจต่อเป้าหมายการให้ทุน

1.2.1 ชี้แจงเป้าหมายการให้ทุนทำโครงการในช่วงประชาสัมพันธ์โครงการช่วงการจัดฝึกอบรม และพี่เลี้ยงคอยเน้นย้ำให้ผู้ดำเนินโครงการเกิดความเข้าใจต่อการทำโครงการ

1.3 ปัจจัยที่มีผลให้โครงการดำเนินไปตามแผนและระยะเวลา

1.3.1 ชื่อโครงการสอดคล้องกับบริบทและปัญหาของชุมชน

1.3.2 สมาชิกในโครงการมีทั้งชาวบ้านและหน่วยงานในพื้นที่

1.3.3 ประสานทำโครงการร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่

1.3.4 มีระบบการจัดส่งรายงานที่สะดวก เช่น มีเว็บไซต์ หรือส่งทางอีเมล หรือส่งเป็นเอกสาร

1.3.5 พี่เลี้ยงลงติดตามกิจกรรมในพื้นที่อย่างใกล้ชิด

1.3.6 แหล่งทุนเข้าร่วมติดตามกับพี่เลี้ยง เพื่อรับรู้ปัญหาาร่วมกัน

1.3.7 จัดอบรมการพิจารณารายงานโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิมาแนะนำโครงการในพื้นที่ และดำเนินปรับแก้จนเสร็จ

1.3.8 ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำรายงานจากการเขียนรายงานเป็นเล่ม เป็นการนำเสนอผ่านสื่อในรูปวิดีโอ ที่เข้าใจง่าย

1.3.9 ปรับรูปแบบการตรวจสอบเอกสารการเงินให้สอดคล้องกับชุมชน ไม่ควรยึดติดรูปแบบราชการ

2. ปัจจัยนำเข้าของระบบติดตามประเมินโครงการ

2.1 เกณฑ์ในการให้ทุนผู้ดำเนินโครงการ

2.1.1 ต้องเป็นคนในพื้นที่เสนอปัญหากำหนดหัวข้อโครงการ และดำเนินการปฏิบัติการตนเอง

2.1.2 ในทีมต้องจัดหาเลขที่มีความรู้ด้านงานเอกสารและการเงิน

2.1.3 มีพี่เลี้ยงแนะนำการทำโครงการและงานเอกสารอย่างใกล้ชิด

2.2 พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ

คุณสมบัติที่เหมาะสม

2.2.1 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

2.2.2 มีประสบการณ์ทำวิจัยหรืองานพัฒนาชุมชน

2.2.3 เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ง่าย

2.2.4 สามารถวางแผนติดตามโครงการได้เต็มที่ทั้งระบบ Full-time และ Part-time

บทบาทของพี่เลี้ยงในการติดตามประเมินโครงการ

2.2.5 ลงพื้นที่ติดตามการทำโครงการตามบทบาทอย่างเคร่งครัด

2.2.6 กระตุ้นให้เกิดการทำกิจกรรม แนะนำและหนุนเสริมการทำโครงการตามแผนและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในโครงการ

2.2.7 วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการ

2.2.8 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดความร่วมมือในการทำโครงการแก้ไขปัญหาสุขภาพาร่วมกัน

2.3 การสนับสนุนงบประมาณดำเนินโครงการ

2.3.1 สนับสนุนงบประมาณในช่วงพัฒนาและดำเนินโครงการตามความเหมาะสมของแหล่งทุน

2.3.2 ควรทำโครงการร่วมกับหน่วยงาน เทศบาล หรือ อบต.เพื่อร่วมกันสนับสนุนงบประมาณการทำโครงการ โดยกำหนดแผนกิจกรรมให้อยู่ในโครงการเดียวกัน

2.4 เครื่องมือแนวทางการทำโครงการ

คู่มือแนะนำการทำโครงการที่สอดคล้องกับชาวบ้านผู้รับทุนทำโครงการ

2.4.1 เนื้อหาในคู่มืออ่านง่าย ใช้ภาษาที่คนทุกระดับอ่านแล้วเข้าใจ ไม่ยึดหลักการอบวิชาการ

2.4.2 มีแบบฟอร์มเอกสารที่สำคัญต่าง ๆ มีตัวอย่างและคำอธิบายใส่ไว้ในคู่มือ

2.4.3 คู่มือแนะนำการทำโครงการแยกเป็นคู่มือผู้ทำโครงการและคู่มือทีมติดตามประเมินโครงการ

2.4.4 จัดทำคู่มือแยกระหว่างพี่เลี้ยงและผู้ดำเนินโครงการ

2.4.5 ทดลองการใช้คู่มือในกลุ่มผู้ดำเนินโครงการ เพื่อประเมินความเข้าใจต่อเนื้อหาเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาคู่มือให้มีเนื้อหาที่อ่านง่าย สอดคล้องกับชาวบ้าน

รายละเอียดเนื้อหาเว็บไซต์สำหรับใช้ในการติดตามประเมินโครงการ

2.4.6 ข้อมูลรายละเอียดของแหล่งทุน

2.4.7 ข้อมูลโครงการที่ได้รับทุน

2.4.8 คู่มือและแบบฟอร์มการบริหารจัดการโครงการ

2.4.9 ปฏิทินกิจกรรมในโครงการ

- 2.4.10 ฐานข้อมูลออนไลน์การส่งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ
- 2.4.11 บทความทำกิจกรรมในโครงการและสิ่งที่ได้เรียนรู้
- 2.4.12 แบบประเมินโครงการ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลโครงการ
- 2.4.13 กระดานเสวนา

3. กระบวนการติดตามประเมินโครงการ

3.1 การพัฒนาศักยภาพที่จำเป็น

พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ

3.1.1 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ที่จำเป็น ได้แก่ เป้าหมายการให้ทุนของแหล่งทุน วิธีบริหารจัดการโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูล และเรื่องอื่น ๆ ที่จำเป็น

3.1.2 จัดประชุมเครือข่ายพี่เลี้ยง เพื่อแลกเปลี่ยนการทำงานและสร้างการเรียนรู้ผ่านการจัดประชุม

3.1.3 จัดอบรมเรื่องการวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดนใช้หลักทฤษฎีและฝึกปฏิบัติการไปด้วยกัน

3.1.4 จัดเวทีอบรมแยกพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์กับพี่เลี้ยงใหม่ เนื่องจากมีความแตกต่างด้านความรู้และประสบการณ์

ผู้ดำเนินโครงการ

3.1.5 ช่วงพัฒนาโครงการ จัดเวทีประชุมให้ความรู้ด้านหลักการแนวความคิดการทำโครงการ และให้ความรู้การเขียนโครงการ

3.1.6 จัดเวทีพิจารณาโครงการในพื้นที่ และดำเนินการปรับแก้ให้เสร็จในกระบวนการจัดเวที

3.1.7 จัดเวทีเครือข่ายนักวิจัย และอบรมให้ความรู้ต่อกระบวนการศึกษาข้อมูลในโครงการแบ่งเป็นช่วง ๆ และศึกษาดูงานพื้นที่โครงการอื่น

3.1.8 จัดเวทีนำเสนอความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำ และดำเนินการปรับแก้ให้เสร็จในกระบวนการ

3.2 กระบวนการติดตามและหนุนเสริมโครงการในพื้นที่

3.2.1 บทบาทของแหล่งทุนหนุนเสริมเมื่อพี่เลี้ยงเกิดปัญหาต่อการติดตามโครงการในพื้นที่

3.2.2 พี่เลี้ยงลงติดตามโครงการในพื้นที่ตามแผนงานที่กำหนดในโครงการ

3.2.3 หนุนเสริมกระบวนการทำโครงการในพื้นที่และติดตามข้อมูลเพื่อรวบรวมวิเคราะห์ทำรายงานส่งแหล่งทุน

3.2.4 ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานหรือผู้รู้เข้ามาร่วมกิจกรรมและต่อยอดโครงการ

3.2.5 ลงเยี่ยมเยียนโครงการในพื้นที่เป็นทีม เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวทำโครงการ

3.2.6 ใช้สื่อในการแนะนำกระบวนการและผลที่เกิดจากการทำโครงการ

3.3 รูปแบบการประเมินโครงการ

3.3.1 ประเมินด้วยตนเอง โดยผู้ดำเนินโครงการและพี่เลี้ยง ใช้แบบสอบถามที่พัฒนาและออกแบบร่วมกัน

3.3.2 ประเมินแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 แบบ คือ 1. พี่เลี้ยงร่วมสรุปผลการทำโครงการหลังเสร็จกิจกรรมและในระหว่างทำกิจกรรม และ 2. แหล่งทุนลงเยี่ยมพื้นที่เพื่อประเมินแบบหนุนเสริมและแนะนำ ไม่ใช่ลงมาตรวจโครงการ

3.3.3 แจกผลการประเมินให้กับโครงการในพื้นที่ให้ทราบ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงของผู้ดำเนินโครงการในขั้นต่อไป

3.4 การวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงการ

3.4.1 พี่เลี้ยง ร่วมวิเคราะห์และสังเคราะห์โครงการ และเสนอข้อมูลให้แหล่งทุน

3.4.2 แหล่งทุนมีทีมสังเคราะห์สิ่งที่ถอดบทเรียนโครงการที่ดีและจัดทำเป็นสื่อเผยแพร่ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจทำโครงการ

3.4.3 แหล่งทุนอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติการเรื่องการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลให้พี่เลี้ยง เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลโครงการในพื้นที่ได้

4. ผลผลิตของระบบติดตามประเมินโครงการที่แหล่งทุนต้องการ

4.1 สิ่งที่ได้รับในการติดตามประเมินโครงการ

4.1.1 แบ่งระดับผลผลิตออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. ระดับแหล่งทุน โครงการชุมชนเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ 2. ระดับพี่เลี้ยง ควบคุมโครงการให้ดำเนินการครบตามแผน เสร็จในเวลา 3. ระดับผู้ดำเนินโครงการสร้างตัวชีวิตความสำเร็จของโครงการขึ้นเอง

4.1.2 มีสื่อหรือผลงานเผยแพร่การนำผลโครงการไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนโครงการชุมชนในพื้นที่ ศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นและรูปแบบการจัดการปัญหาในพื้นที่เชิงระบบ ในการหนุนเสริมโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ภาคใต้ และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อพัฒนาระบบการติดตามประเมินโครงการที่มีคุณภาพมากขึ้น และเกิดผลประโยชน์กับคนในชุมชน

บรรณานุกรม

- กนกพร รัตนสุธีระกุล และคณะ. 2550. การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความเป็น
เครือข่ายตลาดนัดสีเขียวอย่างมีส่วนร่วม. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2553. คุณลักษณะและวิธีวิทยางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่
: หจก.วนิดาการพิมพ์.
- กรมส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน
ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. 2550. เอกสารแนวทางการบริหารเชิงยุทธศาสตร์
การพัฒนาคนและสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: หจก.เทพเพ็ญวานิชย์.
- กลุ่มติดตามและประเมินผล สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. ม.ป.ป. คู่มือการติดตาม
ประเมินผลโครงการภายใต้แผนอนุรักษ์พลังงานระยะที่ 3 ปีงบประมาณ 2551. ม.ป.ท.
กองวิเคราะห์และประเมินผลโครงการ กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม. 2556. คู่มือการ
ติดตามและประเมินผลโครงการ. ม.ป.ท.
- คนใต้สร้างสุข. 2554. ที่มาของโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่. สถาบันการจัดการ
ระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. <http://happynetwork.org/paper/647>.
(สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2554)
- จิรภา สุนทรภัก. 2552. สรุปผลการตรวจติดตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน.
www.opm.go.th/. (สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2555).
- โชติรส ศรีระสันต์ และฮามีตะ หวันนุรัตน์. 2554. โครงการการยกระดับองค์ความรู้จากพื้นที่นำ
ร่องสู่การบริหารจัดการเครือข่ายลุ่มน้ำคลองหอยโข่ง – จำไทร ปี 2554. รายงานฉบับ
สมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ซาราล เอล เฟรด คาร์เดน และเทอรี สมุโทโล. 2547. แผนที่ผลลัพธ์ แปลจาก Outcome
Mapping โดยพิกุล สิทธิประเสริฐกุล และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือน
ตุลา.
- ซูวารี มอชอ. 2551. การสร้างระบบติดตามความอุดมสมบูรณ์ป่าชายเลนอย่างมีส่วนร่วมหลัง
ธรณีพิบัติภัยสึนามิปี พ.ศ.2547 ของชุมชนเกาะคอเขา จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จูสันต์ ทิพย์ศุภชนนท์ และณัฐวี อุตกฤษฎ์. 2553. ระบบบริหารโครงการพัฒนาเว็บไซด์ผ่าน
เครือข่ายอินเทอร์เน็ต. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ The 5th National
Conference on Computing and Information technology 2009 : 474-475.

ดวงจินดา. 2550. *โครงการพัฒนาระบบการติดตามการดำเนินงานและการบริหารงบประมาณ.*

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ทัศนีย์ จันทรสุทธิ. 2543. *การประเมินผลโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุขในจังหวัด*

*ยโสธร : กรณีศึกษาระบบภายในและปัจจัยเกื้อหนุนการบริการขั้นปฐมภูมิ. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการวิจัยและพัฒนาระบบสาธารณสุข,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*

เนาวรัตน์ พลายน้อย. 2547. *การติดตามและประเมินผลภายใน โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบ*

*มีส่วนร่วม การพัฒนาวิถีชีวิตสาธารณะและประชาคมที่เข้มแข็ง เพื่อสร้างสรรค์ท้องถิ่นที่
น่าอยู่และยั่งยืน. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.*

เนาวรัตน์ พลายน้อย และธีรเดช ฉายอรุณ. 2551. *การพัฒนาการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการ*

ประเมินผลแบบเสริมพลัง. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.

เนาวรัตน์ พลายน้อย, ศุภวัลย์ พลายน้อย, และปริญญ์ บุญเนตร. 2548. *การติดตามประเมินผล*

*และการสังเคราะห์ความรู้: บทเรียนการพัฒนานักจัดการความรู้ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหิดล.*

บุญชม ศรีสะอาด. *การแปรผลเมื่อใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลแบบมาตราส่วนประมาณค่า.*

ม.ป.ป. www.kroobannok.com/new_file/p11530351030.pdf. (สืบค้นเมื่อ 20
มีนาคม 2557).

บุญหยั่ง หนั่นดี. 2550. *การติดตามประเมินผลโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข*

*ภาคอีสาน. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ : 19-27.
<http://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>.*

บุปผา ศิริรัตมี. ม.ป.ป. *การจัดสนทนากลุ่ม. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล*

[http://www.lamptech.ac.th/webprg/workv/index2.php?action=ac&id_v=300&file
_v=a812363FGD%20Dr.Buppha.ppt](http://www.lamptech.ac.th/webprg/workv/index2.php?action=ac&id_v=300&file_v=a812363FGD%20Dr.Buppha.ppt) (สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2555).

ประเวศ วะสี. *สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ปฏิรูปประเทศ*

<http://www.tnnthailand.com/news/details.php?id=14219>. (สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม
2554)

_____. 2545. *สุขภาพสังคมสู่สังคมสันติภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : สำนักงานปฏิรูป
ระบบสุขภาพและสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.*

พงศ์เทพ สุธีรัฐดิ. 2554. *โครงการติดตามสนับสนุนและประเมินผลโครงการร่วมสร้างชุมชนและ
ท้องถิ่นที่น่าอยู่ภาคใต้. รายงานฉบับสมบูรณ์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม
สุขภาพ.*

- พงศ์เทพ สุธีรัฐดีและคณะ . 2554. *คู่มือการติดตามสนับสนุนและประเมินผลโครงการร่วมสร้างชุมชนและท้องถิ่นให้น่าอยู่ ภาคใต้ ประจำปี 2554*. สงขลา : สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิชัย พวงแก้ว. 2547. *ประสบการณ์การดูแลสุขภาพตนเองของภาคประชาชนในอำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการวิจัยและพัฒนาระบบสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พัชรี ดำรงสุนทรชัย. 2550. *แนวทางการจัดการความรู้เพื่อสุขภาวะชุมชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พนัส กงกาหน. 2551. *การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550
<http://www.med.cmu.ac.th/etc/medorg/News/NationalHealthAct2007.pdf>
 (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2555)
- ภูมิศักดิ์ ราศี. ม.ป.ป. *แบบจำลองการประเมินผลโครงการ กรณีแบบจำลอง CIPP Model*.
www.docstoc.com/docs/.../CIPP-Model. (สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2554)
- มารุต คำหอม และคณะ. 2551. *การประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปีที่ 14, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม) : หน้า 19-34.*
- มนตรี จุฬาวีวัฒนทล. 2543. *ระบบการวิจัยและพัฒนาในประเทศไทย*. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. <http://www.chaipat.or.th> (สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2554)
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. 2546. *การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราเชล เบรย์. 2548. *เครื่องมือการติดตามผลแบบมีส่วนร่วม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : บริษัท มิ่งเมืองนวัตน์ จำกัด.
- เลิศชาย ศิริชัย. 2553. *มิติชุมชน กระบวนการขับเคลื่อนทางสังคมในการกำหนดสุขภาพ*. ใน *เอกสารประกอบการสอนวิชาปัจจัยกำหนดสุขภาพ*. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

- วีระศักดิ์ จงสูวิวัฒน์วงศ์. 2546. *ประเมินผลโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมหมาย ชินนาค และคณะ. 2549. *โครงการพัฒนาระบบการประเมินผลโครงการวิจัยมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ , สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สาธิต กฤตาคม. 2554 ความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของหมู่บ้านหนองหลวงพัฒนา ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการค้นคว้าอิสระ, สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 9. องค์การอนามัยโลก.
http://guru.sanook.com/search/knowledge_search.php 01/02/55 (สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2555).
- สินธุ์ สโรบล. 2552. *วิธีวิทยวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชน*. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2552. *คู่มือการดำเนินงานแผนงาน/โครงการเชิงรุก*. ม.ป.ท. : ม.ป.ป.
- _____. 2553 *รายงานประจำปี 2553 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ*. ม.ป.ท. : ม.ป.ป.
- _____. 2547. *การประเมินผลโครงการ*. วารสารสร้างเสริมสุขภาพ ปีที่ 1 (ฉบับที่ 3-4 กรกฎาคม) : หน้า 3-5.
- _____. 2550. *คู่มือดำเนินงานโครงการสร้างเสริมสุขภาพ สำหรับโครงการเปิดรับทั่วไป*. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 3. ม.ป.ท.
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เซ็นจูรี่.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2549. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554)*.
<http://www.odd.go.th/Thai-html/05022007/PDF/PDF01/index.htm>. (สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2554)
- สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ ร่วมกับ

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ม.ป.ป. การติดตามและประเมินผลนักกองการดำเนินงานของ สท.ตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2552 ในระดับผลลัพธ์. ม.ป.ท.
- สำนักงานสถิติจังหวัดอุทัยธานี. 2553. การติดตามประเมินผลโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน (ศพช.). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สุพจน์ เต็มดวง. ม.ป.ป. ความไม่เป็นธรรมทางสุขภาพและตัวกำหนดสุขภาพเชิงสังคม. บทความนำเสนอการประชุมวิชาการเรื่องปัจจัยกำหนดสุขภาพ ระหว่างวันที่ 22-26 พฤศจิกายน 2553. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุภาวดี จันทวานิช. 2549. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวดี จันทวานิช. 2551. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวดี ทรงพรวานิชย์. 2543. เครื่องมือและวิธีการการวิจัยเพื่อท้องถิ่น. ม.ป.ท.
- สมบุญ ศรีสรรหิรัญ. 2552. ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการเชิงกลยุทธ์.
<http://ruchareka.wordpress.com/2009/03/18/4/> (สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2555)
- เสริมศักดิ์ นิลวิลัย. ม.ป.ป. การบริหารเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐด้วยการประเมินผลเชิงคุณภาพ. ม.ป.ท.
- สุวรรณ บัวพันธ์. 2554. โครงการพัฒนากระบวนการสนับสนุนโครงการวิจัยที่มีคุณภาพสำหรับพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคอีสาน. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ : 19-21
- สุวรรณ บัวพันธ์ และคณะ. 2554. การถอดบทเรียนโครงการวิจัยที่มีคุณภาพของภาคอีสาน. เอกสารประกอบการนำเสนอประชุมวิชาการ The 12th graduate research Conference. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. <http://gsbooks.gs.kku.ac.th/54/grc12/files/hdo2.pdf>.
- อวารณ์ โอภาสพัฒนกิจ. 2552. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับกระบวนการสร้างคนหนุ่มวิจัยเพื่อท้องถิ่น. ใน เอกสารประกอบการประชุมการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, (กุมภาพันธ์) : หน้า 1-5
- อำพล จินดาวัฒนะ สุรเกียรติ อาชานุกาพ และสุรณี พิพัฒน์โรจนกมล. 2550. การสร้างเสริมสุขภาพ :แนวคิด หลักการและบทเรียนของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

- อรรถพล บัวพัฒน์. 2554. ระบบติดตามระยะเวลาโครงการผ่านระบบออนไลน์. สารนิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีมหานคร.
- Danile L.stufflebeam. 2007. CIPP Evaluation Model Checklist. *Evaluation checklists
Project.* www.mich.edu/evalctr/checklists. (accessed December 12,2013).
- David M.Fetterman. 2002. Empowerment Evaluation: Building Communities of Practice
and a Culture of learning. *American Journal of Community Psychology*. Vol.3,
No.1 (February): 89-101.
- Guili Zhang and groups. 2011. Using the Context, Input, Process, and Product Evaluation
Model (CIPP) as a Comprehensive Framework to Guide the Planning,
Implementation and Assessment of Service-Learning Programs. *Journal of Higher
Education Outreach and Engagement*, volume 15,number 4 p.5 : 57-80.
- Janet Shapiro, 2001. Monitoring and Evaluation. *CIVICUS World Allance for Citicen
Participation*. <http://www.civicus.org>. (accessed August 18, 2011)
- M.L.Granner and P.A.Sharpe. 2004. Evaluating community coalition characteristic and
functioning: a summary of measurement tools. *Health education research*. Vol.19
no.5:pages 514-532.
- Vincent T.Francisco et al.1993. A methodology for monitoring and evaluating community
health coalitions. *Health Education Research*. Vol.8, no.3: Pages 403 – 416.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ฉบับที่ 1 ผู้ดำเนินโครงการ

เรื่อง ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พื้นที่จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น สำหรับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดย นางสาวฮามี๊ะ หวันนุรัตน์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ของผู้เกี่ยวข้องในโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน ที่มีต่อระบบติดตามและประเมินโครงการ ที่ได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการทำวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบจุดจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบติดตามและประเมินโครงการใน 2 องค์กร แหล่งทุน และนำไปสู่การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อระบบติดตามและประเมินโครงการ

ตอนที่ 4 แนวคำถามเพื่อศึกษาระบบการติดตามและประเมินโครงการ

โดยข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้ จะนำเสนอในภาพรวม และไม่ส่งผลกระทบต่อตัวท่าน จึงขอความกรุณาท่านในการให้ข้อมูลที่เป็นจริง

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยมีแนวทางพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างคือ ก่อนที่จะดำเนินการจัดทำวิจัย โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะแนะนำตนเองและที่มาที่ไปของการทำวิจัย อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนรายละเอียดการทำวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้มีการซักถาม ผู้วิจัยจะไม่เปิดเผยข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลให้กับบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง มีการปกปิดผู้ให้ข้อมูลเป็นความลับ และมีการคืนข้อมูลให้กับผู้ที่ต้องการซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ (1) ชาย (2) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา (1) ประถมศึกษา (2) มัธยมศึกษาตอนต้น
 (3) มัธยมศึกษาตอนปลาย (4) ปวช.
 (5) ปวส. (6)ปริญญาตรี (7) สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพ (1) ทำสวน(ระบุ) (2) ทำนา (3) ค้าขาย
 (4) เกษตร/ทำไร่ (5) รับจ้าง (6)รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 (7) นักวิชาการ (8) อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ

1. ชื่อโครงการ.....พื้นที่ดำเนินการ หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัดสงขลา
2. แหล่งทุนจาก
 2.1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
 2.2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- 3.ระยะเวลาดำเนินโครงการ ตั้งแต่ถึง..... 2555
- 4.งบประมาณที่ได้รับสนับสนุน.....บาท
5. ตำแหน่งของท่านที่รับผิดชอบในโครงการนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 (1) หัวหน้าโครงการ (2) เลขานุการ/การเงินโครงการ
 (3) ผู้ประสานงาน (4) สมาชิกในโครงการ
- 6.ประสบการณ์การได้รับทุนของชุมชน/พื้นที่ในการดำเนินโครงการ
 (1) เคยรับทุน.....ครั้ง จากแหล่งทุน/หน่วยงาน.....เมื่อปี พ.ศ.....
ชื่อโครงการ.....
 (2) ไม่เคย

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อระบบติดตามและประเมินโครงการ

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียวต่อหนึ่งข้อคำถาม ความหมายของระดับเหมาะสม ซึ่งกำหนดเป็น 5 4 3 2 1

5 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ความคิดเห็นต่อระบบติดตาม ประเมินโครงการ	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ปัจจัยด้านบริบท					
1. ก่อนดำเนินโครงการ หน่วยสนับสนุน สสส./สกว. มีกระบวนการวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ทูมในชุมชน เพื่อนำไปสู่การวางแผนโครงการ					
2. สสส./สกว. มีกระบวนการให้ท่านวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสุขภาพในชุมชนได้ครอบคลุมสุขภาพ 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม จิตวิญญาณ					
3. สสส./สกว. สนับสนุนให้ท่านวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในชุมชนได้ทั้ง ปัจจัยด้านบุคคล สิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านกลไก					
4. สสส./สกว. มีกระบวนการพัฒนาให้ท่านและสมาชิกโครงการร่วมกันวิเคราะห์บริบท สถานการณ์ปัญหาของชุมชน					
5. สสส./สกว. มีกระบวนการพัฒนาให้ท่าน มีทักษะในการเขียนโครงการดีขึ้น					
2. ปัจจัยนำเข้า					
6. สสส./สกว. สร้างความเข้าใจในเป้าหมายของโครงการให้แก่ผู้รับทุน					
7. สสส./สกว. สร้างความเข้าใจในกระบวนการดำเนินโครงการให้แก่ผู้รับทุน					
8. ชุมชนมีทุนทางทรัพยากร ทุนทางสังคม บุคคล และกลไกการเมือง ที่ทำให้โครงการสามารถดำเนินได้ตามเป้าหมาย					
9. ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เทศบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ให้ความสำคัญและเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือที่ปรึกษาให้กับโครงการ					
10. หน่วยงานในพื้นที่สนับสนุนบุคลากร วัสดุ สถานที่ ความรู้ ให้แก่โครงการ					
11. หน่วยงานในพื้นที่สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ					
12. งบประมาณที่จัดสรรในการทำโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ					

ความคิดเห็นต่อระบบติดตาม ประเมินโครงการ	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13. สสส./สกว. จัดให้มีคู่มือ แนวทางการดำเนินโครงการที่ชัดเจน					
14. สสส./สกว. จัดให้มีคู่มือติดตามและประเมินโครงการ					
15. สสส./สกว. จัดให้มีคู่มือ การแนะนำในการจัดทำรายงานที่ชัดเจน					
3.กระบวนการติดตามและประเมินโครงการ					
16. สสส./สกว. จัดให้มีแผนการนิเทศ/ติดตามในช่วงเวลาที่เหมาะสม					
17. สสส./สกว. จัดให้มีพี่เลี้ยง ติดตาม ประเมินโครงการ ที่เหมาะสม					
18. พี่เลี้ยงและทีมติดตาม มีรู้ ความสามารถที่เหมาะสมในการติดตามและประเมิน					
19. พี่เลี้ยงและทีมติดตามโครงการลงพื้นที่ตามแผนโครงการที่กำหนด					
20. พี่เลี้ยงและทีมติดตามโครงการเข้าใจบทบาทของตนเองในการติดตาม					
21. พี่เลี้ยงปฏิบัติตามบทบาทได้ครบถ้วน					
22. พี่เลี้ยงช่วยเสริมทักษะที่จำเป็นให้กับสมาชิก/นักวิจัยในโครงการ เช่น การเก็บข้อมูลชุมชน การฝึกวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานกิจกรรม ฯลฯ					
23. พี่เลี้ยงกระตุ้นให้สมาชิก สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามแผน					
24. พี่เลี้ยงให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือในการวางแผน ปฏิบัติ และสรุปกิจกรรม					
25. สสส./สกว. จัดให้มีการแนะนำเรื่องการจัดทำบัญชีและงบประมาณ					
26. สสส./สกว. จัดให้มีการแนะนำเรื่องการจัดทำรายงาน					
27. การส่งบันทึกกิจกรรม รายงานต่าง ๆ มีความสะดวก					
28. สสส./สกว. มีการสื่อสารให้ทราบว่าโครงการจะประเมินอะไร มีตัวชี้วัดใด					
29. สสส./สกว. มีการรายงานผลการประเมิน					
30. สสส./สกว. จัดให้มีกระบวนการปรับแผนระหว่างดำเนินโครงการ					
ผลผลิต					
31. การติดตามและประเมินโครงการ ของ สสส./สกว. ทำให้โครงการดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย					
32. การติดตามและประเมินโครงการของ สสส./สกว. ทำให้โครงการดำเนินการได้เสร็จตามแผน/ระยะเวลาที่กำหนด					
33. การติดตามและประเมินโครงการของ สสส./สกว. ทำให้การจัดการงบประมาณได้ตามแผน					

ความคิดเห็นต่อระบบติดตาม ประเมินโครงการ	ระดับความเหมาะสม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ผลลัพธ์					
34. การประเมินผลโครงการของ สสส./สกว. เป็นการประเมินที่สร้างสรรค์					
35. การติดตามโครงการของ สสส./สกว.ทำให้เกิดการเรียนรู้					
36. การติดตามโครงการของ สสส./สกว. ทำให้เกิดนวัตกรรม/ความรู้					
37. การติดตามโครงการของ สสส./สกว. ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน และดำเนินโครงการ					
38. ท่านพึงพอใจในการติดตามโครงการของ สสส./สกว.					
39. ท่านพึงพอใจในการประเมินโครงการของ สสส./สกว.					
40. โดยภาพรวม ท่านพอใจในการติดตามและประเมินโครงการของ สสส./สกว.					

ตอนที่ 4 แนวคำถามเพื่อศึกษาระบบการติดตามและประเมินโครงการ

1. สสส./สกว. มีแนวทางการติดตามและประเมินโครงการอย่างไร

1.1 การติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ในการติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

1) คู่มือการพัฒนาโครงการ มี ไม่มี

2) การอบรม/พัฒนาก่อนเขียนโครงการหรือนำเสนอโครงการ มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดว่ามีการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการติดตาม/พัฒนาก่อนเริ่มโครงการ

.....

.....

.....

1.2 การติดตาม/พัฒนา/ประเมิน ระหว่างดำเนินโครงการ

ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ในการติดตาม/พัฒนา ระหว่างดำเนินโครงการ

3) คู่มือการติดตาม/ประเมินโครงการ มี ไม่มี

4) การเตรียมทีมติดตามก่อนดำเนินการติดตามโครงการ มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดว่ามีการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

- 5) การวางแผนติดตาม มี ไม่มี
- 6) การระบุประเด็น/ตัวชี้วัดในการติดตาม มี ไม่มี
- 7) การให้ข้อเสนอแนะจากการติดตาม มี ไม่มี
- 8) การแจ้งกำหนดระยะเวลา การเตรียมความพร้อมสำหรับการติดตาม มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดวิธีการแจ้งกำหนดการ ระยะเวลา การเตรียมข้อเสนอแนะสำหรับการติดตามระหว่างดำเนินโครงการ

.....

.....

.....

1.3 การติดตาม/ประเมิน พัฒนา หลังดำเนินโครงการ

- 9) การแจ้งผลการประเมิน มี ไม่มี
- 10) การเสนอแนวทางพัฒนาโครงการ มี ไม่มี
- 1.4 การสรุปผลลัพธ์การดำเนินโครงการ มี ไม่มี
- 1.5 การเสนอ จุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินโครงการ มี ไม่มี

2. ผู้ดำเนินโครงการได้รับประโยชน์จากการติดตาม/นิเทศ ในด้านใดบ้าง และได้รับประโยชน์อย่างไร
ด้านการบริหารจัดการโครงการ

.....

.....

.....

ด้านการบริหารจัดการการเงิน

.....

.....

.....

ด้านอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การขยายองค์ความรู้

.....

.....

.....

3. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ

3.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากโครงการสิ้นสุด เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- ผู้รับผิดชอบโครงการ
- สมาชิก/นักวิจัยในโครงการ
- กลุ่มเป้าหมาย ชุมชน เครือข่าย

3.2 เกิดนโยบายสาธารณะในการพัฒนาสุขภาพชุมชนหรือไม่ อย่างไร

3.3 เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. จุดแข็ง ข้อดี ของระบบติดตามและประเมินโครงการ

.....

.....

.....

5. จุดอ่อน หรือปัญหาอุปสรรคของระบบติดตามและประเมินโครงการ

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบติดตามและประเมินโครงการ

ข้อเสนอแนะต่อระบบติดตามประเมินโครงการ ต้องปรับปรุงในเรื่องใดบ้าง (ที่เลี้ยงติดตาม
งบประมาณ วิธีการประเมินผล เป็นต้น)

.....

.....

.....

ขอบคุณในความร่วมมือ
ฮามีตะ หวันนุรัตน์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ฉบับที่ 2 พี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการ

เรื่อง ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พื้นที่จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น สำหรับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดย นางสาวฮามี๊ะ หวันนุรัตน์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา(1) ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน และ (2) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง ต่อการติดตามและประเมินโครงการ ที่ได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการทำวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบจุดจุดแข็งและจุดอ่อนของระบบติดตามและประเมินโครงการใน 2 องค์กรแหล่งทุน และนำไปสู่การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อระบบติดตามและประเมินโครงการ

ตอนที่ 4 แนวคำถามเพื่อศึกษาระบบการติดตามและประเมินโครงการ

โดยข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้ จะนำเสนอในภาพรวม และไม่ส่งผลกระทบต่อตัวท่าน จึงขอความกรุณาท่านในการให้ข้อมูลที่เป็นจริง

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยมีแนวทางพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างคือ ก่อนที่จะดำเนินการจัดทำวิจัย โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจะแนะนำตนเองและที่มาที่ไปของการทำวิจัย อธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนรายละเอียดการทำวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้มีการซักถาม ผู้วิจัยจะไม่เปิดเผยข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลให้กับบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง มีการปกปิดผู้ให้ข้อมูลเป็นความลับ และมีการคืนข้อมูลให้กับผู้ที่ต้องการซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ (1) ชาย (2) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา (1) ประถมศึกษา (2) มัธยมศึกษาตอนต้น
 (3) มัธยมศึกษาตอนปลาย (4) ปวช.
 (5) ปวส. (6)ปริญญาตรี (7) สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพ (1) ทำสวน(ระบุ) (2) ทำนา (3) ค้าขาย
 (4) เกษตร/ทำไร่ (5) รับจ้าง (6)รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 (7) นักวิชาการ (8) อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ

1. จำนวนโครงการที่รับผิดชอบเป็นพี่เลี้ยงติดตามและประเมิน.....โครงการ
2. แหล่งทุนจาก
 - 2.1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
 - 2.2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
3. ระยะเวลาดำเนินโครงการ ตั้งแต่ถึง..... 2555
4. ประสบการณ์เป็นพี่เลี้ยงติดตามประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน
ตั้งแต่ถึง.....
5. ประสบการณ์เป็นพี่เลี้ยงโครงการอื่นที่นอกเหนือจาก สสส.และ สกว.
 - (1) เคยครั้ง จากแหล่งทุน/หน่วยงาน.....เมื่อปี พ.ศ.....
ชื่อโครงการ.....
 - (2) ไม่เคย

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อระบบติดตามและประเมินโครงการ

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลง
ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียวต่อหนึ่งข้อคำถาม

ความหมายของระดับความคิดเห็น ซึ่งกำหนดเป็น 5 4 3 2 1

5 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

ระบบติดตามโครงการ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ปัจจัยด้านบริบท					
1. ก่อนดำเนินโครงการ หน่วยสนับสนุน สสส./สกว. มีกระบวนการให้ท่านสามารถอธิบายการวิเคราะห์บริบท สภาพปัญหา ทุณในชุมชน เพื่อนำไปสู่การวางแผนโครงการของผู้รับทุน/นักวิจัย					
2. สสส./สกว. มีกระบวนการให้ท่านสามารถอธิบายผู้รับทุน/นักวิจัยให้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสุขภาวะในชุมชนได้ครอบคลุมสุขภาวะ 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม จิตวิญญาณ					
3. สสส./สกว. มีกระบวนการให้ท่านสามารถอธิบายการวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในชุมชนได้ทั้ง ปัจจัยด้านบุคคล สิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านกลไกให้กับผู้รับทุน/นักวิจัย					
4. สสส./สกว. มีกระบวนการพัฒนาให้ท่านแนะนำผู้รับทุน/นักวิจัยร่วมกันวิเคราะห์บริบท สถานการณ์ปัญหาของชุมชน					
5. สสส./สกว. มีกระบวนการพัฒนาให้ท่านแนะนำติดตามการเขียนโครงการของผู้รับทุน/นักวิจัย จนสามารถพัฒนาทักษะในการเขียนโครงการได้ดีขึ้น					
2. ปัจจัยนำเข้า					
6. สสส./สกว. สร้างความเข้าใจในเป้าหมายของโครงการให้แก่ผู้รับทุน					
7. สสส./สกว. สร้างความเข้าใจในกระบวนการดำเนินโครงการให้แก่ผู้รับทุน					
8. ชุมชนมีทุนทางทรัพยากร ทุนทางสังคม บุคคล และกลไกการเมือง ที่ทำให้โครงการสามารถดำเนินได้ตามเป้าหมาย					
9. ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เทศบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ให้ความสำคัญและเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือที่ปรึกษาให้กับโครงการ					

ระบบติดตามโครงการ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10.หน่วยงานในพื้นที่สนับสนุนบุคลากร วัสดุ สถานที่ ความรู้ให้แก่โครงการ					
11.หน่วยงานในพื้นที่สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ					
12.งบประมาณที่จัดสรรในการพัฒนาติดตามโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ					
13. สสส./สกว. จัดให้มีคู่มือ แนวทางการดำเนินโครงการที่ชัดเจน					
14. สสส./สกว. จัดให้มีคู่มือติดตามและประเมินโครงการ					
15. สสส./สกว. จัดให้มีคู่มือ การแนะนำในการจัดทำรายงานที่ชัดเจน					
3.กระบวนการติดตามและประเมินโครงการ					
16. สสส./สกว. จัดให้ท่านมีแผนการนิเทศ/ติดตามโครงการในช่วงเวลาที่เหมาะสม มีเวลาในการติดตามโครงการอย่างทั่วถึง					
17. สสส./สกว. มีกระบวนการให้ท่านสามารถอธิบาย การบริหารจัดการ งบประมาณในโครงการให้กับผู้รับทุน/นักวิจัยในโครงการได้ดี					
18. ท่านลงพื้นที่ร่วมกิจกรรมตามแผนที่กำหนดทุกโครงการ					
19. ท่านได้ปฏิบัติบทบาทที่เสี่ยงติดตามประเมินโครงการได้ครบถ้วน					
20. ท่านช่วยเสริมทักษะที่จำเป็นให้กับสมาชิก/นักวิจัยในโครงการ เช่น การเก็บข้อมูลชุมชน การฝึกวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานกิจกรรม ฯลฯ					
21. ท่านกระตุ้นให้สมาชิก สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามแผน					
22. ท่านให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือในการวางแผน ปฏิบัติ และสรุปกิจกรรม					
23. สสส./สกว. จัดให้มีการแนะนำเรื่องการจัดทำรายงาน จัดทำบัญชีและงบประมาณในโครงการ					
24. สสส./สกว. จัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม ในการติดตามประเมินโครงการ					
25. ผู้รับทุน/นักวิจัยส่งรายงานกิจกรรม รายงานการเงิน ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันได้					
26. สสส./สกว. มีการสื่อสารให้ทราบว่าโครงการจะประเมินอะไร มีตัวชี้วัดใด					
27. . สสส./สกว. มีการรายงานผลการประเมิน					
28. สสส./สกว. จัดให้มีการปรับแผนระหว่างดำเนินโครงการ					
ผลผลิต					
29. การติดตามและประเมินโครงการ ของ สสส./สกว. ทำให้โครงการดำเนินก					

ระบบติดตามโครงการ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ได้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย					
30. การติดตามและประเมินโครงการของ สสส./สกว. ทำให้โครงการดำเนินก ได้เสร็จตามแผน/ระยะเวลาที่กำหนด					
31. การติดตามและประเมินโครงการของ สสส./สกว. ทำให้การจัดการ งบประมาณได้ตามแผน					
ผลลัพธ์					
32. การประเมินผลโครงการของ สสส./สกว. เป็นการประเมินที่สร้างสรรค์					
33. การติดตามโครงการของ สสส./สกว.ทำให้เกิดการเรียนรู้					
34. การติดตามโครงการของ สสส./สกว. ทำให้เกิดนวัตกรรม/ความรู้					
35. การติดตามโครงการของ สสส./สกว. ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และดำเนินโครงการ					
36. ท่านพึงพอใจในการติดตามโครงการของ สสส./สกว.					
37. ท่านพึงพอใจในการประเมินโครงการของ สสส./สกว.					
38. โดยภาพรวม ท่านพอใจในการติดตามและประเมินโครงการของ สสส./สกว.					

ตอนที่ 4 แนวคำถามเพื่อศึกษาระบบการติดตามและประเมินโครงการ

1. สสส./สกว. มีแนวทางการติดตามและประเมินโครงการอย่างไร

1.1 การติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ในการติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

1) คู่มือการพัฒนาโครงการ มี ไม่มี

2) การอบรม/พัฒนาก่อนเขียนโครงการหรือนำเสนอโครงการ มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดว่ามีการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

.....

.....

.....

1.2 การติดตาม/พัฒนา/ประเมิน ระหว่างดำเนินโครงการ

ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ในการติดตาม/พัฒนา ระหว่างดำเนินโครงการ

3) คู่มือการติดตาม/ประเมินโครงการ มี ไม่มี

4) การเตรียมทีมติดตามก่อนดำเนินการติดตามโครงการ มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดว่ามีการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

5) การวางแผนติดตาม มี ไม่มี

6) การระบุประเด็น/ตัวชี้วัดในการติดตาม มี ไม่มี

7) การให้ข้อเสนอแนะจากการติดตาม มี ไม่มี

8) การแจ้งกำหนดระยะเวลา การเตรียมความพร้อมสำหรับการติดตาม มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดวิธีการแจ้งกำหนดการ ระยะเวลา การเตรียม

ข้อเสนอแนะสำหรับการติดตามระหว่างดำเนินโครงการ

.....

.....

.....

1.3 การติดตาม/ประเมิน พัฒนา หลังดำเนินโครงการ

9) การแจ้งผลการประเมิน มี ไม่มี

10) การเสนอแนวทางพัฒนาโครงการ มี ไม่มี

1.4 การสรุปผลลัพธ์การดำเนินโครงการ มี ไม่มี

1.5 การเสนอ จุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินโครงการ มี ไม่มี

2. ผู้ดำเนินโครงการได้รับประโยชน์จากการติดตาม/นิเทศ ในด้านใดบ้าง และได้รับประโยชน์อย่างไร

ด้านการบริหารจัดการโครงการ

.....

.....

.....

ด้านการบริหารจัดการการเงิน

.....

.....

.....

ด้านอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การขยายองค์ความรู้

.....

.....

.....

3. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ

3.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากโครงการสิ้นสุด เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- ผู้รับผิดชอบโครงการ

- สมาชิก/นักวิจัยในโครงการ

- กลุ่มเป้าหมาย ชุมชน เครือข่าย

3.2 เกิดนโยบายสาธารณะในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนหรือไม่ อย่างไร

3.3 เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. จุดแข็ง ข้อดี ของระบบติดตามและประเมินโครงการ

.....

.....

.....

3. จุดอ่อน หรือปัญหาอุปสรรคของระบบติดตามและประเมินโครงการ

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบติดตามและประเมินโครงการ

ข้อเสนอแนะต่อระบบติดตามประเมินโครงการ เช่น ลักษณะเพิ่มเติมของผู้รับทุน พื้นที่ในชุมชนที่รับ
ทุน งบประมาณการลงพื้นที่ติดตาม การพัฒนาศักยภาพ เป็นต้น

.....

.....

.....

ขอบคุณในความร่วมมือ
ฮามี๊ะ หวันนุรัตน์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ฉบับที่ 3 เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานโครงการ

เรื่อง ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พื้นที่จังหวัดสงขลา

1. แหล่งทุน

2.1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

2.2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

2. หลักเกณฑ์การให้ทุนทำโครงการและการติดตามประเมินโครงการมีอะไรบ้าง

- ชุมชน/พื้นที่
- กลุ่มผู้ขอทุน
- ทีมติดตามประเมินโครงการ

3. สสส./สกว. มีแนวทางการติดตามและประเมินโครงการอย่างไร

3.1 การติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ในการติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

1) คู่มือการพัฒนาโครงการ มี ไม่มี

2) การอบรม/พัฒนาก่อนเขียนโครงการหรือนำเสนอโครงการ มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดว่ามีการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการติดตาม/พัฒนาก่อนเริ่มโครงการ

.....

.....

.....

3.2 การติดตาม/พัฒนา/ประเมิน ระหว่างดำเนินโครงการ

ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ในการติดตาม/พัฒนา ระหว่างดำเนินโครงการ

3) คู่มือการติดตาม/ประเมินโครงการ มี ไม่มี

4) การเตรียมทีมติดตามก่อนดำเนินการติดตามโครงการ มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดว่ามีการพัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

5) การวางแผนติดตาม มี ไม่มี

6) การระบุประเด็น/ตัวชี้วัดในการติดตาม มี ไม่มี

7) การให้ข้อเสนอแนะจากการติดตาม มี ไม่มี

8) การแจ้งกำหนดระยะเวลา การเตรียมความพร้อมสำหรับการติดตาม มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดวิธีการแจ้งกำหนดการ ระยะเวลา การเตรียมข้อเสนอแนะสำหรับการติดตามระหว่างดำเนินโครงการ

.....

.....

.....

3.3 การติดตาม/ประเมิน พัฒนา หลังดำเนินโครงการ

9) การแจ้งผลการประเมิน มี ไม่มี

10) การเสนอแนวทางพัฒนาโครงการ มี ไม่มี

3.4 การสรุปผลลัพธ์การดำเนินโครงการ มี ไม่มี

3.5 การเสนอ จุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินโครงการ มี ไม่มี

4. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ

4.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากโครงการสิ้นสุด เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- ผู้รับผิดชอบโครงการ
- สมาชิก/นักวิจัยในโครงการ

- กลุ่มเป้าหมาย ชุมชน เครือข่าย

4.2 เกิดนโยบายสาธารณะในการพัฒนาสุขภาพชุมชนหรือไม่ อย่างไร

4.3 เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

5.จุดแข็ง ข้อดี ของระบบติดตามและประเมินโครงการ

.....
.....
.....

6.จุดอ่อน หรือปัญหาอุปสรรคของระบบติดตามและประเมินโครงการ

.....
.....
.....

7.ข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบติดตามและประเมินโครงการ

ข้อเสนอแนะต่อระบบติดตามประเมินโครงการ

.....
.....
.....

ขอบคุณในความร่วมมือ
ฮามีตะ หวันนุรัตน์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ฉบับที่ 4 ผู้บริหารแผนงานโครงการ

เรื่อง ระบบติดตามและประเมินโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พื้นที่จังหวัดสงขลา

1. แหล่งทุน

2.1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

2.2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

2. การเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน มีความเป็นมาอย่างไร

.....

.....

.....

3. ยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จของการสนับสนุนโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

4. หลักเกณฑ์การให้ทุนทำโครงการและการติดตามประเมินโครงการมีอะไรบ้าง

- ชุมชน/พื้นที่
- กลุ่มผู้ขอทุน
- ทีมติดตามประเมินโครงการ

5. สสส./สกว. มีรูปแบบการติดตามและประเมินโครงการอย่างไร

5.1 การติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ในการติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

1) คู่มือการพัฒนาโครงการ มี ไม่มี

2) การอบรม/พัฒนาก่อนเขียนโครงการหรือนำเสนอโครงการ มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดว่ามีการพัฒนาอย่างไร

.....

 ข้อเสนอแนะสำหรับการติดตาม/พัฒนา ก่อนเริ่มโครงการ

5.2 การติดตาม/พัฒนา/ประเมิน ระหว่างดำเนินโครงการ

ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ในการติดตาม/พัฒนา ระหว่างดำเนินโครงการ

3) คู่มือการติดตาม/ประเมินโครงการ มี ไม่มี

4) การเตรียมทีมติดตามก่อนดำเนินการติดตามโครงการ มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดว่ามีการพัฒนาอย่างไร

.....

 5) การวางแผนติดตาม มี ไม่มี

6) การระบุประเด็น/ตัวชี้วัดในการติดตาม มี ไม่มี

7) การให้ข้อเสนอแนะจากการติดตาม มี ไม่มี

8) การแจ้งกำหนดระยะเวลา การเตรียมความพร้อมสำหรับการติดตาม มี ไม่มี

(กรณีตอบว่ามี) กรุณาให้รายละเอียดวิธีการแจ้งกำหนดการ ระยะเวลา การเตรียม

ข้อเสนอแนะสำหรับการติดตามระหว่างดำเนินโครงการ

.....

 5.3 การติดตาม/ประเมิน พัฒนา หลังดำเนินโครงการ

9) การแจ้งผลการประเมิน มี ไม่มี

10) การเสนอแนวทางพัฒนาโครงการ มี ไม่มี

5.4 การสรุปผลลัพธ์การดำเนินโครงการ มี ไม่มี

5.5 การเสนอ จุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินโครงการ มี ไม่มี

6. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ

6.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากโครงการสิ้นสุด เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

- สมาชิก/นักวิจัยในโครงการ
- กลุ่มเป้าหมาย ชุมชน เครือข่าย
- ทีมติดตามประเมินโครงการ (พี่เลี้ยง/ผู้ประสานงานวิจัย)
- องค์กรผู้สนับสนุนทุน

6.2 เกิดนโยบายสาธารณะในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนหรือไม่ อย่างไร

6.3 เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

7.จุดแข็ง ข้อดี ของระบบติดตามและประเมินโครงการ

.....

.....

.....

8.จุดอ่อน หรือปัญหาอุปสรรคของระบบติดตามและประเมินโครงการ

.....

.....

.....

9.ข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบติดตามและประเมินโครงการ

ข้อเสนอแนะต่อระบบติดตามประเมิน

.....

.....

.....

ขอบคุณในความร่วมมือ
ฮามีตะ วัฒนุรัตน์

